

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ.
Шлях до сталого миру після війни:
держава, бізнес, інновації**

XII Міжнародна науково-практична конференція

м. Київ, 24 листопада 2023 року

Збірник матеріалів

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2023

УДК 338:340:351/354:316

C91

C91 **Сучасні проблеми управління. Шлях до сталого миру після війни: держава, бізнес, інновації** : зб. матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 24 лист. 2023 р. / уклад.: А. А. Мельниченко, О. А. Акімова, А. М. Іщенко, О. Р. Шиць. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. – 224 с.

ISBN 978-966-990-107-1

Матеріали конференції містять результати досліджень, спрямованих на теоретичне та практичне вирішення проблем, пов'язаних із визначенням управлінських імперативів забезпечення сталого розвитку суспільства. До матеріалів включено публікації фахівців у галузях публічного управління та адміністрування, економіки, права, соціології та політології, філософії та ін.

Думка укладачів може не збігатись з думкою авторів матеріалів. Відповідальність за зміст матеріалу, а також за порушення принципів академічної доброчесності несуть автори публікацій.

Укладачі:

А. А. Мельниченко

О. А. Акімова

А. М. Іщенко

О. Р. Шиць

© КПІ ім. Ігоря Сікорського (ФСП), 2023

© Авторські права авторів статей захищено, 2023

Наукове видання

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ.

Шлях до сталого миру після війни:

держава, бізнес, інновації

XII Міжнародна науково-практична конференція

м. Київ, 24 листопада 2023 року

Збірник матеріалів

(Українською та англійською мовами)

Надруковано з оригінал-макета замовника

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ДК № 5354 від 25.05.2017 р.

просп. Берестейський, 37, м. Київ, 03056

Підп. до друку 05.03.2024. Формат 60×84¹/₁₆. Папір офс. Гарнітура Calibri.

Спосіб друку – електрографічний. Ум. друк. арк. 13,07. Обл.-вид. арк. 11,73. Наклад 8 пр.

Поз. 24-3-3-004. Зам. 24-018.

Видавництво «Політехніка», КПІ ім. Ігоря Сікорського

вул. Політехнічна, 14, корп. 15

м. Київ, 03056

тел. (044)204-81-78

ЗМІСТ

Секція 1. Стратегічні передумови відбудови повоєнної України: курс на сталий розвиток	
Akimova O. War and post-war reconstruction of Ukraine in the context of local and global crises	7
Hladkyi V., Vasylets O. Transforming the sustainable development goals for post-war Ukraine: opportunities, prospects, challenges	9
Ishchenko A. Building a resilient public service: unveiling the significance of digital competence	11
Андреев С.О. Передумови набуття стратегічності державним управлінням України у контексті наявного стану цієї галузі освіти та науки.....	13
Варжанський І.В. Політичні амбіції військового командування як фактор резильєнтності держави	16
Войтко С.В. Міжнародне співробітництво як складова післявоєнного інноваційного розвитку України.....	19
Вороніна В.В. Обіг нелегальної зброї як перепона у досягненні Цілей сталого розвитку.....	22
Говорун Н. Реалізація принципів сталого розвитку в процесах публічного управління територіальними громадами України у воєнний час	26
Довгопол Є.О. Світові рейтинги університетів як інструмент стратегічного планування на основі принципів управління, орієнтованого на результат	30
Домашевська К.О. Сучасні підходи до визначення змісту та сутності поняття «стійкість»	34
Куспляк Г.І. Цілі сталого розвитку та їх досягнення у повоєнний період	36
Кухарчук П.М. Корпоратизм у повоєнній відбудові територіальних громад: курс на сталий розвиток.....	40
Лотоха Б.М. Державна політика як основний фактор міжнародного іміджу України.....	45
Мельниченко А.А., Наєв С.І. Застосування форсайт-технологій в державному плануванні потреби у військових фахівцях з вищої освітою.....	47
Пашов Д.Р. Вплив монетарної політики на формування фінансово-економічної стабільності України: як передумови повоєнної відбудови.....	51
Собко-Бовкун Ю.С. Деякі аспекти використання інструментів благоустрою міст в контексті Цілей сталого розвитку в Україні	55
Ткаченко А. Розвиток цифрового забезпечення надання інклюзивних послуг на рівні міста в контексті цілей сталого розвитку	57
Черниш В. Сталий розвиток в умовах перманентних зовнішніх загроз	60
Шкурат І.В., Маркін В.О., Маркіна Д.А Стратегія сталого розвитку та стимулювання економіки на деокупованих територіях	64
Шкурат І.В., Потапов О.Є. Удосконалення управління персоналом в органах публічної влади в контексті сталого розвитку.....	68
Шкурат І.В., Сімонова Л. Шляхи вдосконалення системи надання адміністративних послуг	71
Якубін О.Л. Інтеграція та мир: погляд на євроатлантичний шлях через призму теорії Карла Дойча	73

Секція 2. Держава за умов війни та імперативів модернізації: від врегулювання конфліктів до медіації

Ding Rong Post-war creation: a study of the development of national science, technology and innovation platforms	76
Vasylets O., Bilkovsky S. The state in the conditions of military operations: the interdependence of the rights and duties of citizens	79
Багінський А.В., Заєць О.Ю. Управління спойлерами мирного процесу	83
Борщ Н.А. Роль публічної дипломатії України в контексті російсько-української війни.....	86
Вегера Т.М. Поняття «дезінформації» та «пропаганди» як завдання публічної влади	89
Демченко В.М. Імперська сутність агресії – актуальна проблема України.....	92
Дергачов Є.В. Державна політика формування праворозумності під час воєнного стану.....	95
Зима К.А. Реформування інституту суду присяжних в Україні: потреба та шляхи вдосконалення	99
Казьмірова О. Динаміка мережі бібліографічних джерел у базі scopus з проблематики кредитної поведінки.....	102
Коломієць Т.В. Перспективи застосування медіації у процесі врегулювання гендерних конфліктів	105
Мельник Л.І. Аналіз бібліометричних даних SCOPUS з тематики дослідження гібридних конфліктів	108
Панченко Л.Ф. Тренди у публічному управлінні: данні як інструмент суспільного блага.....	111
Пиголенко І.В. Вплив воєнних конфліктів на зміни в державі та міжнародні відносини.....	113
Северинчик О. Роль інформаційних технологій у процесі становлення громадянського суспільства	116
Федорченко-Кутуєв П.В., Мельник Л.І. Трансформація критичного мислення у врегулюванні конфліктів	118
Чернієнко О.В. Проблеми реалізації державних гарантій прав моряків в умовах правового режиму воєнного стану	121

Секція 3. Публічне управління та штучний інтелект: виклики та можливості

Гров О.О. Впровадження штучного інтелекту у систему публічного управління	125
Іщенко О.А. Штучний інтелект у контексті застосування інноваційних підходів у публічному управлінні	128
Карапозюк А. Штучний інтелект у державних архівах: від світових інновацій до української практики	131
Костюк Д.П. Інтегрування штучного інтелекту у мобільні застосунки, що надають державні та місцеві послуги.....	133
Мандула М.М. Інтеграція штучного інтелекту в публічне управління: стратегії розвитку та визначення шляхів оптимального використання	137

Міняйло О.Д. Виклики та загрози впровадження штучного інтелекту у систему публічного управління	139
Перга Ю. Революція штучного інтелекту в соціальній аналітиці та публічному управлінні: синергія технологій та суспільства	142
Таран А.А., Терзіогло С.О. Як уникнути ризиків витоку даних під час використання штучного інтелекту в управлінні.....	144
Чукот С.А. Штучний інтелект в публічному управлінні: виклики та загрози	147
Яра А.М. Удосконалення стратегії зовнішньополітичної діяльності України в контексті досягнення цілей сталого розвитку.....	152

Секція 4. Демократичне врядування в Україні: політична участь та громадянська відповідальність

Авксентюк Т.В. Інститут радництва з гендерних питань як інструмент впровадження політики рівності та недискримінації на місцях.....	156
Бутник О.О. Вплив участі громадян на розвиток демократичного врядування	158
Вітюк С.С. Інтеграція мігрантів у політичне життя України	161
Гиренко О.В. Демократичне врядування в Україні: політична участь та громадянська відповідальність.....	165
Гопаца Д.Р. Роль системи загальнообов'язкового державного соціального страхування у державній політиці гарантування прав на охорону праці.....	167
Карпенко Є. Вплив війни на політичну свідомість громадян	170
Князева В.А. Роль корпоративної культури у подоланні абсентеїзму	173
Красна Д.С. Формування іміджу державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування у контексті розвитку належного демократичного врядування в Україні	176
Кущинський І.С. Демократичне врядування в Україні: політична участь та громадянська відповідальність.....	178
Ласкутов В.А. Забезпечення безпеки навчальних закладів в системі національної безпеки України.....	181
Лихач Ю., Компанець О. Актуальні питання надання послуг щодо запобігання та протидії домашньому насильству на рівні територіальної громади	183
Малютін А.Р., Мельниченко О.В. Демократичне врядування в Україні: політична участь та громадянська відповідальність	188
Мануїлова К.В., Колеснікова К.В., Луньова О.К. Концептуальні засади «доброго врядування»	190
Махно О. Зелені хвилі змін: політична участь українців у екологічних ініціативах під час перебудови СРСР	193
Омельчук С.І. Комунікаційна діяльність органів публічної влади як складова управлінської діяльності.....	195
Пашов Р.І. Політична культура та громадянська відповідальність запорука розвитку сучасного демократичного врядування в Україні	198

Пінчук Н.І. Демократичне врядування в Україні: політична участь та громадянська відповідальність.....	200
Прокопенко В.А. Оприлюднення відкритих даних Національною службою здоров'я України	204
Рубан Ю.Ю. Розвиток громадянського суспільства під час воєнного стану	208
Смирнова Г.В. Інструменти е-демократії із забезпечення громадянських прав та надання адміністративних послуг	210
Тимошенко І. Інклюзивне врядування в Україні – досвід європейських країн	213
Шабаш І.Р. Підвищення ефективності діяльності державної служби як запорука сталого розвитку держави	216
Швець Г.А. Соціальні мережі: зброя чи інструмент для миру?.....	219
Шиць О. Зниження рівня індиферентності стейкхолдерів для забезпечення розвитку розумного міста	222

СЕКЦІЯ 1. СТРАТЕГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВІДБУДОВИ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ: КУРС НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Akimova Olena

Ph.D. in Philosophy, Associate Professor
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

WAR AND POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF LOCAL AND GLOBAL CRISES

The project vision for Ukraine's reconstruction prospects today is the subject of interdisciplinary discussions. There is a widely shared and reasonable view that Ukraine's effectiveness in implementing reconstruction projects will be a significant test for both the government and society in terms of historical progress. This is hard to dispute, considering the myriad challenges awaiting all agents of reconstruction. The focus is primarily on the risks, whose potential is already accumulating in the system of social relations.

Beginning with dramatic demographic disproportions impacting the economy even before the large-scale invasion, these disparities have not only intensified since February 24, 2022, but also reached unprecedented levels. Determining the exact demographic losses for Ukraine is challenging due to contradictions in demographic statistics. The demographic structure of the population has drastically changed, considering both the massive emigration and losses due to the occupation of territories and, unfortunately, wartime casualties. Inevitably, the least mobile cohort in this process is the elderly population, creating significant demographic pressure on future generations whose economic activity is expected to be the backbone of recovery projects in the coming decades.

The policy of repatriating the most economically active part of society among migrants to Ukraine will undoubtedly have limited impact, defined by the main drivers of return: expectations of safety, availability of housing, and employment [1]. This systemic crisis can be somewhat mitigated by a consistent and measured state policy, especially in terms of migration and intercultural communication. However, this poses another threat, as a war-exhausted society, inevitably carrying numerous traumas, will have to accept new cultures. Ukrainian society will likely have to learn

to coexist in new conditions, leading to new axes of social tension: between repatriates and those who never left, between civilians without combat experience and veterans, as well as traditional political divides. Therefore, Ukraine's rejuvenation projects, relying on attracting migrants from neighboring countries (e.g., Central Asia), must now foresee initiatives to prevent both internal and external conflicts.

According to surveys [2], 17% of Ukraine's population suffered property damage, predominantly to real estate. The Eastern and Southern regions, closest to the conflict zones, report the highest rates of such damage. A key issue is the local authorities' capacity for reconstruction, given the scale of losses and varied community needs. Concerningly, only 19% [2] of Ukrainians receiving restoration aid got it from local authorities, with most aid coming from international funds, charities, and central government. This raises questions about local government readiness for reconstruction and the impact of decentralization policies on such initiatives. However, the effectiveness of local authorities in reconstruction varies, with the highest efficiency seen in the North and East of Ukraine, where projects align well with community expectations. In contrast, only 34% of Kyiv residents rate these efforts positively.

The challenges of reconstruction are significantly influenced by the quality of human capital, particularly within the state governance system. The upcoming period will be a crucial test of resilience, potentially proving to be a vital test for the viability of democracy itself.

References:

1. Міграція та соціально-політичні настрої під час повномасштабної війни росії проти України – друга хвиля дослідження (mms.gov.ua) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shorturl.at/lnu69>
2. Потреби та погляди громадян України та представників бізнесу на те, як має виконуватись післявоєнна відбудова України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/298/Wave2_final_public.pdf.

Hladkyi Vladyslav
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute
vlgldkiy13@gmail.com

Vasylets Olha
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute
ovasilec@gmail.com

TRANSFORMING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS FOR POST-WAR UKRAINE: OPPORTUNITIES, PROSPECTS, CHALLENGES

The United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) represent a pivotal element in the global endeavor towards peace, ecological equilibrium, economic prosperity, and social justice. In an era marked by unparalleled challenges such as Russian military aggression, climate change, inequality, and rapid technological shifts, the relevance of the SDGs becomes increasingly pronounced. These goals not only delineate strategic directions and mechanisms for governments and businesses but also stimulate public participation in shaping a secure and thriving future for all. This integrated perspective facilitates comprehensive analysis and discussion on the significance of each sustainable development component, ranging from peacebuilding to environmental resilience, economic innovation, and social inclusion.

The inaugural UN Summit on Sustainable Development in 2015 was a landmark event, establishing the primary 17 goals and 169 targets for sustainable development. In 2019, these were endorsed by the President of Ukraine, and in 2020, the Ukrainian Cabinet enshrined the SDGs as guidelines for programmatic and forecast documents [5]. Of course, this took into account the unique socio-political and economic context of Ukraine, leading to various transformations of the SDGs. Notably, priorities within Ukraine's context focused on Goal 16 - "Peace, Justice, and Strong Institutions," with specific tasks like restoring conflict-affected areas (Donbas) and bolstering social resilience and peacebuilding [3].

In recent years, Ukraine has shown progress in achieving and implementing the SDGs [3,4]. However, this was significantly disrupted by the aggressive phase of the war initiated by Russia on February 24, 2022. Consequently, both Ukraine and the global community face the task of transforming the SDGs in light of the socio-political realities. The Russian-Ukrainian war presents unprecedented challenges in scale and intensity, making it difficult to find comparable precedents. However, the

transformation and specification of the SDGs for a country at war can be considered in light of Libya's experience. During Libya's second civil war (2014-2020), the development and implementation of SDGs were crucial, with a particular focus on Goal 16, emphasizing peace restoration, rule of law, and human rights protection [2]. The UN invested significantly in these areas, with notable success in facilitating a ceasefire agreement [1].

As for Ukraine, both the current war and post-war reconstruction demand innovative and, in some cases, radical transformations of the SDGs, not only for Ukraine but globally. Achieving peace in Ukraine should be a key consideration in the global Goal 16 - "Peace, Justice, and Strong Institutions," as Ukraine's security situation now defines global security. Looking forward, this should include legal and factual security guarantees from the UN, NATO, and other leading global organizations. Addressing the Russian threat to the world and the disarmament of Russia's nuclear and military capabilities should also be central to the global Goal 16. Specifically for Ukraine, considerations should include de-occupation, reintegration, demining, post-war reconstruction, reintegration of displaced persons, economic and military development, environmental damage mitigation, achieving equality and social justice, and implementing reconciliation policies. Beyond Goal 16, special attention is required for Goal 8 - "Decent Work and Economic Growth," Goal 3 - "Good Health and Well-being," Goal 10 - "Reduced Inequalities," Goal 9 - "Industry, Innovation, and Infrastructure," and Goals 14 and 15 related to aquatic and terrestrial ecosystems.

In conclusion, the SDGs are crucial for Ukraine amidst its struggle and post-war recovery from the Russian-Ukrainian war. These goals not only provide strategic directions for overcoming war challenges and post-conflict recovery but also contribute to global peace, security, and stability, which are key for the international community. Ukraine, facing unique challenges, requires adaptation and a specialized approach to SDG implementation, particularly in ensuring peace, territorial recovery, economic development, social justice, and ecological balance. Concurrently, Ukraine's efforts within the SDGs significantly contribute to global sustainable development goals, underscoring the interconnection between national actions and global challenges.

References:

1. Khalifa H. UN says Libya sides reach 'permanent ceasefire' deal. *Al Jazeera*, (2020). URL:<https://www.aljazeera.com/news/2020/10/23/un-says-libya-sides-reach-permanent-ceasefire-deal>.

2. Our Work on the Sustainable Development Goals in Libya. *UN Libiya*, (2023). URL: <https://libya.un.org/en/sdgs>.

3. Національна доповідь: "Цілі Сталого Розвитку: Україна". *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*, (2017). URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>.

4. Наша робота над досягненням Цілей сталого розвитку в Україні. *ООН Україна*, (2023). URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>.

5. Цілі сталого розвитку та Україна. *Урядовий Портал*, (2023). URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>.

Ishchenko Anna

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

a.ishchenko@kpi.ua

BUILDING A RESILIENT PUBLIC SERVICE: UNVEILING THE SIGNIFICANCE OF DIGITAL COMPETENCE

The digital transformation of public administration is an integral feature of a modern state that aligns with trends of transparency, responsive governance, and accountability. However, the success of its implementation and the dynamics of the transformation process largely depend on the development of digital competence among both the citizens of Ukraine and public servants. The challenges faced by the state administration system in our country, from the time of the pandemic to the necessity of not only sustaining its own functionality but also evolving in the conditions of a full-scale war, highlight the overall relevance of digitizing public service and the need for the development of digital competencies among public servants.

The correlation between the development of digital competencies of contemporary public servants and the stability of public service can be observed in modern scientific research conducted in other countries. For instance, constant support for the leadership of public servants focusing on improving soft skills and enhancing digital competence contributed to greater organizational stability during the pandemic. Specifically, the ongoing expansion of digital competencies with an emphasis on transparent leadership ensured broader engagement of all team members in achieving common goals [1].

Several studies are associated with determining the impact of digitization on the needs and resources of government officials, as well as exploring measures to optimize digital work on administrative procedures [2].

The complex situation and deteriorating security conditions in which the Ukrainian public service operates also allow for an examination of factors influencing the resilience and capability to perform essential functions of public service. Results from a sociological survey of public servants, conducted through online surveys using a formalized tool – Google Forms, presented in the study, indicated the opinions of state officials and officials of local self-government bodies.

The survey took place from October 10 to October 22, 2023, and involved 33,671 respondents from the target audience across all regions of Ukraine. The sampling type was determined as a combined approach with elements of directed and random selection. Therefore, responses were obtained only from those respondents who had the desire and ability to complete the surveys. The data obtained revealed that, according to the respondents, the most significant challenge complicating the process of digitalization of public service is the insufficient financial resources for implementing digital technologies – a response given by 40.7% of surveyed public servants.

The obtained results regarding the insufficiency of financial resources are entirely objective in complex economic and socio-political conditions. However, the factor of insufficient number of highly qualified technical specialists already ranks second in the survey results, noted by 31.2% of research participants.

The information gathered emphasizes the need for the development of education and training tools aimed at improving the soft skills of public servants, as well as skills related to digital competence. This aligns completely with the findings of research and recommendations provided by experts from various countries. More importantly, it corresponds to the need for the development of a resilient public service in a country that is compelled to engage in a full-scale war.

References:

1. Towards Digital Servant Leadership for Organisational Stability / M. Huda et al. *Digital Transformation for Business and Society*. London, 2023. P. 23–42. URL: <https://doi.org/10.4324/9781003441298-2>.
2. Validating Personnel Management Interventions to Elicit Digital Competence and Affinity in Public Servants – A Qualitative Approach / J. Kaesmayr et al. *CEEeGov 2023: Central and Eastern European eDem and eGov Days 2023*, Budapest Hungary. New York, NY, USA, 2023. URL: <https://doi.org/10.1145/3603304.3603351>.

ПЕРЕДУМОВИ НАБУТТЯ СТРАТЕГІЧНОСТІ ДЕРЖАВНИМ УПРАВЛІННЯМ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ НАЯВНОГО СТАНУ ЦІЄЇ ГАЛУЗІ ОСВІТИ ТА НАУКИ

У теорії державного управління вищими рівнями управління є ціннісно-духовний → концептуальний → стратегічний.

Необхідність вирішення комплексу проблем щодо відновлення повоєнної України зумовлює потребу у новій національній стратегії державного управління, яка має бути антикризовою.

Розробка такої стратегії потребує консолідації зусиль науковців та практиків різних галузей, а її подальша реалізація наявності великої кількості професійно підготовлених управлінських кадрів, компетентних у різних питаннях державного управління.

На нашу думку, саме в надрах галузі науки та освіти державного управління, які мають міждисциплінарний, інтегральний характер, в Україні могла б зародитися така необхідна нашій державі та суспільству суверенна та самобутня концептуально-теоретична основа та антикризова стратегія розвитку.

Якими є сьогодні передумови для появи в Україні якісно нового стратегічного управління у контексті наявного стану державного управління як галузі освіти та науки?

Перш за все, слід сказати про те, що рішення цієї складної науково-практичної проблеми не може відбуватися за відсутності відповідного державного замовлення та належного фінансування. Від імені та в інтересах держави замовниками безумовно мають виступати вищі органи державної влади: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України (далі – КМУ).

В Україні майже 20 років функціонувала унікальна освітня та наукова установа, яка проводила дослідження в галузі теорії і практики державного управління, місцевого самоврядування, а також, у великих обсягах та, переважно, за рахунок коштів державного бюджету, здійснювала професійну підготовку управлінських кадрів для органів державної влади і органів місцевого самоврядування, а також науково-педагогічних кадрів у сфері державного управління: Інститут державного управління та самоврядування при Кабінеті

Міністрів України (з 04.03.1992 до 30.05.1995); Українська академія державного управління при Президентів України (з 30.05.1995 по 21.08.2003); Національна академія державного управління при Президентів України, далі – НАДУ (з 21.08.2003 по 24.02.2021).

У складі НАДУ з 2002 р. по 2017 р. існував Інститут проблем державного управління та місцевого самоврядування, який проводив фундаментальні та прикладні дослідження з різних питань державного управління, зокрема його стратегічних пріоритетів та теоретико-методологічних засад, інтегруючи відповідну галузь науки, освіти та практики.

Для розвитку наукових засад стратегічного управління державою фундаментальне значення мають праці науковців НАДУ О.Євмешкіної [1], В.Князева [5], С.Романюка [3], А.Семенченка [4], В.Тертички [6].

Разом з тим, необхідно зазначити, що в НАДУ та її регіональних інститутах (Дніпропетровському, Львівському, Одеському, Харківському) стратегічне управління державою як міждисциплінарний напрям на системно-методологічному рівні не було повністю розроблене (тобто, всебічно науково обґрунтоване та теоретично завершене). У більшості відомих нам наукових і навчальних джерел з питань державного управління та державної політики, виданих у системі НАДУ, стратегічне управління розглядалося: чи-то з позицій стратегічного менеджменту, чи-то стратегічного планування (наприклад, у сфері національної безпеки або економіки), чи-то інструментарію державної та регіональної політики.

Після ухвалення у 2020-2021 рр. на вищому рівні двох управлінських рішень про передачу НАДУ до сфери управління Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) та її подальше припинення як юридичної особи, в країні фактично утворився інституційний вакуум наукової та освітньої діяльності у галузі державного управління.

У такий спосіб потенційні замовники досліджень у згаданій галузі підтвердили не лише незатребуваність наукових результатів НАДУ, але й непотрібність цього закладу як такого. Аналогічні висновки можна зробити стосовно цінності для влади системи професійної підготовки державно-управлінських кадрів загалом.

Як відомо, унаслідок активізації в Україні євроінтеграційних процесів, протягом 2015-2021 рр. КМУ та МОН було прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів, результатом чого стало зникнення освітньої галузі та

спеціальності «Державне управління» шляхом її заміни на галузь знань і спеціальність «Публічне управління та адміністрування».

Стандарти вищої освіти зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» 2018 р. та 2020 р., а також нормативні вимоги до єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти (2021 р.), не створили належних умов для професійної підготовки управлінців зі стратегічним державницьким мисленням та світоглядом.

Після скасування у 2015-2016 рр. галузі знань і спеціальності «Державне управління» можливості започаткування та поширення в Україні освітніх програм з державного управління стали надто обмеженими (що переконливо підтверджується практикою закладів вищої освіти та даними ЄДЕБО). За умов, що склалися, доволі складно, а точніше фактично неможливо, здійснювати фундаментальну теоретичну підготовку студентів з питань державного управління.

Таким чином, достатні правові передумови для якісного професійного навчання в Україні посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державного сектору економіки, компетентних, в тому числі у питаннях формування та реалізації національних, регіональних чи місцевих стратегій управління, сьогодні відсутні.

Нещодавно анонсовані новації у державному регулюванні сфери вищої освіти України не дають жодних приводів для оптимізму щодо можливої зміни ставлення влади до питань професіоналізації державно-управлінських кадрів. Йдеться про оприлюднений на сайті профільного міністерства проєкт нового переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Цим проєктом не тільки не передбачено існування публічного управління та адміністрування як самостійної галузі знань, а й виключена можливість підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за однойменною спеціальністю [2].

Ураховуючи викладене, нині навряд чи є підстави говорити про наявність достатніх концептуальних, кадрових та інституційних передумов для розробки та реалізації Україною суверенної стратегії державного управління.

Наразі небайдужі члени професійної академічної спільноти, відповідні громадські об'єднання, а також всі інші інтересанти з-поміж представників громадянського суспільства повинні об'єднувати зусилля та формулювати принципову, консолідовану позицію щодо необхідності відновлення в країні

галузі знань та спеціальності «Державне управління», демонструючи цим реалістичність активно декларованого останнім часом публічного управління та демократичного врядування.

Список використаних джерел:

1. Євмешкіна О. Л. Теоретико-методологічні засади модернізації системи державного стратегічного планування в Україні : монографія. Київ : УкрСІЧ, 2017. 394 с.

2. Проект нового переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти. URL: <http://surl.li/kdevh> (Дата звернення: 05.11.2023).

3. Романюк С. А. Теорія та практика стратегічного управління : монографія. Київ : НАДУ, 2019. 232 с.

4. Семенченко А. І. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України : монографія. Київ : НАДУ, 2008. 425 с.

5. Теоретичні та методологічні проблеми розробки і реалізації управлінських стратегій : монографія / В. М. Князев та ін. ; за ред. В. М. Князева. НАДУ, 2008. 239 с.

6. Тертичка В. В. Державна політика : аналіз та здійснення в Україні : Київ : Основи, 2002. 750 с.

Варжанський Ілля Володимирович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
i.varzhanskyi@sms.ed.ac.uk

ПОЛІТИЧНІ АМБІЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО КОМАНДУВАННЯ ЯК ФАКТОР РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ДЕРЖАВИ

Військове командування відіграє вирішальну роль у плануванні, організації та веденні бойових дій. Розробка стратегій і тактик визначають не тільки результат конкретних операцій, а й можуть вплинути на загальний результат

військового конфлікту. Важливість ролі командування посилюється в умовах сучасної війни, де швидкість прийняття рішень і здатність адаптуватися до динамічних обставин стають ключовими факторами успіху.

Командувач повинен володіти глибокими знаннями в галузі військового мистецтва, а також розумінням політичних цілей та існуючих обмежень. Рішення, прийняті військовим командуванням, впливають на життя солдатів і мирного населення, розподіл державного бюджету і навіть на міжнародні відносини. Таким чином, командування виходить за рамки суто військової функції та простягається у політичний вимір державної діяльності.

В історії багато прикладів, коли особисті політичні амбіції військових командирів мали значний вплив на ведення бойових дій. Воєначальники минулого на кшталт Цезаря чи Наполеона використовували військові успіхи для зміцнення влади або навіть для її захоплення, як це було з Наполеоном, який коронував імператором після серії військових триумфів. У ХХ столітті політичні амбіції військового командування впливали на результати багатьох конфліктів, включаючи дві світові війни. Генерали та адмірали, такі як Ервін Роммель або Дуглас Макартур, часто приймали рішення, ґрунтуючись не лише на військовій необхідності, але й на прагненні досягти визнання та політичної ваги [3]. Ці рішення іноді призводили до стратегічних успіхів, але могли викликати непотрібні жертви і подовження конфліктів.

У сучасному світі актуальність впливу політичних амбіцій на бойові дії не втратила свого значення. З урахуванням глобалізації та інформаційної відкритості, дії військового командування стають предметом миттєвого аналізу та оцінки міжнародної спільноти. Політичні амбіції можуть вести як до ескалації конфліктів, так і до їхньої деескалації, залежно від того, як військові лідери оцінюють свої перспективи на політичній арені. Так, наприклад, прагнення зміцнення особистої влади може спонукати командувача діяти більш агресивно та ризиковано. З іншого боку, політичні амбіції можуть бути спрямовані на створення іміджу відповідального та поміркованого лідера, що може сприяти більш обдуманим та обережним рішенням у бойових операціях. Необхідність дотримання правил ведення війн та міжнародних договорів також передбачає, що військові командири повинні враховувати як безпосередній результат бойових дій, так і довгострокові політичні наслідки своїх рішень.

Не завжди ці прагнення призводять до позитивних результатів. Військові дії, здійснені з урахуванням особистих амбіцій, можуть виявитися несумісними з реальними стратегічними потребами держави чи армії. Командири, які ставлять

свої політичні інтереси вище за оперативні потреби, можуть приймати рішення, які ведуть до непотрібних втрат або втрачених можливостей, компрометуючи ширші стратегічні цілі. Крайньою формою прояву політичних амбіцій усупереч позиції політичного керівництва є вихід армії з-під цивільного контролю, що найчастіше супроводжує спробу військового перевороту.

Аналіз історії встановлення військових диктатур дозволяє встановити чотири основні причини військових переворотів: впевненість армії, що політичне керівництво не справляється із захистом національних інтересів; невідповідність державної політики інтересам того класу у суспільстві, до якого належать військові у державі; політична криза; відстоювання корпоративних інтересів військових [4]. Такі умови найчастіше виникають у країнах, що розвиваються, де ще не склався традиційний демократичний уклад (наприклад, як у Латинській Америці до 1980-х). На пострадянському просторі одним із найвідоміших воєначальників, який керувався політичними амбіціями при ухваленні рішень, був генерал Олександр Лебідь. Керуючи діями 14-ої армії на території Придністров'я, генерал відмовився виконувати вказівки міністра оборони РФ Павла Грачова щодо дипломатичного врегулювання конфлікту і наказав відкрити артилерійський вогонь по молдавських та румунських військових, що призвело до багатотисячних жертв [1, с. 197-198]. Тим не менш, у певної частини суспільства склалася думка, що цим він зупинив велику війну в Придністров'ї, та образ генерала Лебеда як «сильного лідера» залишався популярним у Росії до кінця 1990-х. Такими ж радикальними діями запам'яталися й більшість політичних лідерів ХХ століття, які захопили владу внаслідок військових переворотів, у тому числі Гамаль Насер, Франсіско Франко та диктатори Третьої Бразильської Республіки. Іноді їхні рішення призводили до стратегічно позитивних змін у державі, наприклад, «економічні дива» в Іспанії та Бразилії, але в обставинах, несумісних із демократичним устроєм. Водночас у державах, де сильні демократичні традиції, наприклад, у США, також обіймали високі політичні посади колишні воєначальники, такі як Дуайт Ейзенхауер чи Колін Пауелл. Проте їхня політика формувалася в рамках суворого підпорядкування принципам демократії і не призводила до дестабілізації у країні.

Отже, військове командування і цивільна влада має нести солідарну відповідальність за резильєнтність держави. Політичні амбіції окремих воєначальників не є причиною дестабілізації в суспільстві, якщо публічне управління державою ґрунтується на демократичних засадах [2]. Такі принципи

допомагають врегулювати непорозуміння між військовими та політичним керівництвом ще до утворення конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Лебідь О. І відродиться Русь. Фонд розвитку вітчизняної культури, 2000. 304 с.
2. Biddle S., Long S. Democracy and military effectiveness. *Journal of conflict resolution*. 2004. Т. 48, № 4. С. 525–546. URL: <https://doi.org/10.1177/0022002704266118> (дата звернення: 08.12.2023).
3. Kidder R. Under the Radar: Admiral Halsey at the End of World War II (Part I). U.S. Naval Institute. URL: <https://www.usni.org/magazines/naval-history-magazine/2022/october/under-radar-admiral-halsey-end-world-war-ii-part-i> (дата звернення: 08.12.2023).
4. Wiatr J. The Military in Politics: Realities and Stereotypes. *International Social Science Journal*. 1985. Т. 37, № 103. С. 97–107.

Войтко Сергій Васильович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
s.voytko@kpi.ua

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА ПІСЛЯВОЄННОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Міжнародне співробітництво може стати визначальною складовою інноваційного розвитку в умовах поширення засад Industry 4.0 і Society 5.0. Належним чином джерело [4] надає перелік інноваційних технологій та зосереджує увагу на необхідності розроблення і реалізації національних стратегій країн відносно напрямів міжнародного співробітництва саме в умовах Industry 4.0. Наголосимо, що під час російсько-української війни (за участю Білорусії на стороні росії) пріоритети суттєво змінюються, але питання співробітництва постають на принципово новому рівні, а саме на рівні міжнародного співробітництва у сфері оборонно-промислового комплексу. На момент написання тез Україна має близько 65 країн, які підтримують нашу країну у війні за незалежність.

Відмітимо таку публікацію, як [1], у якій розглядається міжнародне науково-технічне співробітництво, виокремлюються базові дослідницькі траєкторії та локалізуються інтелектуальні спільноти за тривалий період 1957–2015 рр. Належним чином технологічна складова міжнародної наукової співпраці розкривається у роботі [2], де визначена технологія ключовим елементом у переході саме до сталого розвитку країн, що розвиваються. Саме нашу країну можна вважати такою, що розвивається. Десятиліття російсько-української війни поставило інновації, техніко-технологічний розвиток на другий план. Стосовно міжнародної складової, то техніко-технологічне співробітництво вбачається, у першу чергу, у міжнародній передачі технологій.

Розглянемо період з 2008 року, відштовхнемося від глобальної економічної кризи. Такий показник, як кількість дослідників у науково-дослідних і дослідно-конструкторських роботах на мільйон осіб (англ. Researchers in R&D (per million people)) з бази даних [3], показує те, що упродовж 15 років значення показника знижувалося і це падіння склало суттєву величину, а саме падіння у 1,74 рази. Відзначимо, що дослідники є тією складовою, яка за сприятливих умов може сприяти розвитку економіки України та міжнародному співробітництву під час війни та після нашої перемоги.

Значні можливості для розширення співробітництва є наявність інтелектуального потенціалу, зокрема його успішне використання і комерціалізація. Обсяги надходжень від платежів за використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ) зростало з 2006 року по 2013 рік. З початку російсько-української війни (з 2014 року) спостерігається зниження обсягу надходжень. За період війни різниця між максимальним і мінімальним значенням склала три рази (порівняно значення показника за 2013 р. і 2015 р.). Варто додати, що у 2021 році обсяги платежів за використання ОПІВ становило у 1,5 рази більше аніж у 2020 році. Проте, з початком широкомасштабного вторгнення росіян значення показника знизилися з 735 млн дол. (2021 р.) до 259 млн дол. (2022 р.). Різниця у 2,83 рази, суттєва різниця. Ситуація, на жаль, не позитивна.

Після нашої перемоги співробітництво розвиватиметься і зараз нам слід визначитися з пріоритетними країнами. Так, до топ-10 країн за рейтингом показника (2019 рік) Researchers in R&D (per million people) увійшли такі країни: Південна Корея; Швеція; Данія; Сінгапур; Фінляндія; Норвегія; Австрія; Нова Зеландія; Нідерланди; Швейцарія. За показником обсягу платежів за використання об'єктів права інтелектуальної власності до першої десятки

належать: Ірландія; США; Нідерланди; Китай; Швейцарія; Японія; Німеччина; Великобританія; Сінгапур; Франція. Наголосимо, що лише Сінгапур і Нідерланди потрапили у ці два рейтинги. Додамо те, що Україна за показником *Researchers in R&D (per million people)* розміщена на 46 позиції з 67 країн, дані яких є наявні, а за показником *Charges for the use of intellectual property, payments (BoP, current US\$)* маємо 38 позицію з 67 доступних.

Для визначення інших країн, з якими можна розвивати міжнародне співробітництво, здійснимо дослідження за іншими показниками, які можуть опосередковано визначати це співробітництво. Показник витрат на дослідження та розробки (% від ВВП) (англ. *Research and development expenditure (% of GDP)*) є досить важливим. За ним до топ-10 увійшли такі країни: Ізраїль; Південна Корея; Швеція; Японія; Німеччина; США; Бельгія; Швейцарія; Австрія; Данія. Додамо, що Україна за цим показником посідає 54 позицію з 83 країн, даних про які є доступні.

Реалізація інтелектуального потенціалу можна виразити у аналізі такого показника як обсяги експорту високих технологій (% від експорту промислової продукції) (англ. *High-technology exports (% of manufactured exports)*). За цим показником до десятки кращих належать такі країни: Гонконг (Китай), Сінгапур, В'єтнам, Ісландія, Південна Корея, Китай, Мальта, Казахстан, Франція, Ірландія. Тут наша країна серед інших 83 посідає 60 місце.

Динаміка цих показників за роками вказує на те, що для середнього для світу та для ЄС зокрема спостерігається зростання значення *Research and development expenditure (% of GDP)*. Для України, навпаки, маємо зменшення. А от високотехнологічний експорт для світу у середньому, для ЄС і для України маємо незначне збільшення за період з 2008 по 2020 рік. Наголосим, що за проведеним аналізом статистичних даних можна стверджувати про глобалізацію науки з таким центрами як Європа, Північна Америка та Азіатсько-Тихоокеанський регіон.

Більш розгорнуто аналітику стосовно міжнародного науково-технічного співробітництва автором наведено у роботі [5].

Список використаних джерел:

1. Chen K. International research collaboration: An emerging domain of innovation studies? / Kaihua Chen, Yi Zhang, Xiaolan Fu // *Research Policy*, 2019. Vol. 48, Issue 1. P. 149–168. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0048733318301926>

2. Pandey N. Beyond technology transfer: Innovation cooperation to advance sustainable development in developing countries / Nimisha Pandey, Heleen de Coninck, Ambuj D // WIREs Energy and Environment, 2022. Vol. 11, Issue 2. P. 1–25. <https://doi.org/10.1002/wene.422>

3. The World Bank Data and Research // World Bank Statistics Database. 2023, <http://data.worldbank.org>

4. Yang F., Gu S. Industry 4.0, a revolution that requires technology and national strategies / Fengwei Yang, Sai Gu // Complex & Intelligent Systems, 2021. #7. P. 1311–1325. <https://doi.org/10.1007/s40747-020-00267-9>

5. Войтко С. В. Міжнародне науково-технічне співробітництво як складова інноваційного розвитку країн / С. В. Войтко // Наукові перспективи. Серії «Державне управління», 2023. – Вип. 10 (40). С. 54-64. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10\(40\)-54-64](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10(40)-54-64)

Вороніна Вікторія Вікторівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
voronina@censs.org

ОБИГ НЕЛЕГАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ЯК ПЕРЕПОНА У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Російсько-українська війна значною мірою позначилася на всіх аспектах функціонування держави та суспільства. Одним із прямих наслідків війни є стрімке збільшення кількості стрілецької зброї та легкого озброєння на території України та подальше її «перетікання» до сфери незаконного обігу. Розповсюдженість стрілецької зброї та легкого озброєння серед цивільних громадян, в тому числі тих, що ніколи не перебували на військовій службі, ветеранів, військових резервістів та інших, впливає на широкий спектр соціальних відносин.

Поступово зростає кількість осіб, які отримали навички володіння зброєю в період перебування в силах оборони України. Зміна у сприйнятті громадянами особистої та групової безпеки, бачення ними зброї як засобу вирішення бізнес-та інших конфліктів, потенційний доступ до нелегальної зброї національних та

міжнародних злочинних або терористичних організацій, зміна характеру насильницьких злочинів – все це чинники, що обумовлюють необхідність належного реагування з боку держави та суспільства.

З іншого боку, така необхідність реагування зумовлена не лише суспільним запитом, а і національним законодавством, а також міжнародними зобов'язаннями України. Невиконання останніх може стати суттєвою перепорою для її відбудови, відновлення за принципом «build back better» та досягнення Цілей сталого розвитку, які з 2019 року визначені орієнтиром в програмній та законопроектній діяльності органів влади відповідно до Указу Президента України [1].

Так, Законом України «Про національну безпеку» визначено, що захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, є пріоритетним завданням діяльності як сил безпеки, так і інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які мають діяти узгоджено між собою [2].

Одночасно із необхідністю запобігання негативним наслідкам розповсюдження стрілецької зброї та легкого озброєння та протидії незаконному її обігу, Україна має прискорено долати шлях до набуття членства у Європейському Союзі. Сьогодні ЄС та країни-члени надають Україні значне фінансування для повоєнного та кризового відновлення, в той же час наголошуючи на необхідності продовження виконання Україною Угоди про асоціацію як умови такої підтримки.[3] Ця угода, зокрема її стаття 12, передбачає, що:

- сторони розвивають подальше співробітництво з роззброєння, зокрема зменшення надмірних запасів стрілецької і легкої зброї;

- співробітництво в галузі роззброєння включає контроль над озброєннями, експортний контроль та боротьбу з незаконною торгівлею зброєю, зокрема стрілецькою і легкою.

- сторони угоди сприяють загальному дотриманню і відповідності міжнародним документам та прагнуть забезпечити їхню ефективність, зокрема шляхом імплементації відповідних резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй.

Не дивлячись на закріплення у статті 12 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС положень щодо необхідності протидії незаконному обігу зброї, План заходів з її імплементації українською стороною досі не містить конкретних активностей щодо організації співробітництва із згаданих питань. Так само і звіти

про виконання Угоди від Уряду не містять інформації про результати виконання положень ст.12 Угоди з боку української сторони.

Окрім того, в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [4], що була підготовлена у 2017 році, ще до початку широкомасштабного вторгнення РФ, констатується: різке зростання в Україні кількості зброї, спеціальних засобів та вибухових матеріалів, що перебувають у незаконному обігу, що є джерелом ризиків для особистої безпеки громадян та захисту правопорядку; посилення ризиків застосування вогнепальної зброї та вибухівки не лише в організованій злочинній діяльності, а й при скоєнні інших типів правопорушень, у т.ч. побутових; необхідність радикального скорочення кількості зброї, спеціальних засобів та вибухових матеріалів, що перебувають у незаконному обігу, як обов'язкової умови зниження рівня насильства в країні; необхідність комплексних підходів, спрямованих на запобігання переміщенню зброї з зони військового конфлікту, виявлення місць незаконного зберігання зброї та вибухівки, протидію використанню зброї при здійсненні кримінальних та інших правопорушень; доцільність вироблення чітких та прозорих процедур виявлення зброї та вибухівки, особливо під час їх імовірного переміщення з зони збройного конфлікту на сході України, враховуючи пріоритетність забезпечення безпеки життя та здоров'я громадян.

Варто зауважити, що в Національній доповіді 2017 року питання скорочення незаконного обігу зброї є завданням Цілі сталого розвитку 16 «Мир, справедливість та сильні інститути». Вважаємо, що комплексне і системне бачення державної політики щодо протидії незаконному обігу зброї на національному та місцевому рівнях має враховувати цю Ціль. Її досягнення передбачає розбудову миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях, що є винятково важливим чинником розвитку країни. Цій цілі відводиться надзвичайно важливе місце, оскільки зазначається, що від досягнення цієї цілі в Україні значною мірою залежить досягнення всіх інших Цілей Сталого Розвитку [4].

Тож ще в період оприлюднення тексту Національної доповіді загрози від збільшення обсягів незаконного обігу зброї було ідентифіковано, а Указом Президента 2019 року «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» закріплено необхідність органів влади реагувати на них відповідним чином. Станом на 2023 рік рівень загроз від розповсюдження стрілецької зброї

та легкого озброєння та їх незаконного обігу лише зріс. При цьому, уразливість суспільства, окремих соціальних груп та категорій збільшилася.

Після 24 лютого 2022 року зріс ризик втратити контроль над обігом та використанням зброї. Зброя, яка була вивезена із зони бойових дій і не використовується на полі бою, стає загрозою правам людини. Це і ситуації сімейних конфліктів, рейдерських захоплень, злочинів проти власності, злочинів проти життя та здоров'я людей, організованих злочинних діянь, міжнародних організованих злочинних угруповань. Окрім того, організації громадянського суспільства не залучені належним чином до процесу розробки законодавства щодо володіння зброєю та самозахисту. Ситуацію ускладнює питання забезпечення демократичного цивільного контролю в секторі безпеки та оборони: прозорість і підзвітність державних органів в умовах воєнного стану є обмеженою, багато статистичних даних і даних є закритими для суспільства.

Відсутність цілісного бачення проблеми незаконного обігу зброї та її наслідків позбавляє можливості сформувавши державну політику щодо протидії незаконному обігу зброї, зводячи її розуміння, зазвичай, лише до діяльності правоохоронних органів. Втім, чинники та наслідки розповсюдження зброї в незаконному обігу мають прояв в багатьох сферах – соціальній, безпековій, економічній, міжнародних відносин особливо з урахуванням фактору російсько-української війни та євроінтеграційних процесів нашої держави.

На нашу думку, відсутність активної позиції держави в питаннях запобігання та протидії незаконному обігу зброї може стати значною перепорою у досягненні Україною Цілей сталого розвитку. Виходячи з аналізу положень вищевказаного Указу Президента, відсутність політики та комплексних заходів щодо скорочення незаконного обігу зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів з високою імовірністю справлятиме негативний вплив на процеси, метою яких є забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

2. Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Законом № 1678-VII від 16.09.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

4. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 20.11.2023).

Говорун Надія

КПІ ім. Ігоря Сікорського
govorunnadiya@gmail.com

Науковий керівник:

Мельниченко А.А. к. філос. н., професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ПРОЦЕСАХ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Сьогодні функціонування територіальних громад в Україні відповідно до принципів і цілей сталого розвитку є ускладненим, адже серед нагальних потреб в умовах воєнного стану цілі сталого розвитку поступаються за вагомістю цілям безпеки та підтримання принаймні мінімальної якості життя, що особливо стосується деокупованих територій та тих, що межують із зоною активного ведення бойових дій. Проблематиці реалізації цілей сталого розвитку на місцевому рівні присвятили свої наукові праці такі закордонні вчені, як К. Менг та ін. [1], П. Жанін та ін. [2], К. Палхук та ін. [3], та інші. В умовах нарощення глобальної нестабільності та геополітичної конфліктності, а також враховуючи, що за результатами COP28 визначено, що світ в процесі переходу до сталого розвитку не вкладається в часові межі, визначені для досягнення цілей сталого розвитку Паризькою угодою [4], особливої актуальності набувають дослідження

впливу військових конфліктів на процес переходу та територіальне управління. Результати таких досліджень, зокрема в контексті війни в Україні, відображено в працях М. Чишті та ін. [5], Дж. Да Коста та ін. [6], Дж. Сіфунтес-Фора [7] та ін. Серед вітчизняних вчених дану проблематику розглядають Є.В. Буряк та ін. [8], Н.В. Бугас [9] та ін. Однак, актуальна проблематика виявлення ефективних підходів щодо реалізації принципів сталого розвитку на місцевому рівні в умовах воєнного стану в Україні потребує подальших досліджень.

Склалося кілька підходів щодо забезпечення реалізації цілей сталого розвитку на місцевому рівні. Ми виділяємо такі підходи: еколого-орієнтований, соціально-економічний, державно-управлінський. Їхня інтеграція виступає ключовою передумовою досягнення цілей сталого розвитку на підвищення якості життя як на рівні ОТГ, так і на загальнодержавному рівні. Еколого-орієнтований підхід зосереджений на інтеграції стійких практик, які захищають і зміцнюють місцеву екосистему ОТГ. До нього можна віднести ініціативи щодо зменшення забруднення, збереження біорізноманіття, підвищення енергоефективності та впровадження стратегій управління відходами, із акцентом на сталому землекористуванні, збереженні природних ресурсів і впровадженні екологічно чистих технологій у громаді. Соціально-економічний підхід спрямований на забезпечення добробуту громади шляхом сприяння економічному розвитку та соціальній справедливості. Це включає ініціативи, які створюють можливості працевлаштування та зменшують бідність, зокрема шляхом заходів щодо покращення освіти, охорони здоров'я та соціальної інфраструктури для забезпечення вищої якості життя. Державно-управлінський підхід зосереджується на підвищенні ефективності та дієвості структур управління для підтримки сталого розвитку. Це передбачає підвищення прозорості, підзвітності та участі громадян у процесах прийняття рішень.

Формування нових механізмів ПУА на місцевому рівні дозволить частково вирішити проблему реалізації принципів сталого розвитку на місцевому рівні. На наш погляд, для підтримання потенціалу територіального розвитку громад в Україні та досягнення бажаного стану територій з огляду на цілі сталого розвитку, інструменти ПУА мають бути посилені такими сучасними важелями, як:

- Впровадження прозорих та підзвітних процесів бюджетування, які ставлять в пріоритет проекти, які вирішують нагальні потреби громад та водночас відповідають цілям сталого розвитку.
- Створення ефективних платформ для залучення громади, а також місцевого бізнесу – для забезпечення державно-приватного партнерства, до

процесів прийняття рішень щодо ініціатив сталого розвитку. Внесок громади має вирішальне значення для визначення місцевих потреб, пріоритетів і забезпечення культурної та соціальної адаптованості ініціатив. А залучення компаній може привнести додаткові ресурси, досвід та інновації в проекти сталого розвитку. Отже, така модель партнерства може допомогти подолати фінансові обмеження та просувати взаємовигідні ініціативи.

- Розробка та реалізація комплексних антикризових планів врегулювання ситуацій з урахуванням конкретних викликів, з якими стикаються територіальні громади під час війни із урахуванням підтримки основних послуг, вирішення нагальних потреб і забезпечення стійкості критичної інфраструктури.

- Встановлення надійних механізмів моніторингу та оцінки впливу ініціатив сталого розвитку щодо реалізованих проектів, задля виявлення кращих практик та коригування стратегій, а також поширення досвіду успішних ОТГ на рівні держави.

- Використання міжнародної допомоги та співпраці задля отримання доступу до додаткових ресурсів, досвіду та підтримки для проектів сталого розвитку.

- Розвиток і впровадження навчальних програм, націлених на посилення потенціалу державних управлінців та лідерів громад, зокрема щодо навичок антикризового управління, планування сталого розвитку та ефективного менеджменту.

Слід зазначити, що не дивлячись на ускладнення руху нашої держави до засад сталості через бойові дії на території нашої країни та багатьох руйнувань, нанесених ворогом, Україна має продовжувати впроваджувати інноваційні перетворення у напрямі сталого розвитку, які були закріплені Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та які ми маємо як міжнародні зобов'язання визначеними стратегічними документами ООН у векторі інтеграційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Meng, K., Zhong, K., Abbas, S., Sofuoğlu, E., Kaosarat Olawunmi, I., & Sinha, A. (2023). To import or not to import: A global comparative study of energy and natural resource policies for sustainable development. *Journal of Cleaner Production*, 421, 138490. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.138490>
2. Janin, P., Fofiri Nzossié, E., & Racaud, S. (2023). Governance challenges for sustainable food systems: The return of politics and territories. *Current Opinion in*

Environmental Sustainability, 65, 101382.
<https://doi.org/10.1016/j.cosust.2023.101382>

3. Palhuk, K. C. P., Sampaio, C. A. C., Teixeira, C. F., Fischer, D., Fernandes, V., & Limont, M. (2024). The role of territorial governance as an instrument for biological diversity conservation in the Atlantic Forest: Social learning from the Paraná River Biodiversity Corridor, Brazil. *Environmental Science & Policy*, 153, 103667. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2024.103667>

4. Townend, R., Aberg, A. (2023). What is COP28 and why is it important? Explaining the key issues at the COP28 summit in Dubai. URL: <https://www.chathamhouse.org/2023/09/what-cop28-and-why-it-important?gclid=CjwKCAiA75itBhA6EiwAkho9e9D6XTvXGrqtcrXyqjFquoPxvcqt7AdQELvwxzQd5Wd7m7Qwc Y7BoCkXcQAvD BwE>

5. Chishti, M. Z., Khalid, A. A., & Sana, M. (2023). Conflict vs sustainability of global energy, agricultural and metal markets: A lesson from Ukraine-Russia war. *Resources Policy*, 84, 103775. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2023.103775>

6. Da Costa, J. P., Silva, A. L., Barcelò, D., Rocha-Santos, T., & Duarte, A. (2023). Threats to sustainability in face of post-pandemic scenarios and the war in Ukraine. *Science of The Total Environment*, 892, 164509. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.164509>

7. Cifuentes-Faura, J. (2023). Ukraine's post-war reconstruction: Building smart cities and governments through a sustainability-based reconstruction plan. *Journal of Cleaner Production*, 419, 138323. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.138323>

8. Буряк, Є. В., Редько, К. Ю., Чорновол, А. О., & Орленко, О. В. (2022). Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (євроінтеграційні аспекти). *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*, 34, 135-143. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/617>

9. Бугас Н.В. (2022). Державна регіональна політика управління під час війни та у період післявоєнного відновлення України. III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку», 10 червня 2022 р., с. 339-343. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20463/1/IMPER_2022_V1_P339-343.pdf

Довгопол Євгенія Олександрівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
e.dovhopol@kpi.ua

Науковий керівник:
Акімова О., к.філос.н., доц.
КПІ ім. Ігоря Сікорського
olena.kasatkina@gmail.com

СВІТОВІ РЕЙТИНГИ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ОСНОВІ ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ, ОРІЄНТОВАНОГО НА РЕЗУЛЬТАТ

Доповідь має привернути увагу до важливої ролі, яку відіграють світові рейтинги університетів в справі побудови стратегій їх розвитку.

В чому полягає ця роль? Що це дає університетам?

Світові рейтинги університетів з року в рік стають все більш затребуваним сервісом для визначення позицій університетів в висококонкурентному середовищі міжнародних ринків освітніх і науково-технічних послуг.

Тут є певний дуалізм. Високі позиції університету в рейтингах визначають впливовість університету в глобальній системі вищої освіти: в боротьбі за ресурси, за контингент, за привабливість для партнерів і абітурієнтів, а «скромні місця» – це підказка: що треба змінювати на краще?

Роль світових рейтингів визначає Закон України «Про вищу освіту», яким встановлюється, що для отримання статусу дослідницького університету необхідна його присутність в світових рейтингах [1].

Роль світових рейтингів в системі вищої освіти України посилює і наявність економічного важеля: максимальний внесок в розрахунок фінансування університетів Міністерством освіти і науки України дає входження університету в першу тисячу хоча б в одному із глобальних рейтингів (QS, THE, ARWU).

В рейтингу QS до останнього часу використовувались шість «інтегральних параметрів» [2]:

1. Оцінка академічних експертів – яка дає 40% внеску в загальну оцінку університету.
2. Оцінка роботодавців – 10%.
3. Цитованість – 20%.
4. Співвідношення кількості викладачів та студентів – 20%.

5. Кількість іноземних: співробітників в штатному розкладі – 5% і студентів – 5%.

В рейтингу THE – п'ять «інтегральних параметрів»:

1. Цитованість – ваговий коефіцієнт 30 %.

2. Кошти від промисловості – 2,5 %.

3. Рівень інтернаціоналізації – 7,5 %.

4. Експертні оцінки: дослідницької сфери – 30 % та сфери навчання і викладання – 30 %.

Із «інтегральних параметрів» розраховуються overall score (загальна сума балів) і rank (місце університету в рейтингу).

«Інтегральні параметри» – як комбінація прямих вимірювань і оцінок експертних середовищ – в концентрованому (в «згорнутому») вигляді містять в собі:

оцінку авторитету університету в світовій системі науки і освіти;

рівень якості послуг в цих сферах на світових ринках;

чи привабливий університет для світу: чи їдуть до нього абітурієнти і партнери?

А також надається опосередковане передбачення: чи буде такий університет успішним?

З 2023 року методологія рейтингу QS зазнала певних змін. Прийняті 9 «інтегральних параметрів»: оцінка академічних експертів, оцінка експертів від роботодавців, співвідношення кількості викладачів та студентів, цитованість, кількість іноземних співробітників в штатному розкладі, кількість іноземних студентів, міжнародна дослідницька мережа, результати зайнятості, стійкість університетів [3].

З 2023 року методологія рейтингу THE також була скорегована. Тепер вона передбачає 5 «інтегральних параметрів»: викладання, дослідницьке середовище, якість досліджень, такими нас бачить світ, промисловість [3].

Природньо, що низькі показники в рейтингах університети сприймають як такі, що не відповідають їх справжньому потенціалу і несуть в собі певні «загрози»: погіршують репутацію, знижують конкурентоспроможність, вносять складнощі в економіку університету (при формульному розрахунку фінансування, наприклад).

Тому університети здійснюють заходи, щоб уникнути цього – шляхом побудови стратегій свого розвитку на основі аналізу «інтегральних параметрів» і інших індикаторів роботи університету в рейтингах; особлива увага при цьому

звертається на ті індикатори, по яких університет «просідає» в порівнянні з іншими.

Це «підштовхує» університет до необхідності посилити увагу до таких індикаторів, що закладається в стратегії розвитку університету на стадіях їх оновлення, осучаснення.

Рейтинги «підштовхують» університети вдосконалювати прийоми посилення конкурентності внутрішнього середовища. І за рахунок цього – посилювати кадровий склад, науково-педагогічний потенціал, що опосередковано – як похідна – визначає загальний рівень роботи університету, що і віддзеркалюється через overall score і місця в рейтингах.

Посилення кадрів, науково-педагогічного потенціалу – це найважливіша складова для забезпечення синергетичного ефекту, що – завдяки роботі з рейтингами – має призвести до покращення життя академічної спільноти тих університетів, які серйозно взаємодіють з масивами даних світових рейтингів.

В цьому і полягає важлива роль рейтингів – роль інструмента, за допомогою якого відбувається побудова управління якістю підготовки фахівців, рівнем наукових досліджень, глибиною інтеграції до глобальної світової системи вищої освіти, комплексне поліпшення діяльності університетів, отже – і всієї глобальної системи вищої освіти.

Отже, рейтинги – це зручний інструмент стратегічного планування на основі принципів управління, орієнтованого на результат (result based management [5]).

Особливого значення набувають світові «рейтинги впливовості». Їх два: QS Sustainability Rankings та THE Impact Rankings.

Вони є індикатором того, як завдання, визначені ООН в 17-ти Цілях Сталого розвитку, враховуються в стратегіях розвитку університетів, а також – в якій мірі завдання цих стратегій досягаються університетами.

Релевантність світових рейтингів університетів як інструментів підтримки прийняття управлінських рішень в системі вищої технічної освіти на рівні держави є проблематикою, яка потребує додаткового вивчення, особливо в контексті сучасних практик публічного управління, орієнтованого на результат, і тому є актуальним завданням як в науковому, так і в практичному відношенні. В цьому сенсі подальшого дослідження потребує проблема адекватності індикаторів, що лежать в основі обраних для стратегічного планування рейтингів, цілям та задачам управління саме в системі вищої технічної школи. Зокрема, наскільки ті або інші рейтинги справді спроможні відображати тенденції щодо

досягнення окремих цілей та задач розвитку, а не віддзеркалювати виключно процес адміністрування вищою школою.

Можливість визначення конкретних та вимірюваних результатів діяльності, ефективне планування та реалізація державної політики, комплексна координація виконання стратегічних планів, моніторинг прогресу реформ, тощо – дають можливість використовувати такий підхід для ефективного управління своїми ресурсами, проектами та стратегіями для досягнення певних цілей і результатів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 1556-VII, ст. 30, п.4, пп.2.

2. Про позиції КПІ ім. Ігоря Сікорського в світових рейтингах університетів і завдання щодо їхнього посилення. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». URL: <https://www.kpi.ua/2023-internalization> (дата звернення: 22.11.2023).

3. Quacquarelli Symonds. QS World University Rankings. URL: <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4405955370898-World-University-Ranking> (дата звернення: 22.11.2023).

4. Times Higher Education. World University Rankings 2024: methodology. URL: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/world-university-rankings-2024-methodology> (дата звернення: 22.11.2023).

5. Урядовий портал. НАДС впроваджує на публічній службі практики стратегічного планування на основі принципів управління, орієнтованого на результат (RBM). <https://www.kmu.gov.ua/news/nads-vprovadzhuie-na-publichnii-sluzhbi-praktyky-stratehichnoho-planuvannia-na-osnovi-pryntsypiv-upravlinnia-orientovanoho-na-rezultat-rbm> (дата звернення: 22.11.2023).

Домашевська Катерина Олександрівна
аспірантка кафедри місцевого
самоврядування та розвитку територій
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»
mavihatun90@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ТА СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «СТІЙКІСТЬ»

Поняття «стійкість» не є новим для сфери публічного управління. Але досі немає єдиної точки зору щодо підходів до його визначення та сутності.

Чимало вітчизняних та зарубіжних науковців вважають це питання особливо актуальним сьогодні, в умовах щоденного протистояння українців збройній агресії РФ.

Метою нашого дослідження є обґрунтування та узагальнення сучасних підходів до розуміння поняття «стійкість» у різних сферах розвитку суспільства в цілому і сфері публічного управління, зокрема.

У 50-х роках минулого сторіччя категорію стійкості активно вивчали у науково-технічному вимірі, розуміючи під нею здатність матеріалу або об'єкту чинити опір фізичному, хімічному чи механічному впливу зовнішніх факторів. Після цього поняття «стійкість» закріпилося в екології як здатність екосистеми повертатися у вихідне положення після впливу факторів, які виводять її з рівноваги.

Деякі вчені дотримуються думки, що категорія «стійкість» походить від латинського слова «stabilis», що означає зможу об'єкту зберігати свій стан стабільним під дією різноманітних зовнішніх і внутрішніх обставин.

Автори тлумачного словника сучасної української мови звертають увагу на те, що доречно розглядати не стійкість як таку, а прикметник «стійкий». Мовознавці визначають це поняття як сталий, непорушний, незламний [1].

В англійській мові на сьогоднішній день немає єдиної дефініції поняття «стійкість». Варіантами перекладу цього поняття є *stability*, що означає «стабільність», *resistance* – «опір», «протидія», *resilience* — «пружність», «еластичність». Останній термін найчастіше пов'язують з фізикою та психологією. Зокрема, психологи визначають *resilience* (резильєнтність) як вміння людини проходити крізь життєві випробування, зберігаючи при цьому психічне здоров'я та особистісну цілісність.

Що стосується нормативно-правового забезпечення, то про стійкість йдеться у Стратегії національної безпеки України, запровадженій у 2020 році. Під цим поняттям розуміють «...здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища і підтримувати стале функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей» [3].

Резнікова О.О. стверджує, що на шляху до формування безпекового середовища стають глобальні процеси, зокрема: серйозні зміни клімату, зростання техногенного навантаження на навколишнє середовище, поширення міжнародного тероризму і злочинності. Але найпотужнішим фактором залишається повномасштабне вторгнення РФ в Україну [4].

Українська дослідниця однією з перших підкреслила необхідність запровадження механізмів для забезпечення в країні національної стійкості.

На її думку, це дозволить державному апарату та громадянськості не тільки адаптуватися до змін безпекового середовища в контексті дій руйнівного та тривалого характеру, а й стабільно функціонувати і розвиватися. Єдине, що для цього потрібне – чітке розуміння стійкості як такої та її критеріїв у сферах як державного, так і суспільного розвитку [5].

Роздуми Резнікової О.О. певним чином знайшли своє відображення у рішенні Ради національної безпеки і оборони України «Про запровадження національної системи стійкості». Згідно Указу президента її мають реалізувати до 2025 року. РНБО визначає національну стійкість як здатність держави та суспільства ефективно чинити опір загрозам будь-якого масштабу, швидко пристосовуватися до змін і відновлюватися до бажаного рівня після завершення кризових ситуацій [2].

Крім того, у цьому нормативно-правовому акті виокремлюють організаційну стійкість, яка стосується здатності органів влади на центральному, регіональному та місцевому рівні, а також підприємницьких та громадських установ реагувати на будь-які кризові дії та явища і при цьому до, під час та після них не тільки забезпечувати свою роботу, але й сталий розвиток.

Таким чином, можна стверджувати, що ні національна, на організаційна стійкість неможлива без планомірної та ефективної взаємодії органів державної влади, бізнесу та суспільства.

Погоджуючись з актуальністю проблеми національної стійкості, слід вказати на проблему визначення тих критеріїв стійкості, їх надійності та

валідності, які в правових умовах воєнного стану слугували б підвищенню ефективності процесів її формування в Україні.

Список використаних джерел:

1. Висоцька І.Б. Теоретичні підходи до поняття «стійкість системи». Науковий вісник. 2017. №2. С. 14-23.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості»: Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 479/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text>
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>
4. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. – Київ : НІСД, 2022. 532 с.
5. Резнікова О. О. Концептуальні підходи до вибору моделі забезпечення національної стійкості. Стратегічні пріоритети. 2019. № 1. С. 18-27.

Куспляк Галина Іванівна
Національний університет «Одеська політехніка»
Навчально-науковий інститут публічної служби та управління
kusplyak.galina@gmail.com

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЇХ ДОСЯГНЕННЯ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Концепція сталого розвитку має свої теоретичні витoki починаючи з середини дев'ятнадцятого століття. Дослідження поглядів науковців щодо концептуального визначення цього поняття, дало змогу зробити висновки наступного характеру: по-перше, концепція сталого розвитку починає своє існування із зустрічі двох основоположних траєкторій: економічного зростання та екологічної обізнаності. По-друге, концепція сталого розвитку набагато ширша, ніж концепція економічного зростання: вона інтегрує соціальні та культурні цінності та елементи, що не враховуються звичайними економічними

розрахунками (цінність природних благ та нематеріальної спадщини). По-третє, здійснивши перехід ідеології від еко-розвитку, що включає такі компоненти як довкілля та розвиток, до сталого розвитку, що поєднує в собі екологічний, економічний та соціальний вектори, було поступово започатковано нову стратегію розвитку по всьому світі, яка дозволяє сформулювати декілька суттєвих перспективних змін у баченні зв'язків людини із навколишнім світом та проведенні політики з підтримки такого бачення світу урядами [1].

До цих трьох вихідних параметрів сталого розвитку додаються три інтерфейси: «придатність до життя», «справедливість» та «життєздатність». Оскільки сталий розвиток базується на поняттях інтеграції та пошуку балансу, вони повинні розглядатися у поєднанні з однаковою мірою і цінністю та не повинні бути ієрархічними, ні заниженими, ні великими, порівняно з іншими. Цей теоретично тонкий баланс важко досягти в реальності. Єдиний спосіб наблизитися до нього – бути чутливим при плануванні та оцінці проектів незалежно від їх прогресивності та задуму до реалізації [1].

Процес децентралізації, загалом, показав позитивний вплив на формування дохідної частини місцевих бюджетів, що відображає щорічне її зростання і не лише за рахунок міжбюджетних трансфертів, але й завдяки збільшенню власних надходжень. Проте не виключається все ще досить висока залежність місцевих бюджетів від обсягів наданих з Державного бюджету трансфертів, що складають близько половини надходжень. Це свідчить про значну залежність від Державного бюджету, що негативно впливає на виконання функцій органів місцевого самоврядування [5].

Незважаючи на позитивні аспекти реформи децентралізації, успішній та повноцінній її реалізації в Україні передують проблеми, що лежать у площині довіри громадян до інститутів державної та місцевої влади, а саме: все ще високий рівень централізації в управлінні бюджетними ресурсами органів місцевого самоврядування; недостатні обсяги власної дохідної бази місцевих бюджетів, що не дозволяє місцевим органам влади повною мірою фінансувати всі видатки, пов'язані із виконанням їхніх повноважень; відповідно значна дотаційність місцевих бюджетів, що справляє загалом негативний вплив на забезпечення ефективного сталого розвитку регіонів; незацікавленість місцевих органів влади у збільшенні надходжень до відповідних бюджетів та пошуку додаткових джерел надходжень тощо [5].

Основну відповідальність за досягнення цілей сталого розвитку несуть уряди та громадяни, яких вони представляють. Держава повинна

переформулювати свою політику таким чином, щоб можна було врахувати місцевий контекст і, таким чином, сприяти досягненню цілей. Без конкретних цілей та вимірюваних індикаторів в умовах відсутності набору даних, що дозволяють аналізувати ситуацію, особливо на місцевому рівні, ми ризикуємо залишити найбільш уразливі верстви населення позаду та неефективно реагувати на виклики, що містять загрозу. Досягнення цілей сталого розвитку залежатиме, в першу чергу, від ступеня володіння інформацією та мобілізації самих громадян не тільки у прийнятті участі в обговоренні найважливіших проблемних питань громади, а й своїми дієвими намірами, що приносять результативність.

У 2019 році Президентом України схвалено Указ «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [4]. Перелік національних індикаторів цілей сталого розвитку затверджено розпорядженням Кабінет Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» [3]. Так, 17 пріоритетних цілей сталого розвитку країни включає в себе реалізацію 86 завдань, що досягаються за допомогою 183 індикаторів, з яких ті, що відповідають глобальним індикаторам або наближені до них тільки 116 (Таблиця 1) [2].

Досліджуючи цілі сталого розвитку у розрізі вибіркового індикаторів їх досягнення, ми прослідковуємо нестабільну ситуацію з їх виконанням. Як органам державної та місцевої влади, так і громадянам необхідно здійснити немало зусиль для пошуку механізмів об'єднання зусиль. Для цього необхідно довіряти один одному та намагатися приймати рішення, результативність яких буде досягнута на довгострокову перспективу для майбутніх поколінь.

Таблиця 1. Цілі, завдання та індикатори сталого розвитку для України (2021)

Цілі сталого розвитку	Завдання	Індикатори		Питома вага, %
		Всього	Проведено розрахунок	
А	1	2	3	4
1. Ліквідація бідності	3	5	5	100,0
2. Боротьба з голодом	4	11	8	72,7
3. Здоров'я та добробут населення та робітників	9	16	15	93,8
4. Доступ до якісної освіти	7	14	6	42,9
5. Гендерна рівність	6	20	7	35,0
6. Доступ до безпечної води та санітарії	5	12	7	58,3
7. Доступ до чистої та доступної енергії	4	7	6	85,7
8. Гідна праця та економічне зростання	6	14	12	85,7
9. Сприяння інноваціям та стійкій інфраструктурі	7	14	9	64,3
10. Зменшення нерівностей	5	8	5	62,5

11. Створення стійких міст та громад	6	10	7	70,0
12. Відповідальне виробництво та споживання	4	6	5	83,3
13. Боротьба зі зміною клімату	1	1	0	0,0
14. Охорона водної флори та фауни	3	4	4	100,0
15. Охорона наземної флори та фауни	4	13	12	92,3
16. Мир, справедливість та міцні інституції	9	24	6	25,0
17. Посилення партнерських відносин	3	4	2	50,0
Всього:	86	183	116	63,4

Примітка:

- 100% - висока ступень наближення індикаторів до глобальних;
- від 80% до 99% - середня ступень наближення індикаторів до глобальних;
- від 50% до 79% - задовільна ступень наближення індикаторів до глобальних;
- від 30% до 49% - низька ступень наближення індикаторів до глобальних;
- від 0% до 29% - дуже низька ступень наближення індикаторів до глобальних.

Список використаних джерел:

1. Куспляк Г.І., Куспляк І.С. Сталий розвиток: етапи становлення, сутність поняття, основні вектори та інтерфейси. Державне будівництво. – № 1/2020. Doi 10.34213/db.20.01.08.
2. Оцінка прогресу досягнення ЦСР в Україні (за методологією Економічної та соціальної Комісії ООН для Азії та Тихого океану (UNESCAP)). Державна служба статистики. URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_present/2.htm.
3. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/686-2019-p#Text> (дата звернення: 09.11.2023).
4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 09.11.2023).
5. Савчук С.В. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. Гроші, фінанси і кредит. Випуск № 36. 2019. <https://doi.org/10.32843/infrastruct36-68>.

Кухарчук Петро Михайлович
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницька академія безперервної освіти»
kpmkpm@gmail.com

КОРПОРАТИЗМ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: КУРС НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Відновлення територіальних громад у повоєнний період потребує в Україні нових механізмів і вивчення досвіду країн, які зазнали воєнних втрат.

Україна, яка вивчає і виробляє курс до сталого розвитку, на сьогодні бореться за виживання як нація.

На довоєнних етапах становлення територіальних громад, їх нормативно-законодавчого права, було надано право жителям в участі врядування на території громади де вони проживають.

Проте, в процесі реалізації яких виявлено, що відсутність уявлення про корпоративні права жителів територіальних громад, корпоративний характер їх самоврядної діяльності, які потребують застосування корпоративного способу організації й управління в територіальних громадах. Це в свою чергу гальмує його впровадження, адже потребує навчання і роз'яснення як жителям громади так і представникам органів самоврядування в громаді.

Загально відомо, що спільна власність громади, спільні ресурси, спільне споживання створюваних благ базуються на корпоративних правах жителів територіальних громад, але через відсутність компетенцій у місцевої влади і громади стосовно володіння власними корпоративними правами й інноваційними методами їх реалізації і збільшення даного процесу не відбувається в очікуваній мірі.

На нашу думку, формування курсу на сталий розвиток громади вимагає створення нової парадигми публічного управління та адміністрування в територіальній громаді й її повоєнній освіті. А вивчення зарубіжного досвіду країн, саме таких, що перебували у стані війни, допоможе виробити ефективні критерії сталого розвитку територіальної громади.

На думку М. Фішер «Після військового конфлікту: відновлення зруйнованого та реінтеграція суспільства як елементи побудови миру» де він робить акцент на тому, що реципієнтам часто бракує людського, технічного та адміністративного потенціалу, необхідного для використання великих обсягів допомоги або для координації численних донорів і неурядових організацій [3].

Крім того, автор зазначав, щоб заходи з реконструкції та регенерації були ефективними, вони мають ґрунтуватися на принципі справедливості й давати всім членам суспільства можливість для участі та життєздатні економічних перспектив громади.

В національній парадигмі сталого розвитку України на рівні територіальних громад у якості однієї із складових перспективної програми розвитку розглядається корпоратизм. Його принципи пропонуємо пов'язувати із традиційними для України національними, регіональними та локальними рівнями управління і винести цю категорію на системний рівень. На нашу думку територіальні громади повинні стати ключовими ланками формування корпоративних територіальних господарських комплексів, що дозволить здійснити справжню зміну суспільних відносин. Для їх формування існує об'єктивна необхідність надання населенню роз'яснень стосовно корпоративного способу організації та управління суспільною діяльністю, інноваційними методами його реалізації. На сучасному етапі розвитку суспільства велику значущість набуває інтелектуальна пластичність, володіння максимальною адаптованістю до суспільних змін сьогодення і в майбутньому безпосередньо органами влади, суб'єктами господарювання, працівниками і жителями. Це мотивує до обґрунтованого, раціонального використання і відтворення власного потенціалу, визначення пріоритетних чинників стабільності існування і створення міцного базового фундаменту для власного розвитку

Пріоритетними напрямками імплементації засад сталості в освіті постає:

- модернізація змісту освіти на основі компетентнісного підходу, переорієнтація на цілі сталого розвитку шляхом інтеграції відповідних навчальних програм у системи освіти всіх рівнів – від дошкільної до вищої, включаючи неформальну освіту та освіту в неурядовому секторі;
- формування інституційних та організаційних засад для реалізації положень плану здійснення Десятиліття освіти ООН в інтересах сталого розвитку і Стратегії Європейської економічної комісії ООН для освіти в інтересах сталого розвитку (2005 р.);
- створення сучасної інфраструктури та матеріально-технічної бази для системи освіти;
- розвиток наукового потенціалу освітньої сфери та механізмів його практичної реалізації в частині продукування, апробації та поширення освітніх

інновацій, а також розроблення новітніх ресурсозберігаючих і екологічно безпечних технологій;

- інституалізація соціального партнерства в освіті шляхом створення спільних органів за участю представників урядових структур, навчальних закладів, місцевих громад, роботодавців [1, с. 56].

У своїй праці Е. Селенік «Аналіз локального кризь лінзи глобального. Освіта у постконфліктному Косові» стверджує, що освіта має залишатися під постійним кутом пильної уваги в сенсі міжнародних відносин, оскільки освітні програми можуть формуватися й під впливом міжнародної динаміки, порядку денного учасників, і це чітко видно і відчутно на прикладі післявоєнного Косова [5].

Відповідно до статті 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до повноважень належать:

- управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, молодіжними центрами, які належать територіальним громадам;

- забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти у державних і комунальних закладах освіти;

- створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної власності фонду загальнообов'язкового навчання за рахунок коштів місцевого бюджету, залучених з цією метою на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також коштів населення, інших джерел; контроль за використанням коштів цього фонду за призначенням;

- сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, створення умов для національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти;

- забезпечення відповідно до закону розвитку всіх видів освіти і медичного обслуговування, розвитку і вдосконалення мережі освітніх і лікувальних закладів усіх форм власності, фізичної культури і спорту, визначення потреби та формування замовлень на кадри для цих закладів, укладення договорів на підготовку спеціалістів, організація роботи щодо удосконалення кваліфікації кадрів, залучення роботодавців до надання місць для проходження виробничої практики учнями професійно-технічних навчальних закладів [2].

У. Єгер у своїй праці «Миротворча освіта і трансформація конфлікту» німецького фонду «Berghof Foundation» аналізує внесок миротворчої освіти у відбудові спроможностей громади та розробленні практичних підходів.

У запропонованій концепції міжнародно-орієнтованої, контекстно-залежної та процесно-орієнтованої миротворчої освіти, зосереджено увагу комплексному і практичному підході до миротворчої освіти в кризових і конфліктних регіонах.

Науковець здійснив фундаментальне розмежування між безпосередньою миротворчою освітою (зустріч, натхнення, навчання) та структурною миротворчою освітою (пілотні проекти, навчальні програми, впровадження), наведено приклади з практики миротворчої освіти [4].

У. Єгер пропонує, перший крок – це пропозиції навчального простору для освітян, які зацікавлені в миротворчій освіті та віддані їй, щоб сформувати стабільні групи (взаємне натхнення, спільне навчання та проектна робота створюють основу для співпраці між людьми з різним походженням – політичним, культурним, релігійним, ідеологічним) з рівнем досвіду (університет, школа, позашкільна освіта), що дає змогу для розвитку можливостей навчання для третіх сторін [4].

Другий крок – реалізація пілотних проектів, метою яких є розроблення навчальних матеріалів і програм у рамках спільного процесу, а також їх апробація у відповідному середовищі [4].

Третій крок – завершення пілотного етапу – інтеграція в систему освіти, яка підтримується практичними заходами, що відбуваються паралельно [4].

Ми погоджуємося з висновком автора, що ключовими пріоритетами розвитку миротворчої освіти, яка трансформує конфлікти, є такі: системний аналіз з теоретичної та практичної точки зору різних визначень та інтерпретацій основних термінів, а також варіантів дій, що впливають з них; більш глибоке осмислення ролі програм миротворчої освіти в ініціюванні, підтримуванні та оцінюванні процесів колективного навчання в різних контекстах, а також забезпечення достовірності отриманих результатів; встановлення чинників, що визначають успіх або невдачу у взаємодії прямої та структурної миротворчої освіти, з подальшим обговоренням наслідків [4].

Опанування новими знаннями і набуття управлінських компетенцій з питань самоврядування жителями територіальних громад слід здійснювати саме на стадіях становлення і побудови громад нового типу, засвоєння і врегулювання нових відносин у місцевому законодавчому полі. З огляду на це найважливішим стає запровадження таких принципів спільної діяльності, які дають змогу розкрити потенціал людини і спрямувати його на користь усієї територіальної спільноти: розвиток творчих здібностей, залучення до розроблення програм і

планів розвитку, опора на особисті контакти працівника, підтримка індивідуальної і колективної праці у внутрішньому і зовнішньому середовищі, що в свою чергу в повоєнній відбудові сприятиме становлення корпоративізму через призму відновлення сталого розвитку системи освіти в громаді.

Список використаних джерел:

1. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с. URL: https://ecos.kiev.ua/share/upload/Dopovid_nacionalna_paradygma_stalogo_rozvytku.pdf (дата звернення - 15.11.2023)

2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР: станом на 03 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 15.11.2023)

3. Fischer M. Recovering from Violent Conflict: Regeneration and (Re-) Integration as Elements of Peacebuilding. Transforming Ethnopolitical Conflict / Austin A., Fischer M., Ropers N. (eds). Wiesbaden : VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2004. P. 373–402. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-663-05642-3_18. (дата звернення 15.11.2023)

4. Jäger U. Peace Education and Conflict Transformation. Berlin: Berghof Foundation / Online Berghof Handbook for Conflict Transformation. 2014. P. 1–23. URL: <https://berghof-foundation.org/library/peace-education-and-conflict-transformation> (дата звернення 15.11.2023)

5. Selenica E. Analysing a Non-IR Field Through IR Lenses. Education in Post-Conflict Kosovo. Italian Political Science Review / Rivista Italiana di Scienza Politica. 2022. Vol. 52, Special Issue 2: Reaching for allies? The Dialectics and Overlaps Between International Relations and Area Studies in the Study of politics, Security and Conflicts. P. 187–202. DOI: <https://doi.org/10.1017/ipo.2021.52>. (дата звернення 15.11.23)

Лотоха Богдана Михайлівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
lotohabogdana@gmail.com

Науковий керівник:
Цимбаленко Я.Ю., к. держ. упр, доц.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

Протягом вже скоро двох років, як Україна потерпає від збройної агресії росії. І протягом всього часу Україна отримує підтримку міжнародної спільноти, що направлена на довгострокову програму відбудови незалежності України. Увага міжнародних партнерів напрямлена на реалізацію заходів з реновації системи державного управління, що вимагаються від України та демонстрацію нею позитивних зрушень у її іміджі. Оскільки негативні аспекти України в очах міжнародної спільноти можуть бути оцінені як загроза національній безпеці, створення позитивного міжнародного іміджу Української держави є одним з найактуальніших завдань сьогодення. Тому сучасний імідж України має бути спрямований насамперед на забезпечення міждержавної безпеки [1, ст 500].

Сьогодні Україна переживає найскладніший період своєї історії. Війна не залишила нікого відсторонь кількість загиблих становить більше 9 614 загиблих, 17 535 поранених та 9,2 млн переселенців [4], що шукають прихисток в інших регіонах України та іноземних державах. Для відновлення та подолання кризи Україна потребує не лише власних зусиль, але й потужної міжнародної підтримки.

Міжнародна політична підтримка має вирішальне значення для України в умовах воєнного стану. Союзники, міжнародні організації та широка громадськість відіграють важливу роль у роз'ясненні та підтримці позиції України в цей складний час. Від цієї підтримки залежить результат самої війни та майбутнє України в міжнародних відносинах [2].

Одним з ключових факторів, який впливає на політичну підтримку України під час вторгнення, є її імідж у світових очах. Імідж України - це сукупність уявлень, стереотипів, емоцій та оцінок, якими оперують інші країни та організації при формуванні своєї положення щодо України [3]. Позитивний імідж України складається з багатьох показників – це стан економіки, зайнятість населення, відношення населення до мобілізації, боротьба з корупцією, розбудова

добročесності тощо. І навпаки негативний імідж України складається зі зловживань можновладців, неефективного управління наданими фінансовими ресурсами, розкрадання гуманітарної допомоги, а також багато інших прикрих проявів нашої сучасності. Таким чином, Україна на світовій арені має як позитивний так негативний імідж. Негативний імідж заважає політичній підтримці України світовою спільною, тому що він демонструє, що Україна є нестабільною, корумпованою та скоромовною державою, яка не дотримується політичних домовленостей та рекомендацій. А, от щодо позитивного іміджу, то він створює позитивну репутацію для країни, демонструє прагнення України та українців до позитивних зрушень, а також мотивує інші країни та міжнародні організації підтримувати Україну, надаючи гуманітарну, фінансову, військову та дипломатичну допомогу.

У сучасних умовах Україні складно підтримувати належний позитивний рівень свого політичного іміджу на світовій арені. Але для продовження існування української нації необхідні зусилля всієї української спільноти для формування та підтримання іміджу держави на світовому ринку.

До основних факторів, які впливають на імідж України під час повномасштабного вторгнення, можна віднести такі [2]:

1. Дипломатичні зусилля. Україна активно використовує дипломатичні канали для поширення своїх позицій та залучення підтримки від інших країн та міжнародних організацій. Так, наприклад, вже 1 березня 2022 року у Страсбурзі Володимир Зеленський у відеозверненні закликав Європейський союз надати Україні всю необхідну підтримку і перспективу членства. Після його виступу весь Європарламент аплодував стоячи, тримаючи в руках прапорці України (Зеленському в Європарламенті, 2022).

2. Санкції. Міжнародні санкції проти агресора можуть сприяти політичній підтримці України та змусити агресора змінити свою політику.

3. Лідерство. Лідерство українських політичних діячів та президента може впливати на сприйняття країни та залучення підтримки.

4. Гуманітарна ситуація. Висвітлення гуманітарної ситуації в Україні та потреби населення може залучити увагу та підтримку міжнародного співтовариства.

Таким чином, підсумовуючи, можна сказати, що в сучасних умовах формування позитивного іміджу України на світовій арені та підтримка стабільного іміджу державної політики є одним з найактуальніших завдань для України. Ефективна державна політика є одним з найактуальніших завдань для

державних інституцій та громадських організацій та основним фактором формування міжнародного іміджу України.

Список використаних джерел:

1. Кінаш Н., Качковський О. СУЧАСНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ. Інформація про видання. URL: http://lsej.org.ua/7_2023/114.pdf (дата звернення: 06.11.2023).
2. Цурканова І. Імідж України в умовах війни та міжнародна політична підтримка. *Grani*. 2023. Т. 26, № 3. С. 87–93.
3. Свобода Р. Репутація України у світі. Необхідно покращувати імідж держави. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29107381.html> (дата звернення: 06.11.2023).
4. Ukraine: civilian casualty update 11 September 2023. OHCHR. URL: <https://www.ohchr.org/en/news/2023/09/ukraine-civilian-casualty-update-11-september-2023> (date of access: 07.11.2023).

Мельниченко Анатолій Анатолійович

КПІ ім. Ігоря Сікорського
melnichenko@kpi.ua

Наєв Сергій Іванович

КПІ ім. Ігоря Сікорського
s.naiev@kpi.ua

ЗАСТОСУВАННЯ ФОРСАЙТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ДЕРЖАВНОМУ ПЛАНУВАННІ ПОТРЕБИ У ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦЯХ З ВИЩОЇ ОСВІТОЮ

Події останнього півтора року зайвий раз продемонстрували те, що важливими факторами успішного ведення бойових дій та забезпечення обороноздатності, серед іншого, є наявність високотехнологічного озброєння та військової техніки, а також високоякісного людського капіталу. Щодо першого, то, на думку Головнокомандувача Збройних Сил України Валерія Залужного, яку він висловив у статті в газеті *The Economist* на початку листопада 2023 року,

шляхами вирішення матеріально-технічного забезпечення є: «розвиток та нарощування потенціалу ОПК України; створення та розвиток асиметричного арсеналу зброї та техніки в Україні; створення, виробництво та розгортання нової зброї» [1]. Сьогодні Україна поступово вирішує це питання шляхом створення власного озброєння (у 2023 році порівняно з 2022-м суттєво збільшено виробництво снарядів, створені високоефективні морські дрони, ведеться робота над модернізацією ракети «Нептун» тощо) та отримання західної зброї. Щодо іншої складової – якісного людського капіталу, то незважаючи на доволі високий рівень розвитку людського потенціалу (Україна за індексом людського розвитку у 2019 входила до групи «високий ІЛР»), проблема забезпечення Збройних Сил підготовленими висококваліфікованими фахівцями нині має неабияку актуальність. Нагадаємо, що забезпечення висококваліфікованими кадрами традиційно може забезпечуватися шляхом функціонування ефективної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації військових фахівців, а також військової підготовки громадян за програмами підготовки офіцерів запасу. У свою чергу, підготовка військових фахівців з числа офіцерського складу, головним чином здійснюється як у вищих військових навчальних закладах, так і у військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти. В умовах триваючої війни потреба у кваліфікованих офіцерах суттєво зростає. Проте зміна характеру бойових дій продемонструвала зростаючу потребу у військових фахівцях у царині радіоелектронної боротьби та кіберборотьби, контрбатареїної боротьби, безпілотних систем (літальних, наземних, морських), повітряних сил та ін. Окремим напрямком є потреба у фахівцях, які здатні розробляти та застосовувати технології штучного інтелекту у воєнному протистоянні. Відтак, на рівні держави варто забезпечити планування потреби у висококваліфікованих фахівцях на коротко-, середньо- та довгостроковому часових горизонтах.

На нашу думку, традиційні способи державного планування обсягів підготовки військових фахівців з вищою освітою не завжди дозволяють ефективно задовольнити потреби в умовах мінливої ситуації. Одним з найдієвіших способів вирішення проблеми є застосування форсайтної підходу, а саме стратегічного форсайту. Йдеться про те, що система планування повинна бути максимально гнучкою і адаптивною, а відтак враховувати різні сценарії розвитку подій не тільки на полі бою, але й в економічній, демографічній та політичній сторонах життя країни.

З одного боку, сьогодні є багато різних тлумачень форсайту в управлінській науці. З іншого - часто ці тлумачення суперечать одне одному. Нерідко науковці не бачать різниці між прогнозуванням та форсайтом. Так, генеральний директор компанії Prescient Емі Залман, розглядає стратегічний форсайт як міждисциплінарну сферу, яка спирається на кібернетику та системне мислення, науки про управління, соціологію, науку про дані, когнітивну психологію, творче мислення тощо. На його думку, випереджаюче мислення для підтримки прийняття рішень є його сутністю [2]. Плідність використання форсайт-підходу підкреслюють румунські вчені, стверджуючи, що форсайт-активності та технологічні стратегії можуть узгодити низку суперечливих інтересів і є справді важливими для тих, хто приймає рішення та політиків у створенні механізмів подолання, призначених для роботи з невизначеністю поточного операційного середовища [3]. Як відзначається у дослідженні, здійсненому групою науковців під керівництвом академіка М.Згуровського «сценарний підхід успішно використовувався протягом, принаймні, 50-ти років для кращого розуміння і планування майбутнього. Наприклад, широко відомі приклади застосування сценарного планування компанією RAND, Стенфордським університетом, компанією Shell та іншими авторитетними науковими, безпековими та бізнесовими інституціями» [4].

Враховуючи той факт, що підготовка висококваліфікованих військових фахівців триває не один рік, навіть за умови інтенсифікації такої підготовки стратегічний форсайт доцільно робити на різних часових горизонтах. При цьому, доречно при застосовуванні форсайт-технологій розглядати як сценарії постачання озброєнь та військової техніки з боку західних партнерів, так і сценарії розгортання виробництва власного озброєння. Адже, поява нового озброєння в Україні (власного чи іноземного виробництва) потребуватиме випереджаючу розробку, апробацію та реалізацію нових освітніх програм, пов'язаних з бойовим застосуванням, експлуатацією та ремонтом нових зразків озброєння. Несвоєчасність підготовки таких фахівців може призводити до уповільнення функціонування певної підсистеми у загальній системі забезпечення обороноздатності. Наприклад, одним із відомих і розтиражованих у медіа чинників деякої затримки з постачання окремих видів західного озброєння, зокрема літаків F-16, стала відсутність кваліфікованих військових фахівців, здатних експлуатувати та обслуговувати західну техніку. Відтак, створення або модернізація підготовки фахівців у системі закладів вищої освіти чи вищих військових навчальних закладах повинне спиратися на ефективну та

гнучку систему планування, яка, у свою чергу, повинна враховувати результати сценарного моделювання.

Список використаних джерел:

1. Zaluzhnyi V. Modern positional warfare and how to win in it. The Economist. 1 november 2023. URL: https://infographics.economist.com/2023/ExternalContent/ZALUZHNYI_FULL_VERSION.pdf.
2. Zalman, A. Maximizing the Power of Strategic Foresight. Joint Force Quarterly., Vol. 95, P.14-21.
3. Dan-Suteu Stefan-Antonio, Vella Giuseppe, Martin Iulian. Strategy, foresight and the military instrument of power. The 15th international scientific conference "strategies xxi" - technologies, military applications, simulation and resources. 2019. P. 9-16. URL: <https://www.strategii21.ro/index.php/en/conference-proceedings>.
4. Форсайт розвитку оборонно-промислового комплексу України на часовому горизонті 2021–2030 роки / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 148 с. URL: http://wdc.org.ua/sites/default/files/KPI-WDC-IADT_FORESIGHT-2021-UA.pdf.

Пашов Данило Ростиславович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
pashov.ua@gmail.com

Науковий керівник:
Єрешко Юлія Олександрівна,
д.е.н., професор,
КПІ ім. Ігоря Сікорського
julia.jereshko@gmail.com

ВПЛИВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ: ЯК ПЕРЕДУМОВИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Ефективність реалізації монетарної політики, спрямованої на забезпечення стабільності цін і валютного курсу, інвестиційної активності та економічного зростання, вимагає впровадження ефективної економічної стратегії Національного банку України. Основні цілі цієї стратегії – забезпечення стійкості цін і створення сприятливих умов для економічного зростання, розвитку та підвищення рівня зайнятості в країні. Для досягнення цих цілей важливо уважно аналізувати поточний економічний стан держави і використовувати грошово-кредитні інструменти, що враховують національну специфіку та максимально зменшують негативний вплив на реальний і фінансовий сектори. Це становить ключову передумову успішної реалізації монетарної політики. Вивчення інструментів монетарної політики для забезпечення фінансово-економічної стабільності держави особливо актуальне, зокрема в умовах воєнного стану.

Монетарна (грошово-кредитна) політика є одним із основних механізмів підтримки стабільності фінансової та економічної системи держави. Мета монетарної (грошово-кредитної) політики полягає в тому, щоб держава в особі центрального банку здійснює низку заходів у сфері грошового та фінансово-кредитного секторів з метою досягнення певних стратегічних цілей щодо розвитку економіки країни. Стратегічні цілі монетарної політики, як правило, можуть бути спрямовані на досягнення певного показника інфляції, підтримку стабільності національної грошової одиниці, вирівнювання платіжного балансу та підтримку зайнятості населення. З 2016 року Національний банк впроваджує стратегію інфляційного таргетування для забезпечення стійкості цін. У рамках цієї стратегії банк визначає цільовий рівень інфляції та повністю несе відповідальність за забезпечення стабільності цін у країні, оцінюючи вплив

внутрішніх та зовнішніх факторів на економічний розвиток. Однак досягнення цільових показників інфляції є вельми складним завданням через військові дії на сході країни, зростання заробітної плати та тарифів на комунальні послуги. Також важко врахувати очікування громадян стосовно інфляції внаслідок нестабільності національного валютного курсу, що сприяє девальваційно-інфляційній спіралі [3].

Економіка України на сучасному етапі визначається низьким рівнем захисту національних інтересів та економічної безпеки. Регулюючий вплив на грошово-кредитну пропозицію та діяльність банківської системи визначається монетарною політикою центрального банку. Країна, стикаючись з нестабільністю, впливом глобалізації та бажанням вступити до світового фінансового ринку, стає вразливою перед внутрішніми та зовнішніми загрозами та ризиками, не здатною відповідати високим міжнародним стандартам. У таких умовах фінансові та економічні проблеми поглиблюються, включаючи девальвацію національної валюти, банківську кризу, зростання макроекономічного дисбалансу, дефіцит державного бюджету, збільшення обсягів державного боргу, ріст інфляції, безробіття та бідності. Зміцнення впливу цих дестабілізуючих факторів призводить до зниження рівня економічного зростання. В таких умовах основним завданням стає розроблення та впровадження ефективної монетарної політики. Ця політика повинна регулювати грошовий обіг і кредитні відносини, сприяти стабільності національної валюти для стримування інфляції, балансуванню платіжного балансу та стабілізації економічного зростання [1].

Монетарна політика в період війни представляє собою адаптацію звичайної монетарної політики до нових умов військового конфлікту, фактично, досвід країн, які були частиною колишньої Югославії, є єдиним прикладом монетарної політики в умовах війни. В 1992 році, після розпаду комуністичної системи, валюта Югославії зазнала краху, але Сербія намагалася утримати стабільність, в той час як інші колишні республіки, ставши незалежними країнами, відмовилися від її використання. У Сербії в 1992 році виникла гіперінфляція, коли режим у Белграді почав друкувати додаткові динари для виплати заробітної плати державним службовцям і пенсіонерам. Протягом кризи ціни зросли на 2% щомісяця, що призвело до серйозних економічних труднощів. У таких умовах громадяни Сербії почали обмінювати товари або використовувати будь-яку стабільну іноземну валюту, таку як німецькі марки, оскільки власна національна валюта втратила свою вартість. До 1994 року

більшість населення витратила значну частину свого доходу лише на придбання продуктів харчування. Багато людей стикалися з важкими труднощами у щоденному виживанні. Ця економічна криза мала серйозні соціальні наслідки для громадян Сербії, що підкреслює важливість стабільності валюти та фінансової системи для економічного добробуту нації. У середині грудня 2021 року відзначалася присутність наукової конференції, приуроченої тридцятиріччю монетарної політики Центрального банку Хорватії. Під час події висвітлювалися питання «посилення жорсткості монетарної політики», яке проводилося «не за підручником», а також зазначалося про зростання співпраці та координації між центральним банком і міністерством фінансів. Важливим кроком, вжитим для забезпечення стабільності, було введення «квазі-фіксованого валютного курсу». Зараз цей підхід застосовується, але, за словами голови Центрального банку Хорватії Б. Вуйчича, він залишиться в діапазоні до моменту приєднання Хорватії до єврозони. Впровадження такого курсу допомогло зупинити зростання рівня інфляції, що є важливим кроком у забезпеченні економічної стабільності та управлінні фінансовим сектором країни [2].

Війна проти України дійсно створила нову ситуацію, яка впливає на різні аспекти, включаючи фінансовий сектор та стратегічне планування країн Європейського союзу. Перед війною в ЄС існував консенсус щодо стратегії зростання, орієнтованої на «зелену економіку», цифрову модернізацію та промислову політику. Проте війна розбурхала ці плани і поставила перед Європейським центральним банком виклики. Конфлікт поставив під загрозу фінансову стабільність та порушив ланцюжки постачання в регіоні. Фінансові ринки реагують на нестабільність та невизначеність, що може впливати на курси валют, ставки та інші фінансові показники. Крім того, воєнний конфлікт може призвести до змін у геополітичних відносинах, які впливають на економічну діяльність. Змінені обставини вимагають адаптації стратегій та планів, щоб відповідати новій реальності. Це може означати перегляд економічних та фінансових стратегій для забезпечення стабільності та відновлення економічного зростання в умовах воєнного конфлікту.

Таким чином, оптимістичні прогнози щодо загальноєвропейського економічного зростання в цьому році були втрачені, і ЄЦБ поки що відмовляється від стратегічних рішень, віддаючи перевагу більш гнучким методам. Економічна ситуація була повністю змінена в результаті війни. Тому ЄЦБ змушений готуватися до всіх можливих сценаріїв, а не визначати, коли підтримувати економічне зростання. Дж. Брусель, головний економіст міжнародної

аудиторської компанії SRM і відомий експерт з монетарної політики, сказав: «Скоріше за все, ми досягнемо поворотного пункту тоді, коли зростаюча інфляція почне визначати економічний наратив на кілька років наперед». Це може вимагати значно вищих процентних ставок, ніж спостерігалось останнім часом, і може зменшити здатність центральних банків підтримувати економіку.

Список використаних джерел:

1. Миськів, Г. Вплив монетарної політики на формування монетарної безпеки держави / Г. Миськів, М. В. Вінічук // Науково-виробничий журнал. – 2022. – № 122. – Режим доступу: [посилання на ресурс] (http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/1_2022/23.pdf)
2. Петришин, Л. Монетарна політика держави в контексті забезпечення фінансово-економічної стабільності / Л. Петришин, Г. Миськів, І. Ксьонжик // Молодий вчений. – 2022. – № 11(111). – С. 95-102. – Режим доступу: [посилання на ресурс] (<https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/download/5647/5525/>)
3. Шаров, О. Міжнародний досвід монетарної політики в умовах війни: уроки для України / О. Шаров // Журнал Європейської економіки. – 2022. – Т. 21, № 2. – С. 81. – Режим доступу: [посилання на ресурс] (<http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/download/1591/1591>)

Собко-Бовкун Юлія Сергіївна
Науково-навчального інституту публічної служби та управління
Національний університет «Одеська політехніка»
sobkobovkunyulia@gmail.com

Науковий керівник:
Пахомова Т.І., доктор наук з державного управління, професор
Науково-навчального інституту публічної служби та управління
Національний університет «Одеська політехніка»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ БЛАГОУСТРОЮ МІСТ В КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Сталий розвиток для України – це концепція, що передбачає забезпечення рівноваги між економічним, соціальним та екологічним розвитком країни, з метою забезпечення якості життя сучасного покоління, без погіршення якості життя майбутніх поколінь. Україна займається впровадженням концепції сталого розвитку в різних сферах свого суспільного життя. На сьогодні в сфері національної економіки існує велика кількість задач, процесів і явищ, які так чи інакше відносяться до класу стохастичних [1, с. 23].

Одним із секторів, які потребують уваги, є розвиток міст. У контексті сталого розвитку міста України мають бути не просто екологічно чистими та комфортними для проживання міськими просторами, а й сприяти найвищим стандартам якості життя та задоволенню потреб громадян.

Один із ключових інструментів для забезпечення благоустрою міст в Україні повоєнний період відновлення є інтегрований підхід до планування містобудування. Це означає поєднання різних аспектів розвитку міста, таких як житлова інфраструктура, транспортна система, соціальні послуги, охорона навколишнього середовища та інше. Аналіз різних інструментів планування міст та їх впливу на досягнення цілей сталого розвитку може допомогти визначити оптимальний підхід до благоустрою міст в Україні.

Крім того, важливим аспектом є використання новітніх технологій в процесі благоустрою міст. Інноваційні рішення, які базуються на використанні сучасних технологій, можуть значно покращити якість міського простору та сприяти сталому розвитку.

Дослідження впливу таких технологій на сталий розвиток міст в Україні можуть допомогти визначити їхню ефективність та можливість впровадження. Проблема полягає у вивченні деяких аспектів використання інструментів благоустрою міст в контексті цілей сталого розвитку в Україні з метою визначення оптимального підходу до розвитку міст та впровадження новітніх технологій для досягнення сталого розвитку.

Благоустрій міст відіграє особливо важливу роль у відновленні сталого розвитку України у повоєнний час. Це пов'язано з кількома головними аспектами. Перш за все, благоустрій міст є необхідною умовою для притягнення інвестицій та відкриття нових робочих місць. Якщо місто є привабливим для життя, з якісною інфраструктурою, добре розвиненою транспортною системою та зручно розташованими сферами послуг і торгівлі, то компанії та підприємства будуть зацікавлені у вкладанні коштів та відкритті філій у такому місті.

Забезпечення комфортних умов проживання, наявність парків, скверів та інших зелених зон, культурних та розважальних об'єктів, а також зручний доступ до освіти та охорони здоров'я – все це допомагає підвищити задоволення та якість життя мешканців міст. Крім того, благоустрій міст впливає на екологічну стійкість. Створення ефективних систем сортування й переробки відходів, сприяння використанню відновлюваних джерел енергії, зелене будівництво та інші заходи допомагають знизити негативний вплив на навколишнє середовище та покращити екологічну ситуацію в місті.

Отже, благоустрій міст є важливим компонентом сталого розвитку України у повоєнний період. Варто надавати належну увагу розвитку і створенню комфортних умов проживання для мешканців міст, щоб підтримувати стійку цікавість українців у міському житті та сприяти розвитку країни в цілому.

Актуальність ролі благоустрою міст в контексті сталого розвитку України у повоєнний час надзвичайно важлива. Після декількох років воєнно-політичних конфліктів і соціально-економічної нестабільності, країна потребує відновлення та розвитку своїх міських територій. Благоустрій міст є необхідним для покращення якості життя громадян, збереження природних ресурсів та максимізації соціально-економічного потенціалу міст.

Відновлення благоустрою міст допомагає притягнути інвестиції та залучити нові підприємства, що створює робочі місця і сприяє економічному розвитку міст та країни в цілому.

Беззаперечною є роль благоустрою міст у відновленні сталого розвитку України у повоєнний час. Це допомагає покращити якість життя громадян,

залучити інвестиції, сприяти економічному розвитку та вплинути на покращення екологічної ситуації. Тому, влада та суспільство повинні спільно працювати над благоустроєм міст, щоб стимулювати сталий і збалансований розвиток України.

Сталий розвиток для України має сприяти створенню збалансованої, конкурентоспроможної та стабільної економіки, забезпечувати якісні житлові умови, здоров'я та навчання для населення, зберігати та примножувати природні ресурси, зберігати культурну спадщину та сприяти соціальному схваленню і стабільності.

Використання інструментів благоустрою міст є ключовим чинником успішного досягнення цілей сталого розвитку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (м. Чернігів, 21 квітня 2023 р.). – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. – 606 с.

Ткаченко Антон
аспірант 1 курсу
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національний університет «Одеська політехніка», Україна
ao.tkachenko1@gmail.com

РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ МІСТА В КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасні міста стають все більш цифровими. Це пов'язано з поширенням інтернету, мобільних технологій та інших інструментів діджиталізації. Цифрова трансформація міст має широкий спектр позитивних наслідків, включаючи підвищення ефективності управління, покращення доступу до інформації та послуг, а також створення нових можливостей для бізнесу та громадян.

У контексті соціальної інклюзії цифрові технології мають потенціал суттєво сприяти забезпеченню доступу до інклюзивних послуг для всіх мешканців міста, незалежно від їхніх можливостей.

В Україні у процесі визначення Цілей сталого розвитку, відповідних завдань та показників на довгострокову перспективу необхідно враховувати глобальні орієнтири розвитку, принципи сталого розвитку та суспільну думку щодо бачення майбутнього розвитку. Світовий досвід свідчить, що суспільний прогрес значною мірою залежить від підтримання балансу між цілями підтримки економічного зростання, конкурентоспроможності бізнесу, забезпечення екологічної безпеки та зменшення соціальної нерівності. Для досягнення довгострокових цілей необхідно послідовно виконувати визначені коротко та середньострокові завдання. Передумовами досягнення всіх без винятку цілей розвитку є якісне управління, викорінення корупції, суспільна підтримка. Відповідно належне ефективне управління, чесна та прозора влада, участь населення у прийнятті рішень та контролюванні їх виконання, мають враховуватись при формулюванні стратегічних цілей [1].

Цілі сталого розвитку – це глобальна програма дій, розроблена Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році. Цілі сталого розвитку спрямовані на вирішення найважливіших проблем людства, включаючи бідність, голод, нерівність, зміну клімату та інклюзивність.

Усі 17 цілей є взаємопов'язані, таким чином, успіх однієї цілі впливає на успіх інших.

Цілі сталого розвитку 11 та 16 безпосередньо стосуються соціальної інклюзії. 11 ціль передбачає забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів, а 16 ціль передбачає сприяння мирним і інклюзивним суспільствам для сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, відповідальних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях.

Розвиток цифрового забезпечення надання інклюзивних послуг на рівні міста передбачає створення інфраструктури, яка забезпечує доступ до цифрових технологій для всіх мешканців міста, незалежно від їхніх можливостей. Це включає:

1. Розширення доступу до Інтернету, включаючи мобільний Інтернет.
2. Забезпечення доступу до мобільних пристроїв, таких як смартфони та планшети.

3. Розробку та впровадження інклюзивних цифрових технологій, які відповідають потребам людей з інвалідністю.

З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина Указом Президента України №722/2019 було підтримано проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [2].

Для забезпечення ефективного розвитку цифрового надання інклюзивних послуг на рівні міста, необхідно вжити таких заходів:

1. Розробити державну політику, яка сприятиме розвитку інклюзивних цифрових технологій.

2. Надавати фінансову підтримку підприємствам і громадським організаціям, які розробляють і впроваджують інклюзивні цифрові технології.

3. Проводити освітню кампанію, щоб підвищити обізнаність про потенціал інклюзивних цифрових технологій.

Ці заходи допоможуть створити умови для широкого впровадження інклюзивних цифрових технологій і зробити їх більш доступними для всіх людей.

Цифрова трансформація міст має потенціал суттєво сприяти соціальній інклюзії. Розвиток цифрового забезпечення надання інклюзивних послуг на рівні міста є важливим кроком на шляху до створення справедливого та інклюзивного суспільства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ортіна Г. В., Сокіл О. Г., Прус Ю. О., Застрожнікова І. В., Єфіменко Л. М. Сталий розвиток місцевих громад в умовах децентралізації: монографія. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 171 с.

2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента від 30.09.2019 № 722/2019 р. База даних «законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ПЕРМАНЕНТНИХ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ

В резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/70/1, прийнятої 25 вересня 2015 року ідеться про те, що сталий розвиток неможливий без миру [1]. За визначенням, сталість розвитку, слід розуміти як його безперервність та неспинність; він не можливий, якщо йому на заваді стає війна. Коли російсько-українська війна припиниться, це, швидше за все, не буде означати, що загрози для нашої держави із джерелом походження в росії перестануть існувати.

Характер майбутніх загроз походженням із РФ може бути різним і включатиме, вочевидь як загрози воєнного, так і невоєнного характеру. Такими можуть бути загрози ракетних обстрілів об'єктів енергетики, пряме вторгнення або збройний конфлікт на державному кордоні, кіберзагрози (від скоординованого фінансового шахрайства до кібератак на критичну інфраструктуру), загрози зловмисного впливу на суспільство в цілому та окремі соціальні групи з метою поглиблення протиріч та створення розколів у ньому, загрози економічного характеру тощо.

Отже, Україна має подбати про те, щоб заходи із зміцнення її стійкості та необхідний потенціал були і в поствоєнному майбутньому достатніми для стримування росії від нової агресивної війни та вчинення інших зловмисних дій. Це, в свою чергу, має забезпечити сталий мир без якого, як вже згадувалося, не можливий сталий розвиток.

Рівень видатків на безпеку та оборону України станом на 2023 має бути не менше 17,8 % валового внутрішнього продукту (ВВП) [2]. В 2024 році загальний фінансовий ресурс на забезпечення національної безпеки і оборони України передбачено в обсязі не менше 21,6 % ВВП [3]. Враховуючи ризики, що зумовлені неодноразовими поточними та минулими зазіханнями Росії на державний суверенітет та територіальну цілісність України, наша держава має зберегти високий рівень фінансових та інших ресурсів на підвищення стійкості до вищезгаданих загроз та протидію їм і після припинення триваючої зараз війни.

За таких обставин, очевидно, що Україні доведеться не тільки зберегти високий рівень видатків на безпеку та оборону, але і значною мірою

продовжувати милітаризувати економіку. Всі сфери суспільного та державного життя вже мають та збережуть у подальшому тренд «милітаризованості». Зважаючи на майбутні загрози, державні політики у багатьох сферах, що прямо не належать до сфери безпеки і оборони, мають розроблятися із усвідомленням необхідності зміцнювати стійкість держави та суспільства, їхніх інститутів та критичної інфраструктури. Подібний ризик-орієнтований підхід, на нашу думку, слід застосовувати, плануючи процеси як післявоєнного відновлення матеріальних об'єктів і соціального середовища, так і подальшого сталого розвитку країни.

Існує думка, що мир, як прийдешній післявоєнний період, дозволить Україні та світу отримати так звані дивіденди миру. «Дивіденди миру» — це концепція, яка використовується для позначення переваг, отриманих від зниження витрат на оборону та перетворення військового виробництва на цивільне [4]. Один із авторів, наприклад, стверджує, що воєнні видатки для допомоги Україні від іноземних партнерів, зроблені в значних обсягах в поточний період, призведуть до відновлення світового порядку та можливості в подальшому отримати дивіденди миру [5]. Іншими словами, витрачання значних власних українських та партнерських ресурсів для ведення Україною війни, тепер і зараз, призведе до зменшення потоку ресурсів у сферу національної безпеки та оборони після війни. Вищезгадані висновки, є лише частково вірними, оскільки не відповідають оцінці загроз світовому порядку в цілому та національній безпеці України, а також не враховують деякі особливості дій держави по зміцненню стійкості та укріпленню обороноздатності. По-перше, як ми вже наголошували, загрози походженням із росії нікуди не зникнуть, отже, видатки на безпеку і оборону мають зберігатися на високому рівні. По-друге, за низкою ознак російсько-українська війна вже є війною на виснаження, що потребує від держави довгострокових рішень та планів для успішного протистояння РФ. Перебудувавши економічні, управлінські та суспільні процеси відповідно до потреб війни, жодна держава не може «за помахом руки» повернутися до повоєнного стану в згаданих сферах. По-третє, переважна низка видатків на безпеку і оборону можуть спрацювати належним чином лише у середньо- та довгостроковій перспективі. Наприклад, космічні програми щодо виготовлення супутників військового або військово-цивільного призначення та виводу їх на орбіту охоплюють періоди від кількох до десятків років. По-четверте, в післявоєнний період нам буде необхідно надолужувати та компенсувати

наслідки непродуманої державної політики в сфері національної безпеки і оборони попередніх періодів незалежності.

Отже, в післявоєнний період нам слід з обережністю розраховувати на мирні дивіденди. Розуміємо, що післявоєнні видатки на безпеку і оборону не повинні дорівнювати сьогodнішньому рівню. Разом із тим, вважаємо за необхідне підтримувати високий рівень залучення та витрачання ресурсів на безпеку та оборону в післявоєнний період. В цьому випадку ми можемо розраховувати на «безпекові дивіденди». Безпекові дивіденди можливі тоді, коли буде досягнуто такий стан безпеки, який буде оцінюватися державою, суспільством, переважною кількістю громад, спільнот та індивідуумів як прийнятний для сталого розвитку. Безпекові дивіденди – це фінансові, матеріальні, трудові та інші ресурси, які може отримати держава та громади лише за умов, коли той, хто має намір їх вкласти оцінює ситуацію в певній сфері або на певній території як безпечну.

Відомою є теоретична дискусія, знана як проблема «пушки проти масла» (guns versus butter). Її суть полягає у виборі між виробництвом зброї чи масла у теоретичній економіці лише із цими двома товарами, де збільшення витрат на зброю, призводить до скорочення виробництва масла і навпаки [6]. Головний висновок, який ми маємо винести із цієї тривалої теоретичної дискусії полягає у тому, що держава має збалансувати свої видатки, належним чином забезпечивши як безпеку, так і сталий розвиток.

Поділ ресурсів держави, суспільства та громад на безпекові в широкому розумінні (в тому числі оборонні) та інші, позабезпекові, не завжди є однозначним. Наприклад, в США витрати, що здійснюються Міністерством оборони (МО), є серйозними чинниками економічного росту та соціальної стабільності, а також росту для багатьох громад та штатів. Загальні видатки МО США за 2022 рік склали 558,7 млрд. доларів, з яких 390,5 млрд. склали витрати на оплату контрактів приватним компаніям (Lockheed Martin – 44.5 млрд.; Raytheon Technologies – 25.4 млрд.; General Dynamics – 21.5 млрд.; Pfizer, Inc. - 16.7 млрд.; Boeing – 14,2 млрд. тощо); 159,4 млрд. – витрати на персонал, з яких 31 % – цивільні особи та 13 % – резервісти [7]. Ті громади та штати, в яких дислокуються військові підрозділи або розташовані підприємства, мали значні податкові надходження та робочі місця. Видатки та інвестиції в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи у військовій сфері нерідко сприяють створенню високотехнологічних зон та кластерів, в яких здійснюються інноваційні розробки для інших (невійськових) секторів економіки. Інші

приклади – видатки на освіту, результатом яких є зростання людського капіталу, або видатки на культуру, які сприяють національній єдності та, в кінцевому порядку, підвищують стійкість суспільства до зовнішнього ерозивного впливу.

Можемо підсумувати, що післявоєнне відновлення та сталий розвиток на державному рівні має відбуватися із врахуванням потенційних та реальних загроз національній безпеці. Підвищення стійкості держави, суспільства, їхніх інститутів та критичної інфраструктури до існуючих та потенційних загроз мають враховуватися під час розробки та реалізації відповідних державних політик та реалізації державних програм та заходів.

Список використаних джерел:

1. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/70/1 від 25.09.2015 р.
URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf (дата звернення: 20.11.2023).
2. Указ Президента України №651/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 вересня 2022 року «Про пропозиції до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» по статтях, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6512022-43993> (дата звернення: 20.11.2023).
3. Указ Президента України №682/2023 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 жовтня 2023 року «Про пропозиції до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» по статтях, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6822023-48593> (дата звернення: 20.11.2023).
4. Michael D. Intriligator. The Concept of a Peace Dividend. Economics of peace and security, Volume 1.
5. Городніченко Ю. Україна може врятувати дивіденди миру. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/ukrayina-mozhe-vryatuvaty-dyvidendy-myru> (дата звернення: 20.11.2023).
6. Alan Farley. What Does "Guns and Butter" Mean in Government Spending?. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/08/guns-butter.asp> (дата звернення: 20.11.2023).

7. Defense Spending by State - Fiscal Year 2022. Office of Local Defense Community Cooperation. URL: <https://oldcc.gov/dsbs-fy2022> (дата звернення: 20.11.2023).

Шкурат Іван Вікторович
професор кафедри теорії та практики управління, д. держ. упр., доц.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Маркін Василь Олексійович
аспірант кафедри теорії та практики управління,
КПІ ім. Ігоря Сікорського
markin.ph2022@gmail.com

Маркіна Діана Арамівна
аспірантка кафедри теорії та практики управління,
КПІ ім. Ігоря Сікорського
dianamarkina2807@gmail.com

СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Досягання цілей сталого розвитку [1] в Україні в післявоєнний період – один із найбільших викликів українського державного управління за усю історію України. Особливо чутливо дане питання постає на деокупованих територіях, де просто фізично знищена будь-яка інфраструктура для забезпечення адекватного існування людини, моральний і психологічний стан жителів цих регіонів – підірваний, соціальні, економічні та інші зв'язки – розірвані. Можна стверджувати що це стан повної руйнації потенціалу до розвитку, що без стратегічного і консолідованого підходу буде нести катастрофічні наслідки для України.

До повномасштабного вторгнення в Україні в період з 2015-2021 рік існували проблеми із досягненням цілей сталого розвитку, що можна було класифікувати як значні, серед наступних цілей: міцне здоров'я, відновлювальна енергія, гідна праця та економічне зростання, скорочення нерівності, сталий розвиток міст та спільнот, відповідальне споживання, боротьба зі зміною клімату

тощо. Наразі, оцінюючи наслідки військових дій ми можемо виявити що ситуація із досягненням цілей сталого розвитку в Україні загалом є критична для всіх поставлених 17 цілей сталого розвитку. Тільки за оцінками звіту Світового банку [3, с. 14] що враховував збитки, що були нанесені українській економіці в період із лютого 2022 по лютий 2023 року на відновлення було оцінено в 411 мільярдів доларів США, а рівень бідності зріс із 5,5% до 24,1%, внаслідок чого за межею бідності опинились ще 7,1 мільйона громадян України, що співставні із населенням такої європейської країни як Болгарії [2]. А зважаючи на той факт, що актуальна ситуація на фронті та зрив військових планів призвели до погіршення ситуації описаної Світовим банком, ми можемо говорити про загострення проблем досягнення цілей сталого розвитку та збільшення витрат і зусиль на відновлення наслідків та забезпечення розвитку цих регіонів, та країни в цілому.

В таких умовах постає актуальне питання стимулювання економіки на деокупованих територіях. Це створює виклики в наступних сферах:

1. інфраструктурна реінтеграція територій;
2. культурна реінтеграція територій;
3. створення сприятливих умов задля розвитку малого і середнього бізнесу та пожвавлення економічної активності;
4. залучення великого бізнесу у відбудову та розвиток регіонів;
5. залучення та мотивація до роботи на цих територіях висококласних фахівців;
6. створення умов для інвестицій світового капіталу у відновлення деокупованих територій;
7. очищення від наслідків мілітарних протистоянь;
8. створення умов задля забезпечення доступу до навчання на деокупованих територіях відповідно до потреб регіону із подальшим забезпеченням майбутнього працевлаштування.

Подолання цих викликів допоможуть забезпечити створення фундаменту досягнення цілей сталого розвитку та швидкого повернення зруйнованих в усіх сенсах територій. Задля цього доречним буде створення окремих кластерних регіональних центрів розвитку. Довгострокові інвестиції в наукові центри дають для держави макроекономічні важелі стабільності та допомагають кратному пришвидшенню розвитку регіонів та держави в цілому, при забезпеченні відповідних умов для їх діяльності. Ми пропонуємо зробити подібні регіональні наукові центри основою для відновлення та реінтеграції постраждалих від бойових дій та окупації територій. Для цього необхідно використовувати

механізми державного стимулювання, а саме: створення вільної економічної зони із закріпленням вільної від сплати податків зони для науково-дослідних підприємств, що здійснюють діяльність в сфері комерціалізації наукових досліджень та продажу наукомістких інженерних винаходів чи права на їх використання. Дана ініціатива дасть можливість залучити цільові кадри та цілі інститути із усього світу, особливо за умови вільної від сплати податків для наукомістких сфер діяльності пожиттєво, що створить Україні додаткову цінність на світовій арені, дасть більше підстав захищати та підтримувати державу, внаслідок наявності центрів, що мають світове значення. Окрім того, дані науково-дослідні інститути та компанії матимуть право та можливість відкривати освітні центри на базі своєї організації, що надасть поштовх до розвитку освіти у цих регіонах. Дана освіта буде мати більш вузький, але водночас і більш глибокий підхід, що допоможе створити нове покоління фахівців, що матимуть доступ безпосередньо до наукового центру. Саме лібералізація податкового та освітнього законодавства дасть можливість для наукової міграції фахівців з усього світу в Україну та створення стійкої науки, що є фактором макроекономічної стабільності країни в горизонті 50-70 років, за умови забезпечення усесторонньої підтримки даної ініціативи, що допоможе вирішити одразу декілька викликів, пов'язаних із реінтеграцією деокупованих територій: залучення та мотивація до роботи на цих територіях висококласних фахівців, створення умов для інвестицій світового капіталу у відновлення деокупованих територій, творення умов задля забезпечення доступу до навчання на деокупованих територіях відповідно до потреб регіону, а також опосередковано допоможе в культурній інтеграції регіонів.

Що стосовно стимулювання бізнесу на цих територіях, ми пропонуємо запровадити податкову амністію для всіх компаній що створені громадянами України та вихідцями із цих регіонів строком на 15 років від сплати податку на прибуток. Бюджет отримає свої надходження від «дотичних» методів збору податків таких як: ПДВ, соціальні внески та податки із заробітної плати. Ці надходження вже будуть покривати необхідні витрати, але найголовніше що вони будуть одними із критеріїв оцінки ефективності запровадженої політики розвитку регіонів. Стосовно великого бізнесу (як вітчизняного, і особливо міжнародного) аби забезпечити розвиток МСБ і, як наслідок, пожвавлення економіки і вирішення питань зайнятості місцевого населення та швидкого покращення рівня його життя, необхідно надавати можливість входження на цей умовно «новий ринок збуту» за інвестиції в інфраструктуру, що є взаємовигідною

пропозицією. Головна умова – прозорість та повна діджиталізація даних процесів аби не допустити корупції та створення негативного іміджу даних ініціатив.

Що стосовно культурної інтеграції, то в даному випадку необхідно консолідоване позиціонування та робота над створенням позитивного образу регіону у свідомості населення всієї країни. Державі необхідно всебічно займатись стимулюванням культури та зацікавленням молодих та відомих команд творчої інтелігенції до ознайомлення із позитивними сторонами регіону. Зйомки документального та ігрового кіно на ці теми, використовуючи увесь наявний потенціал місцевості, робота з історіями та документалістикою, робота із видатними персоналіями. Безперечно, повинна іти масова піар-кампанія на популяризацію та інформування про позитивні сторони регіону серед усіх верств населення України. Інформаційна політика повинна бути налаштована таким чином, аби українці знали про досягнення науки і техніки на цих регіонах, про багату культуру, про героїчні вчинки і не відчували болю за державні інвестиції із сплачених податків в ці регіони, а негативні сторони повинні бути висвітлені чесно та конструктивно, але має бути чітке і оперативне рішення врегулювання подібних питань, що донесено до населення, аби сформувати довіру до влади шляхом зображення інституціональної стійкості і стабільності.

Список використаних джерел:

1. Цілі сталого розвитку *UNDP Ukraine* : URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення 5.11.2023)
2. Населення Болгарії *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України* : URL: http://ukrexport.gov.ua/ukr/z_info/bul/1795.html (дата звернення 5.11.2023)
3. UKRAINE RAPID DAMAGE AND NEEDS ASSESSMENT FEBRUARY 2022 – FEBRUARY 2023 *World Bank* : URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf> (дата звернення 5.11.2023)

Шкурат Іван Вікторович

д. держ. упр., доц.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

ivan.shkurat@iil.kpi.ua

Потапов Олексій Євгенович

аспірант кафедри теорії та практики управління

КПІ ім. Ігоря Сікорського

giroilmondo79@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Досягнення Глобальних Цілей сталого розвитку (ЦСР), що були прийняті Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році, являють собою універсальний заклик до дій з метою зменшення бідності, збереження екосистем та забезпечення умов для того, щоб до 2030 року всі люди мали змогу жити в мирі та достатку. Очевидно що реалізація цих цілей неможлива без активної участі органів публічної влади, починаючи від їхніх керівників і закінчуючи звичайними працівниками [3].

У сучасному світі, де публічна служба є важливим інструментом забезпечення сталого розвитку суспільства, проблеми управління персоналом цієї сфери набувають особливого значення. Саме тому удосконалення управління персоналом в органах публічної влади відіграє вирішальну роль у забезпеченні стабільного розвитку держави та суспільства і є ключовим аспектом, спрямованим на поліпшення ефективності та якості державного управління. Органи публічної влади відіграють важливу роль у забезпеченні різноманітних послуг для громадян і суспільства в цілому. Тому, оптимізація управління персоналом є критичною для забезпечення стабільного та раціонального розвитку країни [1].

Ефективне управління персоналом сприяє підвищенню продуктивності праці, забезпеченню якості послуг і підвищенню рівня задоволеності громадян. У світлі постійно мінливої соціально-економічної ситуації, публічній владі слід постійно вдосконалювати систему управління персоналом, щоб бути готовою до викликів і змін.

Ефективне управління персоналом у публічних органах – це не тільки забезпечення правильного розподілу ресурсів і координації роботи персоналу, а й створення механізмів мотивації та розвитку співробітників. Відправною точкою

є визначення конкретних цілей і завдань, що визначають стратегічний курс розвитку публічних органів.

Одним із ключових аспектів реформування управління персоналом в органах публічної влади є розвиток системи мотивації та стимулювання персоналу [2, с. 344]. Важливо, щоб співробітники відчували підтримку і зацікавленість у своєму професійному розвитку та досягненні поставлених цілей. Для цього необхідно забезпечити прозорі та справедливі системи винагороди, а також надати співробітникам можливості для навчання та підвищення кваліфікації.

Одним із перших кроків у вдосконаленні управління персоналом є розробка та вдосконалення нормативно-правового забезпечення. Це включає в себе розробку чітких стандартів управління, визначення прав та обов'язків персоналу, а також регулювання процесу оцінювання працівників. Сучасне законодавство має сприяти формуванню гнучких та ефективних механізмів управління персоналом.

Ще одним аспектом модернізації управління персоналом в органах публічної влади є розробка та впровадження сучасних методів оцінювання продуктивності та ефективності роботи співробітників. Це дасть змогу виявити сильні та слабкі кадри, а також визначити сфери, які потребують додаткової уваги та розвитку.

Наступною важливою складовою є використання сучасних методів і технологій управління персоналом. Впровадження цифрових платформ для моніторингу та аналізу роботи персоналу, використання хмарних технологій для зберігання та обробки даних може значно полегшити рутинні завдання та забезпечити точність інформації.

Крім того, важливо приділяти увагу розвитку лідерських якостей у керівників органів публічної влади. Кваліфіковані та компетентні керівники здатні створювати сприятливі умови для роботи персоналу, мотивувати їх на досягнення високих результатів і забезпечення стабільності та ефективності роботи органів публічної влади.

Управління персоналом в органах публічної влади має стимулювати інновації та творчість. Створення сприятливого середовища для висловлення ідей, впровадження новаторських рішень і розвиток ініціатив - це ключові аспекти, що забезпечують стабільний розвиток і конкурентоспроможність.

Розвиток персоналу – це важливий елемент стабільного розвитку. Організація системи постійного навчання, тренінгів і підвищення кваліфікації

сприяє адаптації персоналу до сучасних вимог і технологічних змін. Це також сприяє формуванню команди висококваліфікованих спеціалістів, що відображається на якості послуг, які надаються.

Загалом, модернізація управління персоналом в органах публічної влади в умовах сталого розвитку потребує комплексного підходу та уваги до всіх аспектів управління персоналом. Це включає в себе розвиток системи мотивації, вдосконалення методів оцінки продуктивності, розвиток лідерських якостей керівників і забезпечення умов для професійного розвитку співробітників.

Удосконалення управління персоналом у сфері публічної влади є складним і багатоаспектним завданням. Проте воно є стратегічно важливим для забезпечення стабільного розвитку країни, поліпшення якості життя громадян та забезпечення ефективного функціонування держави. Правильно спрямовані зусилля в цьому напрямі дадуть змогу підвищити ефективність і конкурентоспроможність держави в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Публічне управління у забезпеченні сталого розвитку країни : зб. тез наук.-практ. конф. за міжнар. участю (в межах Другої щорічної науково-освітньої виставки «Публічне управління XXI», приуроченої до Всесвітнього дня науки), 26 листопада 2015 р. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2015. – 248 с. URL: https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/kbuapa/filesforpages/publications/2015_07.pdf/ (дата звернення 7.11.2023)
2. Управління персоналом в умовах децентралізації / За заг.ред. В.М.Олуйка. Київ, 2018. 504 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/454/2.pdf> (дата звернення 7.11.2023)
3. Цілі сталого розвитку *UNDP Ukraine* : URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення 7.11.2023)

Шкурат Іван
доктор наук з державного управління, доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського
ivan.shkurat@iil.kpi.ua

Сімонова Любов
магістрант, КПІ ім. Ігоря Сікорського
lyubasha773513@gmail.com

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Україна проводить реформи, Україна змінюється і стає країною, де забезпечення високої якості послуг та високої якості життя громадян є найвищим державним пріоритетом. Наближеність адміністративних послуг до громадян, їх доступність та висока якість – одна з ключових функцій держави і органів місцевого самоврядування [1].

Функціонуючий належним чином Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) покращує життя мешканців громади, наближаючи органи влади до потреб громадськості та роблячи систему надання адміністративних послуг прозорою, доступною та сервісно-орієнтованою [1].

Належний ЦНАП – це, насамперед, достатній перелік адміністративних послуг, які можна назвати базовими, тобто які є найнеобхіднішими для більшості громадян. Другою ознакою належного ЦНАП є пристосоване приміщення, безбар'єрне, відкрите (некабінетне), комфортне, адаптоване до потреб різних груп відвідувачів. Важливими є також клієнтоорієнтований режим роботи (це вимога Закону) та супутні послуги, як-от, можливість оплати на місці платних адмінпослуг [1].

Суть роботи ЦНАПу полягає в тому, що звернувшись до адміністратора Центру, заявник (громадянин або підприємець) може отримати всю необхідну інформацію або консультацію щодо вимог та порядку надання певної послуги, надати необхідний пакет документів для отримання послуги та надалі отримати оформлений результат запитуваної адміністративної послуги або відмову в її наданні.

Концепція роботи ЦНАПів передбачає, що адміністратор виступає в ролі державного "посередника", який унеможливорює прямий контакт заявника з виконавцем адміністративної послуги, тим самим унеможливаючи корупційний аспект, спрощує доступ та умови отримання послуг державних органів і скорочує строки надання таких послуг.

Пріоритетними питаннями для вдосконалення системи в Центрі надання адміністративних послуг є наступне.

Покращення якості надання інформації щодо послуг відвідувачам. Принцип роботи Центру надання адміністративних послуг полягає у зручності та доступності, тож наявність оновленого вебсайту, який відповідає сучасним вимогам та містить детальну та зрозумілу для громадян інформацію щодо умов надання послуг з можливістю онлайн консультацій, усі ці компоненти покращать умови та сприятимуть зростанню рівня задоволеності громадян, а також дадуть змогу знизити навантаження.

Також доцільно розшифрувати (надати) порядок попереднього запису більш доступно для заявників, щоб уникнути непорозумінь і конфліктних ситуацій. Це дасть змогу уникнути запису на невідповідну послугу, зменшить невдоволення отримувачів послуг і кількість скарг, яких можна уникнути.

Необхідно також вирішити питання з операторами мобільного зв'язку, які блокують SMS-повідомлення про розгляд справ. Це також є причиною скарг, повторного подання справ і часткової подвійної оплати адміністративного збору. Усі ці фактори впливають на рейтинг влади та формують думку насамперед про якість надання послуг безпосередньо ЦНАПом, а також погіршують загальну думку про державні послуги.

Для вивчення якості обслуговування відвідувачів ЦНАПів можна впровадити:

- особисте опитування відвідувачів щодо якості обслуговування;
- вивчення думки відвідувачів за допомогою анкет;
- продовжити аналіз кількості талонів "електронної черги", кинутих у скриньки з відповідними позначеннями;
- забезпечити наявність кнопок з відповідними позначеннями на планшеті в цнапі або на робочих місцях адміністраторів.

Для забезпечення прозорості діяльності ЦНАПів та звітності перед керівництвом рекомендовано впровадити щомісячну, щоквартальну та щорічну звітність. Інформація щодо аналізу взаємодії адміністраторів ЦНАПів та інших суб'єктів надання адміністративних послуг, зі складанням відповідних діаграм, також має бути загальнодоступною [2].

Необхідно відстежувати рівень задоволеності замовників якістю наданих послуг, проводячи дослідження як згідно з окремим планом, так і після кожного надання відповідної послуги.

Додатково, корисно проводити анкетування працівників ЦНАПу щодо основних проблем в організації роботи та в особистій роботі.

Для покращення якості послуг, важливо мати персонал з відповідною підготовкою та психологічною стійкістю.

Покращений електронний механізм та перехід адміністративних послуг у мобільні додатки можуть підвищити якість надання адміністративних послуг.

Варто зазначити, що більшість ЦНАПів доволі успішно налагодили свою роботу в умовах воєнного стану та відновили доступ до державних реєстрів для надання базових адміністративних послуг громадянам [3].

Список використаних джерел:

1. Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
2. Центр надання адміністративних послуг м. Києва. Офіційний веб портал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kyivcnap.gov.ua/News/Details/da99dafc-dc5b-4642-a952-c7b1bc8c26bd>
3. Як змінилась робота ЦНАПів в умовах війни. Результати дослідження [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://pravo.org.ua/yak-zminylas-robotatsnapiv-v-umovah-vijny-rezultaty-doslidzhennya/>

Якубін Олексій Леонідович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
jacubin@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ ТА МИР: ПОГЛЯД НА ЄВРОАТЛАНТИЧНИЙ ШЛЯХ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ КАРЛА ДОЙЧА

Незабаром мають розпочатися переговори України щодо вступу до Європейського Союзу. Йдуть обговорення конкретних деталей цього процесу та його ключових формальних аспектів. Тому є важливим дослідити існуючі теоретичні моделі інтеграції - як її бачить політична наука та теорія міжнародних відносин?

Що ж таке інтеграція у цій рамці? Розглянемо підходи у межах ліберальної школи міжнародних відносин. А саме підхід американського політолога Карла

Дойча. Після Другої світової війни ліберальні погляди на міжнародні відносини – з ідеєю про співробітництво між не просто державами – але, насамперед, суспільствами – збереглися та виявилися дуже корисними в осмисленні різних форм інтеграції між народами. Еволюція цих ліберальних ідей у Західній Європі перебувала під сильним впливом сек'юритизації минулого та уроками з недавньої історії. Цей підхід, який я б сказав, навіть, точніше, можна назвати функціоналістським базово розрізняє інтеграцію та співпрацю країн. І різниця тут у тому, що інтеграція ця процес, коли країна передає свій або частину свого суверенітету наднаціональним органам. І власне це і є спосіб уникнення війни, тобто створення так званої системи миру через розвиток наднаціональних органів.

Карл Дойч вивчав формування політичного співтовариства між націями/народами. Він виділив два типи таких політичних спільнот – «плюралістичні» та «об'єднані/єдині», стверджуючи, що мінімальною умовою створення міжнародного політичного співтовариства є існування «спільноти безпеки».

Політична спільнота, децентралізована політично, може бути плюралістичною спільнотою безпеки. У той час як єдина політична спільнота може бути федерацією штатів (класичний приклад - США) або національною державою з центральним урядом (Франція). Європоатлантична інтеграція розпочалася з формування такої спільноти безпеки, з ключовими кроками у вигляді Брюссельського договору 1948 року та Північноатлантичного договору 1949 року. Дойч також запропонував модель етапів інтеграції, починаючи з встановлення функціональних зв'язків і закінчуючи створенням інститутів захисту інтересів міжнародного політичного співтовариства. Він підкреслював, що мирні зміни та політичне злиття йдуть пліч-о-пліч із соціальною асиміляцією та формуванням спільноти. Дойч дійшов висновку, що емоційні прив'язки та ідентифікація людей відіграють ключову роль мирних змін у міжнародних відносинах. Це означає важливість спілкування, особистих зв'язків та вивчення один одного для успішної інтеграції.

Перший етап інтеграції, за ним, включає встановлення функціональних зв'язків, таких як торгівля, міграція, послуги, військове співробітництво та співробітництво у сфері безпеки. На наступному етапі завдяки взаємній вигоді інтенсивність та обсяг угод збільшуються. Третій етап характеризується розвитком соціально-психологічних процесів, що ведуть до асиміляції народів та їх інтеграції у більші спільноти, де ключову роль відіграють спілкування, особисті

зв'язки та взаємне вивчення. Цей підхід нагадує теорію Девіда Мітрані, британського політолога румунського походження теж представника функціоналістської школи теорії інтеграції. Мітрані писав, що мирний міжнародний порядок можна досягти через співпрацю у функціональних галузях різних країн. Він підкреслював, що використання старих формальних методів - акцент тільки на договорах між країнами, спілкування дипломатів між собою на міжнародних конгресах, може бути перепорою для ефективної міжнародної системи, і закликав до зміцнення зв'язків саме між людьми. Четвертим етапом теорії Дойча є поява єдиного політичного співтовариства через асиміляцію дрібніших політичних спільнот. П'ятий етап являє собою завершення інтеграційного процесу зі створенням інституцій, що представляють та захищають самобутність та інтереси міжнародної політичної спільноти, що є заключним етапом формування єдиної спільноти безпеки. Які висновки з підходу Карла Дойча ми можемо зробити для прискорення нашої євроатлантичної інтеграції? Не варто сподіватися лише на формальні процедури чи інститути – вони це важливо, але вони - вже радше фіксація ситуації. Наша успішна євроінтеграція – це мільйони мікрорівневих зв'язків соціального, політичного, культурного, навіть наукового характеру з ЄС. З людьми звідти. Інтеграція це не просто формальні міжнародні інститути в цьому процесі, але акцент на соціальних змінах як основному джерелі ширших політичних змін.

СЕКЦІЯ 2. ДЕРЖАВА ЗА УМОВ ВІЙНИ ТА ІМПЕРАТИВІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ: ВІД ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ ДО МЕДІАЦІЇ

Ding Rong

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

13696781020dr@gmail.com

Scientific advisor:

Pygolenko I., PhD in Philosophy, Associate professor

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

POST-WAR CREATION: A STUDY OF THE DEVELOPMENT OF NATIONAL SCIENCE, TECHNOLOGY AND INNOVATION PLATFORMS

At present, artificial intelligence, gene editing, quantum communication and other technologies are driving a new round of scientific and technological revolution to accelerate the evolution of science and technology and talent has evolved into a strategic resource to promote the high-speed development of all countries. Ukraine in the post-war period on the road of sustainable development of the country, how to make the two better synchronization and resonance, and become the primary issue to give birth to more strategic-level, leading scientific and technological innovation achievements. Science and technology innovation platform is the core element of the innovation system, an important carrier of national science and technology and talent and other strategic scientific and technological forces, and has become a key variable in promoting the development of science and technology innovation.

I. Generation and significance of science and technology innovation platform.

The concept of science and technology innovation platform first began in 1999, "Going Global: A New Form of American Innovation", and then set off a wave of research on the construction and operation of science and technology innovation platforms around the world. Since entering the 21st century, major developed countries in the world, such as the United States, Europe, Japan, and South Korea, have been accelerating the construction of national science and technology

innovation platforms to create asymmetric competitive advantages for winning the future, such as the national laboratories established by the United States, Germany's cutting-edge clusters, France's Carnot Research Institute, and South Korea's Creation of the Economic Innovation Center, etc., which have been used as an important hand for countries to enhance the cohesive power of innovation, industrial support, and innovation of human resources, and have played an important role in All of them play an important role in promoting the economic transformation and upgrading of each country and leading the high-quality development of industries, and provide good experience and reference for the optimization of national innovation systems and the construction of national science and technology innovation platforms in each country.

II. Countermeasures and suggestions for the management of science and technology innovation platform construction.

1. Top-level planning as a traction, systematic layout of scientific and technological frontiers. Competent authorities at all levels should take the national plan as the general outline, based on Ukraine's national positioning and characteristics, and highly integrate the experiences of the construction and development of science and technology innovation platforms of various countries in recent years, and introduce a special "top-level development plan", and at the same time supervise various science and technology innovation platforms to formulate matching "top-level development plans". At the same time, it urges each science and technology innovation platform to formulate a matching "top-level development plan", strengthen the directional, systematic and feasibility studies of strategic scientific and technological fields, design and deploy the construction direction, content and nodes in a general manner, precisely match scientific and technological resources and policies, and accurately formulate the direction of research and development, so as to promote the construction of various types of science and technology innovation platforms.

2. Taking mechanism innovation as a guarantee, building up the development of science and technology innovation platforms. Improve the system and mechanism of science and technology innovation as an important content of adhering to innovation-driven development and comprehensively shaping new advantages in development. As the most cutting-edge support force, the science and technology innovation platform needs to shoulder the task of promoting institutional mechanism innovation, so as to promote the breakthrough of major strategic technologies and the transfer and transformation of achievements through institutional mechanism

innovation. Institutional mechanism innovation needs to give full play to the characteristics of flexibility and precision.

3. Oriented by strategic tasks, gathering advantageous resources in science and technology innovation. The original purpose of establishing the science and technology innovation platform is to solve the major strategic tasks in national science and technology, economy and service, etc. It should be oriented to the major strategic tasks, and should improve the new type of national lifting system to fulfill the mission and tasks assigned by the state. In terms of gathering advantageous innovation resources, the innovation platforms should be guided to rely on their advantageous fields, gather talents, knowledge, equipment and other types of innovation resources, increase their investment in national strategic tasks, and form the scientific research advantage of concentrating on major tasks.

4. Explore efficient collaborative innovation mode with cross-domain association as the core. Since entering the 21st century, high-tech innovation as well as integrated innovation has become the main feature of innovation in the new era, the complexity and risk of scientific and technological innovation have been elevated to an unprecedented high level, the proportion of individuals in high-tech innovation is decreasing more and more, and the innovation team has become an important force to promote the development of science and technology in today's world. Science and technology innovation platforms need to pay more attention to gathering superior innovation forces from all walks of life, all fields and all regions.

5. Using major activities as a carrier to create an atmosphere of comprehensive innovation for the whole staff. Organizing innovation activities can be an effective means to create an innovative atmosphere in STI platforms. By organizing innovation activities such as innovation conferences, high-end forums, innovation competitions, STI wind vane, etc., and flexibly applying heavy awards and incentives, knowledge sharing and other means to stimulate comprehensive innovation synergy among all staff members, STI platforms can be pushed forward to a higher level of high-quality development. China has spawned domestic enterprises such as Huawei, BYD, SMIC, etc., which have gradually risen to the world stage under the leadership of innovation and occupied an important position in cutting-edge fields.

Conclusion. Based on the research on the birth and development of science and technology innovation platforms, aiming at the problems existing in the process of their operation, we put forward a model of science and technology innovation platform construction and management that is guided by top-level planning, guaranteed by system innovation, oriented by strategic tasks, centered on cross-

domain jointness, and carried by major activities, which systematically strengthens the independent innovation capacity of science and technology innovation platforms and further enhances the overall effectiveness of national science and technology innovation platforms. It is hoped that it will provide reference and inspiration for Ukraine's future in-depth research on the construction of national science and technology innovation platforms and the governance of the national innovation system.

Vasylets Olha

National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
ovasilec@gmail.com

Bilkovsky Sergey

National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
servus25ej@gmail.com

THE STATE IN THE CONDITIONS OF MILITARY OPERATIONS: THE INTERDEPENDENCE OF THE RIGHTS AND DUTIES OF CITIZENS

The study of the development of social conflicts up to their extreme form - military confrontation acquires special significance in modern conditions: rebooting of various institutions of the global space, exponential technological development, etc. As noted by R. Dahrendorf at one time [3], any changes lead to an aggravation of conflict, and at the same time, conflicts, provided they are processed in a relevant way, become a source for the development of society. For a systematic consideration of the possibilities of conflict resolution, we need to rely on the preontology of the macro sociological approach, on the heuristic methodology of historical sociology. This provides an opportunity to study phenomena and processes in the specifics of their contextuality, while building the foundation for their conceptual vision.

The rules by which social actors interact, how it determines the social structure of society, have always been in the center of attention of thinkers, politicians, and scientists.

Therefore, it is logical to pay attention to the opinions of B. Russell, who says: "the experience that Aristotle referred to is more relevant to the modern world than any other that lasted a thousand years, five hundred years after his book was written" [2].

The rights and duties of citizens for the socio-political thought of the classical historical era are based on collective identification, which, in turn, rests on the concepts of reason and justice, which are identical for Plato and Aristotle. It was the free citizens of the polis who had the right to participate in political life and had the honorable duty to protect it [4].

For a citizen, the protection of his Motherland is most likely connected with a sense of identity. It is formed by property relations and the interpretation of social justice - conflict and coherence at the personal and state levels. The protection of the country from external threats is connected with the understanding that the interests of the national elite coincide with the general patriotic attitude of representatives of state, business, and cultural institutions. A state that promotes development [5] is determined by the ability to create conditions favorable for the creation and preservation of public good. We need such an everyday reality, where democratic values help us to withstand existential challenges.

Prominent thinkers of the New Age, in particular T. Hobbes and J. Locke, when thinking about human nature and the social contract, paid attention to their interdependence. In the wake of such concepts, the Declaration of Independence of the United States substantiated the rights and duties of man with biblical sources. The founding fathers of the United States came to the conclusion that competition is necessary for effective operations. In Europe, this was mainly military competition. But the thinkers of the New World sought development under the conditions of peaceful construction. The structure of American democracy is aimed at this.

The fundamental basis of the existence of the United States of America as a separate state is the unification of individual states as states, the distribution of power not only on 3 branches of government, but also on 3 levels of its implementation: Federal Administration, State Administration, Public Administration. All three entities not only met the requirements of administrative territorial division, but also acted as independent territorial units with considerable autonomy. The unification was carried out in accordance with the provisions of the US Constitution regarding the basic rights of citizens granted to a person by God. But successful governance requires specification and attention to everyday practices. Amendments are added to the Basic Law. The goal of federalism is realized - solving local problems. It is there that urgent

current issues and conflicts are resolved, but the challenges of the geopolitical and (and) defense plan are considered at the level of the federation. Basic civil rights and freedoms are enshrined in the US Constitution. For example, the First Amendment speaks of freedom of religion, speech and the press, the right to peaceful assembly, and the right to petition the government to end abuses. The Second Amendment guarantees the right of citizens to bear arms [1]. This testifies to the recognition by communities and society of the desire of individuals to Life, Liberty and pursuit the Happiness (right on Property, in first redaction)

Mobilization of civilians for war is always a difficult task for the authorities of any country. One of the key tasks is how to convince the commoner of the justice of the fact that it is he, and not his neighbor, who needs to take up arms.

The USA has the experience of conducting so-called "Conscript lotteries". The last time they were held twice during the Vietnam War - in August 1971 and in February 1972. The very next year, the US withdrew its troops from Vietnam and the authorities announced the transition to a completely voluntary contract army. The need to hold new "draft lotteries" disappeared by itself. Although this mechanism has not been canceled yet. At any moment, the American authorities can again announce a lottery for the mobilization of all men who are on the military register [6].

Civic duty is properly realized when a person realizes his citizenship through the rights and freedoms of touching the public good, the ability to multiply, distribute and protect it.

Thus, the success and effectiveness of military operations depends on the motivation of the fighters. Their courage is reinforced by attention and respect from the state, which promotes development. When they understand the plans of the helmsmen for conducting military operations, they have a common vision of victory and post-war realities. They have confidence in solidary relations in society.

Military success is largely determined by the citizen's responsibility to the community. Such a position is formed, not least, by competence and patriotism in the practical activities of management structures. The extent to which they really care about the interests of their voters. Only a nationally conscious elite that shows an example of self-restraint and compliance with wartime requirements can count on popular support in the defense of the country and the common interests of society.

The history of the professional army spans more than one millennium. The most famous for us are the Roman legions, and also the army of Alexander the Great. The path of vertical mobility is also traditionally associated with military activity. Society has different social clusters and levels of life, the most acute issue, around

which conflicts have always arisen, was the issue of fair distribution of conditions and results of activity. It is no accident that property is the cornerstone for solving all other social issues. Protection of the interests of the people, the state and the individual is realized in this space of correlation of interests. Because everyone is determined to protect "his". How does the state show its readiness not only to take into account, but also to rely on the interests of different groups of its citizens, especially under the circumstances of military challenges? In the modern global space, in particular. This determines its ability not only to obtain a military victory, but also to use such successes for the further reconstruction and development of the country.

References:

1. Becker C. The Declaration of Independence: A Study in the History of Political Ideas / Carl Becker., 1970. – 286 с.
2. Bertrand R. A History of Western Philosophy (Part of the A History of Western Philosophy Series) / Russell Bertrand., 1967. – 895 p.
3. Dahrendorf R. The Modern Social Conflict: The Politics of Liberty / Dahrendorf Ralf., 2007. – 220 p.
4. Jorgensen C. The Embodied Soul in Plato's Later Thought. / Chad Jorgensen., 2018. – 199 p.
5. Кутуєв П.В. Трансформації модерну: інституції, ідеї, ідеології : монографія / П.В. Кутуєв. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – 516 с.
6. Мобілізація наосліп. Як у США лотерея визначала, кого відправляти на війну <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/ckmke52kr6no> Дата звернення 15.11.23

Багінський Андрій Владиславович
к.політ.н., доц.
andrei.baginsky@gmail.com

Заєць Ольга Юріївна
студентка
КПІ ім. Ігоря Сікорського
olha_zayets@ukr.net

УПРАВЛІННЯ СПОЙЛЕРАМИ МИРНОГО ПРОЦЕСУ

До спойлерів належать політичні сили, що можуть шкодити мирному врегулюванню, оскільки мають інтереси у продовженні збройного конфлікту. Стедмен наводить приклади Анголи 1992 р. та Руанди 1994 р., зазначаючи, що провал мирних процесів коштував більше, аніж продовження війни. Відтак, міжнародна спільнота може здійснювати спроби врегулювати поведінку спойлерів. Водночас, проблема спойлерів є об'єктивною - мирні угоди завжди передбачають поразку тих, для кого основною стратегією є продовження війни [1, с. 179-182].

Як і процес укладення мирної угоди, так і механізм управління спойлерами (наявними чи потенційними) являє собою складний та структурний етап на шляху досягнення сталого миру. Щоб розробити відповідну стратегію протидії діяльності спойлерів, необхідно в першу чергу здійснити їх комплексне дослідження. Тут мова йде про їх кількість, визначення типу щодо масштабу дії (зовнішні чи внутрішні), різновиду характеру та специфіки поведінки (латентні, обмежені, жадібні, тотальні тощо), засади походження, рівень інтенсивності контрмирної поведінки, а також принципи, якими вони керуються. Лише за допомогою наявного набору відповідних знань про спойлерів того чи іншого мирного процесу можливо розуміти, як з ними боротися та яким чином розробляти сам процес управління їх діяльністю з метою стійкості перед викликами на шляху укладення мирної угоди [2, с. 319-338]. Поведінка спойлерів є різноманітною та містить у собі широку низку специфічних факторів, в залежності не лише від причин їх виникнення та методів протидії миру, а й безпосередньо і від виду та класифікації самого конфлікту. У цьому випадку Еван Гоффман зазначає, що результат досягнення тривалого та міцного миру прямо залежить від ефективності управління діяльністю контрмирних акторів (спойлерів), проте варто пам'ятати, що спойлери можуть виникнути, як зсередини сторін конфлікту, так і ззовні [3, с. 155-159].

Серед окреслених стратегій управління спойлерами, в залежності від визначення їх типу, виділяють: ексклюзивні, які зосереджені на послаблення чи

досягнення повної поразки контрмирних акторів на шляху до своїх цілей; та інклюзивні, що передбачають пряму взаємодію зі спойлерами поточного мирного процесу з метою їх подальшої інтеграції в укладенні угоди та заохочення до просування її умов. В окремих випадках миротворці також можуть поєднувати обидві тактики управління в одну, що дозволить ефективніше протидіяти загрозам впровадження миру. Також, спираючись на чисті типи спойлерів, інструменти боротьби з ними можуть варіюватися, як від заохочення через дотримання та реалізацію їхніх потреб, соціалізацію у межах набору норм, покарання чи нагороди (як у випадку їх обмеженого чи жадібного типів), так і до більш радикальних методів, що стосуються їх маргіналізації чи навіть повного здолання (так званий тип тотальних спойлерів) [4, с. 316-327].

До слова, далеко не завжди розроблена стратегія управління спойлерами може бути правильно визначена одразу. Якщо кількість спойлерів того чи іншого мирного процесу налічує не одну специфічну групу, то швидше всього кожна з них потребуватиме різного набору чинників, засобів та інструментів боротьби з їх загрозливою діяльністю. Проте суттєва складність у цьому випадку може полягати й у тому, що результат застосування визначених управлінських механізмів у випадку однієї групи здатний приносити шкоду у значенні управління іншою групою, тобто навпаки сприяти активізації її контрмирних дій [5, с. 111-126]. Тому на практиці процес управління спойлерами є значно складнішим: його тактики та стратегії можуть змінюватися з часом, поєднуватися між собою чи потребуватимуть більш тривалого часу для їх визначення та випробування з метою отримання ефективного результату.

Незважаючи на те, що дослідження спойлерів часто стосуються неміжнародних конфліктів та громадянських воєн, дозволимо собі застосувати цю концепцію і щодо російсько-української війни, яка є міжнародним збройним конфліктом. Відтак, уточнення потребує визначення спойлерів як політичних сил, які шкодять мирним процесам. Перебуваючи у ролі спойлера Росія як окрема країна діє відверто контрпродуктивно по відношенню до системи глобальної безпеки. З цієї точки зору, спойлерами може бути не лише окрема соціальна група чи політичний лідер, а політична система, з притаманним їй функціоналом і стилем політики на міжнародній арені. Крім того, така країна створює навколо себе простір спойлерів з інших держав, що під егідою “особливого бачення” підтримують чи не визнають агресивні військові дії та міжнародні злочини.

Відтак, проблема спойлерів виходить на глобальний рівень і відповідно вимагає стратегій реагування на політичні системи, що протистоять миру. Іншою важливою проблемою є питання економічної підтримки спойлерів. Санкційна політика щодо Російської Федерації довела свою відносну ефективність - станом на кінець 2023 р. держава все ще отримує прибутки від продажу нафти, що

дозволяє їй вкладати значні кошти у військово-промисловий комплекс і відповідно атаки на цивільну інфраструктуру та мирне населення України. Іншою стратегією протистояння спойлерам глобального миру може бути подальша підтримка спроможності держав, що забезпечують захист демократії в усьому світі. Отримуючи таку підтримку, Україна демонструє стійкість у відбитті не лише воєнних, але всіх інших – інформаційних, кібербезпекових, економічних атак ворога.

Тому глобальна мережа антиспойлерів у тому чи іншому форматі коаліцій демократичних держав це питання найближчого майбутнього. Не менш важливою є робота з державами Глобального Півдня, не всі з яких є виразними демократіями, проте більшість з яких зацікавлена у сталому мирному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Stedmen St. Jh. Spoiler Problems in Peace Processes. In *International Conflict Resolution after the Cold War*. (pp.178-223) Washington DC: The National Academies Press, 2000. P. 178-223.
2. Fuamba D., Yonekawa M., Seegers A. Managing Spoilers in a Hybrid War: The Democratic Republic of Congo (1996–2010). *Politikon*. 2013. Vol. 40, №. 2. P. 319-338.
3. Hoffman E. A. Power Dynamics and Spoiler Management: Mediation and the Creation of Durable Peace in Armed Conflicts. Thesis: University of Canterbury. School of Social and Political Sciences, 2009. P. 292.
4. Kastrati M. Methods Used to Deal with Peace Process Spoilers. *ILIRIA International Review*. 2014. Vol. 4, №. 1. P. 316-327.
5. Van Iterson Scholten G. M. Visions of Peace of Professional Peace Workers: The Peaces We. *Rethinking Peace and Conflict Studies*. 2020. P. 111-126.

Борщ Надія Андріївна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
borsnadezda12@gmail.com

Науковий керівник:
Іщенко А.М.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Ідея демократизації передбачає вирішальне значення громадської думки у визначенні державної політики. М'яка сила – це здатність актора досягати своїх цілей і реалізовувати свої інтереси через різні форми ідеологічного, культурного, ціннісного залучення та переконання. Це включає ідею свободи як добровільного вибору, універсальність і гуманність політичних ідеалів, чарівність культури та цінностей, відкритість, лідерство та спілкування, яке не спотворюється обманом чи маніпуляціями, а також легітимність політики.

Публічна дипломатія як особлива форма зовнішньополітичної діяльності, спрямована на формування зарубіжної громадської думки як чинника зміни політики іншої держави, потребує вивчення особливостей геополітичних і геокультурних уявлень зарубіжної громадськості. Публічна дипломатія стала важливим каналом міжнародної комунікації між Україною та цивілізованим світом після початку повномасштабного російського наступу на її територію [2, с. 24].

З самого початку повномасштабного нападу Росії на територію України вся публічна дипломатія українського президента була підпорядкована центральній стратегічній меті, яка полягала в об'єднанні якомога більшої кількості потужних держав в оборонну коаліцію для протидії російській агресії та звести до мінімуму її наслідки. Цій глобальній меті були підпорядковані всі інші завдання та напрямки публічної дипломатії.

Незважаючи на всі виклики військового часу, публічна дипломатія була дуже проактивною та залучила багатьох учасників в Україні та за кордоном у 2022 році. Велика кількість проєктів, мистецьких ініціатив та громадських заходів відбулася протягом 2022 року, щоб популяризувати Україну у світі, інформувати про злочини Росії та отримати міжнародну підтримку в боротьбі України проти агресора. Запущений МЗС України хештег #StandWithUkraine став одним із найпопулярніших хештегів. Портал <https://war.ukraine.ua/>, створений одразу

після початку повномасштабного вторгнення, працює вісьмома мовами та має понад 900 мільйонів користувачів [3, с. 255-256].

Публічна дипломатія українського національного лідера стала дуже потужним і добре продуманим стратегічним інструментом зовнішньої політики України. За півтора роки повномасштабної війни Володимир Зеленський зробив понад дві сотні виступів перед іноземною аудиторією на п'яти континентах.

Роль Президента України Володимира Зеленського у перетворенні публічної дипломатії на ефективну технологію міжнародної політики є безпрецедентною. Унікальність внеску Володимира Зеленського у розвиток публічної дипломатії як практики міжнародної комунікації полягає у:

- 1) неймовірному зростанні значення глави держави як головного актора такої дипломатії;
- 2) в її інституціоналізації;
- 3) відчутній ефективності та результативності;
- 4) широкому використанні цифрових онлайн-технологій для його реалізації [4, с. 647].

Ефективності публічної дипломатії Президента України сприяло чітке розуміння її механізмів, спрямованості, цільових аудиторій, критеріїв успіху, завдань, технологій реалізації та очікуваних результатів. За словами В. Зеленського, головною умовою успіху публічної дипломатії є чіткість позиції України, а критерієм ефективності будь-якої дипломатичної діяльності – обсяг допомоги з боку країн-партнерів. Цю думку український президент висловив словами: «Світ допомагає тим, кого він розуміє» [1].

В. Зеленський використав технологію об'єднання, апелюючи до цінностей, спільних для всіх географічних регіонів, таких як життя, безпека, свобода, діти, сім'я. Крім того, український національний лідер використав технологію заангажованої комунікації, яка має емпатичний, милосердний характер і ґрунтується на повазі до цінностей, символів, ідеалів, трагедій і втрат, які складають геокультурний фон світогляду суспільства кожної країни. Метою заангажованого спілкування є взаєморозуміння, емоційна та інтелектуальна єдність, взаємна емпатія та дієве співчуття у відповідь, соціальна та політична солідарність у важкі часи. Він використав технологію звернення до геокультурного фону світовідчуття зарубіжної публіки та технологію з'єднання на основі подібного досвіду боротьби за свободу [4, с. 648].

Важливу роль у публічній дипломатії В. Зеленського також відіграє технологія побудови репутації Російської Федерації як небезпечної для всього

цивілізованого світу держави-агресора, яка порушує міжнародне право, здійснює геноцид і екоцид, погрожує світові ядерною зброєю і катастрофою на АЕС, поширює дезінформацію для виправдання своїх злочини.

Підсумовуючи, слід зазначити, що успіх публічної дипломатії України зумовлений не лише її географічно релевантним змістом, а й комунікаційними технологіями. Публічна дипломатія України базується на універсальних цінностях, але адаптована до геокультурних особливостей іноземної громадськості. Український Президент намагався зробити українську позицію зрозумілою для геокультурно різних аудиторій за допомогою низки різних технологій переконання.

Список використаних джерел:

1. Виступ Президента на нараді з керівниками закордонних дипломатичних установ України. Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vashe-zavdannya-shob-svit-zavzhdi-buv-razom-z-ukrayinoyu-vis-84665>.
2. Lolita Vinichuk. Public Diplomacy And Its Legal Impact: The Context Of The Russo-Ukrainian War : Bachelor's dissertation. Talinn, 2022. 40 p.
3. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2022. Analytical study. Foreign Policy Council «Ukrainian Prism,» Representation of the Friedrich-Ebert-Stiftung in Ukraine. Kyiv, 2023. 284 p.
4. Vysotskyi O. Y., Prudnykova O. V., Trynyak M. V. The geography of public diplomacy of President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy during the full-scale Russia-Ukraine war. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 2023. Vol. 32, no. 3. P. 644–659. URL: <https://doi.org/10.15421/112357>

Вегера Таміла Миколаївна
Національний університет «Одеська політехніка»
vegera.tamila.mykolayivna@gmail.com

Науковий керівник:
Ровинська К.І., к.держ.упр., доцент
Національний університет «Одеська політехніка»

ПОНЯТТЯ «ДЕЗІНФОРМАЦІЇ» ТА «ПРОПАГАНДИ» ЯК ЗАВДАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Боротьба з російською пропагандою та дезінформацією в Україні стала однією із стратегічних завдань для якої вимагається створити фактично з нуля державний інститут та систему його забезпечення. Відтак, першочерговим постає питання визнання та правового регулювання поняття «дезінформації» та «пропаганди».

Ретроспективний аналіз поняття «дезінформації» засвідчив, що його визначення відбувалось ще у період Радянського Союзу [1-4]. Багато науковців дають різноманітне визначення цьому поняттю та вказують на вплив різних чинників, які призвели до її трансформації. Наразі, європейська спільнота поняття «дезінформації» визначила у «Кодексі практики Європейського Союзу щодо протидії дезінформації» [5].

Варто звернути увагу, що не зважаючи на тривалий час перебування України у стані гібридної війни із застосування інформаційної зброї, законодавче закріплення цьому поняттю до теперішнього часу не було надано. Разом з тим, Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України (далі – ЦПД при РНБО), який на державному рівні уповноважений попереджувати загрози та протидіяти «дезінформації» та «пропаганді» в Україні, визначає дезінформацію як «свідомо неправдиве, перекручене повідомлення, що поширюється для введення в оману громадськості, політиків» [6]. На нашу думку, сформоване уповноваженим органом визначення дещо звужує його складові та не розкриває повною мірою його суті.

На наш погляд, «дезінформацію» слід розглядати як інформацію, первинні дані чи відомості, яка піддається умисному чи неусвідомленому впливу (наклеп, плітки, обмова, очорнення, ганьблення тощо) зі сторони особи (осіб, групи осіб), які на неї (них) впливають з метою зміни (викривлення, спотворення, перекручення, надання неправдивої, недостовірної, неточної форми тощо) із

подальшим його психологічним впливом на об'єкт (людину, людей, народ, націю тощо) та з поширенням на всі сфери суспільного та державного життя.

Не менш важливим, на наш погляд, є дослідження та визначення сутності «пропаганди», оскільки вона має тісний зв'язок з «дезінформацією», та має спільні для двох понять витoki.

На сучасному етапі «пропаганда» є невід'ємною частиною «дезінформації», а отже мають розглядатись нерозривно одна від одної. Отже, порівняно з «дезінформацією» «пропаганда» є старішою у своїх витоках, час її формування припадає на правління Папи Урана VIII, 1622 рік, Ватикан. Метою цього процесу, зокрема, було: поширення думок Ватикану, вірування, схилення невизначених на свою сторону та переконливо-нав'язаних ідей суспільному середовищу. На середину XIX століття «пропаганда» почала сприйматись та відповідно трактуватись як негативне явище. Іншими словами вона стала «токсичною» і це було зумовлено впливом Радянського Союзу та терору нацистського режиму Гітлера [7. с. 1-4].

Проведений аналіз встановив, що поняття «пропаганда», так само як і «дезінформація», під тягарем часу неодноразово трансформувалось, що обумовило існування різних трактувань. Так, деякі науковці ототожнюють «пропаганду» із «дезінформацією» [8], деякі частково [9], а інші схилились до різного їх визначення та суті впливу [10-11]. На відміну від «дезінформації», «пропаганда» не знайшла свого законодавчого закріплення, ні у міжнародних, ні у національних актах. На підтвердження зазначеного можна засвідчити, що ЦПД при РНБО не визначає та не виокремлює поняття «пропаганди» як окреме явище, разом з тим, має одне з визначених завдань, до якого саме віднесено, ефективна протидія з «пропагандою».

На наше переконання, під поняттям «пропаганда» слід розуміти цілеспрямовану дію, яка має інформаційний підхід з радіусом впливу на всі сфери суспільного та державного життя, маючи мету, яка несе зміни світогляду та поглядів людини, груп чи навіть цілих нації, застосовуючи при цьому всі можливі форми та методи впливу з протилежної сторони, виключно націлених на результат з можливим застосування допоміжного способу впливу чи дії.

Варто зауважити, що обидва негативних явища мають спільні ознаки, а саме: сторону, яка в цьому заінтересована та яка несе інформацію чи дані, які спрямовані на негативний вплив на людину, суспільство, націю, державу або суспільні процеси з метою зміни світогляду, думки, введення в оману чи повалення державного чи суспільного життя.

Підсумовуючи маємо зазначити, що «дезінформація» та «пропаганда» одночасно несуть загрозу для всіх сфер життя: охорони здоров'я, національної безпеки та оборони, політичного життя і демократичних виборів, освіти та просвітництва, соціальної та культурної сфер, судової системи (влади) тощо. Проте, в умовах війни побудова та функціонування дієвого державного інституту протидії дезінформації та пропаганди вимагає від держави швидких та рішучих дій, та, починати, на нашу думку, потрібно із законодавчих засад та визначення ключових понять.

Список використаних джерел:

1. Белей Л. Пропаганда: історія питання, вебсайт Uchoose.info, 2021. – [режим доступу]: <https://uchoose.info/propaganda-istoriya-pytannya/>.
2. Lasswell H. The Strategy of Soviet Propaganda // Proceedings of the Academy of Political Science. – [режим доступу]: <http://ics.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/2944/Lasswell2.pdf>.
3. Феномен радянської пропаганди. Psyfactor.org, 2015. – [режим доступу]: <http://psyfactor.org/lib/propaganda36.htm>.
4. Почепцов Г.Г. Пропаганда 2.0 [Текст] / Георгий Почепцов. – Харьков: Фолио, 2018. –791 с.
5. EU Code of Practice on Disinformation. – [режим доступу]: <https://www.nrada.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/09/1CodeofPracticeonDisinformation-1.pdf>.
6. Що таке дезінформація і як її виявити: просте пояснення від РНБО. – [режим доступу]: <https://vn.20minut.ua/Podii/scho-take-dezinformatsiya-i-yak-yiyi-viyaviti-proste-poyasnennya-vid-r-11585637.html>.
7. Почепцов Г. Інформаційна політика. – [режим доступу]: <http://westudents.com.ua/glavy/52146-81-ponyattya-nformatsynovyni.html>.
8. A multi-dimensional approach to disinformation. The independent High level Group on fake news and online disinformation, 2018.
9. Psychological Operations Tactics, Techniques, and Procedures. Headquarters. Department of the Army. Field Manual. №. 3-05.301. Washington, DC, 31 December 2003. – 439 p.
10. Nwachukwu Egbunike. Social media contributed to the spread of ethnocentric disinformation and propaganda during the Nigerian elections (переклад: Степаняк І. Соцмережі посприяли поширенню ентоцентричної

дезінформації та пропаганди під час виборів у Нігерії). GlobalVoices. – [режим доступу]: <https://uk.globalvoices.org/2019/11/18/1952/>.

11. Martin L. J. Disinformation: An instrumentality in the propaganda arsenal // Political Communication, 1982. № 2:1. Pp. 47–64.

Демченко Володимир Миколайович
Херсонський національний технічний університет
кандидат філологічних наук, доцент
d.vovchuk@gmail.com

ІМПЕРСЬКА СУТНІСТЬ АГРЕСІЇ – АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ

Сьогодні вже всім зрозуміло не лише те, що Росія є нашим безперечним ворогом, за воєнною сутністю – агресором і терористом, але й те, що вона завжди – ще від часів князя Долгорукого – саме так була налаштована до українських земель і зокрема українців як нації. Усі міфологічні закиди щодо якоїсь дружби народів і т. ін. залишаються актуальними лише в колі несвідомих громадян («охлосу») у самій Росії, і навіть ті розуміють, що в умовах імперії дружби між метрополійною нацією та іншими бути не може. Що ж до імперської сутності тієї держави, то вона фактична й реальна від отієї зазначеної давнини, які б атрибутивні назви її не маркували, – Московське князівство, Московське царство, Російська імперія, Радянський Союз чи Російська Федерація. У традиціях монгольського завойовника та держава мала лише одну мету – завоювати світ, задля чого здійснювалися захоплення спочатку ближніх територій, етнічно споріднених (новгородської, псковської та ін.), далі вже – не споріднених (казанської, сибірської) з постійним загляданням на ще дальші – більш розвинені європейські. Тобто воєнна й політична сутність її, зокрема загарбницька, була домінантою.

У такому разі захоплена чужа територія використовувалася знову-таки для потреб воєнної імперії (побудова портів, корабельних верфей, далі – гідро- й атомних електростанцій, металургійних заводів і зрештою – підприємств воєнної промисловості). Водночас відбувався геноцид стосовно місцевого населення – нехай поступово, переважно у «м'яких формах» (однак і у жорстких – із

голодомором, висиланням у російські степи та ліси, політичними репресіями), але цей процес призвів зрештою до утворення бажаного для імперських ідеологів результату – оформлення так званого советського народу з єдиним мисленням, культурою, мовою й системою духовних цінностей, що створила як освітні, так і управлінські стереотипи, яких ми не зможемо позбутися ще довгий час.

Зважаючи на вищенаведене, у цьому виступі ми плануємо коротко розглянути російські (московські) імперські риси у проекції на сучасні українські реалії, урахування яких є важливим чинником післявоєнної відбудови (перебудови) країни.

Українська публіцистка Галина Могильницька слушно зазначила, що нам має бути байдуже до розвитку російської держави та її лідерів, до вибору їхнього народу, але рудименти кількасотрічного нерозривного зв'язку в межах імперії весь час активізуються, нагадують про себе [2]. Скажімо, серед добровільних ворожих агентів, які наводять ракетні удари на мирні лікарні та школи, найбільше людей від 60 до 70 років, тобто представників того «советського народу». Можемо передбачити, що це або особи, які пам'ятають своє дитинство в «Артеці», юність на танцмайданчиках, перше кохання тощо, а тоді втратили все у 90-ті і звинувачують у цьому вибір Україною незалежності. Або ж це особи, яких із дитинства вчили, що вони представники метрополії, а довкола – аборигени-українці, нижчі за соціальним статусом. Тобто українофоби від самого початку. На півдні України – це колишні російські військові, що на пенсії вибирали житло ближче до моря, або їхні діти, виховані в означеному «колоніальному» стилі. Тобто бачимо безпосередню загрозу рудименту-атрибуту «советський» (ще раніше – «великороський») для України, що призвела до гибелі сотень мирних її громадян.

Саме тому сучасному українцю, а публічному службовцю й поготів, потрібно знати особливості російської управлінської традиції, яка походить від монгольського вторгнення й конкретизувалася деспотами Іваном Грозним і Петром I. Ці риси безпосередньо впливали й на формування вже іншої генетики, орієнтованої на колоніальну підлеглість і самоприниження. Головною рисою є колоніальна сутність, яка за будь-якого формально проголошеного режиму (царського, советського, федеративного) виходить назовні, страхаючи сусідні народи, які розуміють постійну загрозу окупації та нівелювання демократичного устрою. Ці народи не звертають увагу на формальні атрибути «республіка», «советська», «народна», «соціалістична» тощо, розуміючи їх нереальність,

невідповідність істинним цінностям західного світу. На жаль, в ці атрибути вірили мільйони советських людей, а наразі – жителів РФ. Людей, не здатних на елементарний аналіз тих слів. І ось імперія знову про себе нагадала, почавши агресію проти України й захопивши частину її території.

Отже, саме Україна стала першою жертвою чергової реінкарнації 600-річної московської імперії. Про таку загрозу оголошував український діаспорний публіцист Павло Штепа [3] (ще Дмитро Донцов, Микола Хвильовий та інші у ХХ столітті), наголошуючи на нагальному відокремленні від Росії з її імперськими традиціями. Звісно, що найбільш активними в цьому заклик були публіцисти кінця 80-х років (наприклад, Іван Дзюба [1]), адже відчувалася реальна можливість отримання державної незалежності, проте ще без маркування тієї Росії як сучасної імперії, адже вона також була в стані пробудження від советської дійсності й начебто не виявляла реваншистських настроїв, як це буде вже на початку 90-х на засіданнях їхньої Думи. Про це зазначав у своїй книзі «Україна не Росія» другий Президент України Леонід Кучма, який попри свої тісні зв'язки з російським істеблішментом критикує тамтешніх так званих демократів саме за їхній колоніальний рудимент у ставленні до українців та їхньої незалежності.

Цей виклик сучасній незалежній Україні, яка з 2014 року нарешті оголосила про свою реальну орієнтацію на Європейський Союз і НАТО (2-й Майдан), після чого потрапила під такий же реальний воєнний наступ РФ, зумовлений більш глибокими причинами, аніж реваншистські колоніальні зазіхання країни-сусідки. Ці причини походять від «ординських» традицій управління – ще від Чингізхана, серед яких визначаємо жорстку централізацію (вертикаль, піраміду) влади, коли всі рішення ухвалюються правителем (ханом, монархом, генеральним секретарем, «президентом»), який до того ж недоторканий і взагалі має якесь «божественне походження»; вищість держави над людиною (людина є апріорі державним службовцем й існує для держави); умовність законів (обов'язкові лише для простих людей); мілітаризація суспільства (основна промисловість спрямована на збільшення воєнної потужності країни); наявність таємної поліції, що тримає все суспільне життя під контролем. І в основі всіх цих чинників – самодержавство, коли одна людина-правитель, з одного боку, відповідальна за все, що відбувається з державою, а з другого – не відповідає ні за що, оскільки не підвладна ні законам, ні медіа, ні громадянському суспільству (якого немає).

Отже, сучасна РФ є повномірною спадкоємницею московської імперії з усіма її характерними рисами, які становлять комплекс імперських домінант, що загрожують не лише ближнім країнам, але й усьому світові. Це мають розуміти

публічні службовці, які працюють із людьми. Це має розуміти кожен громадянин України, і саме так буде досягнуто загальне єднання в побудові насправді демократичної країни.

Список використаних джерел

1. Дзюба І. Микола Хвильовий: «Азіятський ренесанс» і «Психологічна Європа» [Електронний ресурс] / Іван Дзюба. – Доступ до ресурсу : https://dt.ua/CULTURE/mikola_hviloviy_azyatskiy_renesans_i_psihologichna_evropa.html

2. Могильницька Г. Міфотворчість як обґрунтування історичного мародерства / Г. Могильницька. – Бровари: Українська ідея, 2009. – 184 с.

3. Штепа П. Московство, його походження, зміст, форми й історична тяглість. Ч. 1 / Павло Штепа. – Торонто: Вид. С. Стасишина, 1968. – 345 с.

Дергачов Євген Вікторович

КПІ ім. Ігоря Сікорського

evgeniydergachev.lawyer@gmail.com

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ПРАВОРОЗУМНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Під час зовнішньої агресії та повномасштабної війни стан правової свідомості суспільства відіграє ключову роль у подоланні інформаційно-психологічного впливу ворога та формуванні загальної єдності суспільства під час відсічі агресії. Саме на державу покладається завдання формування такого модусу правосвідомості, який би дозволив суспільству ментально об'єднатися навколо держави. Формування праворозумності правової свідомості є тим напрямом державної політики, який дозволить громадянам всебічно та об'єктивно аналізувати отримувану інформацію та робити з неї висновки, які відповідають дійсності.

Задля можливості виокремлення способів державної політики, спрямованих на формування праворозумності суспільної свідомості під час

воєнного стану та повномасштабної війни, варто з'ясувати поняття воєнного стану та наслідків його введення.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Стаття 8 зазначеного Закону визначає основні заходи правового режиму воєнного стану, серед яких, зокрема, є можливість запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та захисту критичної інфраструктури; використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони; примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави; встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів; встановлювати заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан [1].

В той же час, в умовах воєнного стану Президент України та Верховна Рада України діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією та законами України, а Кабінет Міністрів України, інші органи державної влади, військове командування, військові адміністрації, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України [1]. Саме цим законом визначені потенційні обмеження прав і свобод, які можуть вводиться в державі під час дії правового режиму воєнного стану. Важливо зазначити, що такі обмеження можуть вводиться виключно в рамках чинного законодавства, виключаючи можливість самовільного позбавлення прав людини.

Все це нерозривно корелюється з правовою свідомістю суспільства, адже методи інформаційно-психологічного впливу агресора про порушення прав людини мають нівелюватись праворозумним модусом свідомості українського громадянина.

Тому державі варто застосувати всі можливі засоби для формування праворозумності суспільної свідомості під час воєнного стану та повномасштабного вторгнення.

Розглядаючи праворозумність як варто визначити термінологічну складову цього поняття.

Праворозумний модус правової свідомості ми розглядатимемо як похідну форму правосвідомості від такого типу мислення, як розум. П. В. Копнін визначає «розум як вищу форму теоретичного пізнання дійсності, для якої характерно усвідомлене оперування поняттями, дослідження їх природи, творчо активне, цілеспрямоване відображення дійсності, що припускає синтез знань» [3, с. 39].

Праворозумність – це форма правової свідомості, яка передбачає ґрунтовне та фундаментальне відношення до права. Кожна ситуація, у випадку притаманності зазначеної форми правової свідомості, повинна бути розглянута всебічно та об'єктивно. Після застосування окремого підходу до кожної визначеної ситуації, лише тоді можливо робити певні висновки. Такий різновид розвитку правової свідомості характеризується мисленням та процесом усвідомлення права за допомогою ідей та принципів; можливістю розглянути всебічно та об'єктивно будь-яку життєву ситуацію за допомогою ґрунтового та фундаментального діалектичного логічного мислення; дослідженням кожної події індивідуалізовано, шляхом застосування основних законів діалектики [2, с. 73].

Можна із впевненістю говорити про прямий зв'язок між сформованою праворозумністю з можливістю впливу на свідомість інформаційно-психологічного впливу агресора. Чим досконаліше сформований цей модус правової свідомості, тим менший вплив на суспільство спричиняють психологічні атаки ворога.

Тому, в умовах війни вкрай важливо сформувати праворозумний модус правосвідомості суспільства, адже «праворозумність означає адекватне тлумачення інформації, здатність проводити аналіз фактів та довіра офіційним джерелам інформації. Важливою є непогора маніпулятивним технологіям агресора. Перед вживанням новини, необхідно проаналізувати події в хронологічному порядку та співставити їх з нормами чинного законодавства,

після чого зробити логічні висновки. Це надасть можливість побачити всю картину зробити належний висновок. Тільки в такому випадку можна уникнути маніпуляцій зі свідомістю та всебічно оцінити ситуацію» [4, с. 64].

Агресор майже щодня вводить в український інформаційний простір негативну інформацію про порушення прав, загальний стан держави та суспільства, яка не відповідає дійсності, є неперевіреною та непідтвердженою. Психологічний вплив такої інформації на свідомість людей величезний. Мета праворозумності полягає в тому, щоб людина, знаючи та усвідомлюючи норми законодавства щодо дії правового режиму воєнного стану, розуміла, що держава та її інституції діють виключно в межах чинного законодавства. Держава ж має налагодити інформаційну політику таким чином, щоб громадяни розуміли суть закону, можливості його застосування, а, найголовніше те, що Україна і під час дії воєнного стану, згідно статті 1 Конституції України, залишається правовою державою.

Звідси, пропонуємо такі інструменти формування праворозумності суспільної свідомості:

1. Ефективна державна інформаційна політика направлена на формування розуміння суті закону та можливості його застосування.

2. Правова освіта на всіх рівнях, направлена на формування у свідомості громадян знань про громадянське суспільство та правову державу, в яких основними принципами є законність та верховенство права.

3. Як наслідок попередніх методів, розвиток у суспільстві здатності всебічного та об'єктивного аналізу будь-якої інформації.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 21.11.2023).

2. Дергачов Є. В. Трансформація правової свідомості суспільства в контексті забезпечення сталого розвитку : дис. канд. філос. наук: 09.00.03. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2018. 241 с.

3. Копнін П. В. Теорія пізнання і кібернетика. Київ : Видавництво політичної літератури України, 1964. 68 с.

4. Дергачов Є. В. Трансформація правової свідомості суспільства в умовах зовнішньої агресії, інформаційної війни та воєнного стану. Гілея: науковий вісник. 2018. Вип. 139 (2). С. 62-65.

Зима Катерина Андріївна
Національний університет «Одеська політехніка»
e.stalnikova95@gmail.com

Науковий керівник:
Ровинська К.І., к.держ.упр., доцент
Національний університет «Одеська політехніка»

РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ: ПОТРЕБА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Сучасний стан публічної влади визначається правовим режимом воєнного стану, що, з одного боку, обумовлює конституційні обмеження правосуб'єктності публічних органів, а, з іншого – покладає обов'язок мобілізації усіх інституційних ресурси з метою забезпечення безперервного процесу публічного управління та адміністрування. Таким чином, судова влада, яка в силу зтяжної судової реформи не отримала своєї завершеності та системності, мала концентруватися на питанні доступу до правосуддя, як одного з основних механізмів захисту та дотримання прав. Суд присяжних є складовою зазначеного механізму, проте недосконалість та проблеми його регулювання заважають реалізовувати зазначений механізм відповідно до мети.

Потреба у реформуванні інституту суду присяжних виникла на теперішній час і вимагає значного комплексного опрацювання даного питання з боку законодавця. З урахуванням того, що цей інститут знаходиться не в стані розробки, а реально функціонує, то доцільно оптимізувати законодавчу базу з метою усунення тих прогалин та проблемних моментів, які виникають в судовій практиці вже сьогодні.

Отже, аналізуючи чинне законодавство України стосовно провадження в суді присяжних, а також правового статусу присяжних, можна дійти до висновку,

що нормативно-правова база стосовно даного інституту є дещо розпорошеною, а деякі норми не узгоджуються між собою.

Перш за все, на практиці виникають проблеми з формуванням списку присяжних, оскільки чітко не прописана процедура його формування, а з огляду на те, що кандидати в присяжні самостійно мають проявляти ініціативу, збирати документи та звертатися до компетентних органів з метою їх включення до списку присяжних, часто виникає проблема відсутності громадян, які бажають брати участь у здійсненні правосуддя.

Порівняльний аналіз процедур відбору присяжних в Україні та інших державах, які ефективно використовують цей інститут, дає підстави зробити висновок, що наявні проблеми з формуванням списку присяжних можна було б вирішити шляхом зміни процедури відбору, тобто із запровадженням автоматизованого випадкового відбору зі списку виборців.

Серед основних питань, що стосується безпосередньо невідкладних змін у правовому статусі присяжного, важливе місце займає удосконалення гарантій прав присяжного, особливо стосовно забезпечення їх незалежності. В цьому контексті процедура прийняття рішення й порядок голосування потребують певних змін.

Також, привертає увагу зміст статті 368 Кримінального процесуального кодексу України (надалі також – КПК України). На нашу думку, та й як доводить практика, присяжні не в змозі належним чином самостійно дати відповідь на той ряд юридично значимих, складних питань, що ставиться перед судом під час прийняття рішення в нарадчій кімнаті. Їм бракує насамперед відповідної юридичної освіти, належного розуміння закону та вміння його застосувати. В такій ситуації присяжний потребує допомоги професійного судді, він орієнтується на його досвід та авторитет.

На наше переконання, відкрита форма голосування в нарадчій кімнаті не сприяє самостійному, незалежному волевиявленню присяжних під час прийняття рішення. Доцільно розглянути можливість використання французької моделі, а саме письмової форми таємного голосування, що дозволить присяжним самостійно приймати рішення незалежно від інших членів суду.

Необхідно також розглянути розширення повноважень суду присяжних на всі особливо тяжкі злочини (чи тяжкі за клопотанням самого обвинуваченого), не обмежуючись лише тими, за які передбачено довічне ув'язнення. Крім того, варто розглянути в кримінальному процесуальному законодавстві провадження в обов'язковому порядку (а не лише за клопотанням обвинуваченого) в суді

присяжних у всіх злочинах, за які передбачено довічне ув'язнення. [1, с. 85]. Важливо враховувати висновок Венеціанської комісії щодо обмеженої сфери застосування суду присяжних [2, с. 54], що свідчить про формальний або умовний підхід до реалізації конституційного принципу участі народу у здійсненні правосуддя в кримінальному процесі.

Ще один недолік інституту присяжних в Україні стосується кількості злочинів, при розгляді яких беруть участь присяжні. Обмеження участі присяжних у кримінальному провадженні в суді першої інстанції тільки за злочинами, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, причому тільки на прохання обвинуваченого, є свідоцтвом того, що законодавець обмежив введення повноцінного інституту присяжних.

За чинним КПК України оскарження вироку, винесеного судом присяжних, відбувається в загальному порядку і вже без участі присяжних. Резонансний вирок, що йде врозріз із загальною судовою практикою, найімовірніше, буде скасовано подальшими інстанціями за участю лише професійних суддів [3, с. 56], що вже мало місце на практиці.

Серед питань, що найчастіше підіймається серед вітчизняних науковців – це розмежування компетенції між професійними суддями і присяжними [4, с. 431; 116], а це означатиме значні зміни в їх правовому статусі, адже присяжні в таку випадку будуть і організаційно, і функціонально відмежовані від професійного судді, що в свою чергу, означає зміну моделі суду присяжних на традиційну – з роздільними колегіями. Відповідно до частини третьої статті 383 КПК усі питання, пов'язані з судовим розглядом, крім питання, передбаченого частиною третьою статті 331 цього Кодексу, судді і присяжні вирішують спільно. Це означає, що і питання факту, і питання права відносяться до компетенції спільної колегії професійних суддів та так званого народного елемента – присяжних.

Також ж є проблемним врегулювання деяких процесуальних питань пов'язаних з відводами.

Запроваджена в Україні модель суду присяжних не забезпечує належну реалізацію конституційного принципу участі народу у здійсненні правосуддя, вимагає оптимізації законодавчої бази та процедурних норм для забезпечення ефективного функціонування системи.

Інститут суду присяжних може стати ключовим у забезпеченні рівноправ'я та справедливості в країні, сприяючи покращенню суспільства та довіри до правосуддя. Подолання виявлених недоліків допоможе суду присяжних

відповідати вимогам справедливості та забезпечить рівний доступ до правосуддя для кожного громадянин.

Список використаних джерел:

1. Совгиря О.В. Реалізація конституційного права громадян на безпосередню участь у здійсненні правосуддя через суд присяжних / О.В. Совгиря, Ю.А. Дещенко. – Молодий вчений. 2015. №5 (3). С.83-86. URL: [http://nbuv.gov.ua / UJRN/molv_2015_5903](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_5903) 24.

2. Выборність суддів та участь народних засідателів у судовому процесі: міжнародна практика та висновки для України (Policy Study)/ Володимир Кушніренко, Катерина Пенькова. URL: http://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/4_vybornist_suddiv.pdf

3. Леоненко М. І. Організаційно-правові проблеми функціонування суду присяжних в Україні / М. Леоненко, А. Войцеховська // Держава і регіони. - Серія: Право. - №2. – 2015. – С. 55-58.

4. Грубінко А.В. Проблеми і перспективи запровадження суду присяжних у системі судочинства України: зарубіжний досвід та вітчизняна практика: / А.В. Грубінко // Юридичний науковий електронний журнал. 2014. №1. С.11-15.

Казьмірова Оксана
КПІ ім. Ігоря Сікорського
oksana.kazmirova@gmail.com

ДИНАМІКА МЕРЕЖІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ У БАЗІ SCOPUS З ПРОБЛЕМАТИКИ КРЕДИТНОЇ ПОВЕДІНКИ

В сучасному суспільстві демонструється посилення інтересу до вивчення питань кредитної поведінки, як з боку економічної науки, бізнес-спільноти, так і з боку представників соціологічної спільноти. Важливо з'ясувати, які чинники впливають на використання кредиту. Іншим плідним напрямком досліджень може бути з'ясування рівня фінансової грамотності серед різних груп населення та визначення впливу фінансової грамотності на стратегії кредитної поведінки. Також, важливим аспектом є вивчення способів, якими люди взаємодіють із фінансовими інститутами, та виявлення соціальних чинників, що впливають на

цю взаємодію. Співпраця між науковцями та використання міждисциплінарного підходу дозволяє враховувати різноманітні аспекти кредитної поведінки, такі як соціальні, економічні, психологічні. Аналіз динаміки джерельної бази Scopus може виявити актуальні теми та підходи, що визначають такий міждисциплінарний підхід.

Мета нашого дослідження полягала в розкритті складу, структури та особливостей публікацій, які відносяться до терміну «кредитна поведінка». Для досягнення цієї мети ми використовували аналіз бібліометричних даних у системі Scopus. Наш підхід включав використання розширеного пошуку за ключовим словом "credit and behavior" для визначення документів, опублікованих протягом останніх п'яти років (2019-2023) в галузі "Social Sciences". Ми також розглядали документи, які були доступні у відкритому доступі (Gold Open, Hybrid Gold, Bronze, Green). В результаті нашого дослідження ми ідентифікували 806 документів, детальна інформація про які подана в таблицях 1-2.

Таблиця 1. Розподіл документів по роках

Рік	Число документів	% документів
2023	163	20,2
2022	162	20,1
2021	165	20,5
2020	167	20,7
2019	149	18,5

У таблиці 1 представлено динаміку публікацій з кредитної поведінки протягом п'яти років (2019-2023). Розподіл документів за роками надає можливість здійснити аналіз тенденцій та змін у дослідженні цієї важливої соціально-економічної теми.

Наявність стабільної кількості публікацій впродовж п'яти років є переконливим свідченням наявності постійного інтересу наукової спільноти до проблем кредитної поведінки. Значення відсотків дозволяють визначити відносну вагу кожного року у загальній кількості документів та виявляти тенденції коливання активності публікацій (від суттєвого збільшення в 2020, 20,7% до зменшення активності у 2019, 18,5%).

Аналізуючи ці дані, можна зробити припущення щодо впливу зовнішніх чинників на інтенсивність досліджень у певні періоди часу. Зокрема, збільшення

кількості публікацій у певні роки може вказувати на підвищений інтерес щодо дослідження кредитної поведінки.

Таблиця 2. Розподіл за типом документу

Тип документу	Число документів	% документів
Стаття	700	86,8
Стаття в матеріалах конференції	40	5
Розділ книги	30	3,7
Огляд	22	2,7
Книги	7	0,9

У таблиці 2 відображено розподіл публікацій з кредитної поведінки за типами документів. Ця структура надає нам важливий контекст щодо форм презентацій наукових досліджень в даній галузі, і може вказати на особливості дискурсу та комунікаційні зв'язки в науковому співтоваристві.

Варто зазначити, що більшість публікацій є науковими статтями. Це може вказувати на посилення запиту на дослідження даної проблеми та поширення нових міждисциплінарних підходів.

Досить низькі відсотки щодо присутності тематики в монографіях (0,9%) та розділах монографій (3,7%) можуть вказувати на відсутність систематичних напрацювань з даної тематики. Проте з іншого боку, вони можуть вказувати на тенденції запиту на подальші наукові пошуки у формі об'ємних наукових творів та монографій.

Присутність оглядів (2,7%) може свідчити не достатнім чином систематизовану та узагальнену інформацію в галузі кредитної поведінки.

Цей аналіз структури типів документів дозволяє соціологові краще розуміти форми інтелектуального внеску у галузь кредитної поведінки та особливості наукової комунікації в цьому контексті.

Серед 5-ти видань з найбільшою кількістю документів потрапили: Sustainability Switzerland (55), Empirical Economics (16), Journal Of Development Economics (8), Land Use Policy (8), Review Of Development Economics (7).

Ми також візуалізували аналіз бібліометричних даних системи Scopus за ключовими словами «credit and behavior» засобами VOSViewer. Мережу можна будувати, наприклад за співавторством в розрізі авторів, організацій, країн.

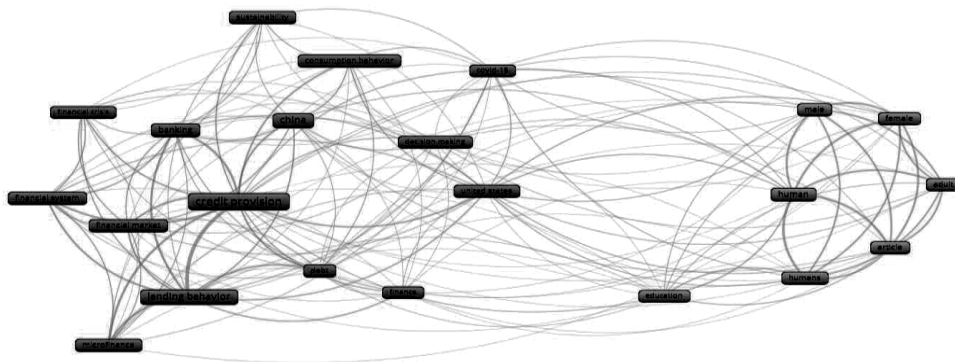

Рис.1. Візуалізація мережі бібліографічних джерел (Scopus, 2019-2023 рр.).

Серед 5-ти країн, найбільше публікацій в United States – 250, China – 133, United Kingdom – 57, Germany – 37, India – 36.

Використання бібліометричного пошуку в Scopus та візуалізації результатів за допомогою VOSViewer показує значний інтерес дослідників до вивчення кредитної поведінки та в свою чергу потребує подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Van Eck, N.J., Waltman, L. (2022). VOSviewer Manual. 24 January 2022.

Коломієць Тетяна Володимирівна
 КПІ ім. Ігоря Сікорського
tana_kol@ukr.net

**ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У ПРОЦЕСІ
 ВРЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНИХ КОНФЛІКТІВ**

Природа гендерних конфліктів є досить складною і розгалуженою, що обумовлено, не в останню чергу, складністю і полісемантичністю поняття «гендер». У науковій традиції дослідження даного концепту вже закріпився погляд, згідно якого доцільно розглядати «гендер» через інтерпретаційні рамки

мікро-, мезо- та макрорівнів. У контексті мікрорівня можемо акцентувати увагу на соціально-рольовій та культурній інтерпретації особистістю культурних моделей та поведінкових патернів чоловіків і жінок як контроверсію статево-біологічним. На мезорівні можемо тлумачити ґендер як продукт активних соціальних інтеракцій, в результаті яких здійснюється ґендерна соціалізація індивідів, що народилися в біологічних категоріях жіночої або чоловічої статей. Макрорівень трактує «ґендер» крізь призму інституційних вимірів як політику рівних прав і можливостей чоловіків та жінок, виопуклюючи проблеми влади, ієрархії, ґендерної нерівності та ґендерної дискримінації.

Виходячи з даних інтерпретаційних рамок, можна зробити висновок, що ґендерна конфліктність як зіткнення протилежно спрямованих інтересів і цінностей, є латентною властивістю соціальних структур та соціальних взаємодій і знаходить свій прояв у основних сферах суспільної життєдіяльності: економічній, політичній, культурній. І все ж, є соціальні інститути, у межах яких ґендерні конфлікти проявляються не тільки в якості прихованих характеристик соціальних інтеракцій, обумовлених різним доступом чоловіків та жінок до важливих соціальних ресурсів, а і в якості відкритих суперечностей та протистоянь. Яскравим прикладом такого інституту є сім'я.

Аналізуючи основні причини сімейних конфліктів (розбіжності у цінностях, переконаннях, баченнях, що актуалізують різні способи реалізації та втілення цих цінностей і переконань у членів сім'ї та впливають на поведінку, встановлені правила взаємодії та закріплені сімейні ролі), можна досить легко простежити тенденції взаємозв'язку між ґендерними моделями поведінки, ґендерними стереотипами та ґендерними ролями з одного боку та детермінантами сімейних конфліктів з іншого боку. Таким чином, сімейні конфлікти ми можемо аналізувати як ґендерні конфлікти, в яких найбільш яскраво проявляються і реалізуються суспільні суперечності, спричинені ґендерним фактором [1; 78].

Теорія і практика ефективного врегулювання конфліктних ситуацій базується на ідеї, відповідно до якої успішне вирішення конфлікту залежить від того, наскільки сторони зможуть рухатися від взаємовиключених позицій, що завжди лежать «на поверхні», до взаємооб'єднуючих інтересів партнерів, які потрібно з'ясувати і зрозуміти. В ході такого «прояснення інтересів» необхідно дізнатися, що є важливим для сторін, чому це для них важливо, яким чином учасники конфлікту бачать вирішення ситуації, обґрунтувати оптимальні шляхи вирішення питання.

Традиційно, для врегулювання крайніх проявів сімейних конфліктів, використовувались судові процедури. Однак, в кінці минулого століття більш ефективним інструментом інтервенції в конфлікт стала медіація. Медіація з'явилась як альтернативна судовому процесу форма роботи з конфліктом за участю третьої нейтральної сторони (посередника), що дає змогу поглянути на процес врегулювання конфлікту як на комунікацію сторін на засадах діалогу, що дозволяє регулювати конфлікт з урахуванням інтересів та потреб сторін. Дане твердження виступає базовим принципом сучасних теорій і практик взаємодії, особливо в умовах конфлікту.

В основі міждисциплінарного і синтетичного процесу медіації лежать різноманітні теорії, дослідження та практики, що базуються на поєднанні кращих психологічних, сімейних та правових аспектів досвіду розлучення. Це взаємозбагачення структур, основних знань і методів у сферах комунікації, соціальної психології (дослідження конфліктів і влади), дослідженні розлучень і етапів розвитку дитини, теорії сімейних систем, переговорів і права створило ефективну і привабливу процедуру сімейної медіації, роблячи її однією з найперспективніших інтервенцій у конфлікт, на відміну від руйнуючого і змагального процесу судових засідань[2; 38].

Таким чином, проглядаються досить потужні перспективи застосування медіації як альтернативної форми врегулювання суперечностей у процесі сімейних конфліктів, що мають в основі гендерну проблематику.

Список використаних джерел:

1. Коломієць Т.В. Подолання гендерної асиметрії як механізм регулювання соціальних конфліктів українського суспільства // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. : Зб. Наукових праць. Київ. 2019. № 3(43) . С.74-79
2. Kelly Joan. Issues Facing the Family Mediation Field // Pepperdine Dispute Resolution Law Journal. 2000. № 1(37). С. 37-44.

Мельник Любов Іванівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
melnik.lyubov45@gmail.com

Науковий керівник:
Федорченко-Кутуєв П.В., д.соц.н., проф.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

АНАЛІЗ БІБЛІОМЕТРИЧНИХ ДАНИХ SCOPUS З ТЕМАТИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГІБРИДНИХ КОНФЛІКТІВ

Мета нашого дослідження полягає у встановленні складу, структури та особливостей публікацій, що стосуються гібридних конфліктів. Для досягнення цієї мети ми провели аналіз бібліометричних даних системи Scopus, використовуючи розширений пошук за ключовим словом "hybrid conflict" для виявлення документів, опублікованих протягом останніх 5 років (2019-2023). Наш фокус обмежувався сферою "Social Sciences", а також включав розгляд документів, що знаходяться у відкритому доступі (Gold Open, Hybrid Gold, Bronze, Green). В результаті пошуку ми знайшли 702 документа, інформація про які надана в таблицях 1-2.

Таблиця 1. Розподіл документів по роках

Рік	Число документів	% документів
2023	157	22.4
2022	159	22.7
2021	136	19.4
2020	130	18.5
2019	120	17.1

Таблиця 2. Розподіл за типом документу

Тип документу	Число документів	% документів
Стаття	521	74,2
Розділ книги	111	15,8
Огляд	25	3,5
Глава книги	22	3,1
Стаття в матеріалах конференції	13	1,9
Замітки	3	0,4

Листи, огляди	7	1
---------------	---	---

Аналіз результатів свідчить, що число документів зросло з 120 в 2019 році до 159 в 2022 р., більш, ніж на чверть. Переважну більшість документів, 74,2%, складають саме статті. Серед 10-ти видань з найбільшою кількістю документів потрапили: London School of Economics and Political Science (8), University of Melbourne (8), The Australian National University (7), The University of British Columbia (7), National University "Odessa Law Academy" (7), Universiteit van Amsterdam (6), Helsingin Yliopisto (6), University of Oxford (6), The University of Queensland (6), Itä-Suomen yliopisto (6).

Ми також візуалізували аналіз бібліометричних даних системи Scopus за ключовими словами «hybrid conflict» засобами VOSViewer. Мережу можна будувати, наприклад за співавторством в розрізі авторів, організацій, країн.

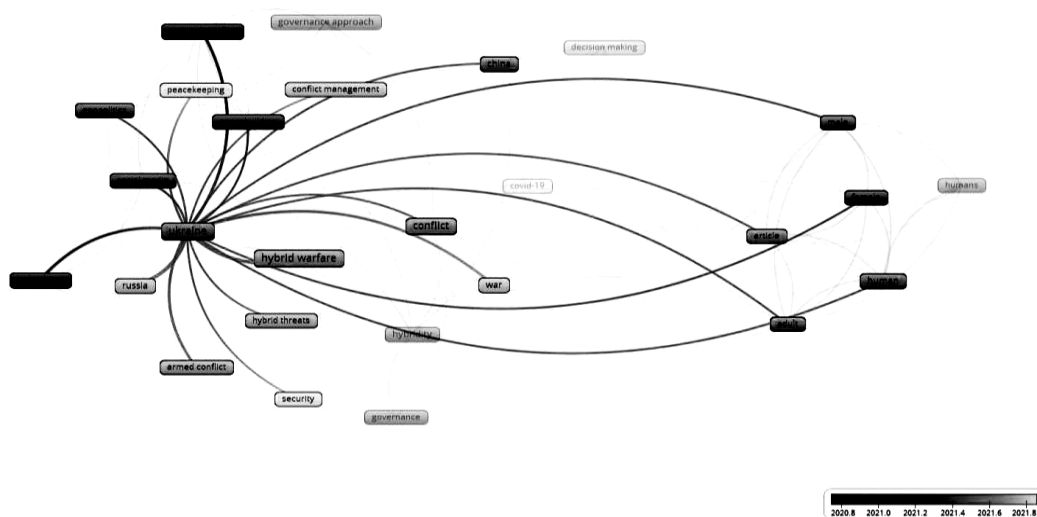

Рис.1. Візуалізація мережі бібліографічних джерел (Scopus, 2019-2023 рр.).

Проаналізуємо бібліометричні дані системи Scopus з ключовими словами «hybrid conflict» за останні 5 років пов'язаних з Україною (2019-2023).

В результаті пошуку ми знайшли 38 документів, інформація про які надана в таблиці 1 та рисунку 2.

Таблиця 1. Розподіл документів по роках

Рік	Число документів	% документів
2023	13	34,2
2022	4	10,5

2021	5	13,2
2020	11	28,9
2019	5	13,2

Як видно з таблиці та графіку, у 2023 році кількість друкованих документів збільшилась у півтора рази в порівнянні з 2019 роком. Проаналізувавши всі 38 документів, переважну більшість 86,8%, складають статті.

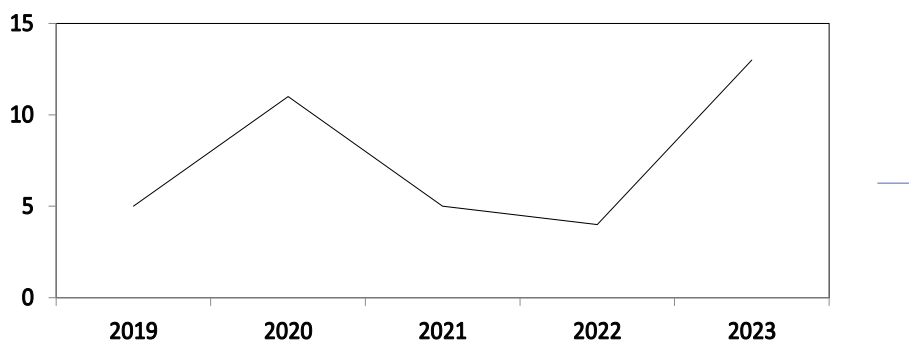

Рис.2. Розподіл документів по роках з ключовим словом «Україна»

Серед 5-ти видань з найбільшою кількістю документів потрапили: National University "Odessa Law Academy"(5), National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" (2), Masaryk University (2), Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2), Tartu Ülikool (2).

Ми також візуалізували мережу статей (38 документів) з ключовим словом «Україна» засобами VOSViewer.

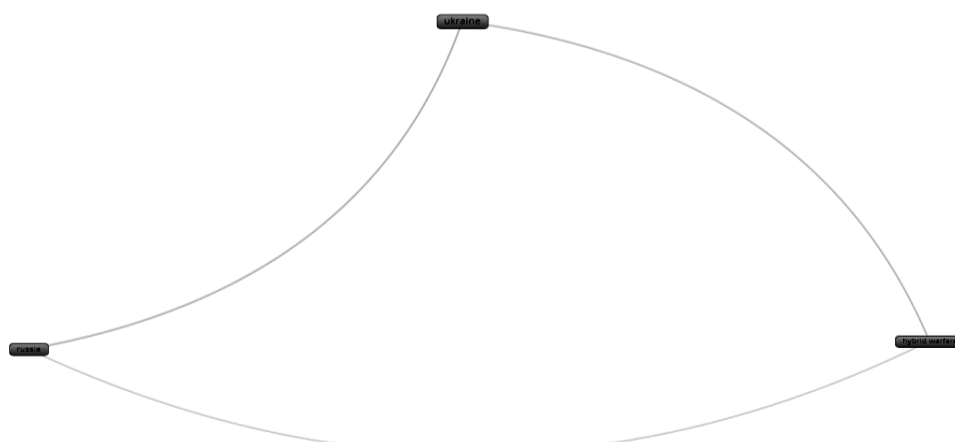

Рис.3. Візуалізація мережі статей про гібридний конфлікт в Україні (Scopus, 2019-2023 рр.).

Застосування бібліометричного пошуку в Scopus, узагальнення його висновків та візуалізація результатів за допомогою інформаційних технологій, зокрема, VOSViewer, відкриває перед нами нові можливості для аналізу наукової літератури у контексті дисертаційного дослідження. На основі цього аналізу можна зробити висновок про зростаючий тренд на ототожнювання України саме з гібридною війною.

Список використаних джерел:

1. Van Eck, N.J., Waltman, L. (2022). VOSviewer Manual. 24 January 2022.

Панченко Любов Феліксівна
д. п. н., проф.
КПІ ім. Ігоря Сікорського
lubov.felixovna@gmail.com

ТРЕНДИ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ДАННІ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУСПІЛЬНОГО БЛАГА

Побудова ефективного публічного управління в Україні має спиратися на сучасні світові тренди. У 2023 р. дослідники [1] виділяють такі наскрізні тенденції.

Гнучкі моделі державної робочої сили. Уряди змінюють структуру робочої сили державного сектору, щоб вона стала більш гнучкою, заснованою на навичках і здатності співпрацювати.

Подолання перешкод в обміні даними. Завдяки зосередженню на управлінні та використанні даних лідери усувають перешкоди для обміну даними між державними органами та використовують інші джерела даних, щоб стимулювати інновації, надавати кращі послуги та покращувати життя.

Подолання розриву фінансування. Урядові лідери все більше визнають, що для вирішення загальних проблем, таких як зміна клімату, міграції, безпритульність, потрібні підходи до спільного фінансування; ізольоване фінансування може завадити інноваціям. Механізми спільного фінансування є перспективними у вирішенні багатьох проблем.

Індивідуальні державні послуги. Завдяки прогресу в цифрових технологіях, дослідженнях поведінки та новим інструментам керування даними уряди досягають успіхів у наданні більш індивідуальних та персоналізованих послуг шляхом обміну даними та співпраці між урядовими установами.

Інновації в бек-офісах, що покращують продуктивність місії. Завдяки технічним інноваціям трансформації процесів бек-офіси краще використовують інформацію для надання послуг і досягнення цілей місії публічного управління.

Серед тенденцій, орієнтованих на окремі галузі, виділяють такі [1].

Регулювання, що сприяє інноваціям. Оскільки кардинальні технологічні зміни змінюють нормативне середовище, багато регуляторів активно передбачають ці зміни та сприяють ширшим суспільним інноваціям.

Об'єднання для досягнення повного здоров'я. Уряди активно працюють над реструктуризацією складних багаторівневих систем охорони здоров'я для забезпечення систем інтегрованого здоров'я, орієнтованого на пацієнта.

Наскрізне правосуддя. Організації юстиції в усьому світі надають пріоритет співробітництву, створюючи структури для внутрішньодержавної співпраці та сприяючи державно-приватній екосистемі вирішення проблем, яка включає технологічні компанії, некомерційні організації та університети.

Безпека через мережу. Глобалізація та транскордонне співробітництво збільшують вплив компаній, некомерційних організацій і окремих осіб, незалежних від дій суверенного уряду. Керівники урядів прагнуть до більшої співпраці та координації з комерційними структурами в глобальних питаннях для досягнення спільних цілей.

Отже, одним з трендів 2023 року в публічному управлінні є ефективний обмін даними. Ми спробували також з'ясувати (таблиця 1), як еволюціонували в часі тренди у публічному управлінні, пов'язані з даними [1].

Таблиця 1

Еволюція трендів у роботі з даними в галузі публічного управління 2020-2022

Рік	Trend	Тренд
2020	The rise of data and AI ethics	Зростання даних і етики ШІ
2021	Fluid data dynamics	Плинність динаміки даних
2022	Data fueled government	Уряд, підживлений даними
2023	Bringing the data sharing chasm	Усунення перешкод в обміні даними

Як бачимо, в поточному році акцент зроблено на усуненні перешкод в обміні даними. Дані стають все більш важливими для урядових операцій і все

більше керівників визнають цінність ефективного обміну інформацією. Підприємства, приватні особи та агентства все частіше розглядають «дані як інструмент суспільного блага» [2].

Обмін даними між урядом, некомерційними організаціями, приватним сектором і соціальними підприємствами також може допомогти у вирішенні складних проблем в післявоєнній перспективі України. Ось чому вкрай важливо готувати майбутніх фахівців з публічного управління в цьому напрямку. В курсі «Аналітика даних в галузі публічного управління», який розроблений нами для PhD студентів, акцент зроблений на сучасних трендах аналізу даних, методах багатовимірного аналізу даних.

Список використаних джерел:

1. Eggers_W.D., McGrath B., Salzetti J. The nine trends reshaping government in 2023. Режим доступу: <https://www.deloitte.com/global/en/our-thinking/insights/industry/government-public-services/government-trends/2023/cross-agency-collaboration.html>
2. Karkera A., Kelkar M., Mariani J., Nuttall K. Bridging the data-sharing chasm. Режим доступу: <https://www.deloitte.com/global/en/our-thinking/insights/industry/government-public-services/government-trends/2023/boosting-data-sharing-across-government.html>

Пиголенко Ігор Вікторович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
pigolenko@gmail.com

ВПЛИВ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ НА ЗМІНИ В ДЕРЖАВІ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Історія людства вражена майже безперервним ланцюгом різноманітних воєнних конфліктів – локальних, регіональних, національних і глобальних, – які завдають жахливої шкоди соціальній і фізичній структурі міст. З 1970-х років 42 країни були залучені у воєнні конфлікти, і вони представляють близько 44% населення світу. У збройних конфліктах у цих країнах загинуло майже 12

мільйонів життів. До 1944 року внаслідок Другої світової війни світ бачив 15 мільйонів біженців і 20 мільйонів переміщених осіб у межах рідної країни [4].

Війна – організована збройна боротьба держав або інших політичних угруповань. Як правило, причинами війни є глибокі суперечності територіального, економічного, політичного, ідеологічного та ін. характеру [3, с. 66]. В свою чергу, «воєнний конфлікт – форма розв'язання гострих суперечностей між державами, народами, соціальними групами або іншими суб'єктами політики з двостороннім використанням воєнної сили. У широкому розумінні, прийнятому в міжнародному праві, воєнний конфлікт охоплює всі форми засобів протиборства між суб'єктами політики – від прикордонних зіткнень до світових воєн [1].

Війна є чи не одним із найголовніших аспектів змін, який доволі часто ігнорують. Хоча війна вивчається в різних контекстах, її роль як незалежної змінної, зазвичай, нівелюється. Наприклад, вчені здебільшого зосереджуються на витоках війни або дискутують на тематику дипломатії воєнного часу та безпосередньо післявоєнного періоду. Кількість країн, у яких сьогодні відбуваються воєнні конфлікти, залишається значною, не виключенням є і Україна.

Міжнародні конфлікти, особливо війни, очевидно, впливають і на людей. Деякі люди гинуть на війні, інші ж отримують виснажливі травми, сім'ї переживають передчасну смерть родичів. Найбільш помітний ефект війни можна спостерігати у поведінці та поглядах індивідів. Наприклад, до уваги можна взяти те, як людина приймає рішення під впливом воєнного досвіду, навіть задовго після закінчення тієї самої війни. Зараз прийнято вважати, що досвід двох світових війн показує, наскільки генерали готові воювати до останньої краплі крові, настільки дипломати готові її уникнути. Політичні лідери вчаться на історії і Друга світова війна, наразі має найбільший вплив на них [5].

Будь-яка війна впливає на окремих осіб, на групи, нації та міжнародні системи. На кожному рівні аналізу наслідки війни можуть також відрізнятися. Так, наприклад, наслідки можуть залежати від часу впливу або тривалості. За рік і 8 місяців війни в Україні ми вже фіксуємо і спостерігаємо безліч руйнівних наслідків, до яких привела ця війна, проте поступово будуть з'являтися й нові, які ми побачимо тільки з часом, наприклад, під час відбудови країни.

Тривалість наслідків теж може бути різною. Так, людина втративши свій дім під час війни, зможе отримати нову оселю через якийсь проміжок часу, проте психологічна травма від пережитого залишиться на все життя і навіть передасться наступним поколінням. В залежності від розмаху війни, ступінь наслідків теж може бути різним. Очевидно, російсько-українська війна носить не локальний характер, і чинить вплив на світову систему в цілому, від росту цін на

газ, паливо і продукти харчування, до наявності переселенців та збільшення кількості біженців по всьому світу.

Руйнація є невід'ємною частиною війни та найвизначнішою її рисою. Війна вбиває людей, руйнує капітал і завдає шкоду всій планеті. Війна також може знищити політичні та економічні установи як національні, так і міжнародні, які організують і підтримують громадську активність. Але війна, також, носить оновлювальний характер. Вимоги війни і воєнного часу, мобілізація, чи то для збільшення виробництва, чи для більшої соціальної координації, кількість жертв, генеруються в успішну адаптацію та збільшують темпи можливих змін. Війни впливають як на учасників конфлікту, так і сторонніх людей. Війна впливає на нації, незалежно від того, чи вони фактично брали участь в конфлікті.

Пояснюючи чинники піднесення та занепаду як індивідуальних суспільств, так і світу як цілісності, суспільствознавці XIX–XX століть здійснювали інтелектуальний еквівалент «подорожі на Захід», наполегливо аргументуючи, що епоха модерну є нічим іншим, як похідною від піднесення Заходу, що розпочалося впродовж Броделевого тривалого XVI століття та мало своїм вислідом підкорення Решти гегемонії та / або насильницькій владі європейських країн та їхніх «дочірніх» суспільств. Відтак, порівняльно-історичне дослідження суспільств / цивілізацій незрідка зводилося до пошуку чинників динамізму Заходу за одночасної спроби ідентифікації факторів, що блокували аналогічні трансформації на Сході [2, с. 226].

Вплив війни на соціальну згуртованість, таким чином, залежить від характеру війни. Коли існує зовнішня загроза, відбувається початкове збільшення соціальної згуртованості після початку війни. Процес мобілізації воєнного часу, однак має тенденцію самостійно знижувати рівень соціальної згуртованості. Наявність зовнішньої загрози може мати додатковий пом'якшувальний ефект на зниження рівня згуртованості через мобілізацію, може бути меншим ніж вони були б під час подібної, але не загрозованої війни. Коли зовнішньої загрози немає, мобілізація негайно призведе до зниження рівня соціальної згуртованості [7].

Очевидно, що війни глибоко впливають на міжнародну систему. Їх наслідки, що стосуються спроможності держав і вибору, мають міжнародний рівень. Отже, війни можуть фундаментально змінити міжнародну політичну, економічну, соціальну систему, впливаючи на кількість учасників системи, їх відносні потужності і спроможності.

Список використаних джерел:

1. Бут Ю.І. Воєнний конфлікт. Енциклопедія Сучасної України. 2006. Т. 5. URL: <https://esu.com.ua/article-27383> (дата звернення: 17.11.2023).

2. Від європейського дива до азійської гегемонії: трансформація сучасної соціологічної теорії / П.В. Кутуєв // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр. – К., 2007. – Вип. 61. – С. 226-233.

3. Соціологічна енциклопедія / Укладач В.Г. Городяненко. Київ : Академвидав, 2008. 456 с.

4. Haughton, J. The Reconstruction of War-Torn Economies and Peace-Building Operations. Cambridge: Harvard Institute for International Development. 1998. p. 213-281. URL: https://www.jica.go.jp/jica-ri/IFIC_and_JBICI-Studies/jica-ri/publication/archives/jbic/report/paper/pdf/rp16_e04.pdf (дата звернення: 17.11.2023).

5. Jervis, R. Perception and misperception in international politics. Princeton: Princeton University Press, 1976. 544 p. URL: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/5622801/mod_resource/content/1/%5Bcenter%20for%20International%20Affairs%2C%20Harvard%20University%5D%20Robert%20Jervis%20-%20Perception%20and%20Misperception%20in%20International%20Politics%20%282017%2C%20Princeton%20University%20Press%29%20-%20libgen.lc.pdf (дата звернення: 17.11.2023).

7. Stein, A.A. Conflict and cohesion: A review of the literature. Journal of Conflict Resolution. 1976. Vol. 20. № 1. P. 143-172. URL: https://www.grandstrategy.net/Articles-pdf/Conflict_and_Cohesion.pdf (дата звернення: 17.11.2023).

Северинчик Олексій
КПІ ім.Ігоря Сікорського
o.severinchik@gmail.com

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Інформаційні технології, зокрема соціальні медіа та цифрові платформи, істотно змінюють плин сучасних конфліктів, пропонуючи новітні способи впливу та маніпуляцій. Вони відіграють двояку роль у конфліктних ситуаціях: з одного боку, сприяють швидкому розповсюдженню інформації, дозволяючи оперативно освітлювати суспільно важливі події. З іншого боку, вони можуть бути використані для маніпуляції свідомістю, формування суспільних стереотипів

та політичних установок, що може призвести до розпалювання конфліктних ситуацій.

Інформаційні технології впливають на процеси формування політичної свідомості, особливо у молоді, що активно користується цифровими медіа. Це дає можливість політичним та соціальним акторам використовувати цифрові платформи для розповсюдження своїх ідей, мобілізації прихильників та критики опонентів. Водночас, це створює підґрунтя для поширення фейкових новин, пропаганди та дезінформації, що може призвести до підвищення напруженості у суспільстві. [2, с. 105-107]

Забезпечення кібербезпеки є важливим аспектом у контексті глобалізованого світу, де інформація може використовуватися як зброя. Уряди та організації мають зміцнювати свої кіберзахисні механізми для захисту від хакерських атак, кібершпіонажу та інших загроз, що виникають у цифровому просторі.

З іншого боку, інформаційні технології дозволяють громадянам бути більш інформованими та залученими до суспільного життя. Соціальні медіа, блоги, онлайн-платформи для громадських обговорень та петицій надають людям можливість висловлювати свої думки, обмінюватися інформацією та організовувати громадські кампанії. Це сприяє формуванню активного громадянського суспільства, де люди мають вагу та можливість впливати на політичні процеси та суспільні зміни.

У сучасному світі, коли конфлікти набувають все більш складних і різноманітних форм, роль медіації та використання інформаційних технологій у процесі їх врегулюванні стає надзвичайно важливою. Медіація, як мирний спосіб вирішення конфліктів, включає в себе різноманітні підходи та методики, що дозволяють залагоджувати як міжнародні, так і внутрішні протиріччя. Вона базується на діалозі, взаємопорозумінні та пошуку компромісу, що робить її ефективним інструментом врегулювання конфліктних ситуацій.

Крім того, використання цифрових технологій для освітніх цілей, зокрема, у сфері медіації, сприяє підвищенню обізнаності громадян про методи вирішення конфліктів, права людини та демократичні цінності. Це створює основу для розвитку відповідального, освіченого та активного суспільства, здатного до самоврядування та самоорганізації. [1, с.59-64]

Таким чином, відповідальне використання інформаційних технологій є важливими інструментами для розвитку громадянського суспільства, яке базується на принципах демократії, взаємоповаги, толерантності та активної

участі у суспільному житті. Вони допомагають формувати усвідомлене ставлення до суспільних проблем та виховують громадян, готових діяти заради позитивних змін у своїх громадах та країні загалом. Інформаційні технології відіграють важливу роль у сучасних конфліктах, будучи одночасно засобом швидкого розповсюдження інформації та потенційним інструментом маніпуляції та дестабілізації. Збалансоване використання цих технологій та розвиток адекватних механізмів їх регулювання та безпеки є ключовими для підтримання стабільності та миру у глобалізованому світі.

Список використаних джерел:

1. М.Н. Єнін, О.П. Северинчик, Д.В. Макаренко/ Медіація в освітньому просторі закладів вищої освіти: у пошуках моделі та способів організації // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. – Київ, 2019. – №3(43). С.59-64.

2. Северинчик О. П. Роль інформаційних технологій в умовах гібридних конфліктів// Трансформація українського суспільства в цифрову еру : Матеріали ІІ всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 23 березня 2023 р.) – Одеса : Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», 2023. – 221 с.

Федорченко-Кутуєв Павло Володимирович
завідувач кафедри соціології, д.соц.н., проф.
КПІ ім. Ігоря Сікорського
p.kutuev@gmail.com

Мельник Любов Іванівна
аспірантка кафедри соціології
КПІ ім. Ігоря Сікорського
melnik.lyubov45@gmail.com

ТРАНСФОРМАЦІЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТІВ

У соціологів та вчених у галузі соціальних наук загалом завжди було питання, як визначити суспільство, в якому ми живемо. Існує розмаїття різних

концепцій та визначень, які часто здаються суперечливими. Так, існує консенсус, що ми живемо в суспільстві, яке базується на виробництві та споживанні інформації. Це відрізняє сучасне суспільство від його попередників. Канадський соціолог і медіа-теоретик Маршалл МакЛуен у 1970-х роках висловив ідею, що ми живемо в «Гутенберзькій галактиці». Маршал МакЛуен ввів поняття «Гутенберзької галактики» в своїй книзі "The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man," опублікованій у 1962 році [1]. Ця книга розглядає вплив розвитку засобів масової комунікації, зокрема друку, на суспільство і культуру.

За поглядами МакЛуена, епоха книжкового друку, яку започаткував німецький першодрукар, ювелір і винахідник Йоганн Гутенберг з винаходом друкарства з рухомими літерами у середині 1440-х, мала величезний вплив на спосіб, яким люди сприймали і обробляли інформацію [2]. Він називав цю епоху «Гутенберзькою галактикою» через те, що винайдений друк дозволив створити культуру масової комунікації на основі письма та тексту. Ця епоха відзначалася розширенням книжкового читання та друку як головних засобів передачі знань і інформації.

Основна ідея МакЛуена полягає в тому, що спосіб, яким інформація подається, впливає на спосіб, яким ми розуміємо і світ і спілкуємось в ньому. В епоху «Гутенберзької галактики», друковані тексти та книги створили уніфіковану культуру, засновану на слові, аналізі та послідовності. Ця культура також сприяла розширенню ідей раціоналізму та науки.

З іншого боку, МакЛуен зауважував, що з розвитком нових засобів масової комунікації, таких як телебачення і радіо, спосіб сприймання інформації почав змінюватися. Він вважав, що ця зміна може вплинути на культуру і суспільство, і спрогнозував, що суспільство буде переходити до «електронної епохи», де візуальність та аудіовізуальні засоби комунікації стануть більш важливими, ніж текст.

Сама ідея «Гутенберзької галактики» МакЛуена підкреслює важливість засобів масової комунікації у формуванні культури і способу сприйняття інформації у суспільстві.

В наш час соціологи стверджують, що ми живемо в «інтернет-епоху». Проте, надмірна кількість інформації створює загрозу. Ми постійно переповнені новинами, і природно виникає питання: Як розрізнити новини від фейкових новин, факти від «альтернативних фактів»? Крім того, розмаїття інформації, якою розпоряджаються уряди та новинні корпорації, створює можливості для

маніпуляцій та дезінформації населення, отже породжує конфліктність в суспільстві.

Саме тут стає важливим критичне мислення. Критичне мислення можна визначити як здатність думати незалежно, розрізняючи факти від фантазій і маніпуляцій. Це також передбачає піддавання процесу мислення строгим логічним вимогам. Критичне мислення є передумовою демократії. Без нього ми стикаємося з небезпекою від маніпуляцій та теорій змов, які процвітають завдяки сліпій довірі до ідей, наданих виборцям владних еліт. Прикладів на жаль багато, починаючи від політичної риторики Трампа та Brexit і закінчуючи поточними уявленнями російських владних класів і населення.

У контексті даного дискурсу можна додати, що сучасна інформаційна епоха призвела до зростання публічних дискусій і діалогу завдяки доступності Інтернету та соціальних мереж. Це створює можливість для більшої участі громадян у суспільних процесах та виразу своїх поглядів. Однак разом з цим зростає ризик поширення дезінформації, а також інформаційної гібридності, де реальні факти і вигадки можуть змішуватися.

Крім того, слід зауважити, що в сучасному світі суспільство стикається з глобальними проблемами, такими як зміна клімату, кризи в регіонах та геополітичні конфлікти, і важливо розуміти, як інформація та критичне мислення можуть вплинути на розв'язання цих проблем. Доступ до об'єктивної та перевіреної інформації може визначити майбутнє суспільства і його спроможність ефективно реагувати на виклики.

В контексті даного твердження «електронної епохи», постає питання: а чи можлива конфліктність в суспільстві, через відсутність критичного мислення. В даному випадку можна стверджувати, що конфліктність в суспільстві може поглиблюватися через відсутність критичного мислення. Критичне мислення відіграє важливу роль у спроможності людей аналізувати інформацію, розрізнити факти від дезінформації та об'єктивно оцінювати ситуації.

З вищесказаного можна зробити висновок, що критичне мислення є ключовим елементом суспільного розвитку та збереження миру. Відсутність цієї навички може призвести до поширення дезінформації, конфліктів у політиці, культурних розбіжностей та інших проблем у суспільстві. Розвиток критичного мислення важливий як для індивідів, так і для суспільства в цілому, оскільки він допомагає зрозуміти та аналізувати інформацію, а також приймати обґрунтовані рішення, що сприяє стабільності та розвитку. Слід мати на увазі, що зниження,

або навіть загибель, критичного мислення матиме надзвичайно руйнівні і болісні наслідки для нашого колективного та індивідуального життя.

Список використаних джерел:

1. McLuhan M. The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man. — Toronto : Univ. of Toronto Press, 1962.
2. Ісаєвич Я. Д. Гутенберг Йоганн [Архівовано 2 лютого 2017 у Wayback Machine.] // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2004. — Т. 2 : Г — Д. — С. 260. — 518 с.
3. П. В. Федорченко-Кутуєв, Л. І. Мельник. Роль технологій у глобальній політиці модерну // Трансформація українського суспільства в цифрову еру: Матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 23 березня 2023 р.) – Одеса : Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», 2023. – С. 39-42.

Чернієнко Олександр Володимирович

Національний університет «Одеська політехніка»

7994554@gmail.com

Науковий керівник:

Ровинська К.І., к.держ.упр., доцент

Національний університет «Одеська політехніка»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ МОРЯКІВ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Згідно з кризою, яка охопила світову морську сферу з 2020 року, стало очевидним, наскільки роз'єднаною та вразливою є міжнародна система морської навігації. Деякі країни відмовлялися вирішувати гуманітарні проблеми, пов'язані з кризою, не забезпечуючи зміну екіпажів та не вирішуючи питання репатріації моряків. У той же час, деякі країни активно сприяли створенню удосконалених стратегій для протидії глобальним загрозам, забезпечуючи можливість морякам потрапляти на кораблі та повертатися додому.

У той же час, необхідно звернути увагу, що впливові портові держави, з радістю приймали й відправляли вантажі, що приносили користь їхній економіці та населенню. Однак вони не надавали допомоги морякам для можливості ротації. Визначним досвідом, на наш погляд, можна вважати визнання моряків як ключових працівників сприяло зміні уявлень про проблеми, пов'язані з забезпеченням доступу членів екіпажів суден до роботи в умовах кризи [3]. Але це визнання не враховувало ризики та загрози, що існують окрім пандемії, зокрема, війна та правовий режим воєнного стану.

Після введення в Україні воєнного стану було оголошено загальну мобілізацію, яка передбачала, що громадяни віком від 18 до 60 років, здатні для виконання військового обов'язку, зокрема чоловіки, підлягали мобілізації до Збройних Сил України. Одночасно було обмежено виїзд чоловіків цієї вікової групи з України за кордон починаючи з 24 лютого 2022 року .

Таким чином, моряки, окрім обмеження конституційних прав, які встановлюється правовим режимом воєнного стану, фактично отримали заборону реалізації своєї професійних та трудових прав, адже їх реалізації безпосередньо залежить від здатності перетинати кордон.

Окрім цього, перед публічною владою постало ряд питань, пов'язаних із забезпечення прав морякам, які через військові дії не можуть оновити свої кваліфікаційні документи, а також продовження термінів дії трудових контрактів моряків, які перебувають на суднах, враховуючи особливості повернення моряків, а також забезпечення проїзду та візової підтримки моряків для їх проїзду на судна.

Україна є одним з найбільших у світі постачальників робочої сили (моряків) для флоту, надзвичайно важливим є проведення у державі роботи щодо врегулювання на законодавчому рівні питання забезпечення гарантій прав моряків. Для цього, І.О. Данилова наголошує на необхідності ратифікації Конвенції міжнародної організації про працю в морському судноплаванні 2006 р., щоб захистити права українських моряків [1]. Так, Правило 2.5 Конвенції Міжнародної організації праці 2006 р. про працю в морському судноплаванні (MLC 2006) встановлює, що моряки мають право на репатріацію після закінчення строку їх контракту. Згідно конвенції MLC 2006, держави прапора несуть відповідальність за право моряків на репатріацію, а держави порту зобов'язані сприяти такій репатріації, а також зміні моряків. Міжнародна організація праці вказала, що ці зобов'язання повинні дотримуватися в т. ч. під час пандемії [3], зокрема, на нашу думку, навіть, в умовах воєнного стану. Крім гуманітарних

проблем та питань добробуту моряків, а також питань дотримання міжнародних норм, зростає ризик втоми та психічного розладу здоров'я людей, що може призвести до серйозних морських аварій та нещасних випадків.

Отже, значущість професії моряків у світі визначена тим фактом, що ряд країн, під час пандемії COVID-19, офіційно визнали моряків та інший морський персонал «ключовими працівниками» (key workers) для забезпечення своєчасної зміни екіпажів. Віднесення моряків до категорії «ключових працівників» спрямоване на забезпечення звільнення їх від обмежень під час подорожей та надання можливості безперешкодно подорожувати на судна та з них, що є основним елементом у здійсненні змін екіпажів.

Таким чином, міжнародне визнання моряків як критично важливої ланки світового мореплавства та необхідність вирішення питання забезпечення гарантій прав моряків на професію та працю, обумовило зробити певні кроки у напрямку вирішення цього питання органами публічної влади. Зокрема, відповідно до постанови Кабінету міністрів України № 992 від 02.09.2022, Правила перетинання кордону було доповнено пунктом 212, який визначає порядок перетинання державного кордону чоловіками віком від 18 до 60 років, якщо вони прямують для роботи на морських суднах, суднах внутрішнього плавання у складі екіпажів таких суден або для проходження практичної підготовки на суднах у період дії на території України воєнного стану [2].

Механізм отримання дозволу для визначеної категорії моряків передбачає залучення декілька державних установ: Адміністрація судноплавства, Державна служба морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України та військкомат. Моряк має звернутись до Морської адміністрації та в електронному порядку отримати документ, який підтвердить, що він є українським моряком, має легальні робочий та освітній дипломи. Далі у дводенний термін звернутися до військкомату та протягом семи днів мають видати документ для перетину пунктів пропуску на кордоні. На даний час, у відкритому доступі відсутні дані про реалізацію зазначеного механізму, проте його розробка та впровадження вже свідчить про визнання та розуміння державою місця українських моряків в світовому мореплавстві, а також визначає подальший вектор забезпечення гарантій прав на професію та працю під час правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Данилова І.О. Проблеми захисту прав моряків в умовах збройного конфлікту в Україні: українські моряки – ключові працівники (key workers). // Аналітично-порівняльне правознавство. № 1. 2023. – [режим доступу]: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/279289>

2. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України. Постанова Кабінету Міністрів України; Правила від 27.01.1995 № 57– [режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#n11>

3. Сергєєв Ю., Романішина К. Дотримання прав моряків в умовах пандемії COVID-19. Юридична газета. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/morske-pravo/dotrimannya-prav-moryakiv-v-umovah-pandemiyi-covid19.html>

СЕКЦІЯ 3. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Гров Олександра Олександрівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Info38051@gmail.com

Науковий керівник:
Цимбаленко Я., к.держ.упр, доц.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СИСТЕМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Необхідність постійного організаційного та функціонального вдосконалення інститутів публічного управління вимагає пошуку відповідних засобів. Цифрові технології спочатку повністю змінили бачення таких засобів, а з часом стали стандартом де-факто для їх створення та застосування. На сучасному етапі серед існуючих програмних реалізацій найефективнішим та перспективним вважається штучний інтелект.

Для визначення доцільності та умов впровадження штучного інтелекту у систему публічного управління було застосовано методи аналізу документів та структурно-функціонального аналізу.

За своєю сутністю штучний інтелект розглядаємо як апаратно-програмний комплекс з функцією прогресивного аналізу у реальному часі. Отже його здатність до самостійного вдосконалення цієї функції на основі виконаних завдань надає певні переваги щодо його застосування у процесах публічного управління (адміністрування) проти програмного забезпечення з умовно статичним функціоналом.

Публічне адміністрування можна розглядати як цілеспрямовану взаємодію публічних адміністрацій з юридичними і фізичними особами з метою забезпечення реалізації законів, а також виконання основних функцій, таких як функція орієнтуючого планування, що визначає очікувані напрями розвитку, створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподілу праці, кооперування та координування діяльності, моніторинг результатів [1, с.4].

Різноманіття завдань і функцій публічної адміністрації зумовлює використання різних форм її діяльності, які зазначені в законах, положеннях, статутах та інших актах, що регламентують діяльність владних суб'єктів. При цьому для виконання своїх зобов'язань органи та посадові особи мають використовувати лише ті форми, які встановлені нормами права. Недотримання обов'язкової форми тягне недійсність або можливість оскарження дій та рішень суб'єктів владних повноважень [1, с.14].

Впровадження штучного інтелекту у систему публічного управління виглядає доцільним, якщо прийняти до уваги ключові фактори, наявність яких очевидно потребує його впровадження: змінюваність середовища, елементів системи публічного управління та зв'язків між ними.

Загальна схема включає учасників та процеси, які їх зв'язують. З одного боку це публічна адміністрація – сукупність державних та недержавних суб'єктів публічної влади, де ключові структурні одиниці – органи виконавчої влади, виконавчі органи місцевого самоврядування. З іншого – адміністративні територіальні одиниці різних рівнів. Комплексний механізм публічного управління, побудований для реалізації регулюючого впливу через засоби, що мають на меті забезпечення гідних умов життєдіяльності людей, складається з наступних механізмів: економічного (банківська, грошово-валютна, інвестиційна, інноваційна, кредитна, податкова, страхова діяльність тощо); мотиваційного (сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів, які спонукають державних службовців до високоефективної роботи); політичного (механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики, тощо); правового (нормативно-правове забезпечення: закони, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови, розпорядження Кабінету Міністрів України, а також методичні рекомендації, інструкції тощо) [2, с.174].

Для досягнення вище зазначеної мети в першу чергу необхідно узгодити між собою механізми, засоби та процеси. Як загальний приклад, у 2019 р. компанією Siemens Business Services проводилися спостереження щодо ефективності роботи деяких організацій. За даними цього обстеження встановлено, що у низці компаній 30% часу робочих груп витрачається на пошуки та погодження документів; 6% документів безповоротно губляться; кожен внутрішній документ копіюється до 20 разів; вартість архівного збереження електронних документів на 80% нижче порівняно з їхніми паперовими копіями; на 20–25% зростає продуктивність праці персоналу при використанні електронного документообігу [4, с.48]. Якщо спроектувати модель та результати вищенаведеного спостереження на систему публічного управління, яка має складнішу будову але тотожній зміст задачі, то загалом рішення може полягати

у впровадженні інтелектуальної інтероперабельної системи управління, яка зможе забезпечити створення єдиного інформаційного простору та комунікаційних каналів між усіма суб'єктами публічних відносин. При цьому матиме гнучкий механізм самоадаптації до умов, що у підсумку підвищить ймовірність генерації оптимального рішення через аналіз великих обсягів даних у реальному часі. У такий спосіб вирішується цілий комплекс питань щодо ефективного функціонування самих суб'єктів публічного управління, та узгодження процесів взаємодії з іншими особами.

З огляду на вищенаведене, переваги впровадження штучного інтелекту у систему публічного управління полягають у наступному: повністю автоматизована оптимізація нормотворчої діяльності через алгоритм запит – відповідь (зникає необхідність рукотворних формулювань, перетворень змісту; виключаються помилки та повтори; задача зводиться до коректної постановки завдання у будь якій доступній для обробки формі); розробка документів з автоматичним урахуванням особливостей конкретних умов та можливостей; створення єдиного інформаційного простору; створення інфраструктури для оптимальної взаємодії між усіма суб'єктами з корегуванням алгоритмів у реальному часі без втручання ззовні; фоновий контроль за виконанням функцій, дотриманням законодавства, встановленого порядку прийняття рішень та взаємодії; автоматичне узгодження та синхронізація усіх процесів у часі, умовах і обставинах.

Оскільки штучний інтелект уособлює апаратно-програмний комплекс, то представляє собою комбінацію з апаратного та програмного забезпечення, що вимагає: фахівців з розробки програмного забезпечення, захисту інформації та обслуговування; уповноважених довірених осіб для контролю процесів розробки, обслуговування та запобігання будь якого втручання, спотворення внутрішньої інфраструктури штучного інтелекту. Недотримання цих умов може призвести до масштабних руйнівних наслідків, якщо система не буде передбачати сегментовану структуру з можливістю тимчасової ізоляції скомпрометованого сегменту або введення альтернативних реалізацій при глобальному відказі. Також необхідно передбачити можливість переходу на «ручне» управління із збереженням усіх даних та логічної структури системи для можливості подальшого відновлення її функціонування. Суттєвим є питання статусу штучного інтелекту при прийнятті рішень та відповідальності за прийняті рішення або процеси.

Ключовими спірними питаннями залишаються: запобігання втручанням у внутрішню структуру штучного інтелекту; право власності на штучний інтелект як апаратно-програмний комплекс та накопичені дані; добросовісність фахівців і

довірених осіб, які будуть мати доступ до даних та інфраструктури системи; захист персональних даних.

Список використаних джерел:

1. Коврига О. С. Розвиток публічного адміністрування як умова вдосконалення функціонування органів влади // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2018. Т. 29 (68). № 2. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/2_2018/5.pdf
2. Публічна влада та управління: принципи і механізми реалізації: монографія. Центр дослідження проблем публічного управління. /Н. Р. Нижник (заг. ред.). Чернівці: Технодрук, 2008. 432с.
3. Закон України "Про місцеві державні адміністрації". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=586-14>
4. Запорожець Т. В. Інтелектуальні системи управління: теоретичні підходи до побудови // Публічне управління і адміністрування в Україні. 2020. Випуск 15.
5. Actively exploit new opportunities. URL: <https://new.siemens.com/global/en/markets/municipalities-dsos/business-models.html>
6. Віннікова Н. А. Штучний інтелект у контексті глобального управління // Науковий журнал «Політикус». 2022. С. 65-70. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/16425/1/Vinnykova%20Nataliya%20Anatoliivna.pdf>

Іщенко Олександр Анатолійович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
alanis@i.ua

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Штучний інтелект (ШІ) визначає новий етап розвитку технологій, який суттєво впливає на різні галузі суспільства. Він відкриває широкий спектр можливостей для трансформації публічного управління та адміністрування,

змінюючи традиційні парадигми та впроваджуючи інноваційні підходи до вирішення завдань. ШІ, виступаючи як каталізатор розвитку, не лише диктує правила використання технологій, але й створює нові форми взаємодії між людьми та інформаційними системами.

Сьогодні зростає обсяг вхідних даних, які необхідні для прийняття управлінських рішень, проблемою є паралельно зростаючий обсяг даних, які лишаються необробленими. Якщо раніше проблемою необробленості даних виділяли дефіцит персоналу, матеріалів або обладнання, то сьогодні прагматично обґрунтовано буде виділення причини не застосування сучасних технологій для роботи з даними [1].

Розвиток ШІ породжує імперативи для розвитку високопродуктивних систем, здатних аналізувати великі обсяги даних, приймати виважені рішення та прогнозувати тенденції. У контексті публічного управління, використання ШІ здатне покращити ефективність, забезпечити прийняття швидких та обґрунтованих рішень та оптимізацію використання ресурсів.

Варто сказати про відсутність законодавчо визначених процедури та вимог запровадження ШІ в публічному секторі, що сприяє його стихійному запровадженню.

Передумовою запровадження ШІ є наявність відкритих державних даних [2]. Готовність до впровадження ШІ включає [2]: урядову політику (наявність чіткої стратегії та плану запровадження ШІ, визначення цілей, завдань та механізмів регулювання для забезпечення взаємодії між державними органами та іншими стейкхолдерами, підтримка інноваційних стартапів, що сприяють впровадженню новітніх рішень у галузі ШІ. Варто відмітити, що впровадження ШІ має відбуватися не заради впровадження, а для покращення надання послуг, раціоналізації використання ресурсів тощо [1]), спроможність технологічного сектору (наявність висококваліфікованих фахівців та належний рівень компетентності для розробки, впровадження та підтримки систем ШІ, адже використання штучного інтелекту вимагає високого рівня цифрової грамотності від фахівців), потенціал даних та інфраструктури (передбачає розробку систем для ефективного збору та збереження великого обсягу даних, необхідних для навчання та розвитку алгоритмів штучного інтелекту, забезпечення високого стандарту якості, цілісності та конфіденційності даних, забезпечення продукування даних в машинночитаному форматі, створення потужної та ефективної апаратної бази для виконання обчислювально важливих завдань ШІ).

Проте, застосування ШІ в публічному управлінні та адмініструванні пов'язане із великими викликами та складнощами. Сфера публічного управління та адміністрування характеризується мінливістю, складністю середовища, вагомістю прийнятих рішень, великим обсягом даних, що робить впровадження ШІ багатоаспектним завданням та вимагає комплексного підходу. Публічне управління оперує різноманітними типами інформації, що вимагає розробки інтелектуальних систем, здатних пристосовуватися до конкретних завдань та контекстів. Крім того, велика розмаїтість задач у сфері публічного управління вимагає гнучкості та адаптивності алгоритмів ШІ. Розробка систем, здатних працювати в реальному часі та враховувати широкий спектр факторів, є важливим аспектом успішного впровадження.

Також викликом запровадження ШІ для застосування в публічному управлінні є складність забезпечення машинного навчання. Якість навчання є визначальною умовою якості результатів використання ШІ, оскільки вона впливає на здатність системи адаптуватися до змін у динамічному середовищі та приймати точні та обґрунтовані рішення. Підбір даних для машинного навчання є багатоаспектним завданням, яке включає в себе не тільки забезпечення якості таких даних, а й забезпечення дотримання законодавства для підготовки масиву даних.

Отже, використання ШІ в публічному управлінні та адмініструванні відкриває широкі можливості для інновацій та трансформації, змінюючи традиційні підходи до вирішення завдань. Необхідно враховувати великі обсяги невикористаних даних як одну з головних проблем. Однак впровадження ШІ в публічному управлінні та адмініструванні пов'язане зі значними викликами. Комплексність завдань та необхідність гнучкості алгоритмів стають ключовими факторами успішного впровадження. Складність забезпечення машинного навчання є додатковим викликом, що потребує уваги та вирішення.

Список використаних джерел:

1. AI Guide for Government. Center of Excellence (AI CoE). URL: <https://coe.gsa.gov/coe/ai-guide-for-government/print-all/index.html>
2. Як штучний інтелект використовується у сфері відкритих даних. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://diia.data.gov.ua/info-center/aiod>

Карапозюк Алла
КПІ ім. Ігоря Сікорського
alla03@ukr.net

Чукот С. А.
доктор наук з державного управління, професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ДЕРЖАВНИХ АРХІВАХ: ВІД СВІТОВИХ ІННОВАЦІЙ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ПРАКТИКИ

У сучасному світі, де технологічний прогрес не зупиняє свій стрімкий рух вперед, штучний інтелект (ШІ) стає невід'ємною частиною майже кожної сфери діяльності, включаючи архівну справу та діловодство. Інструменти ШІ, такі як обробка природної мови, машинне навчання та розпізнавання зображень, реалізовано в державних архівах для підвищення ефективності, доступності та збереження документів.

Кілька країн успішно впровадили ШІ в державних архівах, але більшість таких ініціатив знаходиться на початкових, експериментальних етапах. Національний архів Норвегії активно включився у процес інтеграції ШІ для оптимізації та покращення своїх послуг. Попри величезний обсяг паперових документів, які зберігаються в архіві, більшість з них мають обмежені метадані, і, за сучасними стандартами, не є належною мірою структурованими. Це призводило до того, що робота з цими документами ставала вкрай трудомісткою. З метою модернізації та оптимізації процесів роботи з документами, архів почав вдосконалювати ситуацію за допомогою технологій ШІ та зосередився на таких напрямках, як обробка природної мови, машинне навчання та розпізнавання зображень [2]. Ці кроки свідчать про серйозний підхід архіву до інтеграції сучасних технологій у свою діяльність та бажання забезпечити максимальний комфорт та доступність інформації для своїх користувачів.

Національне управління архівів та документації США використовує штучний інтелект для покращення доступу до історичних записів. Під час нещодавньої публічної бесіди, організованої Національним архівним фондом під керівництвом президента Microsoft Бреда Сміта, Коллін Шоган, архівіст Сполучених Штатів, поділилася думками про цифровий перехід Національних архівів та використання ними ШІ для створення історичних даних. Записи стали більш доступні завдяки інноваційним застосуванням, таким як навчання бота

видобувати форми DD-214 з великих цифрових файлів, що прискорює доступ до військових записів та дозволяє співробітникам зосередитися на інших завданнях.

Архів також досліджує потенціал ШІ для оптимізації відповідей на запити Закону про свободу інформації (FOIA) шляхом автоматичного редагування особистої інформації. З метою підвищення ефективності та забезпечення конфіденційності даних, в майбутньому планується співпраця з Microsoft для створення інтерактивної виставки до 250-ї річниці Декларації незалежності у 2026 році, яка надасть відвідувачам персоналізований досвід на основі їх інтересів [3].

У контексті світової тенденції до інтеграції технологій штучного інтелекту, Україна також активно рухається в цьому напрямку. У 2022 році в Державному архіві Львівської області розпочали тестування системи штучного інтелекту, яку розробили в Національному університеті «Львівська політехніка». Комп'ютерна програма допомагає працівникам виявити й відкоригувати помилки у номенклатурі документів. Розробниками даної програми стали студент кафедри систем штучного інтелекту та завідувачка кафедри Наталія Шаховська [1].

Використання ШІ в архівах відкриває перед нами нові можливості, прискорюючи процеси, покращуючи доступність даних та оптимізуючи робочі процеси. Однак разом з цим приходять і певні виклики.

По-перше, існує ризик помилок при розпізнаванні тексту, особливо коли мова йде про старі, пошкоджені чи документи з незвичайним почерком. Такі помилки можуть спотворити інтерпретацію або класифікацію важливої інформації. По-друге, результативність ШІ безпосередньо залежить від якості вхідних даних. Неточні або неповні джерела можуть вплинути на достовірність висновків системи.

Крім того, не варто забувати про вартість таких інновацій. Початкові ініціативи щодо впровадження ШІ можуть бути коштовними, і не всі архівні установи мають можливість покривати ці витрати.

Проте, незважаючи на зазначені виклики, активна інтеграція штучного інтелекту в державних архівах свідчить про стрімкий розвиток та готовність адаптуватися до сучасних реалій та використовувати передові технології для забезпечення збереження і доступу до документів.

Список використаних джерел:

1. Національний університет «Львівська політехніка». URL: <https://lpnu.ua/news/u-lvivskii-politekhnitsi-rozrobyly-systemu-shtuchnoho->

intelektu-dlia-roboty-z-
arkhivamy?fbclid=IwAR0Muq3YuFD1ZYpagTPdLorF48jd8lh_qgiRwZf8m7z0uY7JOilrz
nYwL7M (дата звернення: 03.11.2023)

2. Ministry of Culture and Sport General Subdirectorate of the Spanish State Archives. EDT Workshop New Business & Conceptual Models: «Use of Artificial Intelligence». 2022. URL: <https://www.digitaltreasures.eu/use-of-ai-in-archives/> (date of access: 03.11.2023)

3. TS2 SPACE. URL: <https://ts2.space/en/the-national-archives-embraces-artificial-intelligence-to-enhance-access-to-historical-records/> (date of access: 03.11.2023)

Костюк Дар'я Павлівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
dasakosnuk768@gmail.com

Науковий керівник:
Чукот С.А., д-р наук з держ. упр., проф.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ІНТЕГРУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ, ЩО НАДАЮТЬ ДЕРЖАВНІ ТА МІСЦЕВІ ПОСЛУГИ

Завдяки своїй здатності покращувати прийняття рішень, ефективність і розробку політики, штучний інтелект (ШІ) має величезний потенціал, щоб допомогти урядам виконувати їхні функції. Стрімкий розвиток технологій та їх широке розповсюдження у публічному управлінні збільшує можливість інтегрування штучного інтелекту у мобільні застосунки, що надають державні та місцеві послуги.

Питання застосування штучного інтелекту у публічному управлінні останніми роками спричинив широкий дискурс серед науковців та управлінців. Т. Яровой, С. Квітка, Н. Новіченко, О. Бардах є вітчизняними авторами робіт про можливість застосування штучного інтелекту для урядування. Серед зарубіжних

авторів можна виділити А. Нума, Дж. Моралес, С. Дільмегані, Т. Вінклер, Я. Адамс, Дж. МакКрейн.

За умови ефективного впровадження, штучний інтелект може принести значні переваги для надання державних та місцевих послуг. Одним з варіантів використання штучного інтелекту у мобільних застосунках є створення чат-ботів на основі штучного інтелекту, які зможуть обробляти рутинні запити та надавати громадянам своєчасну та точну інформацію. Однією з переваг цього рішення може стати мінімізація часу очікування на обробку запиту, на пошук певної інформації, до того ж потенційно штучний інтелект у таких застосунках може стати особистим помічником, який може знайти необхідну інформацію в будь-який час доби, що безперечно покращить процес взаємодії влади з громадянами.

До прикладу, розглянемо застосунок «Дія». Якщо користувач застосунку має певне питання чи стикнувся з якоюсь проблемою, він має такі способи її вирішення:

1. Опція в застосунку «Функції та підказки» - дуже короткий опис яка іконка в нижньому меню за що відповідає.

2. Опція в застосунку «Питання та відповіді» - має досить велику кількість відповідей на найбільш типові питання користувачів, але є ймовірність що відповіді на проблему в списку може не бути

3. Опція в застосунку «Служба підтримки» - підходить для тих користувачів, у яких є завантажений додаток «Телеграм», «Фейсбук» чи «Вайбер». Після обрання певної соціальної мережі користувачеві буде відкритий чат-бот, однак він також має обмежену інформацію, якщо відповіді немає користувача попросять ввести контактні дані щоб з ним зв'язались працівники контакт-центру

4. Закрити застосунок і власноруч шукати в мережі Інтернет

5. Зателефонувати у службу підтримки

6. Особисто піти у ЦНАП

Всі ці способи є доволі часозатратними, і більшість з них не гарантують отримання необхідної інформації чи не підходять для термінового вирішення питань (наприклад відвідування ЦНАП чи телефонування у службу підтримки, адже це можна зробити лише у робочий час доби). Натомість якщо інтегрувати штучний інтелект у чат-бот на основі ШІ у застосунок, то він не лише зможе одразу надати певну інформацію, а й проконсультувати які є способи вирішення проблеми, який найбільш оптимальний, та навіть допомагати заповнювати форми чи заявки, шукати необхідні документи. Це не тільки підвищить зручність для громадян, але й допоможе державним установам оперативно реагувати на

запити громадян, сприяючи більшій довірі та задоволенню. Крім того, штучний інтелект може аналізувати проблеми, які використовуються в запитах та питаннях громадян, щоб визначати тенденції, запити на різні послуги, сфери занепокоєння, нові проблеми - все це дозволить урядам якісніше задовольняти потреби громадян, постійно удосконалювати свої послуги та створювати нові, на які з'являється запит від громадян. [3]

Уряди багатьох країн вже починають активно цікавитись можливостями штучного інтелекту для урядування, схвалюють Стратегії розвитку ШІ у своїх державах та починають імплементувати штучний інтелект для управління.

В Естонії за підтримки Міністерства економіки та комунікацій вже почалась розробка "Bürokratt (KrattAI)" - мережі додатків штучного інтелекту, які дозволять громадянам користуватися державними послугами за допомогою віртуальних помічників, текстової та голосової взаємодії та, як наслідок, досягти найкращого досвіду електронного урядування. У найближчі місяці планується впровадження повної версії, яка включає також чат-бот на основі ШІ - #KrattAI Chatbot. [4]

Фінляндія працює над своєю концепцією «Aurora AI»— національною програмою штучного інтелекту, яка координується Міністерством фінансів. Метою програми AuroraAI є реалізація орієнтованої на людину моделі, у якій штучний інтелект допомагає громадянам і компаніям своєчасно та етично використовувати послуги. [1]

В Україні у 2020 році Кабінетом Міністрів було затверджено «Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні». Відповідно до концепції у сфері публічного управління одним зі завдань є «запровадження діалогового інтерфейсу для електронних адміністративних послуг із застосуванням технологій штучного інтелекту». До 2030 року очікуваними результатами концепції є покращення якості управлінських рішень та адміністративних послуг, «становлення сервісно орієнтованої державної політики», нормативно-правове регулювання використання ШІ, в тому числі у публічному управлінні. [5]

Зі збільшенням використання та впровадження штучного інтелекту в публічному управлінні одна з головних проблем яка постає - пов'язана з конфіденційністю інформації громадян. Оскільки системи ШІ збирають і аналізують величезні обсяги даних, існує потенційний ризик неправомірного використання та несанкціонованого доступу до особистої інформації. Щоб попередити та вирішити ці загрози, уряди повинні створити надійні рамки конфіденційності, які захищатимуть дані громадян, та при цьому дозволяючи технологіям штучного інтелекту працювати ефективно. Тож одним з важливих кроків у вирішенні питань безпеки даних є впровадження суворих політик і нормативно-правового регулювання використання штучного інтелекту. [2]

Отже, інтеграція штучного інтелекту в державні мобільні додатки може сприяти більш орієнтованому на громадян підходу до управління та надання послуг. Стрімкими темпами штучний інтелект впроваджують у більшості сфер суспільного життя. Тому цілком ймовірно, що незабаром ми станемо свідками впровадження штучного інтелекту у мобільні застосунки, що надають державні та місцеві послуги в Україні.

Список використаних джерел:

1. AuroraAI national artificial intelligence programme [Електронний ресурс] // DigiFinland – Режим доступу до ресурсу: <https://digifinland.fi/en/our-operations/aurora-ai-national-artificial-intelligence-programme/>.

2. Chiancone C. AI in Government: Applications, Value, and Impact [Електронний ресурс] / Chris Chiancone. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.linkedin.com/pulse/ai-government-applications-value-impact-chris-chiancone/>.

3. Dilmegani C. AI in Government: Examples, Challenges & Best Practices 2023 [Електронний ресурс] / Cem Dilmegani. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://research.aimultiple.com/ai-government/>.

4. Mäe I. Estonia's Bürokratt, a concept of how state could operate in the age of artificial intelligence, again in UNESCO's global list of top AI projects [Електронний ресурс] / Indrek Mäe. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://investinestonia.com/estonias-burokratt-is-a-concept-of-how-state-could-operate-in-the-age-of-artificial-intelligence/>.

5. КОНЦЕПЦІЯ розвитку штучного інтелекту в Україні [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.

Мандула Михайло Михайлович

КПІ ім. Ігоря Сікорського
факультет соціології і права
mmman@ukr.net

Науковий керівник:

Мельниченко А.А.
професор кафедри теорії та практики управління
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ОПТИМАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Упровадження штучного інтелекту в системи публічного управління відкриває широкі можливості для трансформації та оптимізації цих систем. Розглядаючи конкретні приклади інновацій, можна визначити напрями, які сприяють покращенню ефективності та якості діяльності публічних органів.

Штучний інтелект (ШІ) може відігравати ключову роль у вдосконаленні процесів прийняття рішень. Автоматизовані системи аналізу даних дозволяють швидше та точніше оцінювати інформацію, сприяючи ухваленню інформованих та стратегічних рішень. Крім того, системи машинного навчання можуть прогнозувати та адаптуватися до змін у суспільних потребах, що сприяє більш ефективному розподілу ресурсів. Ще однією перспективною сферою є покращення систем моніторингу та аналізу даних. Застосування алгоритмів штучного інтелекту дозволяє автоматично виявляти тенденції, аномалії та інші ключові аспекти, спрощуючи завдання аналітиків та допомагаючи у прийнятті стратегічних рішень на основі об'єктивних даних.

Що стосується сфери публічного управління, то ШІ не тільки оптимізує процеси прийняття рішень та аналізу даних, але й створює фундамент для інтелектуальної інфраструктури, що розширює можливості та змінює підхід до вирішення завдань. Ця технологія стає ключем до розуміння динамічних змін у суспільстві та економіці. Його застосування в системах публічного управління дозволяє адаптуватися до нових реалій та вчасно реагувати на виклики, забезпечуючи більш обгрунтованіше прийняття рішень. Прогресивні технології на основі штучного інтелекту дозволяють автоматизувати завдання, які раніше вимагали значних людських ресурсів. Аналітичні системи можуть оперативно обробляти великі обсяги інформації, алгоритми прогнозування визначають тенденції, а автоматизовані системи моніторингу автоматично виявляють

ключові аспекти. Важливою складовою інтелектуальної інфраструктури є взаємодія з громадськістю. Інтерактивні платформи, підтримані ШІ, створюють простір для активної взаємодії та обміну інформацією між владою та громадянами, що збільшує рівень відкритості та демократії. Однак інновації вимагають постійного вдосконалення та гнучкості систем. Постійна еволюція та адаптація є необхідними для забезпечення високої ефективності інтелектуальної інфраструктури в умовах швидкої зміни оточення.

Усе це вказує на те, що інтелектуалізація систем публічного управління за допомогою ШІ - це процес не лише технологічний, але й стратегічний. Це формує новий підхід до прийняття рішень та взаємодії з громадськістю, спрямований на створення більш високоефективного та адаптивного публічного управління.

Інновації у сфері публічного управління, спричинені впровадженням ШІ, націлені на реальне підвищення ефективності та якості виконання функцій органів публічної влади. Освоєння нових горизонтів використання ШІ стає кроком у майбутнє, спрямованим на створення інтелектуальних систем, що можуть пристосовуватися до змін суспільства.

Враховуючи динамічний характер сучасного суспільства, важливо зауважити, що впровадження інновацій в системах публічного управління через застосування штучного інтелекту вимагають постійного вдосконалення та адаптації. Зокрема, це стосується розробки гнучких систем, які можуть швидко реагувати на зміни в суспільних, економічних та технологічних умовах.

У підсумку, інновації викликають суттєві зміни у підходах до публічного управління. Застосування штучного інтелекту відкриває нові можливості для створення більш ефективних, адаптивних та інтелектуальних систем, спрямованих на вдосконалення обслуговування громадян та досягнення стратегічних цілей суспільства.

Враховуючи той факт, що Україні ближчим часом гостро постане питання створення інклюзивних просторів не тільки в містах, а також і в сільській місцевості, штучний інтелект може стати у нагоді щодо напрацювання варіантів просторового планування інфраструктури громад.

Міняйло Олександра Дмитрівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
miniailoalexa@gmail.com

Науковий керівник:
Цимбаленко Я.Ю. доц., к.держ.упр., доц.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СИСТЕМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Взаємодія громадськості та відкритих даних зі штучним інтелектом (далі - ШІ) відкриває безліч можливостей, але одночасно ставить перед суспільством та державою, а також її інституціями виклики, які потребують вирішення.

Серед широкого кола позитивних зрушень, що надає ШІ можна виділити:

1. Оптимізація аналізу даних: ШІ може обробляти великі масиви даних швидше і ефективніше, ніж людина. Це дозволяє відкритим даним стати важливим інструментом для аналізу та розв'язання складних соціальних проблем.

2. Автоматизація роботи з даними: ШІ може автоматизувати процеси збору, аналізу та інтерпретації даних, що дозволяє значно економити час та зусилля розробників додатків та дослідників, звільняє ресурси та сприяє ефективнішому використанню бюджету.

3. Покращення рішень та послуг: ШІ може аналізувати дані про відгуки та потреби громадськості, а потім використовувати ці дані для поліпшення послуг та прийнятих рішень.

ШІ дозволяє зробити ефективніше роботу будь-якої організаційної одиниці, але виникають проблеми та виклики на які потрібно звернути увагу вже зараз:

1. Етичні питання: використання ШІ у взаємодії з відкритими даними породжує етичні питання, пов'язані з конфіденційністю інформації та можливими зловживаннями. Необхідно розробити механізми захисту персональних даних та забезпечити відповідальне використання та управління цифровою інформацією.

2. Алгоритмічна некоректність: ШІ може вивчати та аналізувати дані, які містять неправильні або несправедливі показники. Це може призвести до того,

що системи на основі ШІ можуть виробляти некоректні рішення. Важливо забезпечити, безпеку, справедливість та прозорість алгоритмів ШІ.

3. Відсутність людського впливу: вважається, що ШІ має об'єктивний підхід, але це може призвести до відсутності людського інтуїтивного розуміння та емоцій у прийнятті рішень. Важливо забезпечити баланс між використанням ШІ та людськими здібностями для кращого розуміння громадських потреб.

4. Виникнення дисбалансу доступу: забезпечення доступу до технологій ШІ для всіх верств населення.

5. Безробіття та зниження професійних компетентностей: ШІ впливає на робочі місця та навички співробітників шляхом автоматизації та оптимізації процесів, підвищення точності та якості роботи, а також надання аналітики та прогнозів. Це також приносить виклики, такі як зміни в професійних навичках і впровадження штучного інтелекту. Вирішення цих проблем вимагає від співробітників адаптації до нових технологій і отримання нових навичок. Також важливо враховувати можливий опір працівників, особливо через втрату роботи та залежність від технологій [3].

6. Захист від кіберзагроз і конфіденційність даних: захист системи від кібератак, включаючи надійні паролі, шифрування даних і сканування вразливостей програмного забезпечення. Користувачі ШІ повинні бути належним чином ідентифіковані та авторизовані, щоб уникнути несанкціонованого доступу та дотримуватися правил захисту персональних даних. Постійне оновлення заходів безпеки, щоб реагувати на нові кіберзагрози. Забезпечення навчання співробітників з питань кібербезпеки та конфіденційності, включаючи виявлення фішингових атак, надійності пароля та новітніх технологій захисту [1].

Отже, використання відкритих даних у взаємодії зі ШІ має великий потенціал для розвитку суспільства. Проте організаціям та урядам необхідно узгоджувати впровадження ШІ з етичними принципами, забезпечувати доступність технологій для всіх груп населення та збалансовувати автоматизацію зі збереженням робочих місць та соціальних стандартів. [5, 6]

Так, використання ШІ в публічному управлінні викликає ряд етичних питань, оскільки це може мати вплив на громадян, країну та суспільство в цілому. Деякі з найважливіших етичних питань, пов'язаних з використанням ШІ в публічному управлінні, включають:

1. Необхідність прозорості та відповідального ставлення: використання ШІ відбувається за допомогою алгоритмів, які можуть бути складними і

незрозумілими для пересічного громадянина. Це створює питання щодо прозорості та відповідальності дій ШІ. Важливо, щоб управлінці зрозуміли, як працюють алгоритми, і щоб було надано механізми перевірки та контролю їх дій.

2. Забезпечення безпеки та приватності: збір та аналіз даних, які здійснює ШІ, може порушувати приватність громадян. Важливо встановлювати механізми захисту даних та гарантувати конфіденційність особистої інформації. Крім того, слід враховувати можливу загрозу кібератак та викрадення даних, які зберігаються у ШІ.

3. Нівелювання нерівності: використання ШІ може призвести до підвищення соціальної нерівності, оскільки не всі громадяни мають доступ до цієї технології. Це може створити нову форму нерівності в суспільстві. Для забезпечення справедливого використання ШІ, важливо розробляти політику, яка забезпечує доступність та рівні умови для всіх громадян.

4. Забезпечення відповідальності за прийняті рішення: ШІ може приймати автоматичні рішення, які мають великий вплив на життя громадян. Важливо встановлювати механізми, які забезпечують відповідальність за ці рішення. Громадяни повинні мати можливість оскаржити та переглянути рішення, які були прийняті ШІ.

5. Мінімізація негативного впливу на робочі місця: використання ШІ може мати вплив на робочі місця, особливо в сферах, де роботи виконуються людьми. ШІ може замінити роботу багатьох людей і призвести до масового безробіття. Важливо розробляти стратегії перекваліфікації та підтримки тих, хто втрачає роботу через автоматизацію [2].

Список використаних джерел:

1. Bannister, F., & Connolly, R. (2018). Government and the Fourth Industrial Revolution: Managing the Digital Transformation. *Policy & Internet*, 10(2), 184-203.
2. Diakopoulos, N. (2016). Accountability in Algorithmic Decision Making. *Communications of the ACM*, 59(2), 56-62.
3. Dutton, W. H., & Radin, B. A. (2017). The Right to be Informed in the Age of Big Data: A Public Policy Perspective. *Big Data & Society*, 4(2).
4. European Commission. (2018). Ethics guidelines for trustworthy AI. Retrieved from <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/ethics-guidelines-trustworthy-ai>.

5. Floridi, L., & Cowls, J. (2019). A Unified Framework of Five Principles for AI in Society. *Harvard Data Science Review*, 1(1).

6. Klievink, B., Tan, Y. H., & Janssen, M. (2019). Artificial Intelligence and Public Governance: Analyzing the Potentials for Innovation. *Government Information Quarterly*, 36(2), 368-378.

Перга Юрій
КПІ ім. Ігоря Сікорського
yperga@gmail.com

РЕВОЛЮЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СОЦІАЛЬНІЙ АНАЛІТИЦІ ТА ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: СИНЕРГІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУСПІЛЬСТВА

Штучний інтелект (ШІ) стає все більш важливим інструментом у соціальних науках та публічному управлінні, надаючи унікальні можливості для аналізу великих обсягів даних та вдосконалення процесів прийняття рішень. Це відкриває нові перспективи для дослідників, але водночас створює виклики, пов'язані з етичними та правовими питаннями.

Використання штучного інтелекту (ШІ) у соціальних науках відкриває нові перспективи для глибокого аналізу та розуміння людської поведінки, соціальних взаємодій та культурних тенденцій. ШІ дозволяє дослідникам ефективно обробляти величезні обсяги даних, виявляючи тонкі закономірності та зв'язки, які часто залишаються поза межами людського аналізу [1].

В соціальних мережах ШІ може аналізувати взаємозв'язки між індивідами, визначати ключові впливові фігури та розпізнавати патерни поширення інформації. Це дає можливість дослідити, як формуються соціальні групи, як поширюються ідеї та які фактори впливають на соціальні динаміки.

ШІ ефективно використовує історичні дані для прогнозування майбутніх тенденцій. Це може включати аналіз соціально-економічних показників, політичних настроїв, або навіть передбачення епідеміологічних трендів. Ці прогнози мають велике значення для урядів та організацій, які планують свої дії з урахуванням майбутніх соціальних змін.

Використовуючи алгоритми обробки природної мови, ШІ може аналізувати великі обсяги текстів соціальних медіа, блогів, форумів, відгуків тощо, щоб зрозуміти загальні настрої, думки та переконання населення. Це особливо важливо для визначення громадської підтримки або опору щодо певних соціальних ініціатив, політик або продуктів [1].

Використання штучного інтелекту (ШІ) у публічному управлінні в свою чергу відкриває нові можливості для підвищення ефективності та відповідності урядових послуг потребам громадян. Він може вносити значний вклад у різні аспекти публічного управління, від стратегічного планування до оперативного реагування на кризові ситуації. Також ШІ може бути використаний для аналізу даних про погоду, географічні особливості та інші чинники, щоб передбачати надзвичайні ситуації, такі як природні катастрофи. Це дозволяє урядам своєчасно попереджати громадян і організовувати ефективні заходи евакуації та рятування [2].

За допомогою ШІ можна аналізувати різноманітні дані про рух транспорту, використання громадських просторів, енергоспоживання тощо для розробки більш ефективних міських планів. Це включає оптимізацію транспортних потоків, планування місць розташування громадських установ та визначення оптимальних шляхів для міської інфраструктури. Він може допомогти урядам у виявленні та використанні ресурсів більш ефективно. Наприклад, аналізуючи дані про споживання води та енергії, можна розробити стратегії для оптимізації їх використання та зменшення витрат. Додатково ШІ може бути використаний для аналізу зворотного зв'язку від громадян, що дозволяє урядам покращувати якість послуг, роблячи їх більш відповідними до потреб населення [2].

З розвитком ШІ виникають питання конфіденційності, збереження даних, і важливість запобігання упередженості в алгоритмах. Наприклад, існує ризик, що його алгоритми, навчені на основі існуючих даних, можуть відтворювати або навіть посилювати існуючі упередження. Це вимагає ретельного врахування етичних аспектів при розробці та впровадженні таких систем.

Для забезпечення відповідального використання ШІ у соціальних науках та публічному управлінні необхідно розробити відповідні нормативно-правові рамки. Це включає створення стандартів для збору та обробки даних, а також розробку принципів для запобігання упередженості та забезпечення прозорості процесів прийняття рішень з використанням ШІ. Також важливо забезпечити міждисциплінарний підхід до вивчення ШІ, залучаючи експертів з різних галузей, включаючи соціологію, право, етику та інформаційні технології.

Штучний інтелект має потенціал стати революційним інструментом у соціальних науках та публічному управлінні, але його впровадження вимагає врахування як технічних, так і етичних викликів. Інтеграція ШІ повинна

здійснюватися з урахуванням принципів соціальної справедливості, забезпечення конфіденційності та запобігання дискримінації, щоб максимізувати його корисність для суспільства.

Список використаних джерел

1. Суфастаї, А. (2019). Вступний розділ: Просунуті аналітичні та штучні інтелектуальні застосування. IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.89784>
2. Джеффал, К. (2019). Штучний інтелект та публічне управління: Нормативні вказівки щодо штучного інтелекту у уряді та державному адмініструванні. Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-32361-5_12

Таран Анна Андріївна
Терзіогло Софія Олександрівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
anntrn0@gmail.com
sofiaterzioglo@gmail.com

Науковий керівник:
Цимбаленко Я.Ю., доц., к.держ.упр., доц.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЯК УНИКНУТИ РИЗИКІВ ВИТОКУ ДАНИХ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІННІ

Штучний інтелект вже має важливе місце у нашому повсякденному житті, але його вага у публічному адмініструванні лише розпочинається. За допомогою розроблених інструментів можна обробляти великі обсяги інформації, ефективно управляти ресурсами, автоматизувати рутинні завдання і покращити взаємодію з громадськістю.

По мірі того, як штучний інтелект продовжує розвиватися і стає невід'ємною частиною різних сфер промисловості, важливість безпеки даних складно переоцінити. Системи штучного інтелекту значною мірою використовують величезний обсяг даних для навчання та прийняття

обґрунтованих рішень. Однак ця залежність від даних також створює значні ризики, особливо коли йдеться про витік даних. На нашу думку, найбільший ризик, з яким може стикнутись компанія при використанні засобів зі штучним інтелектом – це порушення конфіденційності інформації. Тож у цій доповіді ми спробуємо описати способи забезпечення максимальної безпеки матеріалів компанії.

Витік даних означає неавторизоване або ненавмисне розкриття конфіденційної інформації. У контексті штучного інтелекту витік даних може статися, коли конфіденційна інформація потрапляє до неавторизованих осіб або організацій, що порушує приватність і потенційно може призвести до серйозних наслідків. Розуміння ризиків, пов'язаних із витоком даних через штучний інтелект, має важливе значення для організацій, щоб запровадити ефективні запобіжні заходи.

Одним із основних ризиків витоку даних штучного інтелекту є потенційне розкриття персональних даних. Це включає будь-які дані, які можна використати для ідентифікації особи, наприклад імена, адреси, номери кредитних карток або навіть біометричні дані. Якщо системи штучного інтелекту не захищені належним чином, вони можуть ненавмисно розкрити персональну інформацію, що призведе до крадіжки особистих даних, шантажу або інших зловмисних дій. Тож, не варто надавати повні дані про осіб чи дії компанії, краще перед передачею штучному інтелекту здійснити анонімізацію для зниження ризику ідентифікації конкретних осіб. Узгоджувати обробку матеріалів лише для тих цілей, які були визначені та погоджені з власниками.

Ще одним ризиком є витік службової або конфіденційної інформації. Багато організацій покладаються на штучний інтелект, щоб отримати інформацію та прийняти обґрунтовані рішення у бізнесі. Однак, якщо дані, які використовуються системами штучного інтелекту, не захищені належним чином, конкуренти або зловмисники можуть отримати доступ до цінних комерційних таємниць, інтелектуальної власності або конфіденційних бізнес-стратегій, що призведе до значних фінансових втрат і завдасть шкоди репутації компанії.

Для запобігання витоку даних штучного інтелекту та зменшення цих ризиків, організації повинні впроваджувати найкращі методи захисту даних. Важливо створити надійну структуру управління даними. Це включає чітке визначення права власності на дані, контроль доступу та процедур обробки даних. Слід користуватись складними алгоритмами шифрування під час передачі та обробки даних, виконувати перевірку вразливостей компонентів штучного

інтелекту та ліквідувати проблемні моменти негайно після їх виявлення, навчити персонал використовувати тільки перевірені засоби штучного інтелекту, що дотримуються високих стандартів безпеки даних.

Шифрування конфіденційних даних є ключовою практикою. Шифрування перетворює дані у формат, який неможливо прочитати, а це, в свою чергу, ускладнює неавторизованим особам можливість прочитати та зрозуміти інформацію [1]. Шифруючи дані як у стані спокою, так і під час їхньої передачі, організації можуть значно знизити ризик витоку даних.

Також важливо запровадити суворий контроль доступу. Компанії повинні надавати доступ до даних лише у разі необхідності, забезпечуючи доступ до конфіденційної інформації лише авторизованим особам. Щоб запобігти несанкціонованому доступу до систем штучного інтелекту та даних, які вони обробляють, слід застосувати політику багатофакторної автентифікації та надійних паролів.

Регулярний моніторинг і аудит систем ШІ є ще одним ефективним профілактичним заходом. Відстежуючи доступ до даних, патерни використання сервісу та системні журнали, організації можуть швидко виявити будь-які підозрілі дії чи потенційні випадки витоку даних [2, с. 20]. Регулярні перевірки можуть допомогти виявити вразливі місця та переконатися, що заходи безпеки є актуальними та ефективними.

Наостанок, організації повинні надавати пріоритет неперервному навчанню та програмам підвищення обізнаності співробітників. Працівників слід проінформувати про ризики витоку даних штучного інтелекту, важливість захисту даних і їхню роль у зберіганні конфіденційної інформації. Розвиваючи культуру безпеки даних, організації можуть значно зменшити ймовірність витоку даних.

У висновку слід підкреслити, що запобігання витоку даних штучного інтелекту є надзвичайно важливим завданням у сучасному світі, що керується даними. Зменшення ризиків витоку інформації – це постійний процес, який важливо регулярно переглядати та оновлювати для врахування нових загроз та технічних рішень. Розуміння ризиків, пов'язаних із витоком даних штучного інтелекту, є першим кроком на шляху впровадження ефективних профілактичних заходів. Завдяки створенню надійної системи керування даними, шифруванню конфіденційних даних, запровадженню суворого контролю доступу, моніторингу систем штучного інтелекту та навчанню співробітників, компанії можуть значно знизити ризик витоку даних і захистити конфіденційну інформацію від несанкціонованого розголошення.

Список використаних джерел:

1. Що таке шифрування та як воно працює? [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kingston.com/ua/blog/data-security/what-is-encryption>.
2. БУНЕЦЬКА О. О. Дослідження методів формування знань в ІС підтримки прийняття рішень. – 70 с.

Чукот Світлана Анатоліївна
доктор наук з державного управління, професор,
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

Використання інформаційних комунікаційних технологій в публічному управлінні з часу їх виникнення завжди мало важливе значення. Водночас, разом із перевагами цього використання зростали відповідні ризики та загрози. Особливо вони посилилися з появою штучного інтелекту (ШІ). Однією з перших робіт, яка привернула увагу до можливості використання ШІ в державному управлінні, стала публікація ОЕСР під назвою «Привіт Світ: Штучний інтелект та його використання в державному секторі» [1].

Враховуючи те, що Україна подала заявку на членство в Європейському Союзі і відповідно має виконати низку вимог, зокрема і ті, які стосуються впровадження електронного урядування та використання ШІ, розглянемо відповідний досвід ЄС. Так, розпочинаючи з 2018 року ЄС намагається використовувати можливості ШІ, сприяючи його розробці та розгортанню. Зокрема, у рамках програм «Цифрова Європа» та «Горизонт Європа» Єврокомісія планує інвестувати 1 млрд євро на рік у сфері штучного інтелекту та мобілізувати додаткові інвестиції від приватного сектору та держав-членів, щоб досягти 20 мільярдів євро інвестицій на рік протягом цього десятиліття. Просування інновацій на основі ШІ також тісно пов'язане з реалізацією Європейської стратегії даних. У квітні 2021 року Європейська комісія запропонувала першу нормативно-

правову базу ЄС щодо ШІ, яка розробляється на основі багаторівненого підходу до його регулювання в залежності від рівня ризику [2].

В грудні 2023 року Європейський парламент уклав угоду з Радою Європи щодо закону, що регулює штучний інтелект в Європі. Цей закон про ШІ встановлює комплексні правила для надійного ШІ [3] з урахуванням багаторівненого підходу. Ці правила визначають зобов'язання для провайдерів і користувачів залежно від рівня ризику від ШІ.

1. Системи ШІ з неприйнятним ризиком – це системи, які вважаються загрозою для людей і будуть заборонені. Вони включають:

- когнітивне поведінкове маніпулювання людьми або окремими вразливими групами: наприклад, голосові іграшки, які заохочують небезпечну поведінку дітей;
- соціальна оцінка: класифікація людей на основі поведінки, соціально-економічного статусу чи особистих характеристик;
- біометрична ідентифікація та категоризація людей;
- системи біометричної ідентифікації в реальному часі та віддалені, наприклад розпізнавання обличчя [3].

Однак, для правоохоронних цілей можуть бути дозволені деякі винятки. Системи віддаленої біометричної ідентифікації «в реальному часі» будуть дозволені в обмеженій кількості для серйозних випадків, тоді як системи віддаленої біометричної ідентифікації «пост», де ідентифікація відбувається після значної затримки, будуть дозволені для переслідування серйозних злочинів і лише після схвалення суду.

2. Системи ШІ, які негативно впливають на безпеку або фундаментальні права, вважатимуться високим ризиком і розділятимуться на дві категорії [3]:

1) Системи ШІ, які використовуються в продуктах, які підпадають під дію законодавства ЄС щодо безпеки продуктів. Це включає в себе іграшки, авіацію, автомобілі, медичне обладнання та ліфти.

2) Системи ШІ, що належать до певних сфер, які повинні бути зареєстровані в базі даних ЄС:

управління та експлуатація критичної інфраструктури;

освіта та професійна підготовка;

працевлаштування, управління працівниками та доступ до самозайнятості;

доступ і користування основними приватними та державними послугами

та перевагами;

правозастосування;

управління міграцією, притулком та прикордонним контролем;
допомога в правовому тлумаченні та застосуванні законодавства.

Усі системи ШІ з високим рівнем ризику мають бути оцінені перед виведенням на ринок, а також протягом усього життєвого циклу [3]. Слід відзначити, що переважна більшість такого типу моделей ШІ застосовуватиметься в публічному управлінні. Зокрема, системи ШІ, які використовуються для впливу на результати виборів і поведінку виборців, також класифікуються як високоризикові. Громадяни матимуть право подавати скарги на системи ШІ та отримувати пояснення щодо рішень, заснованих на системах високого ризику ШІ, які впливають на їхні права.

3. Генеративний ШІ, як ChatGPT, має відповідати вимогам прозорості [3]:

- розкривати те, що контент створено штучним інтелектом;
- розробляти моделі для запобігання створенню незаконного вмісту;
- публікувати інформацію про захищені авторським правом дані, які використовуються для навчання.

Високо-впливові моделі ШІ загального призначення, які можуть становити системний ризик, такі як більш просунута модель ШІ GPT-4, мають пройти ретельну оцінку, про будь-які серйозні інциденти слід повідомляти Європейську комісію.

4. Системи ШІ з обмеженим ризиком мають відповідати мінімальним вимогам щодо прозорості, що дозволить користувачам приймати обґрунтовані рішення.

Після взаємодії з додатками користувач має можливість вирішувати, чи хоче він продовжити ними користуватися. Користувачі повинні бути обізнані, коли вони взаємодіють з ШІ. Це включає системи ШІ, які створюють або обробляють зображення, аудіо- чи відеовміст, наприклад діпфейки.

Недотримання цих правил може призвести до штрафів у розмірі від 35 мільйонів євро або 7% світового обороту до 7,5 мільйонів євро або 1,5% обороту, залежно від порушення та розміру компанії [3].

Наразі в ЄС створена платформа ELISE (European Location Interoperability Solutions for e-Government), що являє собою набір даних із випадками використання ШІ в державному секторі, який доступний у вигляді відкритих даних [4]. Станом на грудень 2023 року на ній були оприлюднені у вигляді відкритих даних 143 кейси зі штучним інтелектом у державному секторі.

Серед них, слід відзначити CitizenLab [5] – платформу громадянської участі, адміністратори якої мають миттєвий доступ до всієї інформації на інтелектуальних інформаційних панелях у режимі реального часу. Тематичне моделювання, яке використовується на цій платформі, дозволяє легко побачити пріоритети громадянина, і відповідно приймати рішення. Платформа використовує обробку природної мови - форму ШІ, яка дозволяє комп'ютерам і коду обробляти складні вхідні дані, які раніше були зрозумілі лише людям. НЛП зосереджується на природній мові, як письмовій, так і усній. Таким чином, ШІ аналізує, розуміє та створює текст.

У відповідь на підказку (промпт) «Використання штучного інтелекту в публічному управлінні», ChatGPT-4 [6] відповів, що використання ШІ в публічному управлінні відкриває широкі можливості для підвищення ефективності та якості державних послуг. Серед основних способів застосування ШІ в цій сфері він зазначив [6]:

1. Автоматизацію процесів: ШІ може допомогти автоматизувати рутинні та часові витратні завдання, такі як обробка даних, управління записами та адміністративні процедури.

2. Покращення прийняття рішень: ШІ може аналізувати великі обсяги даних швидше та ефективніше, ніж людина, що допомагає урядам у прийнятті обґрунтованих рішень.

3. Прогнозування та аналітику: ШІ може використовуватися для прогнозування тенденцій та моделювання різних сценаріїв, що може бути корисним у плануванні міського розвитку, охорони здоров'я та інших галузей.

4. Поліпшення взаємодії з громадянами: чат-боти та віртуальні асистенти на основі ШІ можуть значно поліпшити якість обслуговування громадян, пропонуючи швидкі та точні відповіді на запитання.

5. Боротьбу з корупцією та шахрайством: ШІ може допомогти виявляти шахрайські схеми та корупційні дії, аналізуючи великі обсяги даних і виявляючи незвичайні або підозрілі патерни.

6. Оптимізацію ресурсів: ШІ може допомогти урядам ефективніше розподіляти ресурси, наприклад, управляючи енергоспоживанням міста або оптимізуючи транспортні потоки.

7. Електронне урядування: впровадження ШІ в електронне урядування може зробити державні послуги більш доступними та простими для громадян.

Слід також додати можливість використання ШІ в публічному управлінні для прогнозування катастроф, реагування та відновленні.

Окрім того, існує низка небезпек та обмежень, пов'язаних з використанням ШІ. До них відносять:

- галюцинації ШІ;
- упередженість алгоритму, яка може призвести до несправедливих або дискримінаційних рішень (упередження, вбудовані в алгоритми ШІ, які використовуються в державних політиках і програмах);
- можливість взлому ШІ або маніпулювання ним, що призведе до значної шкоди безпеці та конфіденційності громадян;
- залежність від ШІ при прийнятті важливих рішень;
- зростання кіберзагроз в публічному управлінні.

Саме для пом'якшення та запобігання цим загрозам, слід розробити відповідну державну політику та правила використання ШІ в державному секторі з метою забезпечення прозорості, підзвітності та справедливості рішень, які приймаються на основі даних ШІ. Крім того, важливо забезпечити конфіденційність і безпеку даних громадян, а також сприяти дотриманню етичних міркувань при розробці та розгортанні систем ШІ.

Список використаних джерел:

1. Hello, World! Artificial Intelligence and its Use in the Public Sector. OECD Working Paper. URL: <https://www.oecd.org/gov/innovative-government/working-paper-hello-world-artificial-intelligence-and-its-use-in-the-public-sector.htm>
2. EU AI Act: first regulation on artificial intelligence. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>
3. Artificial Intelligence Act: deal on comprehensive rules for trustworthy AI. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231206IPR15699/artificial-intelligence-act-deal-on-comprehensive-rules-for-trustworthy-ai>
4. ELISE - European Location Interoperability Solutions for e-Government. URL: <https://joinup.ec.europa.eu/collection/elise-european-location-interoperability-solutions-e-government/news/143-ai-cases-public-sector-are-available-open-data>
5. CitizenLab. URL: <https://www.citizenlab.co/blog/product-update/natural-language-processing-at-citizenlab-how-machine-learning-can-transform-citizen-engagement-projects/>

6. Використання штучного інтелекту в публічному управлінні. ChatGPT
4.0. URL: <https://chat.openai.com/c/327aca8d-6618-4cc8-9d12-7041e675f410>

Яра Аліна Михайлівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
yaraalsna333@gmail.com

Науковий керівник:
Іщенко А.М.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасному світі Україна стоїть перед складними завданнями в галузі зовнішньої політики, враховуючи загрози та виклики, які несе глобалізація, геополітичні турбуленції, інформаційна війна, зміни клімату, економічна конкуренція, а також розвиток суспільства, орієнтованого на сталість та збереження природних ресурсів. Удосконалення стратегії зовнішньої політики України з метою досягнення цілей сталого розвитку є надзвичайно важливим завданням, оскільки зовнішньополітичні рішення можуть значно впливати на економічний, соціальний, та екологічний розвиток країни.

Зовнішня політика означає діяльність держави на міжнародній арені, спрямовану на регулювання відносин з іншими суб'єктами міжнародної діяльності, такими як інші країни та всесвітні чи регіональні міждержавні організації. Основною метою зовнішньої політики є забезпечення реалізації національних інтересів держави на міжнародному рівні. Традиційними засобами реалізації зовнішньої політики є встановлення та розвиток дипломатичних зв'язків між країнами, відкриття представництв держави при міжнародних організаціях і можливість бути їхнім членом.

Сучасна Україна має своє місце в міжнародних відносинах. Її основні цілі та пріоритети у сфері зовнішньої політики викладені в Акті незалежності, Декларації про суверенітет та інших важливих документах [1, с. 23-26].

Зовнішня політика України має на меті підкрплення і розширення статусу України як самостійної демократії, збереження її території та кордонів, інтеграцію національної економіки в світовий ринок, а також просування її як стабільного та прогнозованого партнера на міжнародній арені.

Основна ціль зовнішньополітичної стратегії України - це захист її національних інтересів, оборона прав громадян за кордонами країни та створення сприятливого оточення для соціального та економічного зростання країни. Україна дотримується прозорості, чесної та послідовної зовнішньої політики, яка базується на міжнародних стандартах та принципах.

Зовнішньополітична діяльність України відіграє ключову роль у досягненні цілей сталого розвитку на національному рівні. Через дипломатичні зв'язки та співпрацю в рамках міжнародних організацій, Україна отримує доступ до ресурсів, технологій та знань, які можуть сприяти внутрішньому розвитку. Також, активна участь на міжнародній арені дозволяє Україні впливати на глобальну агенду в контексті своїх національних інтересів.

Концепція сталого розвитку є однією з ключових стратегічних амбіцій сучасного світу, яка має велике значення для всіх країн, включаючи Україну. Ця концепція визначається як розвиток, який задовольняє потреби сучасного покоління, не позбавляючи можливість задоволення потреб майбутніх поколінь. У зовнішній політиці України концепція сталого розвитку відіграє важливу роль і впливає на ряд аспектів [2, с. 116].

Сучасний стан зовнішньополітичної діяльності України свідчить про активізацію її позицій на міжнародній арені, поглиблення співпраці з ключовими партнерами та важливість зовнішньої політики для досягнення цілей сталого розвитку внутрішньої політики країни.

Україна вступає в новий історичний етап, який символізується Революцією гідності та можливістю створення держави, заснованої на принципах сталості, правової держави, права людини, демократії, солідарності та ефективного управління. Візія України в контексті сталого розвитку відображає національні інтереси та міжнародні обов'язки. Це включає:

- зменшення нерівноваги в економіці, соціумі та екології;
- створення мирного, безпечного та об'єднаного суспільства із відповідним управлінням та доступними інституціями;
- співпрацю між урядом, місцевими владами, бізнесом, науковою спільнотою, освітніми установами та громадськістю;
- гарантування робочих місць для громадян;

- підвищення якості освіти та медичних послуг;
- покращення стану довкілля для благополуччя поточного та майбутнього поколінь;
- реалізацію децентралізації та гармонійного поєднання національних та місцевих інтересів;
- зберігання та розвиток культурної спадщини та національних традицій.

Україна планує втілювати цілі сталого розвитку через комплексно взаємозв'язаних заходів у економічній, соціальній та екологічній сферах, акцентуючи увагу на створенні довірчих, солідарних, рівноправних відносин і збереженні природного середовища. Сталість базується на основних правах людини на життя та якісний розвиток [3].

Сталість та безперервність в розвитку держави завжди були актуальними завданнями для України. Особливо в сучасних умовах глобалізації та політичних викликів, зовнішньополітична стратегія країни вимагає системного підходу та глибокого аналізу.

Через своє геостратегічне розташування між Заходом та Сходом, Україна є об'єктом інтересів багатьох держав. Це створює додаткові виклики для формування збалансованої зовнішньополітичної стратегії.

Отже, стратегічне планування зовнішньої політики в контексті глобальних викликів є ключовим для будь-якої країни. Особливо важливим це стає для України, країни, що пройшла крізь численні випробування на своєму шляху до стабільності та розвитку. Основна мета такої стратегії повинна бути спрямована на досягнення цілей сталого розвитку.

На сучасному етапі Україні важливо розуміти своє місце у глобальному контексті. Це стосується не тільки економічної, але і політичної, культурної та соціальної інтеграції. Відносини з ключовими гравцями на міжнародній арені можуть стати підвалиною для досягнення внутрішніх цілей сталого розвитку.

Україні потрібно активізувати діалог з міжнародними партнерами з питань сталого розвитку, а також залучати іноземні інвестиції, технології та навчання для досягнення цих цілей.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Б. Дипломатична служба: правове регулювання: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл.. — К. : Либідь, 2017. — 224с.

2. Булеєв І.П. Суспільство, середній клас, цифрова економіка: стан та перспективи розвитку: наукова доповідь / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2020. 116 с.

3. Указ Президента України №664/2009 «Про Національну раду з питань науки, інновацій та сталого розвитку України» / Офіційне Інтернет представництво Президента України

СЕКЦІЯ 4. ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Авксентюк Тетяна Володимирівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
jevjuk@gmail.com

Науковий керівник:
Іщенко Анна Миколаївна, ст.викл
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ІНСТИТУТ РАДНИЦТВА З ГЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ РІВНОСТІ ТА НЕДИСКРИМІНАЦІЇ НА МІСЦЯХ

Аналізуючи розвиток України протягом останніх років в напрямку впровадження гендерної рівності, можна зробити досить оптимістичні висновки. Адже від розуміння поняття гендерної рівності виключно з точки зору соціальної політики, громадськість перейшла до більш глибокого усвідомлення рівних прав і можливостей як жінок, так і чоловіків в усіх сферах. Більше того, активно ведеться впровадження принципів та основ гендерної рівності на загальнодержавному рівні та в системі публічного управління.

З початку широкомасштабного вторгнення Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію, ухвалив Державну стратегію забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків до 2030 року, оновила Національний план дій із виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. Разом з тим, в країні активно продовжує розвиватися інститут радництва з гендерних питань у співпраці з Урядовою уповноваженою з питань гендерної політики. І хоча наразі посада радника з гендерних питань не є штатною, на різних рівнях публічної влади – як в органах державної влади, так і місцевого самоврядування такі посадові особи з'являються і виконують поставлені задачі. Їх діяльність фокусується на впровадженні державної політики щодо питань гендерної рівності «на місцях» - впровадженні гендерних підходів

в роботу органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Важливим елементом діяльності радників є формування комплексного підходу у процес прийняття стратегічних рішень, які продукують органи влади. Тут робота полягає у застосуванні принципів гендерної рівності до формування команди фахівців, які розробляють нормативно-правові акти, врахування гендерних особливостей при розробці проектів рішень, програм, планів дій та інших стратегічно важливих документів, проведення регулярного гендерно чутливого аналізу та моніторингу прийнятих рішень, адвокація в питаннях дотримання гендерної рівності та, важливо, комунікаційна складова роботи фахівця.

Задля посилення позицій радників та радниць з гендерних питань 2020 року було розроблено Типове положення про радника з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [1], а вже 2023 року фахівчинями Мережі радників і радниць – порадник для гендерних радників та радниць.

Ефективність інституту радництва з гендерних питань яскраво ілюструють статистичні показники, презентовані Міністерством оборони України 16 жовтня 2023 року. За останні два роки в системі Міністерства оборони України з'явилося 155 таких радників на позаштатній основі, 74 з яких виконують свої обов'язки на громадських засадах. Також було скасовано обмеження на зайняття жінкам раніше заборонених посад, проекти рішень та документи проходять гендерний аналіз, відкрито доступ для здобуття військової освіти тощо.

Зважаючи на усі позитивні складові розвитку даного інституту, є певні нюанси. Так, за результатами гендерного опитування, проведеного 2022 року [2], попри функціонування посадових осіб у органах влади, які відповідають за гендерну політику, самі ж працівники опитаних установ та організацій частіше або ж не знають про існування таких фахівців, або ж не можуть чітко відповісти на питання щодо їх існування. Поінформованими є усього лише 15,6% респондентів. Коли постало питання про більш детальне ознайомлення з політикою дотримання рівних прав і можливостей жінок у органах публічної влади, виявилось, що третина опитаних не бажає отримувати додаткової про це інформації (40,6% - чоловіки). Це може свідчити про низьку обізнаність навіть у посадовців щодо принципів гендерної рівності та особливостей дотримання даних принципів в органах влади. Саме тому комунікаційна складова з акцентом на широкій просвітницькій роботі в діяльності радників та радниць з гендерних питань є важливою.

Сьогодні інститут радництва з питань дотримання рівності жінок та чоловіків активно розвивається. Одна з причин цього – рух країни до членства в

Європейському Союзу та виконання ряду вимог в якості кандидата. Тобто юридично усі вимоги будуть виконані. Головна ж задача українського соціуму сьогодні – усвідомити необхідність дотримання принципів гендерної рівності як основи європейського демократичного суспільства в усіх сферах його розвитку.

Список використаних джерел:

1. Типове положення про відповідальний підрозділ з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, Постанова Кабінету Міністрів №930 від 09.10.2020 «Деякі питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2020-%D0%BF#Text>

2. Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у публічному секторі України : звіт за результатами опитування / [К. Левченко та ін.; за заг. ред. Н. Алюшиної]. – К., 2023. – 76 с., bit.ly/3QApp3H

Бутник Олена Олександрівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
butnik.elena@gmail.com

ВПЛИВ УЧАСТІ ГРОМАДЯН НА РОЗВИТОК ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

За останні десятиліття багато країн набули досвіду проведення референдумів, громадських форумів, громадських судів присяжних, спільного врядування, громадського бюджету та багатьох інших моделей, в яких громадяни мають прямий вплив. Участь громадян вважається цінним елементом демократичного громадянства та демократичного прийняття рішень. Крім того, теоретики демократичної теорії стверджують, що посилення ролі громадян є життєво важливим для демократії. Зокрема, теорії партисипативної демократії, дорадчої демократії та соціального капіталу висувують низку тверджень: участь дає громадянам більш пряме право голосу, дає голос окремим громадянам і меншинам, заохочує громадянське суспільство меншин, покращує громадянські навички та громадянські чесноти, призводить до

прийняття раціональних рішень, що ґрунтуються на громадській думці. Але фундаментальне питання полягає в тому, чи існують емпіричні докази на підтримку цього аргументу. Чи дійсно участь громадян сприяє кращій демократії?

Залучення громадян до політики поза межами виборчого процесу може набувати різних форм [1]. Можемо відобразити ці форми за допомогою двох ключових відмінностей. Перша відмінність полягає у різниці між індивідуальною та колективною участю і стосується того, чи звертаються до громадян як до особистостей і чи просять їх висловити індивідуальну думку чи проголосувати, або ж колективно, як до групи. Друга відмінність - між результатом і процесом, стосується спрямованості участі громадян. Деякі види демократичних інновацій, що зосереджені на результаті, гарантують, що рішення будуть сприйняті серйозно, в той час як інші зосереджені на самому процесі і на формуванні громадської думки.

Поєднуючи ці дві відмінності, науковці виділяють чотири типи демократичних інновацій: референдуми, партисипативне вироблення політики, деліберативні опитування та деліберативні форуми [2].

Референдуми дають людям можливість безпосередньо голосувати за політичні рішення і можуть бути обов'язковими або необов'язковими (консультативний референдум). У деліберативних опитуваннях, так само як і в референдумах, запитуються індивідуальні думки з певного питання. Але на відміну від референдуму, тут немає прямого зв'язку з прийняттям рішень. Випадкова репрезентативна вибірка населення спочатку опитується з певного питання. Потім членів вибірки запрошують зібратися, щоб обговорити це питання. Після обговорення, під час якого люди мали час і можливість стати більш поінформованими та більш залученими до проблеми, вибірці знову ставлять початкові запитання, щоб з'ясувати, чи змінилися думки [3].

Характерним для партисипативного вироблення політики, або інтерактивного врядування, є те, що існує чіткий взаємозв'язок з процесом прийняття рішень у тому сенсі, що громадян та зацікавлені сторони просять консультувати уряд. Основна мета полягає в тому, щоб почути думки або залучити людей до вироблення політики прийняття рішень. Зазвичай до цього залучається велика група людей. На відміну від партисипативного вироблення політики, деліберативні форуми створені з метою бути дорадчими, що означає, що основна увага приділяється дотриманню ідеальних дорадчих процедур; формування думок та обмін аргументами є більш важливими, ніж прийняття

рішень. Зазвичай у деліберативному форумі бере участь лише невелика група людей, яка намагається досягти консенсусу.

Різні типи демократичних інновацій різною мірою впливають на процес залучення громадян. Низка референдумів виявила докази зміни громадської думки під час референдумної кампанії [1]. У випадку референдумів зміна думки може бути не результатом дискусії між виборцями, а результатом кампанії з проведення референдуму та взаємодії між політичними партіями, публічних дебатів та відображення цих дебатів у засобах масової інформації.

Докази того, що партисипативне вироблення політики може впливати на обговорення, в основному ґрунтуються на сприйнятті самих учасників. Приблизно третина випадків, про які повідомлялося, були про позитивний вплив на готовність обмінюватися аргументами. Однак це не призвело до того, що в усіх випадках це автоматично призводило до готовності змінити думку [4].

На противагу цьому, для деліберативних опитувань та деліберативних форумів докази були відносно простими. У переважній більшості випадків спостерігався чіткий вплив на обмін аргументами та зміну думок. Вражає те, що лише у 8 з 22 випадків деліберативних опитувань дослідження чітко звітували про обмін аргументами. Причиною цього є те, що деліберативні опитування передбачають обмін аргументами; це частина процесу.

Отже, з точки зору внеску участі в обговореннях, деліберативні опитування та форуми є більш ефективними, коли йдеться про заохочення обміну аргументами та готовність змінювати вподобання, порівняно з референдумами та, більшою мірою, з процесом вироблення політики за участі громадськості [5]. Багато теоретиків стверджують, що участь громадян позитивно впливає на якість демократії. Однак кількість людей, які беруть участь, становить відносно невелику частину населення і окремі групи часто недостатньо представлені. Результати численних досліджень показують, що участь громадян позитивно впливає на розвиток знань, навичок і чеснот, незалежно від того, яка форма участі громадян розглядається. Більше того, залучені громадяни загалом позитивно ставляться до державного процесу і результатів, тоді як ті, хто не беруть участі, менш прихильні. Але, доки великі групи виключені від участі, сумніви щодо переваг демократії в цілому залишатимуться.

Список використаних джерел:

1. Michels, A, and De Graaf, L. (2010) 'Examining citizen participation: local participatory policy making and democracy', *Local Government Studies*, 36 (4), 477-491.
2. Mutz, D. (2006) *Hearing the Other Side, Deliberative versus Participatory Democracy*. New York: Cambridge University Press, URL: <https://www.cambridge.org/core/books/hearing-the-other-side/7CB061238546313D287668FF8EFE2EF7>.
3. Center for Deliberative Democracy, Stanford, URL: <https://deliberation.stanford.edu/>
4. Волошенко О.В. Дорада демократія: модернізація чи криза народовладдя? / О.В. Волошенко // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. - Серія ПРАВО. Випуск 66, URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/11/8.pdf>
5. Michels, Ank (2011) *International Review of Administrative Sciences, Innovations in democratic governance-How does citizen participation contribute to a better democracy?* URL: https://www.researchgate.net/publication/258182670_Innovations_in_democratic_governance-How_does_citizen_participation_contribute_to_a_better_democracy

Вітюк Сергій Сергійович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
v.s.sergei26@gmail.com

Науковий керівник:
Ткачова Н.М., д.держ.упр., професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ІНТЕГРАЦІЯ МІГРАНТІВ У ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

Міграція населення для багатьох держав стала важливим чинником їх економічного й соціального розвитку. Сьогодні міграція (як транскордонна, так і внутрішня), в цілому, справляє позитивний вплив на соціально-економічний та політичний розвиток держав, сприяє інтеграції міжнародної спільноти,

культурному зближенню народів, розвитку продуктивних сил, тому питання інтеграції мігрантів у політичне життя стає однією з ключових викликів для України. Забезпечення повноцінної участі мігрантів у політичному процесі є важливим елементом будівництва демократичного суспільства та розбудови єдиної національної ідентичності.

Одним з ключових аспектів інтеграції мігрантів у політичне життя є розробка та впровадження відповідної законодавчої бази. Забезпечення політичних прав для мігрантів, визнання їхнього права на участь у виборчих процесах та здійснення громадянської активності є необхідним етапом у забезпеченні їхньої повноцінної інтеграції.

Поруч із законодавчими ініціативами, важливу роль відіграють програми освіти громадянства для мігрантів. Такі програми спрямовані на вивчення місцевих законів, традицій, історії та системи управління, що сприяє формуванню свідомих громадян, готових брати участь у політичному процесі.

Громадські організації та міжнародні установи відіграють значущу роль у підтримці інтеграції мігрантів. Ініціативи, спрямовані на підвищення громадянської активності та розуміння мігрантами механізмів політичної участі, стають важливим елементом у зближенні різних соціокультурних груп.

Оцінка ефективності програм та політик, спрямованих на інтеграцію мігрантів у політичне життя, вимагає систематичного моніторингу та звітності. Необхідно враховувати різноманітність міграційної спільноти та адаптувати заходи до конкретних потреб різних груп.

Завданням українського суспільства є створення відкритого та інклюзивного середовища, яке сприятиме активній участі мігрантів у політичних процесах. Це вимагає взаємодії влади, громадських організацій та самої міграційної спільноти. Оскільки дійсно, інтеграція мігрантів у політичне життя - це процес, який визначатиме соціальний та політичний ландшафт України у майбутньому. Забезпечення рівних можливостей та участі для всіх членів суспільства, незалежно від їхнього походження, є ключовим аспектом будівництва справедливого та демократичного суспільства. [2]

Однак при самому процесі інтегрування, ми можемо зіштовхнутись з рядом викликів, які вимагатимуть уваги та ефективних дій з боку влади. Пропонуємо розглянути деякі з них та запропонувати можливі варіанти їх вирішення:

1. Мовний бар'єр.

Багато мігрантів може мати обмежене володіння українською мовою. Це ускладнює їхню участь у політичних процесах та спілкування з місцевими громадянами. Влада повинна розглядати можливості забезпечення мовної підтримки та надання інформації на інших мовах. Щоб усунути цю потенційну перешкоду, ми пропонуємо:

- забезпечити мовні курсів для мігрантів з метою поліпшення їхнього володіння українською мовою.
- розробку та розповсюдження інформації про політичні процеси на різних мовах, що використовуються мігрантами.

2. Низька освітня підготовка.

Мігранти можуть мати різний рівень освітньої підготовки. Забезпечення доступу до програм освіти громадянства та інших освітніх ресурсів є важливим для їхньої повноцінної участі у політиці. Як методи вирішення цієї проблеми можливо запропонувати:

- реалізацію освітніх програм, спрямованих на підвищення освітнього рівня мігрантів та підготовку до участі в політичному житті.
- створення доступних онлайн-ресурсів для самостійного вивчення основ громадянськості та політичних процесів

3. Культурні відмінності.

Різниця в культурних цінностях та розумінні політичних процесів може призвести до непорозумінь та конфліктів. Влада повинна працювати над створенням культурно-чутливих ініціатив та сприяти взаєморозумінню між різними групами.

Щоб усунути цю потенційну перешкоду, ми пропонуємо:

- організацію культурних обмінів та інтерактивних подій для побудови позитивних взаємовідносин між різними культурами.
- залучення мігрантів до розробки та реалізації культурно-освітніх проектів

4. Брак доступу до інформації.

Мігранти можуть мати обмежений доступ до інформаційних ресурсів через мовні труднощі чи недостатність знань про систему комунікації в Україні. Влада повинна забезпечити доступність інформації та створити механізми для її ефективного поширення серед мігрантів.

5. Щоб усунути цю потенційну перешкоду, пропонуємо:

- створення центрів інформаційної підтримки для мігрантів, де надаються послуги перекладу та консультації.

- використання соціальних мереж та інших онлайн-каналів для ефективного розповсюдження інформації.

6. Соціальне виключення.

Мігранти можуть відчувати соціальне виключення та неприйняття. Важливо створювати інклюзивні середовища, які заохочуватимуть їхню участь та відчуття належності.

Щоб усунути цю потенційну перешкоду, пропонуємо:

- проведення інформаційних кампаній щодо підвищення свідомості та визнання важливості різноманітності в суспільстві.

- створення платформ для обговорення та взаємодії між мігрантами та місцевими громадянами.

7. Політичні стереотипи.

Наявність стереотипів та негативних уявлень щодо мігрантів може ускладнити їхню активну участь у політиці. Влада повинна працювати над подоланням цих стереотипів та створенням позитивного сприйняття мігрантів у суспільстві.

- проведення інформаційних кампаній, спрямованих на зміцнення позитивного сприйняття мігрантів у суспільстві.

- активна участь мігрантів у різних громадських та політичних ініціативах для демонстрації їхнього внеску та значущості.

Отже, інтеграція мігрантів у політичне життя України вимагає уваги до ключових викликів, що були зазначені в роботі. Запропоновані дії мають на меті подолати ці труднощі та сприяти активній участі мігрантів у політичному житті. Важливо зазначити, що постійний моніторинг заходів управління міграцією є ключем до успіху, а створення інклюзивного середовища сприятиме побудові справедливого суспільства, де кожен громадянин може активно взяти участь у політичному процесі та спільноті.

Список використаних джерел:

1. Dollmann, J. The Political Integration of Immigrants: How Pre- and Postmigration Contexts Matter. *Int. Migration & Integration* 23, 1091–1125 (2022). <https://doi.org/10.1007/s12134-021-00867-5>

2. Integration von Migrantinnen und Migranten. IGRATIONS DATEN PORTAL Das große Ganze. URL: <https://www.migrationdataportal.org/de/themes/integration-von-migrantinnen-und-migranten>

Гиренко Оксана Володимирівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
girenko24@gmail.com

Науковий керівник:
Ткачова Н.М., д.держ.упр., професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Розбудова демократичної, правової і соціальної держави в Україні напряду пов'язана з формуванням громадянського суспільства. У сучасних умовах української дійсності інститути громадянського суспільства всього лише формуються, в силу чого не можуть повною мірою здійснювати дієвий контроль над державною владою. Проте вже зараз простежуються тенденції участі та зростаючої ролі інститутів громадянського суспільства, що все більше зміцнюються, в механізмі реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні. Держава, сприяючи формуванню громадянського суспільства в Україні, прагне надати людині максимальний ступінь свободи і право самій ухвалювати рішення про використання чи невикористання того чи іншого конституційного права [1, с. 5].

Можливість політичної участі, як і забезпечення свободи та справедливості, належить до основних принципів демократії. У сучасних суспільствах політична участь набуває дедалі більшого значення, відбулося її закріплення на нормативному рівні в нормах міжнародного права та внутрішньому законодавстві.

Політична участь є формою реалізації демократії та основоположним базовим елементом політичної діяльності, яка здійснюється громадянами у процесі реалізації ними політичних прав. Політичну участь можна визначити як добровільні, цілеспрямовані дії громадян із метою впливу на рішення на різних рівнях політичної системи, що реалізуються у формі політичних прав та свобод. Характерною рисою політичної співучасті є те, що ця діяльність не є професійною, здійснюється звичайними громадянами у формі реалізації ними своїх політичних прав і свобод. [2, с. 127]

До головних форм політичної участі належать: участь у виборах до представницьких органів різного рівня, референдумах; участь у діяльності політичних партій, асоціацій та інших добровільних об'єднаннях та органах

самоорганізації населення; участь у конвенційних і неконвенційних політичних акціях; участь в опитуваннях громадської думки, фокус-групах, консультаціях, круглих столах та неформальних зустрічах, а також збори громадян, місцеві ініціативи, що знайшли масову підтримку, громадські слухання; участь у створенні дорадчих комітетів тощо. [3, с. 33].

Важливою сприятливою умовою становлення громадянської відповідальності молоді є наявність громадянського суспільства і демократичної держави. Громадянська відповідальність людини є характеристикою соціальною, моральною та правовою. Громадянська відповідальність формується на основі громадянської компетентності та є складовою такого поняття, як громадянськість. Суб'єкт громадянської відповідальності, як правило, має розвинену правову, політичну та моральну свідомість і своєю діяльністю сприяє зміцненню функціонування правового суспільства. Формування громадянської відповідальності відбувається в процесі соціалізації індивіда під впливом низки факторів: політико-правова система держави, загальний рівень морально-правової культури суспільства, система навчання та виховання, особливості родинних та міжособистісних стосунків, у яких задіяна людина, тощо [4, с. 125].

В умовах консолідованої демократії характер громадсько-політичної активності має визначатися такими показниками, як довіра населення до громадських і державних інститутів; громадянська відповідальність – відчуття особистої відповідальності щодо стану суспільних справ; політична ефективність – оцінка громадянами своєї змоги впливати на рішення влади; політична компетентність – наявність у індивіда політичних знань та досвіду, необхідних для участі в політичному процесі; інтерес до політики; довіра громадян один до одного [5].

Список використаних джерел:

1. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2013, С- 536

2. Косілова О. І. Політична участь як форма реалізації політичних прав: теоретико-правовий дискурс. [Електронний ресурс]. ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 2 (50) 2021, С.-127-133.

3. Костельнюк М.М. Політична участь як визначальний чинник демократизації політичного процесу. Науковий журнал «Політикус», випуск 3, 2019, С.- 32-36.

4. Мануйлов Є. М. Громадянська відповідальність особистості як атрибутивний феномен правового суспільства [Електронний ресурс] / Є. М. Мануйлов, Ю. Ю. Калиновський // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого" С. 113-126. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2015_2_14.

5. Політико-культурні чинники громадсько-політичної участі населення України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. - Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/politiko-kulturni-chinniki-gromadsko-politichnoi-uchasti-naselennya-ukraini>.

Гопаца Дарія Русланівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
daria.savelyan@gmail.com

Науковий керівник:
Бутник О.О., доцент, к.держ.упр., доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського

РОЛЬ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ У ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ ГАРАНТУВАННЯ ПРАВ НА ОХОРОНУ ПРАЦІ

Політика є однією із сфер діяльності суспільства і держави. У Конституції України зазначено, що Україна - це суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.

Головним обов'язком держави є утвердження та забезпечення прав і свобод людини. Це здійснюється шляхом прийняття і реалізації певних рішень, тобто шляхом реалізації певної політики, від ефективності якої залежить благополуччя суспільства та гідне життя кожної людини зокрема та успішність

держави в цілому. Тобто, реалізуючи свою політичну функцію, держава тим самим здійснює забезпечення та утвердження прав людини і громадянина. Політику, яка реалізується державою через діяльність органів державної влади, можна охарактеризувати як державну політику [2, с.8].

Як зазначає Ю. В. Ковбасюк, під державною політикою слід розуміти сукупність ціннісних цілей, державно-управлінських заходів, рішень і дій, порядок реалізації державно-політичних рішень (поставлених державною владою цілей) і системи державного управління розвитком країни [2, с.8].

Так, державна політика представляє собою відносно стабільну, організовану та цілеспрямовану діяльність органів державної влади щодо конкретної проблеми. Державна політика може здійснюватись як безпосередньо, так і опосередковано, впливаючи на різні аспекти життя суспільства [1, с.7].

Право на працю є одним із конституційних прав людини. Забезпечення повного здійснення права на працю громадянами є завданням держави, яка також гарантує рівні можливості у виборі професії та виду трудової діяльності. Крім того, держава реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

Одним із складників права на працю є право на належні, безпечні і здорові умови праці. Таке право забезпечується державою шляхом реалізації політики охорони праці. Охорона праці - це комплексна система заходів та засобів, що включає в себе правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні та лікувально-профілактичні заходи. Мета цієї системи полягає в забезпеченні збереження життя, здоров'я і працездатності людини під час виконання трудових обов'язків. Отже, цілі державної політики у сфері охорони праці досягаються завдяки заходам та засобам, що вживаються та застосовуються з метою збереження життя та здоров'я працюючої людини.

Німецький вчений А. Вагнер у середині XIX століття визначив мету страхування як зменшення негативних наслідків неочікуваних подій для майна конкретної особи через створення страхової установи [6, с.21]. Італійський економіст А. Гоббі висунув іншу теорію для системи соціального страхування, базуючи її на понятті "евентуальної потреби". Ця категорія охоплює завдання страхування, що включає відшкодування майнових збитків, а також покриття інших видів витрат, включаючи соціальні, тобто втрати доходу внаслідок хвороби, нещасного випадку, або втрати можливості заробляти кошти для забезпечення життя (старість, смерть годувальника) [6, с.23].

І саме остання теорія найбільше відповідає меті української системи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Адже соціальне страхування є важливою складовою соціального захисту населення, осередком якої є людина та її потреби. Саме соціальне страхування створює умови для відновлення робочої сили та захисту працівників у випадках виникнення певних страхових випадків, серед яких може бути втрата працездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві чи професійного захворювання.

За нормами Закону України «Про охорону праці», всі працівники мають зобов'язання дотримуватись загальнообов'язкового державного соціального страхування у разі нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності [4].

Отже, соціальне страхування з одного боку створює необхідні фінансові передумови для збереження працездатності економічно активної частини населення, а з іншого – забезпечує виплату соціальної допомоги у разі тимчасової або постійної непрацездатності працівника.

Особливого значення загальнообов'язкове державне соціальне страхування набуло у період повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. Під час дії правового режиму воєнного стану, введеного указом Президента України №64/2022 від 24.02.2022 у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, питання захисту працівників постають особливо гостро, адже незважаючи на безпекові ризики, підприємства, установи, організації продовжують працювати [5]. А праця під час дії воєнного стану пов'язана з великою кількістю нових, смертельно небезпечних ризиків, зокрема, загибелі працівників на робочих місцях.

Тому, державна політика щодо гарантування прав на охорону праці має забезпечувати мінімізацію ризиків під час виконання працівниками своїх трудових обов'язків, а у разі заподіяння працівнику шкоди створити умови, для відновлення працездатності та отримання матеріального забезпечення у разі втрати працездатності.

Список використаних джерел:

1. Вступ до аналізу державної політики: навчальний посібник. В.Є. Романов, О.М. Рудік, Т.М. Брус. Київ. Видавництво НПДУ, 2003. – URL: [https://shron1.chtyvo.org.ua/Romanov Vladyslav/Vstup do analizu derzhavnoi polityky vyd 2003.pdf?PHPSESSID=6t6udk0i75a8ensbgpmhhjj505](https://shron1.chtyvo.org.ua/Romanov%20Vladyslav/Vstup%20do%20analizu%20derzhavnoi%20polityky%20vyd%202003.pdf?PHPSESSID=6t6udk0i75a8ensbgpmhhjj505)

2. Державна політика : підручник. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. Київ. НАДУ, 2014. – URL: <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/DERZHAVNA-POLITIKA.pdf>

3. Закон України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 р. ВВРУ 1999. № 46-47. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

4. Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р. ВВРУ, 1992, № 49. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

5. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року. ВВРУ 2015, № 28. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

6. Основи охорони праці: Підручник. 21ге видання, доповнене та перероблене. К.Н. Ткачук, М.О. Халімовський, В.В. Зацарний, Д.В. Зеркалов, Р.В. Сабарно, О.І. Полукаров, В.С. Коз’яков, Л.О. Мітюк. За ред. К.Н. Ткачука і М.О. Халімовського. Київ. Основа, 2006.

Карпенко Євген

КПІ ім. Ігоря Сікорського
evgechenka4@gmail.com

Науковий керівник:

Ткачова Н.М., д.держ.упр., професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПОЛІТИЧНУ СВІДОМІСТЬ ГРОМАДЯН

Важливу роль у політичній сфері життя суспільства та індивіда відіграє така категорія, як політична свідомість. Велика українська енциклопедія характеризує політичну свідомість як форму суспільної свідомості, що відображає політичну буттєвість, надає суб’єктивний зміст інститутам та практикам влади та власній ролі у них [3]. Політична свідомість є сукупністю політичних уявлень та установок суб’єктів політики щодо розвитку суспільства. Вона має мінливий характер, є достатньо динамічною і змінюється в залежності від політичних процесів, подій, явищ [2, с. 67]. Політична свідомість є сукупністю раціональних і емоційно-

чутливих, теоретичних і емпіричних, ціннісних та нормативних, свідомих і підсвідомих уявлень суб'єктів політики щодо подій, явищ і тенденцій, пов'язаних з питаннями політичної влади [1, с. 215]. Тобто, якщо підсумувати дані визначення, то політична свідомість громадянина – це сукупність певних суб'єктивні політичних орієнтирів, уявлень та цінностей окремої особистості, котрі формують її погляди та розуміння політичної сфери суспільства і держави.

У звичних умовах існування суспільства та держави у формуванні політичної свідомості громадян відіграє сукупність різних факторів:

- сім'я, як базова суспільна група особистості та її найближче оточення, в межах якого з раннього віку передаються політичні орієнтири, цінності, погляди, оцінки політичної системи, її суб'єктів тощо;
- освіта людини, як джерело інформації про політичну систему та її історію, історію держави та суспільства, культуру, інші політичні системи світу;
- оточення особистості (коло спілкування, колектив на роботі тощо);
- особиста участь в політичних процесах;
- загальне суспільно-політичне становище в державі.

Проте, до перелічених вище факторів формування політичної свідомості особистості в сьогоденні умовах в Україні додається надзвичайно впливовий та складний чинник – повномасштабне вторгнення російської федерації. Окрім явних загроз для життя особистості, порушення її звичного способу життя, війна також приносить і більш глибокі зміни у світосприйнятті людини. Цим змінам можуть піддатися і політичні орієнтації та політична свідомість особистості. З одного боку, таке потрясіння посприяло перегляду українцями власного ставлення та поглядів на певні історичні події, особистостей, в тому числі і з політичної сфери, національну самоідентифікацію. Це призвело до зростання ролі національних орієнтирів у сфері політичного життя суспільства та держави. В той же час, війна сприяє виникненню нових чи підсиленню вже існуючих ризиків для формування та розвитку політичної свідомості окремих громадян та суспільних груп. Можна виділити наступні ризики для формування політичної свідомості українців:

1. Наявність значної кількості чинників психологічного тиску, зумовлених війною, на особистість (наявність перманентного ризику для життя і здоров'я людини, суспільне напруження, невизначеність майбутнього тощо) зумовлює високе емоційне напруження, підвищує можливість прийняття рішень орієнтуючись на миттєві емоції, а не на раціональну оцінку подій та фактів. Саме така емоційність може призвести до кардинальної зміни політичної свідомості

як окремої людини, так і суспільних груп, переоцінки політичних поглядів, при чому не завжди під дією об'єктивних факторів.

2. Сьогоднішній процес отримання людьми новин та інформації загалом характеризується швидкою зміною і великим потоком інформації, які у сукупності значно знижують можливості до повноцінної оцінки та аналізу цієї інформації. Відповідно, знижується можливість виявлення недостовірної інформації, її відфільтрування від дійсної. Природа наступної загрози також частково походить від даної.

3. Відповідно до дослідження української дослідницької компанії InMind на замовлення Internews в рамках проєкту «Медійна програма в Україні» за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку, яке було опубліковане у листопаді 2023 року, 76% опитуваних визначали соцмережі джерелом новин, при чому, 35% опитаних для отримання новин послуговуються лише соцмережами [5, с. 8]. Для порівняння, за результатами дослідження 2022 року, це було 74% та 31% відповідно [4, с. 8]. Тобто, прослідковується поступове зростання ролі соцмереж в отриманні новин українцями. В той же час, соцмережі за рахунок свого охоплення, простоти розміщення інформації є зручним майданчиком для розповсюдження викривленої інформації, маніпуляцій, фейків, з метою дестабілізації, поширення необхідних ворогові настроїв та підживлення негативних тенденцій. Споживання такої інформації може поступово викривити оцінку індивідом політичного життя суспільства та держави, підірвати довіру до суб'єктів політичної системи, змінити політичні погляди.

Отже, можна відмітити, що з одного боку війна покращила позиції національних орієнтирів в системі політичних свідомості громадян та суспільства в цілому, проте з іншого боку підвищила вплив з боку існуючих та принесла нові ризики для формування політичної свідомості українців. Також, слід зазначити, що деякі з цих викликів значно посилили свій вплив саме завдяки напрацюванням у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, що також важливо враховувати для їх нейтралізації.

Список використаних джерел:

1. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина : монографія. Київ : МАУП, 2004. 424 с. URL: https://maup.com.ua/ua/navchannya-u-maup/library/pidruchniki/politologiya/politologiya_dlya_politika_i_gromadyanina.html (дата звернення: 12.11.2023).

2. Єфтені Н. М. Особливості формування політичної свідомості. Політичне життя. 2019. № 4. С. 66–70. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.4.10> (дата звернення: 12.11.2023).

3. Сингаєвська Д. М. Політична свідомість. ВУЕ. URL: https://vue.gov.ua/Політична_свідомість (дата звернення: 12.11.2023).

4. Українські медіа, ставлення та довіра у 2022 р. 2022. 101 с. URL: <https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2022/11/Ukrainski-media-stavlennia-ta-dovira-2022.pdf> (дата звернення: 12.11.2023).

5. Українські медіа, ставлення та довіра у 2023 р. 2023. 94 с. URL: <https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2023/10/Ukrainski-media-stavlennia-ta-dovira-2023r.pdf?fbclid=IwAR3pwidyyLVdWRAXnAsK5sYRO5h5wAHwtiZoBrdQtNdwCGbGSVsxoEK86ao> (дата звернення: 12.11.2023).

Князева Валентина Аркадіївна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
valyakn2017@gmail.com

Науковий керівник:
Цимбаленко Я.Ю., доцент, канд. держ. упр, доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ПОДОЛАННІ АБСЕНТЕЇЗМУ

Однією з найпоширеніших форм безпосередньої демократії є вибори, проте велика кількість громадян уникає участі в даній формі демократії, таке явище отримало назву «абсентеїзм». Свою назву абсентеїзм отримав від латинського слова *absens* (*absentis*), що означає відсутній. Назване явище має негативний характер, оскільки через небажання виявлення громадянської позиції ставиться під сумнів легітимність влади та спонукає зростання ризиків для демократичних перетворень [2, с. 102-105]. Іншими словами абсентеїзм - це уникнення виборцями використання свого виборчого права [3, с. 67].

Для кращого розуміння активності громадян та формуванні уяви про абсентеїзм слід проаналізувати явку на президентських виборах України з 1991 до 2019 років, у зв'язку з тим що, громадськість сприймає саме президентські вибори «більш важливими»: у 1991 р. – явка склала 71,63%, у 1999 р. – активність проявили 74,9%, 2004 р. – активність виборців складала 77,28%, 2010 р. – явка становила 69,70%, 2014 р. – активність виборців складала 60,3%, 2019 р. – явка виборців дорівнювала 62,8% (перший тур) та 61,78% (другий тур) [3, с. 65-66]. Таким чином, можна спостерігати про очевидне зниження використання громадянами свого виборчого права, а отже розвиток абсентеїзму в Україні. Однак потрібно розуміти, що абсентеїзм - це не тільки про президентські вибори, але й про інші види виборів як от: парламентські, місцеві тощо. Не слід забувати й про участь у референдумах, де є місце даному явищу.

Деякі країни світу створили механізми завдяки яким активність виборців збільшується, проте такі механізми передбачають застосування санкцій. До таких країн відносяться: Італія, Австрія, Аргентина, Бельгія, Туреччина та Греція [3, с. 67].

Багато дослідників проблеми абсентеїзму виокремлюють різні шляхи його подолання, зокрема можна виділити такі:

- 1) створення механізму для голосування за допомогою пошти та довіреності;
- 2) впровадження графі щодо непідтримки усіх кандидатів, або парій;
- 3) ширше використання політичних дебатів задля поліпшення політичної культури населення [2, с. 113];
- 4) впровадження відповідальності громадян за неучасть в голосуванні та політичних партій за невиконання власних програм [3, с. 67].

Окрім зазначеного можна виокремити такий спосіб подолання абсентеїзму як формування корпоративної культури установ, організацій та підприємств, що спонукає до активності громадян у суспільному житті, оскільки саме пасивність громадян і є рушійною силою для розвитку даного явища. Ні для кого не секрет, що корпоративна культура відіграє певну роль у формуванні особистості, її переконань, цінностей тощо. До прикладу, філософська наука тлумачить корпоративну культуру як здатність до самодисципліни, навички адаптації в соціумі, в свою чергу дослідники аспектами характеристики корпоративної культури розглядають регулярні форми поведінки, а також правила, яким дотримуються усі члени організації [1, с. 133]. Звісно, все вищеперелічене формує особистість в професійній сфері життя, однак слід

розуміти, що такі навички розвивають у громадян почуття відповідальності, зокрема й в суспільно-політичному житті.

Формування активної громадянської позиції повинно ґрунтуватися на формуванні національної ідеї та небайдужого ставлення до країни та суспільства. Підприємства, установи та організації є механізмами держави. Через механізми держави треба формувати ідею активного громадянина та нівелювати абсентеїзм, як явище. Формування культури та свідомого ставлення до держави та соціуму повинно проходити через формування культури організації, через формування ідеї залученості працівників до справ організації та держави в цілому. Корпоративна культура є не тільки іміджевою складовою діяльності організації, а в першу чергу інструментом формування загальнодержавної культури.

Отже, проблема абсентеїзму існує в різних країнах, не виключенням стала й Україна, наразі в дослідників є певні напрацювання щодо подолання даного явища, що потребують уваги з боку влади та безпосередньо громадян.

Список використаних джерел:

1. Бобко. К. А. Філософські аспекти формування корпоративної культури особистості // Становлення та розвиток педагогіки : II Міжнар. наук.-прак. конф. Становлення та розвиток педагогіки. Харків. 2018. С. 133.
2. Перегуда Є., Корнієвський. О., Гаврилюк Д. Громадянська освіта як фактор подолання абсентеїзму в Україні // Журнал «Політичні дослідження». 2022. № 1 (3). С. 102-113.
3. Щебетун І.С., Грабар О.С. Абсентеїзм як проблема сучасної демократії // Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки». 2020. № 2. С. 65-67.

Красна Діана Сергіївна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
dianakrasna777@gmail.com

Науковий керівник:
Пашов Р.І., к.філос.н., ст. викладач
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА СЛУЖДОВЦІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НАЛЕЖНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

В наш час особливу важливість набуває ефективна підготовка та перепідготовка кадрів державної служби та служби органів місцевого самоврядування. Час вимагає від службовців нових різнобічних знань. Відповідальне ставлення до культури державного управління, менеджменту, права зумовлено тим, що вивчення цих та інших предметів дає змогу краще розвинути мислення, збагатити світогляд, набути навичок узагальнення й аналізу. Сам навчальний процес має бути побудований, спираючись на новітні дані наукового вчення. В цьому контексті важливо розглядати перехід від інформаційного до моделюючого навчання. Сучасним службовцям потрібні не лише теоретичні знання, але й навички ефективної дії в реальних обставинах. Їх професіоналізм є важливим ресурсом для розвитку належного демократичного врядування в Україні. Постійне зростання культури державних службовців є одним з вирішальних факторів підвищення ефективності самого державного управління.

Цінності службовців слід розглядати як витікаючі з загальної управлінської культури політичної нейтральності, чесності і відсутності корупції, використання нових управлінських та економічних підходів, сурове дотримання законності, професіоналізм у публічному управлінні, прагнення до ефективності, якості, своєчасності та компетентності у виконанні службових обов'язків. Покладаючись на ці цінності, службовці повинні також дотримуватися базових принципів, що становлять основу державного світогляду, таких як вірний патріотизм, відданість народу, національно-духовна самосвідомість, захист національних інтересів, національна гідність та політико-правова культура. Без урахування цих базових

цінностей реформування системи державної служби та управління в Україні стає практично неможливим завданням.

Варто розбудовувати державну службу та службу в органах місцевого самоврядування, роблячи їх більш професійними та компетентними, при цьому збільшуючи престиж та імідж службовців. Це можна робити шляхом розбудови довіри на основі таких принципів:

Прозорості і відкритості, що включає в себе забезпечення доступу громадськості до інформації про рішення та дії держслужбовців. Організація регулярних прес-конференцій та відкритих форумів для взаємодії із громадою; Створення веб-порталів та електронних ресурсів для широкого доступу до документів та інформації.

Врахування громадської думки та ефективної комунікації, що передбачає активну участь у громадських обговореннях і врахування поглядів громадян дозволяють держслужбовцям краще розуміти потреби суспільства. Громадяни повинні отримати зрозумілу інформацію про місце, час, годину проведення громадських слухань, а також про тему обговорення. Кожен учасник повинен мати чітке розуміння своєї ролі на заході, а також очікуваних результатів від участі у цих слуханнях. Застосування зрозумілої мови та комунікаційних інструментів сприяє взаєморозумінню між владою та громадянами.

Професіоналізму, адже постійне вдосконалення навичок та знань допомагає службовцям бути компетентними та впевненими у своїй роботі та таким чином робить їхній імідж більш професійним. Саме на репутація професіонала формує довіру громадян до представників державної служби. Адже коли службовець який вирішує ті чи інші питання, приймає ті чи інші закони є професіоналом та вміло організовує управління бюджетними та матеріальними ресурсами відповідно має гарну репутацію і високу довіру.

Дотримання етичних стандартів, а саме, суворе дотримання етичних норм у всіх аспектах роботи, що забезпечить соціальну відповідальність службовців, гендерну рівність та толерантність, а отже сприятиме створенню справедливого та рівноправного суспільства. Готовність слухати конструктивну критику та вживати заходи для виправлення недоліків дозволяє покращувати адаптуватися до змін у суспільстві та швидко реагувати на нові виклики для забезпечення стабільності та розвитку.

Інноваційності, а саме, використання новітніх технологій, що допомагає оптимізувати роботу державних органів та покращує обслуговування громадян. Розвиток бізнес-середовища та сприяння підприємництву сприяє економічному

розвитку та забезпечує стабільність. Здійснення структурних змін для поліпшення адміністративного середовища та забезпечення ефективного функціонування системи.

Саме тому формування іміджу має базуватися на даних принципах для забезпечення взаємоповаги, довіри та прогресивності думок і мислення мають забезпечувати розвиток належного демократичного врядування в Україні. Створення якісно нового покоління службовців, обладнаного новими знаннями, навичками та досвідом, сприятиме формуванню нового рівня публічного управління та адміністрування. Цей процес значно вплине на імідж держави, встановлюючи високі стандарти ефективності, прозорості та професіоналізму в сфері державної служби. І тоді Україну сприйматимуть, не як зараз – через війну, розквіт корупції, політичні конфлікти, економічні проблеми, – а як рівноправного члена, достойного поповнити ряди Європейського співтовариства.

Кущинський Іван Сергійович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
snikrer@gmail.com

Науковий керівник
Цимбаленко Я.Ю., доцент, канд. держ. упр, доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Україна, як незалежна держава, виборює свій шлях до демократії, спираючись на принципи свободи, рівності та права на політичну участь. Поруч із цим, сучасна Україна стикається з викликами, пов'язаними з розвитком корпоративної культури в політичних структурах.

1) Основні принципи корпоративної культури в політиці

Корпоративна культура в політиці визначається набором цінностей, вірувань, норм і стандартів, що визначають, як взаємодіють та співпрацюють працівники та керівництво в політичному середовищі. Важливим є розвиток

політичної культури, побудованої на прозорості, етиці та чесності. Керівництво та працівники мають дотримуватися високих стандартів моральності та етики у своїй діяльності. Необхідно в політичному процесі постійно стимулювати новаторство та готовність до змін. Важливо впроваджувати ідеї та рішення, які сприяють покращенню політичного процесу та відповідають потребам громадян. Основною метою є забезпечення того, щоб політичні рішення та дії служили загальному благу та враховували соціальні аспекти.

2) Політична участь як фундамент демократії

Політична участь визначається не лише виборами, але і активністю громадян у різних аспектах політичного процесу. Українська демократія вимагає від громадян бути освіченими, здійснювати своєчасний вибір, а також брати участь у громадських ініціативах.

Демократія ґрунтується на участі громадян. Ідея демократії полягає в тому, що влада належить народу, і політична участь є ключовим засобом, за допомогою якого громадяни можуть впливати на прийняття рішень та формулювання політики.

Загальна активність громадян у політичних процесах сприяє розвитку демократії, формує відповідальність влади перед народом і допомагає у вирішенні суспільних проблем. Політична участь розглядається як важливий фундамент для забезпечення представницької інклюзії та здійснення демократичних цінностей у суспільстві.

3) Громадянська відповідальність

Громадянська відповідальність полягає в тому, щоб бути активним членом суспільства, розуміти свої права та обов'язки, а також брати участь у прийнятті рішень на різних рівнях. В контексті демократії, громадянська відповідальність включає в себе критичне мислення, аргументацію та конструктивну критику влади.

Вона грає ключову роль в будь-якій демократії, оскільки вона є основою для правильного функціонування суспільства. Основні аспекти громадянської відповідальності включають свідоме дотримання законів, повагу до прав і свобод інших громадян, а також активну участь у громадському житті.

4) Шляхи покращення демократії в Україні

Акцентуючи на важливості корпоративної культури в політиці, Україна може розвивати та впроваджувати механізми для стимулювання взаємодії між політичними акторами та громадянами. Забезпечення прозорості, доступності

інформації та створення умов для відкритого діалогу є ключовими аспектами покращення демократії.

Додатковим кроком у зміцненні демократії в Україні може бути посилення ролі громадянського суспільства. Важливо враховувати думку та погляди різних груп населення, включаючи меншини та вразливі категорії. Створення механізмів для активної участі громадян у прийнятті рішень, наприклад, через петиції, консультації та інші форми зворотного зв'язку, може зміцнити їхню впливовість.

Список використаних джерел:

1. Громадянська відповідальність. *Програма підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа»*. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/publikatsii-vydani-v-ramkakh-prohramy/gromadyanska-vidpovidalnist>

2. Реалізація наскрізної лінії «громадянська відповідальність» у підручниках алгебри. *Сайт Васильєвої Дарини Володимирівни (кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника відділу математичної та інформатичної освіти Інституту педагогіки НАПН України, вчителя математики ліцею "Престиж" м. Києва)*. URL: <https://shorturl.at/hnsyS>

3. Україна: демократія «за замовчуванням» чи свідомий вибір? Дискусія істориків у Гарварді. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-i-demokratiya-dyskusiya-istorykiv/31088581.html>

4. Латигіна Н.А. Українська демократія сьогодні: спроби і помилки. м. Київ. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/VISNIK_34_6.pdf

5. Демократія. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F>

6. Розенфельд Ю.М., Герасіна Л.М., Осипова Н.П. Політологія: підручник. *Харків: Право*. 2001. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-2442.html>

Ласкутов Владислав Андрійович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
laskutov1997@gmail.com

Науковий керівник:
Ткачова Н.М., д.держ.упр., професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Після 24 лютого 2022 року в Україні весь державний механізм та його інститути були поставлені перед новими викликами та загрозами, з якими вони не стикалися раніше. «Забезпечення державної безпеки та збереження держави в цілому постало не тільки перед силовими структурами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а й перед кожним громадянином окремо. Розуміння кожним громадянином своєї ролі та значимості на своєму місці, відповідальне ставлення до свого громадянського обов'язку, особиста відповідальність, готовність до самопожертви заради спільної мети – захисту батьківщини стали основою нового громадянського суспільства» [1].

Враховуючи вищезазначене, забезпечення безпеки навчальних закладів в системі національної безпеки України є актуальним питанням сьогодення.

У статті 26 пункті 3 Закону України «Про освіту» [2] вказано, що керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень забезпечує створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища. Тобто, немає загальних нормативно-правових документів на рівні держави, що регулюють організацію системи безпеки навчальних закладів.

Натомість, Кабінетом Міністрів України було видано Розпорядження № 301-р, від 7 квітня 2023 року «Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти» [3]. У схваленій Концепції проблемою, яка потребує розв'язання, є низький рівень безпеки закладів освіти та організації безпечного освітнього середовища в Україні, а також перераховано низку факторів, які є наслідком цього, вказані завдання та заходи, спрямовані на розв'язання проблеми. Забезпечення координації дій з реалізації Концепції, здійснення контролю за реалізацією Концепції, проведення моніторингу стану їх виконання здійснює Міністерство освіти і науки.

Виходячи з того, що МОН не є профільним міністерством, яке компетентне в організації безпеки, доцільно розглянути створення Експертної комісії з питань

організації безпеки в освітньому середовищі та розроблення єдиних стандартів впровадження безпекових норм в закладах освіти. Слід врахувати, що вищезгадані стандарти мають бути врегульовані на законодавчому рівні та обов'язковими до виконання керівникам закладів освіти, включати в себе такі основні напрями: фізична безпека, інформаційна безпека, охорона праці, цивільний захист, пожежна безпека, антикорупційні дії. До Експертної комісії з питань організації безпеки в освітньому середовищі мають входити представники профільних міністерств та установ, а саме: Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Державної служби України з питань праці, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національного антикорупційного бюро України, Національного Агенства з питань запобігання корупції та представників органів місцевої влади. Також важливим кроком є введення відповідальної особи в навчальних закладах з питань безпеки, яка в свою чергу реалізує виконання вищезгаданих стандартів та звітує про їх реалізацію перед Експертною комісією.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко-Берегович В.В., Берегович В.В. Функціонування правоохоронних органів задля забезпечення публічної безпеки в умовах військової агресії. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану». 01 липня 2022 року. URL: https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/08/materialy_konferencziyi_donduvs_01_07_2022.pdf.
2. Закон України «Про освіту» від 02.07.2023, №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023, №301-2023-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text>.

Лихач Юлія
Вища школа публічного управління
a.n.kompanets@gmail.com

Компанець Олександр
Вища школа публічного управління
lyy-78@ukr.net

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

У зв'язку з повномасштабною війною, розпочатою російською федерацією проти України, зросла актуальність проблеми домашнього насильства. Війна, як і будь-яка інша криза, загострює проблеми людей, зокрема, це стосується насильства в сім'ях. Особам, які зазнали такого насильства під час збройного конфлікту, складніше знайти вихід – вони часто обмежені у пересуванні, їм важко отримати державну допомогу, немає в кого проконсультуватись щодо допомоги, вони можуть ще більше залежати від кривдників психологічно, фізично та матеріально.

Домашнє насильство (далі – ДН) нами розглядається як прояв порушень прав людини, перешкода забезпечення гендерної рівності, і є однією з найгостріших соціальних проблем сьогодення. Від різних форм насильства страждають і жінки, і чоловіки, дівчата та хлопці. Постраждали від насильства та їхні родини зазнають матеріальних і нематеріальних втрат, зокрема, загальне погіршення якості життя, потенційно втрачені можливості отримання доходу, кар'єрного розвитку, повноцінного відпочинку. Крім того, йдеться про емоційні наслідки пережитого насильства та про їх віддалені психологічні ефекти, які можуть впливати на подальше життя потерпілих та їх близьких.

За останні роки Україна досягла значного прогресу у вдосконаленні законодавчої бази щодо запобігання та протидії ДН, у тому числі шляхом його криміналізації. Прийнятим Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII [4] визначено нульову толерантність щодо ДН та його соціальну небезпеку та запроваджено спеціальні заходи щодо протидії ДН з метою ефективного захисту постраждалих осіб.

Робота в цьому напрямку значно посилюється і у зв'язку з тим, що Верховна Рада України 20 червня 2022 року ратифікувала Конвенцію Ради

Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству (Стамбульську конвенцію) [3; 6]. Ця угода передбачає захист жінок від усіх форм насильства та дискримінації, рівність між жінками й чоловіками, політику та заходи для захисту всіх жертв насильства й надання їм допомоги.

Разом з тим, в Україні реалізується Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року (далі – Державна соціальна програма) [7], яка передбачає удосконалення механізму запобігання та протидії ДН та насильству за ознакою статі в умовах децентралізації з урахуванням міжнародних стандартів, а також підвищення ефективної взаємодії центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадськості.

Відповідно до Державної соціальної програми відповідальність за виконання її завдань та заходів делеговано об'єднаним територіальним громадам, зокрема:

- забезпечення координації та ефективної взаємодії спеціально уповноважених органів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії ДН;
- навчання та підвищення рівня професійної компетентності відповідних суб'єктів;
- забезпечення доступу до загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб для отримання соціальних послуг медичної, соціальної, психологічної допомоги;
- надання у разі потреби тимчасового притулку для безпечного розміщення постраждалих осіб [7].

В умовах децентралізації, держава делегує громаді повноваження щодо надання соціальних послуг представникам вразливих груп, у тому числі і щодо запобігання та протидії ДН. Це створює численні виклики та труднощі через низку причин: у більшості громад не має досвіду роботи у цій сфері; у працівників бракує професійних компетентностей щодо надання послуг представникам окремих вразливих груп; не вистачає можливостей фінансування надання таких послуг тощо.

Разом з тим, з урахуванням основних завдань реформи децентралізації відбувається пошук оптимальної моделі надання послуг щодо запобігання, протидії й реагування на ДН на рівні територіальної громади.

Зокрема, відповідно до ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [4] одним із суб'єктів територіальної громади, що

здійснює заходи у сфері запобігання та протидії ДН є староста. Його діяльність у цій сфері регулюється рядом нормативно-правових актів: Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (ст. 8, 15); Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»; Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»; Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»; Державна соціальна програма (п. 24; 26; 28; 30; 31; 32); Постанова КМУ «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» та інші.

Крім того, відповідно до п. 24 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженого Постановою КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658 [5], у селах, селищах староста забезпечує виявлення фактів насильства та повідомляє про них не пізніше однієї доби уповноваженим особам. Староста/сільський, селищний голова є персонально відповідальним за забезпечення своєчасного та ефективного вжиття заходів у сфері запобігання та протидії ДН і насильству за ознакою статі на території села, селища.

Отже староста, як відповідальна особа зобов'язаний здійснювати протягом доби або невідкладно за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти з подальшим письмовим підтвердженням, інформування відповідних суб'єктів щодо фактів вчинення ДН, а саме: відповідальну/уповноважену особу виконавчого комітету, заступника голови територіальної громади, уповноважені підрозділи Національної поліції України. У разі, якщо постраждалою від насильства особою є дитина; кривдником є дитина; постраждала особа звернулася разом із дитиною необхідно здійснювати інформування служби у справах дітей. Крім того, староста має надавати інформацію щодо ДН відповідним суб'єктам (за запитом та/або згідно вимог законодавства) та іншим суб'єктам територіальної громади.

У свою чергу він може отримувати інформацію від вищевказаних суб'єктів та від інших суб'єктів згідно чинного законодавства, а у разі необхідності за запитом староста може отримувати інформацію про результати оцінки потреб від загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб.

З метою розвитку мережі якісних спеціалізованих послуг і покращення координації та міжвідомчої взаємодії органів і служб на муніципальному рівні, а також активізацію та залучення мешканців громад до запобігання та раннього виявлення випадків домашнього насильства в Україні реалізується проект Фонду ООН у галузі народонаселення (далі – UNFPA) «Міста і громади, вільні від

домашнього насильства» [1]. Проект передбачає створення муніципальних систем запобігання та протидії домашньому насильству базується на принципах 4П – попередження, послуги та захист, притягнення кривдника, політики.

Громади для партнерства UNFPA обирає щорічно у межах конкурсу. У 2020 році конкурсний відбір проводився серед міст з чисельністю населення понад 50,000 осіб з 12 областей України (Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Київської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Харківської, Херсонської). У квітні 2021 року був проведений конкурсний відбір за результатами якого новими громадами-партнерами проекту на 2021-2024 роки стали: Авангард, Біла Церква, Добропілля, Запоріжжя, Калуш, Кропивницький, Лубни, Маріуполь, Рокитне, Старокостянтинів, Тернопіль, Ужгород, Хорошів, Хотин, Черкаси.

Ще однією ланкою удосконалення якості надання послуг щодо ДН на рівні територіальної громади можуть стати центри надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП). Виходячи з положень статті 20 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», ЦНАП можуть стати організаційною основою, через яку утворені органами місцевого самоврядування установи та організації або громадські організації можуть надавати такі послуги з питань запобігання, протидії й реагування на ДН шляхом:

- надання постраждалим особам інформації про їхні права та про можливості реалізації таких;
- забезпечення доступу до загальних і спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб для отримання соціальних послуг, медичної, соціальної, психологічної допомоги;
- забезпечення постраждалим особам доступу до правосуддя та інших механізмів юридичного захисту, у тому числі шляхом надання безоплатної правничої допомоги;
- забезпечення діяльності цілодобового безоплатного кол-центру з питань запобігання та протидії ДН;

Ще одним дієвим заходом вбачаємо впровадження на постійній основі навчання різних суб'єктів надання послуг з питань запобігання, протидії й реагування на ДН: сільських, селищних, міських голів, старост, депутатів місцевих рад, працівників відділів соціального захисту населення, спеціалізованих служб підтримки, денних центрів соціально-психологічної допомоги, кризових кімнат тощо. Таке навчання доцільно проводити на базі регіональних центрів підвищення кваліфікації із залученням до розробки програм та надання

інформаційної та навчально-методичної підтримки Нацсоцслужбу, Вищу школу публічного управління, UNFPA та інші міжнародні донорські організації.

Крім того, є доцільним у майбутньому посилити взаємодію та співробітництво між відповідним органами державної влади та органами місцевого самоврядування, регіональними центрами підвищення кваліфікації, Всеукраїнською асоціацією центрів надання адміністративних послуг, Вищою школою публічного управління, UNFPA, іншими міжнародними донорськими організаціями, що працюють у сфері запобігання та протидії ДН, з метою реалізації пілотних проектів та напрацювання оптимальної та дієвої моделі надання послуг запобігання, протидії й реагування на ДН на рівні територіальної громади.

Список використаних джерел:

1. Міста вільні від насильства. URL: https://ukraine.unfpa.org/uk/CFDV_about (дата звернення 15.12.2023)

2. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI : станом на 15 грудня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 20.12.2023).

3. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Конвенція Ради Європи від 11.05.2011 р. ; ратифіковано Україною 20 червня 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення 15.12.2023)

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII : станом на 3 серпня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 15.12.2023).

5. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 658 : станом на 22 лютого 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-p#Text> (дата звернення: 20.12.2023).

6. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України від 20.06.2022 р. № 2319-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (дата звернення: 15.12.2023).

7. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі

на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 р. № 728-р: станом на 2 березня 2021 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-p#Text> (дата звернення: 15.12.2023).

Малютін Артем Русланович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
artem228maliutin@gmail.com

Мельниченко Ольга Володимирівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
melnychenko.olha@iil.kpi.ua

ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Демократія це важливий аспект життя кожного з нас. Демократія — політичний режим, за якого єдиним легітимним джерелом влади в державі визнається її народ [1]. Демократичне врядування пропонує можливість активної політичної участі громадянам та вимагає від них громадянської відповідальності.

Політична участь – дії, що вживаються соціальною спільністю, окремими громадянами і які мають за мету вплинути на державну політику, управління державними справами або на вибір політичних лідерів на будь-якому рівні політичної влади, місцевому чи загальнонаціональному [3]. В Україні голосування на виборах є однією з основних форм політичної участі громадян. Участь у виборах надає громадянам можливість обирати своїх представників та впливати на формування політичних рішень. Громадяни можуть звернутися до Президента України з електронними петиціями через спеціальний розділ веб-сайту Офіційного інтернет-представництва Президента України [2]. Громадянська відповідальність – це свідоме ставлення особистості як члена суспільства до його вимог, уміння відповідати за власне життя, дії, вчинки [4]. Громадянська відповідальність виражається в участі громадян у суспільних справах, зацікавленості проблемами суспільства та у виконанні своїх обов'язків.

Соціальні мережі та інтернет-форуми створюють платформи для громадських обговорень та дискусій. У той же час, не можна не дооцінювати роль мас-медіа та журналістики у формуванні активної громадянської позиції, що є базисом у формуванні громадянського суспільства та розуміння громадянської відповідальності. Мас-медіа є джерелом інформації для багатьох шарів суспільства та допомагають громадянам розуміти, як працює політична система, як взаємодіють суспільні інституції та які рішення приймаються на користь громадян. Гарантування свободи слова та незалежності ЗМІ підвищує обізнаність громадян, що в свою чергу відіграє важливу роль у зміцненні демократичних інститутів.

Усе це робить демократичну систему країни відкритою та відповідальною.

Демократія в Україні стикається з щоденними викликами. Корупція, недостатній рівень довіри до політичних інститутів, низький рівень політичної участі та інші проблеми державної діяльності залишаються актуальними. Подолання цих викликів вимагає спільних зусиль громадян, уряду та інших суб'єктів суспільства. Збільшення прозорості голосування та активна боротьба з корупцією спонукають лекторат до формування довіри та поваги до майбутніх виборів.

Отже, побудова та посилення демократичного врядування в Україні вимагає активної політичної участі громадян, їх громадянської відповідальності, підтримки ініціативам громадянського суспільства та гарантування незалежності мас-медіа.

Демократія в Україні заслуговує на спільну роботу та зусилля від влади та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Демократія, Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. (дата оновлення 25.05.2023) URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F> (дата звернення 04.11.2023).
2. Електронні петиції, Офіційне інтернет-представництво Президента України URL: <https://petition.president.gov.ua/help> (дата звернення 03.11.2023).
3. Політична участь, Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії (дата оновлення 22.12.2022) URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8>

%D1%87%D0%BD%D0%B0 %D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C

(дата звернення 03.11.2023).

4. Сайт Д. В. Васильєва, реалізація наскрізної лінії “Громадянська відповідальність” у підручниках з алгебри, (дата оновлення 26.11.2017) URL: <https://shorturl.at/jvFZ78> (дата звернення 04.11.2023).

Мануїлова Катерина Віталіївна

д.н.держ.упр., доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Одеського національного технологічного університету
katerinamanyilova@gmail.com

Колеснікова Катерина Віталіївна

к. е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Одеського національного технологічного університету
ekolesnikova.od@gmail.com

Луньова Ольга Костянтинівна

к.і.н. доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики
Одеського національного економічного університету
naumchikova555@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ «ДОБРОГО ВРЯДУВАННЯ»

14 липня 1992 р. Україна висловила бажання вступити до Ради Європи. Рада Європи має на меті сприяти правам людини, верховенству права, демократії та належному врядуванню, а також розбудувати спільний європейський правовий простір та розв'язувати глобальні виклики. 9 листопада 1995 р. відбулася урочиста церемонія вступу України до РЄ. Після вступу Україна взяла на себе зобов'язання змінити законодавство згідно зі стандартами РЄ [1].

Ключовим напрямком співробітництва між Україною та Радою Європи є розвиток місцевої та регіональної демократії та впровадження стандартів «доброго врядування». Рада Європи співпрацює з Україною у цьому напрямку шляхом надання фінансової та технічної допомоги, надання порад та експертної підтримки, проведення семінарів та тренінгів для українських посадових осіб, а також моніторингу дотримання стандартів демократії на місцевому та

регіональному рівнях. Крім того, РЄ співпрацює з Україною у сфері прав людини, забезпечуючи підтримку та захист прав людини в країні, зокрема шляхом проведення незалежного моніторингу стану прав людини та участі в розслідуванні та розгляді скарг на порушення прав людини в Україні.

Разом із Радою Європи Україна працює над зміцненням демократичних інститутів, розвитком правової держави та підвищенням якості управління в країні та «доброго врядування» на місцевому і регіональному рівнях в Європі.

«Добре врядування» це управління, яке стосується всіх процесів управління, інститутів і практики, за допомогою яких можна розв'язувати та регулювати питання, що становить спільний інтерес. Попри те, що сьогодні не існує єдиного й узгодженого на міжнародному рівні визначення поняття «добре врядування», воно стосується політичних та інституційних процесів і результатів, необхідних для досягнення цілей сталого розвитку.

Для створення умов для ефективного функціонування «доброго врядування» в Україні та забезпечення прав людини необхідно організувати роботу по чотирьох напрямкам:

1. Забезпечення функціонування демократичних інститутів. При «доброму врядуванні» демократичні інститути в державі є важливим механізмом захисту прав людини. Вони забезпечують незалежність судової системи, контролюють правоохоронні органи та дотримання законності, надають можливість громадянам звертатися до спеціалізованих інститутів для захисту своїх прав. Отже, демократичні інститути: дозволяють ефективно управляти державою, оскільки вони забезпечують прозорість і відкритість в процесі прийняття рішень, залучають різні групи населення до управлінських процесів і стимулюють обмін ідеями та думками; регулюють владні повноваження і забезпечують розподіл влади між різними галузями (законодавча, виконавча, судова) управління; сприяють розвитку громадянського суспільства, оскільки створюють умови для активної участі громадських організацій, об'єднань та індивідуальних громадян у прийнятті управлінських рішень, розробленні політики та контролю її реалізації; покращують якість життя громадян, оскільки створюють умови для розвитку соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, культури, науки та інфраструктури.

2. Протидія корупції. У боротьбі з корупцією «добре врядування» спирається на такі принципи, як підзвітність, прозорість та участь у формуванні антикорупційних заходів. Ініціативи можуть включати створення різних антикорупційних комісій, створення механізмів обміну інформацією та моніторингу використання урядом державних коштів [2].

3. Надання публічних послуг. Важливим фактом є те, що послуги, які надаються, були якісними, доступними та зручними для громадян. Це може

включати впровадження електронних публічних послуг для спрощення процедур та зменшення бюрократії, створення центрів надання адміністративних послуг,, а також розвиток механізмів зворотного зв'язку та оцінки задоволеності громадян з наданих послуг.

Крім того, важливо враховувати особливості та потреби різних груп населення. Зокрема, передбачати створення спеціальних програм для людей з обмеженими можливостями, молоді, літніх людей тощо. Це допоможе забезпечити рівність у доступі до послуг для всіх громадян.

Також важливо враховувати громадську думку та залучати громадськість до прийняття рішень щодо реформування системи надання публічних послуг. Це може включати проведення громадських консультацій, залучення експертів та громадських організацій до процесу прийняття рішень та створення механізмів для зворотного зв'язку з громадянами.

Усі ці заходи спрямовані на забезпечення того, щоб публічні послуги були ефективними, справедливими та доступними для всіх громадян.

4. Верховенство права сприяє зміні культури влади, забезпечує доступність правосуддя для всіх громадян, незалежно від їх соціального статусу чи політичних переконань. Одним зі способів досягнення верховенства права є розробка та впровадження прозорих, прогресивних і ефективних правових реформ. Це може включати перегляд та актуалізацію законів, що враховують сучасні глобальні виклики та оновлені стандарти прав людини.

Список використаних джерел:

1. Рада Європи. Рада Європи. URL: <http://www.slg-coe.org.ua> (дата звернення: 08.11.2023).

2. About good governance. OHCHR and good governance URL: <https://www.ohchr.org/en/good-governance/about-good-governance> (дата звернення: 08.11.2023).

ЗЕЛЕНІ ХВИЛІ ЗМІН: ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ УКРАЇНЦІВ У ЕКОЛОГІЧНИХ ІНІЦІАТИВАХ ПІД ЧАС ПЕРЕБУДОВИ СРСР

У період перебудови в СРСР, що тривав з середини 1980-х років, українське суспільство переживало значні політичні та соціальні зміни. Особливе місце в цьому процесі зайняли екологічні ініціативи, які відображали зростаючу громадянську активність та прагнення до демократизації. Розглядаючи цей період, важливо зосередитися на ключових аспектах політичної участі українців в екологічних рухах.

Чорнобильська катастрофа 1986 року стала поворотним моментом в історії екологічного руху в Україні. Ця подія сприяла масштабному пробудженню громадянської свідомості та критичному переосмисленню ставлення до екологічних питань. Реакція на катастрофу виявила суттєві недоліки в управлінні та інформаційній політиці радянської влади, що, в свою чергу, спонукало багатьох громадян до активнішої участі в екологічних та політичних процесах.

Екологічні ініціативи та рухи в Україні в цей період не тільки висвітлювали екологічні проблеми, але й стали платформою для ширшої політичної мобілізації. Активісти, які займалися екологічними питаннями, часто переходили до більш загальних політичних вимог, таких як прозорість влади, свобода слова та права людини. Ці рухи сприяли формуванню нового громадського дискурсу, який ставив під сумнів авторитарні методи управління та відстоював ідеї демократії [1].

На тлі зростаючої екологічної свідомості в Україні почали формуватися «зелені» політичні партії. Ці організації сприяли інституціоналізації екологічних питань та їх включенню до політичного порядку денного. «Зелені» партії виступали не лише за екологічні зміни, але й за реформування політичної системи, підтримуючи ідеї демократії та громадянських свобод. Ці партії стали важливими акторами в політичному житті України, внесли свій вклад у політичну диверсифікацію та зміцнення громадянського суспільства.

Екологічні рухи в Україні виступали не тільки як платформи для обговорення екологічних питань, але й як каталізatori формування національної ідентичності. У контексті перебудови та боротьби за незалежність,

екологічні ініціативи часто перепліталися з національними прагненнями, стимулюючи об'єднання українців навколо спільних цілей і ідеалів. В цей час екологічні питання стали не просто частиною політичного дискурсу, але й символом національного відродження та самовизначення [2].

Екологічні рухи та ініціативи відіграли важливу роль у розвитку демократичних процесів в Україні. Вони сприяли активізації громадянського суспільства, стимулювали дискусії про громадянські права та обов'язки, і підвищували рівень політичної освіченості населення. Важливо відзначити, що екологічні ініціативи в Україні не були ізольованими від загальних політичних та соціальних процесів, але, навпаки, стали невід'ємною частиною ширшої боротьби за демократію та права людини.

Незважаючи на значний вплив, екологічні рухи в Україні стикалися з низкою викликів, включаючи обмежені ресурси, державний тиск та ідеологічні розбіжності. Ці виклики не лише впливали на ефективність та охоплення цих рухів, але й вимагали адаптації та еволюції їхніх стратегій та методів роботи. Водночас, ці виклики стимулювали інновації та сприяли зміцненню громадянського суспільства, допомагаючи формувати стійкі та ефективні механізми для захисту екологічних та громадянських прав.

Українські екологічні ініціативи та рухи не тільки впливали на внутрішній розвиток країни, але й зробили свій внесок у світовий екологічний дискурс. Особливо це стосується досвіду реагування на Чорнобильську катастрофу, який став предметом міжнародного вивчення та дискусій. Українські екологічні рухи стали прикладом для інших країн, демонструючи, як громадянська активність та політична мобілізація можуть сприяти екологічним та соціальним змінам [1].

У світлі цих аспектів стає зрозуміло, що період перебудови в Україні був часом важливих екологічних та політичних змін. Екологічні ініціативи і рухи відіграли ключову роль у формуванні нової політичної культури, сприяли демократичним перетворенням та національному самовизначенню. Вони не тільки змінили екологічний ландшафт України, але й стали фундаментом для формування сучасного громадянського суспільства, відкривши нову еру в історії країни.

Список використаних джерел:

3. Фрідгут, Т. Г. (2015). Політична участь у СРСР. У Серії "Studies of the Harriman Institute, Columbia University", Том 112. Принстонська спадщина бібліотеки. DOI: <https://doi.org/10.1515/9781400855117>

4. Перга, Т. (2021). Еко-націоналізм в Радянському Союзі в кінці 1980-х та на початку 1990-х років: український випадок. У F. Jacob та С. Scharprow (Ред.), Націоналізм у транснаціональну епоху (сс. 177-194). Берлін: De Gruyter Oldenbourg.

Омельчук Світлана Іванівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
svitlana2909@gmail.com

Науковий керівник:
Бутник О.О., доцент, к.держ.упр., доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського

КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Використання різнопланових форм комунікацій у публічному управлінні є важливою часткою процесу підготовки та прийняття управлінських рішень. Для цього створюються різноманітні канали, за допомогою яких органи публічного управління комунікують з громадою. Особливо варто зазначити, що офіційні канали комунікацій органів публічної влади надають більше конкретної інформації та перевірених даних, ніж неофіційні (неурядові) канали комунікацій.

Комунікація не може існувати уособлено від держави та суспільства, а суспільство не може рухатися в напрямку прогресу без сучасної ефективної комунікації. Управлінська діяльність базується в першу чергу на ефективних, якісних комунікаціях. Якісна комунікація забезпечує рівний доступ усіх учасників до необхідної інформації, забезпечує активне спілкування, оптимальні умови прийняття продуктивних рішень, вирішення конфліктних ситуацій.

Для досягнення високої якості та результатів всі учасники управлінського процесу мають бути забезпечені рівноцінним доступом до інформації, можливістю достатнього спілкування між собою, які важливі для успішного прийняття рішень, нівелювання конфліктних ситуацій та ефективної роботи команди в цілому [1, с. 195].

Найпоширеніша модель управління на теренах Європи та в Україні – представницька демократія. Представницька демократія - це участь громадян у прийнятті рішень державного значення, а саме через своїх представників, котрі виступають від імені виборців, висловлюють та захищають інтереси всієї громади [2].

Представницька демократія налічує широкий спектр механізмів, які використовують центральні органи влади та органи місцевого самоврядування для забезпечення активної участі суспільства в управлінні, та урахування громадської думки під час прийняття рішень.

Розвиток комунікацій стимулює виникнення нових інформаційних каналів та механізмів дії на розвиток суспільства, тобто приводить до зміни способів реалізації державної політики. Комунікація впливає на абсолютно всі процеси суспільного життя, через що виникають нові проблемні питання, яку потребують новітніх управлінських заходів. Саме тому важливе значення має створення системи ефективного спілкування громади з державними установами та розробка стратегії розвитку державного управління, його модернізація у напрямку вирішення найважливіших і невідкладних суспільних проблем з урахуванням інтересів усіх соціальних верств населення [3].

Комунікаційна діяльність у публічному управлінні здійснюється у внутрішньому та зовнішньому щодо організації комунікативних середовищах, безпосередньо та опосередковано і в найрізноманітніших формах.

Найбільш розповсюджені форми комунікації в публічному управлінні це:

- обмін проектами та документами, публікація звітів про виконану роботу;
- міжвідомчі наради, засідання за експертним круглим столом, засідання різноманітних робочих груп, диспути;
- зібрання, сесії, конференції;
- особистий прийом громадян представниками;
- спеціально організовані дні та години, призначені для інформування інших органів влади, громадськості й забезпечення «зворотного зв'язку»
- «пряма лінія», «гаряча лінія» органів публічної влади;
- зустрічі, «круглі столи», семінари, зібрання громадськості;
- публічні дебати, зустрічі з населенням, прес-клуби;
- звіти про розв'язання проблем, опублікування статистичних даних (у вигляді брошур, буклетів, плакатів тощо);
- оголошення результатів проведених соціологічних опитувань, інших соціологічних моніторингів;

- повідомлення у ЗМІ, на веб-сайтах, форуми, канали в меседжерах та сторінки в соцмережах;
- брифінги за участі представників установ, прес-конференції, прес-релізи;
- участь посадових осіб у різноманітних заходах громади;
- громадські слухання зі значущих питань у суспільному просторі;
- урочистості, присвячені важливим датам державним, та у певній громаді [4,с. 19-20].

Обов'язком будь-якої влади є пояснити громадянам, що вона робить і чому, згідно з принципами відкритості та прозорості.

Особливу роль комунікація відіграє в умовах таких кризових явищ, як пандемія, військовий стан тощо, такий підхід стає першочерговим. Чіткість, послідовність, ефективність і прозорість є ключовими компонентами успішної комунікації в будь-якій кризі або ситуації невизначеності.

Через російську агресію перед держаними органами влади України постали нові задачі та завдання, пов'язані з наданням адміністративних послуг, допомогою у відновленні діяльності суб'єктів господарювання, особливо тих які змінили місця дислокації, евакуацією населення, соціальним захистом постраждалих від агресії та внутрішньо-переміщених осіб та ін.

Комунікаційні стратегії в сучасних умовах є невід'ємним компонентом втілення урядових планів щодо подолання наслідків збройної агресії росії, стабілізації ситуації, які дозволяють втілити ідеї в конкретні дії. Комунікаційні стратегії мають розроблятися заздалегідь, з метою розгляду всіх можливих сценаріїв, з урахуванням конкретних цілей, цільових аудиторій, ключових повідомлень, із застосуванням прогресивних інструментів, сучасних каналів повідомлень і насамперед забезпечити зворотній зв'язок з громадськістю.

Список використаних джерел:

1. Комунікації в системі управління знаннями / М. Туріянська // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 2. – С.194-196.

2. Представницька демократія, Конституційний Суд України, Офіційний вебсайт, Режим доступу:<https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/311-predstavnytska-demokratiya>.

3. Комунікативна політика в системі державного управління/ Волкова Ю.А., Безкрєвна А.В., Пінчук С.Ю./ Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток» - № 4 – 2012. Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=409>

4. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. /В.М. Дрешпак. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2015.- 168 с.

5. «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. № 996, Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

Пашов Ростислав Іванович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
pashov.kpi@gmail.com

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку України, постає важливість процесів формування середовища знань та ефективного управління ними зростає не лише в сфері бізнесу, але й у публічному секторі. Збільшується значущість інтелектуального людського капіталу, який володіє великим потенціалом інноваційних ідей та може ініціювати формування належного врядування, яке охоплюватиме політичний, соціальний, історичний, юридичний, філософський, соціологічний, економічний, і психологічний підходи, синтезуючи різноманітні аспекти адміністративного досвіду з теорією і практикою державотворення. Це сприятиме покращенню ефективності діяльності органів публічної влади, спрямованої на усунення будь-яких обмежень громадянських прав на підставі статевих, расових, класових або релігійних характеристик. Вирішення суперечок, пов'язаних із громадянськими правами, має бути відповідальністю суду, і це повинно ґрунтуватися на принципах конституційної законності.

Оскільки публічна сфера представляє собою інтегровану структуру, що поєднує соціальний, економічний та політичний аспекти, громадянське суспільство має визначатися як інтегроване уявлення про всі відносини в суспільстві, включаючи взаємодію держави та суспільства. Це передбачає усунення відмінностей між державним та приватним секторами в процесі державотворення, мінімізацію впливу норм, що визначають характер суб'єктів

управління при підтримці громадських ініціатив. Ці заходи можуть сприяти конкурентоспроможності громадського сектора у забезпеченні суспільних потреб, підвищенню рівня соціальної відповідальності бізнесу та розвитку демократичного врядування загалом.

Основним завданням розвитку демократичного врядування є задоволення потреб суспільства за умови обов'язковості дотримання чинного законодавства та принципів управління. Закони, які використовуються в сфері публічного управління та адміністрування, відповідають нормам соціального управління. Ці закони мають об'єктивний характер і визначають волю і свідомість громадян. Вони залишаються постійними, незважаючи на історичний розвиток і складність структур суспільства і держави. А громадськість, як активна соціальна складова суспільства, яка бере участь у суспільно-політичному житті країни на добровільних засадах, виявляє свою активність як безпосередньо, так і через різноманітні громадські об'єднання. Для належного розвитку суспільства важливим елементом системи постає підвищення рівня громадянської на політичній культурі, яка включає у себе сукупність духовнісних аспектів, моральних рис, ціннісних установок і світоглядно-психологічних особливостей особистості. Громадянська та політична культура формується через громадянську освіченість, компетентність, активність, зрілість та досвід громадської діяльності. Ці елементи є передумовою та необхідним фундаментом для будівництва громадянського суспільства, яке створюється громадянами із високою економічною, соціальною, політичною, культурною і моральною компетентністю. Таке суспільство зможе належно сформувані зрілі правові взаємини та представлятиме собою спільноту рівноправних громадян, які взаємодіють з державою для досягнення спільного блага.

Дана сукупності існуючих у суспільстві відносин не обмежується виключно державно-політичними, це система соціальної взаємодії, що включає систему органів публічної влади, бізнесу та громадського сектору, різноманітних об'єднань та громадських рухів і відзначається належною публічною комунікацією та чітко визначеними межами соціальних дій.

Діяльність громадських організацій громадянського суспільства та органів публічної влади повинна бути відкритою та підзвітною перед суспільством, зокрема у питаннях впровадження проектів та фінансування їх. Під час здійснення своєї діяльності вони повинні діяти в межах закону, бути вільними та незалежними. Підтримка громадських ініціатив та організацій з бюджетів та фондів органів публічної влади або бізнесу повинна здійснюватися, як правило,

через конкурентні процедури з дотриманням прозорості та відсутності політичного впливу на ці ініціативи.

В умовах існування великої кількості управлінських інструментів, вирішення цієї проблеми може бути досягнуте лише за допомогою системного підходу до розвитку політичної культури в суспільстві. Цей підхід має охоплювати як представників органів публічної влади, так і представників громадського сектору та бізнесу, використовуючи сучасні механізми взаємодії, політичної участі та громадянської відповідальності. Механізми цієї взаємодії охоплюють широкий спектр інструментів, включаючи електронні платформи для зручності громадського обговорення, участь громадян у прийнятті рішень через референдуми та консультації, а також взаємодію громадянських організацій з урядовими структурами. Політична участь надає громадянам можливість висловити свої думки та впливати на формування державної політики, тим самим забезпечуючи представницькість та різноманітність владних структур. Громадянська відповідальність є ключовим елементом, що утворює активну роль громадян у суспільстві, сприяючи сталому розвитку та забезпеченню загального благополуччя. Такий підхід, в свою чергу, сприятиме підвищенню ефективності публічного управління та адміністрування.

Пінчук Ніна Ігорівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
ninaefimceva8@gmail.com

Науковий керівник:
Ткачова Н.М., д.держ.упр., професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Досвід проведення величезних соціально-економічних перетворень у розвинених країнах світу (реформи Шарля де Голля у Франції, Л. Ерхарда у Німеччині, М. Тетчер у Великобританії) розпочинався зі зміцнення державної

служби та демократизації системи державного управління, а також формування системи ефективного демократичного врядування [3].

Сьогодні в українському суспільстві основною складовою політичного розвитку є демократія. Крім того, аналіз сучасних тенденцій реформування управлінської моделі в Україні свідчить про те, що ми на шляху до моделі нового державного менеджменту.

На наш погляд, «Народ – джерело та носій влади» краще сприймається як основний принцип демократії, ніж славнозвісний «Демократія це влада народу».

Демократія – форма держави і державного правління, що базується на визнанні народу як джерела влади, його права брати участь у державних справах, на забезпеченні громадянських прав і свобод. Демократична влада – це механізм реальної здатності більшості соціуму (народу) здійснити свою волю за допомогою держави або безпосередньо (через референдуми, опитування та ін.) впливати на політичне, економічне і духовне життя суспільства [2, с. 180].

Врядування розглядається як застосування економічної, політичної та адміністративної влади для успішного ведення справ країни на всіх рівнях. Воно включає механізм, процедури та інституції, через які окремі громадяни та певні групи громадян мають право доводити і висловлювати свої інтереси, здійснювати свої юридичні права, виконувати зобов'язання і врегульовувати суперечності. Воно базується більше на зосередженні зусиль на переговорах і подоланні труднощів, ніж на підпорядкованості та нав'язуванні волі.

Принципова різниця між категоріями «врядування» та «адміністрування»: врядування – це політична діяльність, спрямована на вироблення і здійснення державної політики; адміністрування – технічна складова врядування, що забезпечується на професійній (неполітичній) основі. Адміністрування - це допоміжна підсистема, інструмент врядування [3].

«Демократичне врядування» - реалізація висхідного принципу демократії. Розглядається переважно як суспільне самоврядування, яке здійснюють рівноправні громадяни через безпосередню участь в обговоренні громадських справ шляхом вільного вибору або співробітництво на партнерських засадах між державним і недержавним секторами (міжсекторальна співпраця). За умов демократичного врядування на кожному рівні соціальної структуризації суспільства формування системи демократичного врядування здійснюється знизу вгору через формування представницьких органів врядування. Дієве демократичне врядування має забезпечувати рівне право для всіх громадян

країни брати участь у політичних процесах ухвалення рішень на всіх рівнях влади, від місцевого самоврядування до національного [3].

Доволі важливими напрямками демократичного врядування в Україні також є електронне врядування та електронна демократія. Вони необхідні для постійної інформаційної взаємодії влади з громадами та громадянами в онлайн режимі. Про електронне урядування в Україні почали говорити наприкінці 1990-х років минулого століття. На початку 2000-х років були прийняті, зокрема, Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг» (2003), «Про електронний цифровий підпис» (2003), пізніше - «Про електронні довірчі послуги» (2017) тощо.

Електронна демократія – форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій у демократичних процесах, що дає змогу посилити участь, ініціативність та залучення громадян до публічного життя на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, підвищити прозорість процесу прийняття рішень та підзвітність демократичних інститутів, поліпшити зворотний зв'язок суб'єктів владних повноважень на звернення громадян, сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень [1].

Завдяки тому, що Європа наполегливо відстояла демократизацію ведення бізнесу в Україні, були введені нові цифрові інструменти, такі, як електронна ідентифікація, кваліфіковані сертифікати відкритих ключів, використання кваліфікованих електронних підписів та печаток тощо, масово активізувався малий та середній бізнес, оскільки зникла потреба ходити за кожним дозволом до державних установ, знизився рівень корупції, зріс рівень довіри населення до схем електронної ідентифікації, а значить і державного функціоналу. Перевагою є й доступність електронних довірчих послуг для людей з обмеженими можливостями, адже тепер відповідні комунікації відбуваються в цифровому режимі, наприклад, через смартфон чи планшет. [4, с. 191-192].

Перехід до електронного урядування надає пріоритет правам й потребам громадянина, а державні послуги й інформація надаються в той час, у тому місці й у тому вигляді, якого потребують громадяни та юридичні особи. Електронні державні послуги орієнтовані на користувача, інтегровані та засновані на принципі партнерства держави й приватного сектора [5, с. 89].

Головна проблема сьогодення, на наш погляд, це проблема інформаційної безпеки. Одним із варіантів вирішення якої є створення Єдиного порталу органів державної влади, у рамках якого державні організації будуть представлені інтегрованим єдиним цілим. У єдиному місці громадяни після авторизації зможуть одержати доступ до простих у використанні й персоналізованих послуг, операцій, інформації, опитування суспільної думки й навіть до систем електронного голосування тощо. Портал надасть можливість громадянам взаємодіяти з державними органами, а також впливати на політичні обговорення й процеси у своєму місті, регіоні й країні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 01.12.2022 № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>.
2. Андрущенко В.П. та інші/Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник/К.: Знання України, 2002. – 670с.
3. Багмет М.О., Ємельянов В.М./Історія та практика державного управління та місцевого самоврядування в Україні - II том: URL: <https://buklib.net/books/35883/>.
4. Голомша М. Я. / Майданна Україна. – К.: ВВЦ «Просвіта», 2017. -212 с.
5. Дубов Д.В., Дубова С.В./Основи електронного урядування. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006, - 176 с.

Прокопенко Валерія Анатоліївна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
prokopenko.lera222@gmail.com

Науковий керівник:
Балашов Д. В., викладач
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ОПРИЛЮДНЕННЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ НАЦІОНАЛЬНОЮ СЛУЖБОЮ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Станом на початок 2023 року у світі налічується 4,9 мільярди активних користувачів Інтернету. Це 62% від загального населення світу [12]. Світ став цифровим, а технологічний прогрес примножив шляхи доступу до даних, їхньої обробки та поширення. Нові технології досягли певної зрілості і продовжують удосконалюватися. Дані доступні кожному в будь-якій точці планети, у будь-який час. Згідно з останніми оцінками, щодня людьми створюється приблизно 328,77 мільйонів терабайт даних [10]. Потенціал відкритих даних полягає в зміні погляду на себе, світ, країну та майбутнє. Дані – це інформація, яка збирається урядом, бізнес-структурами та різноманітними організаціями. Для формування прозорого уряду, допомоги виборцям, журналістам, політикам, стартаперам, підприємцям і опубліковуються відкриті дані. Вони дають змогу краще зрозуміти як функціонує суспільство, а також покращити його. Безумовно, відкриті дані – це перевага, яка полягає у відкритості, аналізі, доступності, прозорості в часи глобальної трансформації.

Ключовим моментом розвитку сфери відкритих даних стало приєднання України до Міжнародної хартії відкритих даних у вересні 2016 року. Для цього було прийняте Розпорядження КМУ від 22.09.2016 р. № 686-р та внесені зміни до Постанови КМУ від 21 жовтня 2015 р. № 835 [6]. Відповідно до Міжнародної хартії відкритих даних, відкритими називаються оприлюднені цифрові дані з такими технічними і нормативними характеристиками, щоб їх міг вільно та повторно використовувати, розповсюджувати будь-хто, будь-де і у будь-який час [11].

На міжнародній арені Україна демонструє високий рівень розвитку відкритих даних. Досить позитивно стан відкритих даних відзначає Open Data Maturity 2022, де Україна набрала 2463 бали, зайнявши 2 місце. Загальний рівень зрілості відкритих даних становить 97%, що відповідає рівню Франції [8].

Відповідно до Open Data Inventory у 2022 Україна зайняла 55 місце, що є гіршим результатом порівняно з дослідженням 2020 року, де Україна зайняла 45 місце. У даному рейтингу Україна поступається багатьом європейським країнам, що суперечить результатам рейтингу Open Data Maturity 2022 [9].

Одним із органів, який успішно використовує можливості відкритих даних, є Національна служба здоров'я України (НСЗУ). Національна служба здоров'я України завжди ставила на меті прозоре та контрольоване використання коштів держави. Окрім цього, у 2020 році НСЗУ поряд з такими філіями, як Державна податкова служба України та Міністерство розвитку громад та територій України, отримала нагороду Open Data Government Awards за найвищі стандарти публікації відкритих даних центральними органами виконавчої влади [3].

НСЗУ «оприлюднює відомості, що можуть сприяти підвищенню якості медичного обслуговування за програмою медичних гарантій, розпорядником або володільцем яких вона є, з дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних та щодо інформації з обмеженим доступом». Це закріплено постановою КМУ від 21 серпня 2019 року №753 «Про внесення змін до Положення про Національну службу здоров'я України» [6].

Знайти перелік наборів відкритих даних, які опубліковує НСЗУ можна на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних або на порталі Служби. Варто зазначити, що згідно з Положенням про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних визначено основні елементи, що обов'язково мають розміщуватися разом із набором даних, а саме: паспорт, структура, набір даних в одному чи кількох форматах. До цього має додаватись форма для зворотного зв'язку, інформація про умови та подальше використання.

Обравши набір даних, який нас цікавить, ми переходимо на окрему сторінку з даними, де має бути найменування набору, ідентифікаційний номер, стислий опис набору, підстави та призначення збору інформації, мова інформації, доступні формати даних, дата та час оприлюднення та внесення змін до набору даних, періодичність оновлення, ключові слова, відомості про розпорядника [7]. Для точного розуміння необхідно розглянути питання дотримання визначеного переліку даних, які мають бути оприлюднені на порталі відкритих даних. Варто почати з того, що кількість оприлюднених даних відрізняється на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних та на офіційному порталі НСЗУ, де оприлюднено 19 та 12 наборів відкритих даних відповідно [5, 2]. Усі галузеві набори даних, які належать виключно до компетенції НСЗУ, опубліковуються на Порталі відкритих даних, проте набори

даних, які мають публікувати всі розпорядники інформації, розміщені лише частково. Додатково розміщені відкриті дані щодо вакцинації населення проти COVID-19.

В усіх представлених наборах даних Національної служби здоров'я України можна завантажити паспорт даних, відповідно пункт щодо розміщення файлу у відкритому та машинозчитуваному форматі, який може бути завантажений або доступний за допомогою на ресурсі, виконаний. На веб-сторінках відображено: ідентифікаційний номер, найменування, стислий опис, підстава та призначення збору інформації, формат (формати), в якому доступні дані, дату та час оприлюднення даних вперше, дата та час внесення останніх змін до набору, частота оновлення, ключові слова, що описують зміст даних, гіперпосилання на набір даних, гіперпосилання на структуру, відомості про відповідальну особу. Відсутня інформація тільки про мову інформації, дату актуальності, код ЄДРПОУ та код КОАТУУ. Таким чином, НСЗУ більш ніж задовільно та відповідально ставиться до виконання вимог Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних.

Варто зазначити, НСЗУ є однією з перших державних установ в Україні, яка почала використовувати дашборди для візуалізації відкритих даних. Дашборди – це представлена велика кількість інформації різного типу у зручній для перегляду візуальній формі. Зазвичай дашборди містять графіки, діаграми, карти та іншу інфографіку. З початком повномасштабного вторгнення дашборди були закритими, проте у грудні 2022 року знову були відкриті для загального користування.

Наразі портал НСЗУ містить 31 дашборд. [1] Дані оновлюються постійно, знайти їх можна на сайті у розділі «е-дані», вкладка «Аналітичні панелі (Дашборди)». Зазначено, що за рік налічується 1,3 мільйонів переглядів, від початку року – 1,2 мільйони, від початку місяця листопада – 41,3 тисяч (станом на 11 листопада 2023 року) [1]. Найбільш популярною аналітичною панеллю за кількістю переглядів від початку місяця та за середньою оцінка є «Аналіз ведення електронних направлень лікарями первинної та спеціалізованої допомоги». Даний дашборд демонструє інформацію щодо електронних направлень. Міститься інформація про загальні показники щодо е-направлень, аналіз створених і виконаних направлень, деталізація створених направлень за видами послуг, аналіз обробки направлень, які були взяті в роботу. Позитивною характеристикою є налаштування порталу для смартфонів, оскільки переглянути

дашборди можна безперешкодно навіть не маючи поблизу ноутбуку чи комп'ютера.

Таким чином, НСЗУ оприлюднює широкий спектр наборів відкритих даних, дотримуючись вимог законодавства щодо оприлюднення даних. Набори даних оновлюються вчасно, також створюються різноманітні інтерактивні сервіси на основі опублікованих даних. НСЗУ є однією з перших державних установ в Україні, яка почала використовувати дашборди для візуалізації відкритих даних. Дашборди НСЗУ містять актуальну та корисну інформацію, яка може бути використана для різних цілей, зокрема для моніторингу якості медичного обслуговування, аналізу ефективності використання коштів, а також для підвищення обізнаності громадян про стан охорони здоров'я в Україні. Досвід Служби у сфері відкритих даних є позитивним та може бути використаний іншими органами влади для підвищення ефективності своєї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Аналітичні панелі (Дашборди). *Національна служба здоров'я України. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard> (дата звернення: 10.11.2023).
2. Відкриті дані. *Національна служба здоров'я України. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/open-data?page=1> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Відомі фіналісти Open Data Awards! TAPAS. URL: <https://tapas.org.ua/all-uk/news-uk/vidomi-finalisty-open-data-awards/> (дата звернення: 10.11.2023).
4. Міжнародна хартія відкритих даних. *Дія.Відкриті дані*. URL: <https://diia.data.gov.ua/info-center/charter> (дата звернення: 10.11.2023).
5. Національна служба здоров'я України. *Дія.Відкриті дані*. URL: <https://data.gov.ua/organization/3c51b9ac-cc05-4974-9bff-6dbf1ebb8046> (дата звернення: 10.11.2023).
6. Про внесення змін до Положення про Національну службу здоров'я України: Постанова Каб. Міністрів України від 21.08.2019 р. №753: станом на 21.08.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
7. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: Постанова Каб. Міністрів України від 21.10.2015 р. № 835: станом на 16 трав. 2023 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-п#Text> (дата звернення: 19.05.2023).

8. Open Data in Europe 2022 | data.europa.eu. The official portal for European data | *data.europa.eu*. URL: <https://data.europa.eu/en/publications/open-data-maturity/2022> (date of access: 10.11.2023).

9. Ukraine Open Data Inventory Profile 2022. *Wayback Machine*. URL: <https://web.archive.org/web/20230326081711/https://odin.opendatawatch.com/Report/countryProfileUpdated/UKR?year=2022> (date of access: 10.11.2023).

10. Amount of Data Created Daily (2023). EXPLODING TOPICS. URL: <https://explodingtopics.com/blog/data-generated-per-day> (date of access: 10.11.2023).

11. International Open Data Charter. open data charter. 2015. URL: https://opendatacharter.net/wp-content/uploads/2015/10/opendatacharter-charter_F.pdf (date of access: 10.11.2023).

12. How Many People Use The Internet? [2023]: 35 Facts About Internet Usage In America And The World. ZIPPPIA. URL: <https://www.zippia.com/advice/how-many-people-use-the-internet/> (date of access: 10.11.2023).

Рубан Юрій Юрійович
КПІ ім. Ігоря Сікорського
yuriurbanwork@gmail.com

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Війна проти російського агресора різко змінила багато речей в нашій державі. В силу обставин багато процесів стали менш відкритими для суспільства. І в силу цих самих обставин увага суспільства сфокусована на інших питаннях і проблемах. Втім, важливість громадянського суспільства для державності України є дуже високою і шлях до Європейського Союзу без сповідування цих цінностей неможливий.

Звісно, велика кількість активних представників громадянського суспільства зараз знаходиться на фронті і не можуть займатися розбудовою громадського суспільства. Втім, завдання тих хто не знаходиться на передовій – це намагатися і надалі розвивати демократичні цінності і робити громадянське суспільство сильнішим.

В Україні за час повномасштабної, розв'язаної Росією, війни було офіційно зареєстровано близько 9 тисяч благодійних фондів та 6 тисяч громадських організацій. Про це заступник директора Департаменту державної реєстрації Міністерства юстиції України В'ячеслав Хардіков повідомив під час презентації в Укрінформі результатів міжнародного форуму «InterUAction. Позитивний сценарій відновлення і розвитку України», організований ГО «Ліга ділових та професійних жінок України» (BPW of UA) та ГО «Клуб ділових жінок Мелітополя» [2].

Це демонструє свідомість громадян і прагнення об'єднуватись під час великого випробування для нашої держави. В Міністерстві юстиції обіцяють ще більше полегшити процедуру державної реєстрації для інститутів громадянського суспільства, що в свою чергу дасть поштовх для зростання їх кількості.

Громадські організації зазначили кілька важливих досягнень за 2022 рік. Серед них були ініціативи щодо інтеграції ветеранів, міжнародної підтримки європейської інтеграції, збору коштів для відновлення України, співпраці з місцевими та регіональними громадами та планування відновлення [1].

Підсумовуючи варто сказати, що Україна незважаючи на російську навалу намагається розвивати громадянське суспільство і робить свої суттєві кроки на шляху до розбудови зрілої демократичної держави.

Список використаних джерел

1. Розвиток громадянського суспільства в умовах війни: рекомендації для міжнародних партнерів. *Інститут аналітики та адвокації*. URL: <https://iaa.org.ua/articles/civil-society-development-in-times-of-war-recommendations-for-international-partners/> .

2. В Україні за час повномасштабної, розв'язаної Росією, війни було офіційно зареєстровано близько 9 тисяч благодійних фондів та 6 тисяч громадських організацій. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3769754-v-ukraini-z-pocatku-vtorgnenna-rf-zareestruvali-9000-blagodijnih-fondiv-ta-6000-gromadskih-organizacij.html> .

Смирнова Галина Віталіївна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
galinasmirnova0305@gmail.com

Науковий керівник:
Пашов Р.І., к.філос.н., ст. викладач
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ІНСТРУМЕНТИ Е-ДЕМОКРАТІЇ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ ТА НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Поняття «електронна демократія» або «е-демократія» стало розповсюдженим у сучасному українському суспільстві, виявляючи свою актуальність та широкий вжиток серед різних верств населення. Якщо ще нещодавно ці терміни використовувалися переважно представниками ЗМІ, органами влади та місцевого самоврядування, то сьогодні вони стали звичними в буденному спілкуванні для багатьох громадян.

Законодавче впровадження та активне популяризування електронних петицій та звернень сприяли покращенню ситуації в сфері е-демократії. Поява електронних петицій на фоні зростання популярності соціальних мереж в Україні сприяло збільшенню кількості електронних звернень та підтримки громадян відповідними е-петиціями [3]. Проте, варто відзначити, що основними учасниками е-демократії залишаються територіальні громади великих міст, тоді як громади сіл та селищ вимагають більшої уваги, особливо з боку міжнародних проектів технічної допомоги в галузі е-демократії в Україні.

Визначення «електронна демократія» у вузькому контексті в основному асоціюється із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для забезпечення громадянських прав чи їх електронного супроводу. Це означає, що традиційний спосіб подання заяв, звернень та запитів від громадян до органів влади чи місцевого самоврядування змінюється на електронний, відкриваючи нові можливості та забезпечуючи зручність (наприклад, контроль за станом розгляду питань та оперативний зворотний зв'язок).

У широкому розумінні, е-демократія передбачає залучення громадян до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань за допомогою сучасних ІКТ. За такого підходу інструменти е-демократії відкривають громадянам розширені можливості, а також сприяють:

1. Посиленню участі, ініціативності та залученню громадян на різних рівнях — національному, регіональному та місцевому — до громадського життя.

2. Покращенню прозорості у процесах ухвалення рішень і підзвітності демократичних інститутів.

3. Забезпеченню швидкої реакції влади та місцевого самоврядування на звернення громадян.

4. Підтримці публічних дискусій та привертанню уваги громадян до процесів, пов'язаних із ухваленням компетентними органами рішень.

5. Швидшому та якіснішому розвитку горизонтальних зв'язків, а також посиленню впливу громадськості на владу та ухвалюванні нею рішення [1].

Існує значне розмаїття інструментів е-демократії, що вимагає їх систематизації через тематичну класифікацію. З практичної точки зору, вибір конкретних інструментів для вирішення завдань державної політики має сенс обирати враховуючи специфіку завдань на різних етапах її формування:

1. Засоби збору громадської думки: онлайн-опитування та голосування, що забезпечить збір думок та поглядів громадян з певних питань через визначені онлайн-платформи; соціальні мережі, які використовуються для проведення дискусій, опитувань та взаємодії з громадою.

2. Засоби залучення до рішень: електронні петиції, що дозволяють громадянам висловлювати свою підтримку чи незгоду з певною справою або питанням; електронні платформи для обговорень, які сприяють відкритим дискусіям між громадою та представниками влади.

3. Засоби моніторингу та аналізу: системи відстеження рішень, що дозволяють громадянам відстежувати стан розгляду петицій та реалізації прийнятих рішень; аналітичні інструменти, які використовуються для обробки та аналізу великих обсягів даних щодо громадської участі.

4. Засоби електронного взаємодії з владою: електронні звернення та скарги, що спрощують процедури звернення громадян до органів влади чи місцевого самоврядування; відкриті платформи для консультацій, які сприяють активній участі громади у формуванні та обговоренні політичних рішень.

Кожен інструмент має свої переваги та особливості, і їх вибір повинен залежати від конкретної мети і завдань, що стоять перед органами влади та громадою на різних етапах створення державної політики.

У законодавстві України, а саме в Законі «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року, термін "адміністративні послуги" визначається як результат виконання органами влади повноважень, спрямований на задоволення потреб

фізичної чи юридичної особи, яка подає заяву. Це може включати набуття, зміну чи припинення прав або виконання обов'язків такої особи відповідно до чинного законодавства [2].

Державні (адміністративні) послуги та електронна участь громадян є тісно пов'язаними в сучасному інформаційному суспільстві. Електронна участь може бути важливим інструментом для поліпшення доступу до державних послуг, збільшення прозорості процесів та залучення громадян до управління справами держави. Ось кілька способів, якими державні послуги пов'язані з електронною участю громадян:

1. Електронна реєстрація та подання документів – громадяни можуть використовувати електронні платформи для реєстрації та подання необхідних документів для отримання державних послуг. Це дозволяє їм зручно і ефективно взаємодіяти з державними органами без необхідності особистого візиту.

2. Онлайн-консультації та інформаційна підтримка – державні органи можуть надавати громадянам доступ до онлайн-консультацій та інформаційної підтримки, щоб пояснювати процедури отримання послуг, відповідати на питання та допомагати в розв'язанні проблем.

3. Електронне відстеження статусу заявок – системи відстеження дозволяють громадянам перевіряти статус своїх заявок онлайн. Це забезпечує прозорість та дозволяє громадянам бути в курсі ходу розгляду їхніх справ.

4. Електронна аутентифікація та безпека – для забезпечення безпеки та конфіденційності громадянських даних використовуються електронні системи аутентифікації. Це дозволяє гарантувати, що тільки власник має доступ до своїх особистих даних та послуг.

5. Електронна оплата – громадяни можуть розраховувати за державні послуги онлайн, забезпечуючи швидку та безпечну оплату через електронні платіжні системи.

6. Електронні оповіщення та сповіщення – системи електронної участі можуть включати механізми оповіщень та сповіщень, щоб повідомляти громадян про нові послуги, зміни в законодавстві або інші важливі питання.

Застосування електронної участі у сфері державних послуг допомагає підвищити ефективність, зручність та доступність цих послуг для громадян, а також сприяє залученню громадськості до процесів управління.

Список використаних джерел:

1. Завадська П., Хуткий Д. Інструменти е-демократії у містах України. : Інформ.-аналіт. довід. 2017. 60 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/50/2017--.pdf> (дата звернення: 19.11.2023).
 2. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI : станом на 26 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 19.11.2023).
 3. Про внесення змін до Закону України "Про звернення громадян" щодо електронного звернення та електронної петиції : Закон України від 02.07.2015 р. № 577-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19#Text> (дата звернення: 19.11.2023).
-

Тимошенко Ірина
КПІ ім. Ігоря Сікорського
ballamut@ukr.net

ІНКЛЮЗИВНЕ УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ – ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Інклюзивна політика – це процес підвищення рівня включеності усіх громадян в суспільстві, у тому числі людей з обмеженими можливостями, а також різних вразливих груп населення. Для, будь-якого, цивілізованого та демократичного суспільства, яке піклується про своїх громадян, актуальність інклюзивної політики буде очевидним, вона (ІП) спонукає суспільство створювати освітню систему таким чином, щоб були враховані всі особливості та потреби кожного хто навчається, забезпечивши рівний доступ до якісної освіти усім. Зміцнює соціальну сплоченість суспільства, спонукаючи до відновлення втраченого або створення нового діалогу між різними групами, що в свою чергу призводить до підвищення громадянської активності і як наслідок, зниження відсотка маргіналізації суспільства. Інклюзивна політика стимулює економічне та інноваційне зростання суспільства, адже залученість великої аудиторії сприяє використанню знань, досвіду та талантів усіх залучених. Яскравим прикладом

служує адаптація всіх державних сайтів для людей з вадами зору, де одночасно відбулось залученість громадян і розвиток ІТ сфери. Інклюзивна політика сприяє розвитку демократії, забезпечуючи рівний доступ всіх громадян суспільства до прийняття рішень, які безпосередньо впливають на їхнє життя.

З метою реалізації принципів інклюзивності та захисту прав осіб з обмеженими можливостями 13 грудня 2006 року Генеральна Асамблея ООН ухвалила Конвенцію про права осіб з обмеженими можливостями, яку підтримали та затвердили майже всі країни світу, у тому числі і Україна. Попри воєнні дії, Україна реалізує стратегію та план дій з інклюзивного урядування в освітньому процесі, вона була затверджена Міністерством освіти і науки України під назвою «Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки та план заходів з її реалізації». Цей документ має на меті забезпечити рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб. Для цього передбачено виявлення та оцінку особливих освітніх потреб у здобувачів освіти, створення умов для навчання у районах або об'єднаних громадах, підвищення рівня підготовленості педагогічних працівників, удосконалення механізмів фінансування освіти осіб з особливими освітніми потребами, забезпечення архітектурної доступності та безпечного та інклюзивного освітнього середовища. Розробка та впровадження системи раннього втручання для дітей з особливими потребами, яка передбачає надання індивідуальної підтримки та консультацій батькам, педагогам та фахівцям з метою забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя.

Доволі вдалим прикладом інклюзивного урядування буде приклад Естонії. Естонія є однією з лідерів у сфері електронного врядування, яке сприяє прозорості, відкритості та залученню громадян до прийняття рішень. Естонія також активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ООН, ОБСЄ, Рада Європи, ЄС, Партнерство «Відкритий Уряд» тощо, з метою підвищення якості інклюзивного урядування та захисту прав людини, зокрема осіб з інвалідністю, національних меншин, жінок, молоді тощо. Вивчивши деякі з заходів, які Естонія здійснює або планує здійснити у рамках своєї стратегії та плану дій з інклюзивного урядування, на нашу думку, особливої уваги заслуговує створення Академії електронного врядування, яка має на меті підвищити компетентність та інноваційність державних службовців, громадських активістів, підприємців та інших зацікавлених сторін у використанні сучасних технологій для покращення якості та доступності послуг, залучення громадян до участі в урядуванні, забезпечення цифрової безпеки та захисту даних. Ця організація

активно залучена до процесу планування та реалізації ініціатив з електронного урядування та цифрової трансформації в багатьох країнах світу. Вона надає консультативну допомогу державним структурам у вирішенні питань, пов'язаних з програмами цифрової трансформації, а також допомагає у створенні організацій, які відповідають за розробку національних програм. В академії працюють численні фахівці, які брали участь у створенні системи електронного урядування в Естонії.

Наразі Академія електронного управління активно сприяє вирішенню проблем в області електронного урядування в Україні. Починаючи з 2012 року в рамках програми «Підтримка електронного управління в Україні» відбулося успішне виконання проєкту, що мав на меті зміцнити здатність вибраного регіону використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для більш ефективного та прозорого управління та місцевої демократії. Це стало прикладом для центральних органів влади для подальшого впровадження такого процесу в інших регіонах.

Починаючи з 2016 року «U-LEAD з Європою», Академія електронного управління успішно впровадила проєкт EGOV4UKRAINE, який був створений для розвитку електронних послуг для громадян. У рамках цього проєкту було створено та впроваджено систему обміну даними «Трембіта» та інформаційну систему «Вулик» для Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП). «Трембіта» - це система безпечного обміну даними, яка сприяє взаємодії між інформаційними системами державних органів та підтримує розвиток державних електронних послуг. Завдяки «Вулику», робота ЦНАП автоматизована, процеси оптимізовані, точність обробки даних покращена, що сприяє прискоренню надання послуг. З початком повномасштабного вторгнення в Україну, Академія електронного урядування запровадила низку проєктів, зокрема і «Розширення цифрових можливостей українських біженців в Естонії» метою якого є надання українцям, які живуть в Естонії, знань про естонські та українські цифрові рішення і способи їх використання.

Тож переоцінити переваги Інклюзивного урядування у післявоєнній Україні майже неможливо. Інклюзивне урядування сприятиме стабільності, оскільки зменшує ризик невключеності окремих верств населення, яке може призвести до соціальних напружень або конфліктів, допоможе уряду відновити довіру, оскільки включення різних верств може показати, що уряд слухає та враховує потреби всіх громадян. Інклюзивне урядування також сприятиме економічному зростанню, бо залученість суспільства може привести до більш широкого спектра

ідей та перспектив, які можуть сприяти інноваціям та розвитку. І нарешті, воно є важливим для забезпечення прав людини, оскільки воно гарантує, що всі громадяни матимуть можливість участі в урядуванні та що їх права поважаються та захищаються, що буде особливо актуальним для українського повоєнного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону про Стратегію сталого розвитку України до 2030 рок.
URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=380>
2. Проекти - Академія електронного урядування (ega.ee) URL:
<https://ega.ee/projects/>
3. Урядовий портал. Інклюзивна політика URL:
<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/inklyuzivna-politika>

Шабаш Інна Русланівна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
ishabash4@gmail.com

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Як відомо, на Саміті ООН з питань сталого розвитку, який відбувся у рамках сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку у вересні 2015 року було затверджено підсумковий документ “Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року”. Документом передбачено трансформацію низки суспільних і управлінських взаємодій на національному і глобальному рівнях. Україна, як європейсько орієнтована держава, не залишилась осторонь цих процесів. Зокрема, у вересні 2019 року Президентом України підписано Указ “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”[1]. Саме реалізація принципів сталого розвитку вбачається нами єдиним шляхом для подальшого розвитку держави та її повоєнного відновлення.

Одним з ключових інституційних інструментів реалізації та впровадження таких глобальних довготривалих проєктів національного рівня є державні органи влади які часто репрезентуються шляхом діяльності державних службовців. Від їхньої ефективної та злагодженої роботи залежить кінцевий результат досягнення визначених цілей. Саме державна служба являє собою один із елементів фундаменту держави і може, як сприяти, так і перешкоджати функціонуванню усієї системи державного управління. Виходячи із цього варто розглянути, які саме чинники можуть сприяти підвищенню ефективності державної служби в довготривалій перспективі.

Відзначимо, що нинішня ситуація в країні загострює питання вимог до ефективності функціонування системи відбору та розвитку персоналу державної служби. На думку вітчизняних науковців з публічного управління Н. Липовської та І. Хожило належний організаційний рівень державної служби полягає в проведенні якісної кадрової політики. Адже правильно сформована екосистема управління персоналом забезпечить комфортний морально-психологічний клімат у колективі, сформує оптимальний стиль керівництва та налагодить внутрішньоорганізаційний контроль, культивуватиме високі моральні цінності державних службовців та підвищуватиме рівень їхньої відповідальності [4]. Водночас, розвиток персоналу передбачає його професіоналізацію. Так, на думку дослідниці Н. Дригулі, впровадження будь-якої адміністративної реформи неможливе без підвищення рівня професійності державних службовців, розвитку їхніх професійних компетентностей, саме від цього фактору залежить надання органами державної влади якісних послуг, враховуючи реалії сьогодення, європейський досвід та реалізацію національних інтересів. Разом із тим, європейський вектор розвитку держави несе в собі вимогу підготовки висококваліфікованих кадрів державної служби. Кадрова політика, у даному випадку, повинна являти собою модель індивідуального підходу до кожної кадрової одиниці державної служби [3].

Одним із важливих факторів сприяння ефективності державної служби О. Ярошенко вважає питання оплати праці державних службовців, як важливий чинник *матеріального заохочення*. На його думку, у процесі реформування оплати праці державних службовців, необхідно по-перше, врегулювати рівень посадового окладу, в залежності від рівня державного органу в рівнозначному розмірі, по друге врегулювати додаткові стимулюючі виплати (надбавки та премії) державним службовцям. При цьому слід керуватися принципом, що

позитивне заохочення ефективніше й конструктивніше ніж негативне, особливо в довготривалій перспективі [6].

Слід зазначити, що у питанні оплати праці державних службовців, Національним агентством з питань державної служби України було здійснено складну і багатоаспектну реформу, зокрема запроваджено застосування системи оплати праці державних службовців на основі класифікації посад та грейдингу. Ця реформа взяла за основу кращі практики і міжнародний досвід у сфері організації публічного управління, її впровадження має наблизити Україну до приєднання до Організації економічного співробітництва та розвитку [5].

Не можна оминати увагою складні умови сьогодення, а саме, введення воєнного стану в Україні, пов'язаного з початком російської військової агресії. З огляду на це, особливого ключового значення для ефективності державної служби набуває чинник безпекового середовища. Оскільки роботу державної служби доводиться організовувати під час війни, її ефективність детермінується окрім традиційних факторів, ще низкою інших чинників нестандартного характеру.

Науковий дослідник Глущенко О. визначає поняття безпекового середовища, як комплекс факторів, що впливають на рівень захищеності людей, соціальних груп і держав на певній території. Стратегічні орієнтири держави у сфері забезпечення національної безпеки полягають у тому, що Україна має сформувати достатні власні спроможності як базис для забезпечення своєї безпеки, створення системи комплексного стратегічного аналізу воєнних загроз національній безпеці України, забезпечення здатності держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища, безперебійно функціонувати до і під час воєнного конфлікту, а також у короткі строки відновлюватися після його завершення [2].

Аналізуючи вищезазначене можна стверджувати, що саме від ефективної діяльності органів державної влади, особливо в період воєнного стану, залежить підтримка стабільності та добробуту суспільства, а також національний розвиток України як європейської держави. При досягненні будь-яких довготривалих цілей реформування потрібно враховувати, що апарат державної служби, складна та комплексна система, механізм функціонування якої забезпечується, в першу чергу за рахунок людського ресурсу «в особі» державних службовців. Від злагодженої роботи державних службовців, їх безпеки, мотивації, заохочення, професіоналізму залежить ефективне функціонування державного органу.

Список використаних джерел:

1. Цілі сталого розвитку Україна. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
2. Глущенко О.О. (2023). Функція забезпечення безпеки держави в умовах воєнного стану. *Часопис Київського університету права*, (1), 53-56. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.1.2023.10>.
3. Дригуля Н.М. (2017). Професіоналізація державних службовців в умовах євроінтеграції. *Університетські наукові записки*. №4. С. 85-95. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2017_4_10.
4. Липовська, Н., Хожило, І. (2023). Соціальні чинники ефективності професійної діяльності публічних службовців. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 2, 56–60, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-7> ;
5. Міжнародні практики класифікації посад та грейдингу на державній службі / [Н. Алюшина (кер. авт. колективу) та ін.; за заг. ред. Н. Алюшиної]. – К.: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2021. – 125 с.
6. Ярошенко О. М. (2023). Гідна оплата праці як один із важливих факторів матеріального заохочення державних службовців. *Електронне наукове видання “Аналітично-порівняльне правознавство”*, розділ VII, 455-460, doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.81>;

Швець Галина Анатоліївна
КПІ ім. Ігоря Сікорського
shvec1985@gmail.com

Науковий керівник:
Ткачова Н.М., д.держ.упр., професор
КПІ ім. Ігоря Сікорського

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ: ЗБРОЯ ЧИ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ МИРУ?

Соціальні мережі є одним з найпопулярніших і найвпливовіших засобів комунікації в сучасному світі. Вони дозволяють зв'язуватися з друзями,

родичами, колегами, знайомими, а також з незнайомцями з різних країн і культур. Соціальні мережі також є платформою для обміну ідеями, інформацією, думками, емоціями, інтересами, хобі та багатьма іншими аспектами життя. Однак, соціальні мережі не завжди використовуються в позитивних цілях. Іноді вони можуть бути зброєю для поширення ненависті, брехні, маніпуляції, насильства, тероризму, екстремізму, кіберзлочинності та інших негативних явищ. Таким чином, соціальні мережі можуть виступати як подвійний інструмент, що може бути використаний як для сприяння миру, так і для ведення конфліктів. В сучасному інформаційному світі соціальні мережі стали не лише майданчиком для взаємодії та обміну інформацією, але й об'єктом глибоких роздумів щодо їхнього впливу на суспільство. Особливо важливою стає дискусія про те, чи є соціальні мережі засобом досягнення миру або скоріше зброєю, що може спричинити конфлікти та розколи.

Переваги використання соціальних мереж в умовах, коли держави та громадяни зіткнулися з викликами військових конфліктів, стають очевидними. Інформація, яка розповсюджується через соціальні мережі, може викликати світовий резонанс і мобілізувати підтримку для тих, хто потребує допомоги. З одного боку, соціальні мережі можуть сприяти миру, допомагаючи людям краще розуміти один одного, налагоджувати діалог і вирішувати конфлікти. Вони можуть бути використані для поширення інформації про мирні шляхи вирішення проблем, для об'єднання людей навколо спільних цінностей і для підвищення обізнаності про важливість миру. Соціальні мережі можуть відігравати важливу роль у забезпеченні національної безпеки, якщо вони використовуються в конструктивних цілях. Деякі з цих цілей є наступними:

Соціальні мережі можуть сприяти політичній комунікації між державними діячами та громадянами. Вони дозволяють транслювати події та заяви, а також знаходитись разом з народом. В період війни, соціальні мережі стають платформою для інформування громадян: наприклад, Офіс Президента України активно використовує їх для розповсюдження важливих новин. Соціальні мережі, функціонуючи як платформа для взаємодії та обміну інформацією, відіграють ключову роль у формуванні громадської думки та активізації громадян у суспільних процесах. Ініціативи, такі як інтернет-військо України, яке об'єднує тисячі волонтерів для інформування світу про події в країні, свідчать про потужний вплив соціальних мереж на громадське обговорення. Також, соціальні мережі відіграли важливу роль у поширенні інформації про Революцію гідності в Україні, яка призвела до зміни політичної ситуації. Вони також були використані

для об'єднання людей навколо спільної мети - захисту України від російської агресії. Проте, цей позитивний вплив може бути супроводжений загрозами, такими як дезінформація та маніпуляції.

З іншого боку, соціальні мережі можуть стати зброєю у руках тих, хто прагне використовувати їх для маніпуляції громадською думкою, поширення дезінформації та поділу суспільства. Вони можуть створювати псевдоінформаційні кампанії, спрямовані на розпалювання конфліктів та недовіру між групами людей.

Інформаційна війна, використовуючи соціальні мережі як інструмент, стає складною проблемою для країн, особливо тих, які перебувають в стані ворожнечі. Росія, зокрема, систематично використовує соціальні мережі для розповсюдження фейкових новин та пропаганди, націленої на дестабілізацію та підривання авторитету України як незалежної держави. Це може становити загрозу як для внутрішньої стабільності, так і для міжнародної репутації країни.

Захист від дезінформації вимагає ретельної розробки стратегій контролю та впровадження механізмів перевірки достовірності інформації. Посилення критичного мислення серед користувачів соцмереж, стає невід'ємною частиною боротьби із поширенням дезінформації. Такі заходи не лише роблять суспільство менш вразливим до маніпуляцій, але й підвищують рівень громадянської відповідальності та активності в участі у політичних процесах.

Додатковою складністю стає факт, що соціальні мережі є платформою для вираження громадянської позиції та активної політичної участі. З одного боку, це може підтримувати розвиток демократії та активізацію громадян. З іншого боку, вони можуть стати простором для агресивної риторики та формування ізольованих груп суспільства.

Отже, ключовим питанням залишається, як забезпечити, щоб соціальні мережі служили інструментом для миру, а не зброєю для розгортання конфліктів. Одним із можливих шляхів досягнення цієї мети є збалансована регуляція та освіта громадян щодо критичного мислення та перевірки інформації. Забезпечення прозорості та етичності в роботі соціальних мереж стане важливим кроком у напрямку використання їхнього потенціалу для підтримки миру та взаєморозуміння в сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Проблеми суспільної безпеки в процесі розвитку соціальних мереж : [монографія] / [В. Попик (кер. проекту), В. Горювий, О. Онищенко та ін.] ; НАН

України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 31 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003270> (дата звернення: 14.11.2023).

2. Соціальні мережі як чинник впливу на інформаційну безпеку. Довгань О. Д. 2015 URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/dovsmib_46_2_2015_0.pdf. 5. Соціальні мережі в аспекті інформаційної безпеки. В. М. Шемаєв, М. М. Присяжнюк, А. П. Онофрійчук, 2019 URL: <http://nio.nuou.org.ua/article/view/190351> (дата звернення: 14.11.2023).

Шиць Олександра
КПІ ім. Ігоря Сікорського
olexandra.shyts@gmail.com

ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ІНДИФЕРЕНТНОСТІ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РОЗУМНОГО МІСТА

Бар'єром розвитку розумного міста можна визначити певну перепону чи проблему, яка запобігає розвитку розумного міста чи негативно впливає на розвиток розумного міста. Також основною ознакою бар'єру розвитку розумного міста можна визначити негативний соціальний вплив, що означає збільшення соціальних диспропорцій, поглиблення соціальної ексклюзії, створення умови для розвитку соціальної нерівності. Ця особливість впливає з визначення розумного міста, яке передбачає впровадження технологій для покращення життя людей.

Одним з бар'єрів розвитку розумного міста можна визначити індіферентність стейкхолдерів. Серед основних причин зростання індіферентності стейкхолдерів можна визначити: законодавчі (стейкхолдери через неврегульованість відносин, які спричинені появою та розвитком технологій, можуть відчувати свою незахищеність, правові колізії, неврегульованість впровадження технологій на перших етапах розвитку тощо), цифрова ексклюзія (для гармонійного впровадження технологій потрібно паралельно забезпечувати умови для навчання та забезпечення всією необхідною інформацією для використання технологій та їх потенціалу),

незабезпечення належного рівня безпеки (зростання обсягу збирання та обробки кількості даних може зменшувати рівень довіри, особливо серед громадян), відсутність чіткої комунікації та відсутність комунікаційною стратегії (стейкхолдери, особливо громадяни, нерідко залишаються недостатньо поінформованими щодо концепцій та переваг розумного міста, недостатність інформації призводить до втрати зацікавленості та відчуття відокремленості від рішень, що приймаються), превалювання інформування як основної форми взаємодії владних структур зі стейкхолдерами, зокрема з громадянами.

Подолання індиферентності стейкхолдерів є шляхом для сталого розвитку розумного міста, дозволяє ефективніше вирішувати проблеми та реалізовувати проєкти, спрямовані на покращення якості життя мешканців міста. Партнерство є сполучною ланкою для реалізації ЦСР. Ціль сталого розвитку 17 передбачає зміцнення засобів реалізації партнерства, а також до побудови співпраці з різними зацікавленими сторонами [1]. Згідно з поточними прогнозами, до 2050 року урбанізація ще більше посилиться, що призведе до збільшення щільності міського населення [2].

Розширення партнерства та подолання індиферентності стейкхолдерів не тільки ціль розвитку розумного міста, а може виступати як інструмент досягнення інших цілей сталого розвитку розумного міста. Незабезпечення належного рівня партнерства, може призвести до гібридного розвитку розумного міста, та буде сприяти ще більшому виключенню і неврахуванню інтересів стейкхолдерів.

Сьогодні існує велика кількість інструментів залучення стейкхолдерів, проте всі вони проявляють свою дисфункціональність перед індиферентно характерними суб'єктами взаємодії, через складність досягнення конструктивності використання таких інструментів, які можуть виступати як джерело виникнення індиферентності внаслідок відсутності сприятливих умов її реалізації.

Тому, для подолання індиферентності стейкхолдерів розумного міста, важливо встановити причини її появи, при тому, причини появи індиферентності можуть бути істотно різними залежно від груп зацікавлених сторін.

Детально розроблена комунікаційна стратегія, яка ґрунтується на дослідженні різних груп стейкхолдерів є основою для подолання індиферентності стейкхолдерів.

Отже, індиферентність стейкхолдерів, через законодавчі труднощі, цифрову ексклюзію та проблеми безпеки даних, є серйозним бар'єром для ефективного розвитку розумного міста.

Подолання індіферентності стейкхолдерів можна визначити як ключовий інструмент для забезпечення сталого розвитку, вирішення проблем та успішної реалізації проєктів.

Важливим є розроблення чіткої комунікаційної стратегії, що базується на дослідженні різних груп стейкхолдерів, яка може слугувати основою для подолання індіферентності та сприяти побудові взаєморозуміння та довіри.

Несвідомість стейкхолдерів та дисфункціональність інструментів залучення можуть бути подолані лише через ретельне вивчення причин їхньої індіферентності та визначення ефективних способів залучення.

Список використаних джерел:

1. Key Asks. SDG 17: Partnerships For The Goals. 2023 SDG National Reviews. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/media/138171/file/SDG%2017%202023%20rev.pdf> (дата звернення 11.11.2023).
2. Siokas G., Kelaidi V., Tsakanikas A. The smart city as a hub for nourishing public-private partnerships. Sustainable Cities and Society. Vol. 76, January 2022. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scs.2021.103466>.